

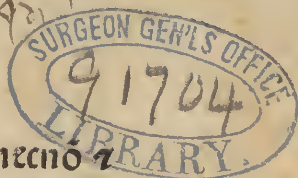
VILLANOVA (Arn. de), Regimen Sanitatis Salernitanum. [*Sine anno aut loco.*] 4to, *vellum*.

A very early edition, undescribed by bibliographers. It consists of 136 leaves (1 blank), 29 and 30 lines to the page.

Take a quarte of [illegible] [illegible] of Will' [illegible] sethem to gedr
It take a penyworthe licoris It [illegible] of sawge [illegible]
It a penyworthe of long pepur It [illegible] of [illegible]
a [illegible] of [illegible] It a penyworthe [illegible]
It an handfulle of [illegible] [illegible]

Chas. Clay M.D.
Audenshaw Lodge
Audenshaw
nr Manchester

1480?

Regimen sanitatis salernitanū necnō ⁊ mgrī Arnoldi d̄ noua villa. Feliciter icipit

Anglorum regi scripsit scola tota salerni: Si vis incolumē si vis te reddere sanū: Curas tolle graues. irasci crede pphanū
Parce mero. cenato parū. nō sit tibi vanū
Surgere p9 ep̄las. somnū fuge meridianū
Nō mictū retine. nec ꝯprime fortiter anū
Hec bene si serues tu lōgo tempore viues

Iste est libellus edit9 a doctoribus salerniensib9 in quo inscribuntur multa et diuersa pro cōseruatione sanitatis humane. ⁊ editus ē iste liber ad usum regis anglie. Et in textu lecto autor ponit octo documēta generalia pro cōseruatione sanitatis. de quibus postea specialiter per ordinem determinabitur. Primū ergo documentū est ꝙ homo sanus volēs viuere debet ab eo remouere graues curas. Nam cure exsiccant corpora. ex quo tristificant spiritus vitales. modo spiritus tristes exsiccant ossa. Et sub isto documento etiaȝ comprehendi debent tristicie que similiter corpora exsiccant et infrigidāt. maciem et extenuationem inducunt/cor constringunt/ ⁊ spiritum obtenebrant/ingenium ebetant ⁊ rationē impediūt. iudicium obscurant ⁊ memoriā obtūdunt. Verū tn̄ aliqui pingues ⁊ carnosi sunt/ spirit9 adeo mobiles

Cura exsiccant corpus
tristificant spiritus

& calidos habentes q eis interdū bonum est tristari vt spiritus calor ebetetur & corpus aliqualiter ma ceretur. Secūdum documentum est nō irasci. primo quia ira similiter corpora exsiccat. cum ipsa summe singula mēbra supercalefaciat/nimia aūt calefactio siccitatē inducit teste Auicenna prima primi doctrīa tercia capitulo primo. secundo quia ira propter fer uorez cordis omnes actꝰ rationis cōfundit. Aduer tendum tamē est q quidā frigidi sunt & maleficiati quibus interduz irasci ꝓdest in regimine sanitatis vt in eis calor excitetur/Tercium est parce vti potu vini. Nimia enim repletio vini somnolentiaz/pigri tiā/debilitatē membrorū/debilitatē stomachi/& mul ta alia his similia inducit de quibus posterius ma gis patebit. Quartū ē parum cenare quia nimia no cturna repletio dolorem in ventre inducit ac inquie tudinē/insomneitatem & angustiā prout manifesta patet experientia et inferius magis declarabitur. Quintū ē surgere post cibum sumptū quod facit ad digestionē propterea q cibū sumptum facit descen dere ad funduz stomachi in quo viget virtus diges tiua. Sextum est non dormire post prādium cuius nocumēta postea tangunt in textu ibi. Febris pigri cies. Septimum ē non diu retinere vrinā. Ex nimia enim vrine retentione aliquando sequit difficultas mingendi aut omnino prohibitio a mictu vt testat Auicenna decimanona tercii tractatu secūdo capitu lo de difficultate vrine. Similiter ex nimia retentōe fecali plura proueniunt nocumēta. Indurant enim feces in intestinis propter continuā suctionē venaꝝ

meseraicarum cum intestinis continuatarum omnez humiditatē a fecibus suggentiuz ⁊ sic remanent sicce Difficilis exitus intestina opilantes ad quaz opilationem propter vētositatum eductionis prohibitionem ⁊ aliarum fecum aceruationem sequūtur nocumēta ī textu posterius posita ibi Spasmus ydrops ⁊c. Octauum ē non fortiter cōprimere anuz. ex hoz eniz sequitur tenasmon siue exitus longaonis. Ulterius subdit autor q̄ omnia ista debite conseruans lōgo tempore sanus viuere poterit.

Si tibi deficiāt medici. medici tibi fiant — Tres medici
Hec tria mēs leta. requies moderata dieta

Autor in hoc passu tangit tria remedia generalia pro conseruatione sanitatis nature humane et precipue ipsorum nobilium. Primum ē q̄ animus hominis debet esse letus ⁊ gaudēs / cum leticia siue gaudium etatem floridā facit / hominē in iuuentute conseruat / virtutem cōfortat / vitam prolongat / ingenium acuit. ⁊ ad singulos actus hominē abiliorem reddit. Et debet istud gaudium in regimine sanitatis conueniens esse temperatuz et non excessiuum quia excessiuum sincopim ⁊ mortem inducit. Et maxime gaudium competit his qui multum curant et solicitudinibus destruunt̄. Et potest in ipsis de nouo acquiri ꝑ vsum cibi et vini delectabilium ⁊ dimissione eorum que tristiciaz inducūt ⁊ inhabitare cum sibi dilectis ⁊ similibus quibus virtus confortatur teste Auicēna vndecima tercii / capitulo de casu virtutis subito sic dicēte. Et scias q̄ virtus augmentat̄ cibo ⁊ vino a 3

ſubtili côuenientib9 ⁊ odoribus bonis ⁊ trãquillita
te et gaudio ⁊ dimiſſione eoꝝ que cõtriſtant ⁊ rixa
ri faciunt ⁊ renouatione rerum amabiliuꝫ ⁊ habita
tione cum dilectis. Secunduꝫ eſt trãquillitas animi
Nobiles eniꝫ propter nimis magnas ⁊ diuerſas cu
ras quas habent plus ledunt̃ ceteris parib9 q̃ꝫ qui
mediocres ſunt. Jnquietatio vero mentis ſomnum
maxime impedit qui nobilib9 ſumme vtilis eſt qui
cõiter nature ſicce ſunt atqꝫ colerice quib9 permaxi
me ſomnus ē vtilis. Tercium ē moderata dieta id ē
moderata ſumptio cibi ⁊ potus. Documenta vero
ſuperflui cibi ⁊ potus poſtea dicemus.

Lumina mane manꝰ ſurgẽs gelida lauꝫ aq̃
Hac illac modicũ ꝑgat. modicũ ſua m̃bra
Extendat. crines pectat. dentes fricet. iſta
Cõfortant cerebrũ cõfortant cetera mẽbra
Lote cale. ſta paſce vel i. frigeſce minute

h e cu totus ... vel balneo ... calidum post cibum sumptum sta vel ambula ... rigesce minute ... post calefactionem

¶ Jn hoc textu autor ponit ſex documenta quib9 ce
rebruꝫ confortatur ⁊ ſimiliter ſingula corporis mẽ
bra. Primum eſt ꝙ poſtq̃ꝫ homo de mane ſurrexerit
debet lauare oculos in aqua frigida. Mundari enim
debent vt ab eis remoueãtur immũdicies palpebris
adherentes et circa oculos exiſtentes ne ab ip̃is oculi
corrodant̃. Et iſtud ſatis ĩnuit Auicẽna tercia tercii
tractatu primo/ca. de rememoratione cõſeruatiõis
ſanitatis oculi ⁊ rememoratione eoꝝ que nocẽt ipſi
vbi dicit. Ex eis autem que abſtergunt oculum et
acuunt ipſum eſt ſubmergi in aqua clara et aperire

oculum in ea. Et idē vult tractatu quarto/ capitulo de cura debilitatis visus dicens. Et ingredi aquaȝ claram viridem ⁊ submergi in ea et aperire ambos oculos in ea secundū quātitatem qua possibile est/ est ex eis que seruāt sanitateȝ oculi ⁊ cōfortāt ipm ⁊ ꝓprie in iuuētute. Causa āt quare oculi magis debent lauari in aqua frigida q̄ȝ calida/ ē q꞉ vnūquodqȝ cōseruatur suo simili vt dicit Auicenna/ quarta primi ca. primo. Et idem vult Galienus tercia tegni canone illo. Calidiora calidioribꝰ indigent adiutoriis/ frigidiora frigidioribus. sed sic est ꝙ oculi sunt frigide nature/ ergo potius debent lauari aqua frigida q̄ȝ calida. Secundum est ꝙ homo debet lauare manꝰ quia sunt instrumenta quibꝰ mundant᷑ organa per que exeunt superfluitates cerebri/ vt sunt aures oculi nares. ⁊ ergo ob hoc manus debēt esse munde. plꝰ tamē debent lauari in aqua frigida q̄ȝ in aqua calida/ quia lotio manuū in aqua calida generat v̄mes in ventre. ⁊ hoc specialiter dūmodo manus in aqua calida lauant᷑ post sumptioneȝ cibi vt innuit Auicēna decimasexta tercii tractatu quīto/ ca. primo vbi agit de vermibus in ventre genitis. Et ratio ē quia per lotionem manuum in aqua calida post sumptioneȝ cibi trahitur calor naturalis quo completur digestio ī stomacho ad extra q̄re īperfecta fit digestio que potissima cā est vermiū. Terciū est ꝙ postq̄ȝ homo surrexerit a somno, debet paulatim incedere siue se mouere. Cuiꝰ causa est vt superfluitates prime et secunde digestionum que sunt feces ⁊ vrina descēdāt et preparentur faciliori euacuationi. Quartum est

ꝙ postq̄ homo surrexerit a somno debet extendere manus ⁊ pedes ⁊ alia mēbra. Cui⁹ cā est vt trahantur vitales spirit⁹ ad mēbra exteriora ⁊ per hoc subtiliant̄ spiritus cerebri/ Quintum est ꝙ debet crines pectere. Cui⁹ causa est ut aperiant̄ pori per hoc capitis ⁊ exeāt vapores cerebri derelicti p⁹ somnū ⁊ subtiliētur ei⁹ spiritus. Vnde vsus pectinis multum confert visui ⁊ maxime senibus prodest. Vñ dicit Auicēna tercia tercii tractatu quarto / capitulo de cura debilitatis visus. Administratio pectinis super caput iuuatiua ē ⁊ confert proprie senib⁹ quare oportet ꝙ administret̄ omni die multotiens qm̄ attrahit vapores ad superiora ⁊ mouet eos a parte oculi. Sextum ē ꝙ homo debet mundare ⁊ fricare dentes. Cui⁹ causa ē quia immundicies dentiū est causa fetoris anhelitus. Similiter a dentibus inmūdis spiritus immundi eleuant̄ ad cerebrū ipm perturbātes Pretrea cōmixtio limositatis dentiū cum ipo cibo ad stomachū misso ē causa corruptionis cibi in stomacho. Modum aūt cōseruandi sanitatē dentiū ⁊ bonitatē odoris eoꝝ tāgit Auicēna septia tercii/ ca. de ↄseruatōe dētium sub his vbis. Et ex eis q̄ cōseruāt sanitatē dētium ē ut colluat̄ os in mēse bis cū vino ī quo decocta ē radix titimalli. ē eni perueniēs ad vltimū in faciēdo bonū odorē ⁊ nō aduenit facienti illud dolor dentium. Vlteri⁹ autor in vltimo versu subdit aliqua p̄cepta generalia. primū ē ꝙ hō lot⁹ stupha vel balneo debet se tenere calidum quia tunc pori sunt aperti ⁊ sic de facili frigus possit subintrare et magna nocumenta corpori inferre. Aliud est ꝙ

de ↄseruatōe dentium

postq̄ȝ homo sumpserit cibuȝ debet modicū stare vt cibus perfecte descēdat ad fundū stomachi ī quo cō pletur digestio. deinde lente ābulet et nō fortiter ne propter motum fortē calor trahat᷑ ad partes exteriores ꝛ per hoc ipediatur cibi digestio. Aliud ē ꝙ hō frigidꝰ debet cauere ne subito se calefaciat sȝ paulatim. mutationes enī subite naturā ledūt. Oīa enī extra naturā molesta sunt vt dicit Galienꝰ in cōmento illius canonis Secundū multū ꝛ repente.

Sit breuis aut nullꝰ tibi sōnꝰ meridianꝰ
Febris pigricies capitis dolor atȝ catarrꝰ
Hec tibi proueniūt ex somno merdiano

¶ In hoc textu tangit autor quattuor nocumenta que proueniūt ex somno facto post prandiuȝ. Quorum primum ē ꝙ ex somno meridiano solet sequi febris. Quod aliqui putant verificari de febre prouenīēte ex opilatione causam istiꝰ febris reddentes q̄a tēpore diei calor ꝛ spiritus mouent᷑ ad exteriora et sic virtus digestiua in die est debilis. digestio enim perfecta est quādo calor ꝛ spiritus ad interiora mouentur propter quorum motum calor naturalis intenditur et sic tēpus noctis ē tempꝰ perfectionis digestiōis. Indigestio eni ꝛ cruditas humoꝝ ē cā opilatōis q̄ opilatio est cā febris scdȝ Auicēnā pria q̄r ti ī pluribꝰ passibꝰ. Scdm nocumētū ē pigricies q̄ ex eadē cā videt᷑ oriri. Ex materia eni idigesta ꝛ grossa grossi eleuantur spiritus qui moti ad mēbra corporis grauedinem corpori inducūt queadmodū spūs subtiles ꝛ leues leuitateȝ animi ꝛ corporis inducūt.

Tercium ē dolor capitis qui etiā ex eadez cā prouenire videt̄. Ex cibo eniz idigesto in stomacho eleuantur grossi spiritꝰ cerebrū perturbātes qui spūs sunt cā discolorationis etiā faciei qñ ad cutez mouentur qꝛ ubi est materia grossa necesse ē quicq̄d ex tali materia dissoluitur esse grossum vt innuit Galienꝰ in cōmento illiꝰ amphorismi. Et qui crescunt sic inquiens quicquid enim de qualibet re dissoluit̄ ei vñ dissoluit̄ necesse ē vt assimiletur. Quartum nocumētum est catarrus qui similiter ex eadez causa videt̄ oriri scilꝫ ex reumate. Reuma enim dicit̄ ois fluxus materie de mēbro ad membrū in quacūqꝫ parte corporis fuerit. sed secundum ꝙ ad diuersas partes corporis fluit diuersa sortit̄ nomina qñ enim mouetur ad pectus/siue ad mēbra spiritualia videlicet ad pulmonē dicitur catarrus. Sed qñ fluit ad fauces siue ad colatorium palati dicit̄ brancꝰ. Et qñ fluit ad nares dicit̄ coriza/ut habet̄ in istis versibus. Si fluat ad pectus dicatur reuma catarrus Ad fauces brancus ad nares dico corizam. Preter tñ predictorum nocumentorum causas narratas alie possunt assignari magis efficaces. Causa nāqꝫ primi nocumēti scilꝫ febris q̄ aliqñ ē effimera aliqñ putrida ē. Febris q̄ dē effimere retētio fuliginū in somno diurno quaruꝫ resolutōnē vigilia facere ꝯsueuerat quibꝰ aceruatis ⁊ spiritibꝰ admixtis in eis accēdit̄ calor extraneus causans febrē effimerā. Febris vͦo putride putrefactio hūiditatū multiplicataruꝫ ex somno diurno ad cor effumātiū. Scdm vͦo nocumētum scꝫ pigricia cōtigit propter hūiditates per somnū diurnuꝫ retētas

fo x

De somno meridiano

circa musculos cordas ⁊ iuncturas quib⁹ torpescũt et tarde redduntur ad solitos motus. Terciu; vero nocumentum ex simili causa oritur scilicet ex humi ditatibus et vaporibus per somnum meridianũ re tentis qui moti versus caput ⁊ cerebrum ei dolore; ingerunt. Quartum vero nocumentum videlicet ca tarrus quo vniuersaliter omne reuma significatur cõtingit propterea quia vapores et fumi qui vndi qȝ per cutem hora vigiliarum resolui solent in som no diurno ad caput tendunt ubi inspissati recidunt inferius reumatizantes. Auicenna autẽ tercia primi doctrina secunda capitulo nono alia superaddit no cumenta somni diurni quoru; primum est generare egritudines humidas vt guttas ⁊ paralises ex reten tionibus humiditatum que de die magis resolui so lent. Secundu; est corruptio coloris faciei propter humiditates aquosas vrine similes in sanguine mul tiplicatas ex somno diurno/resolui solitas tempore vigiliarum que ad faciei cute; cũ sanguine expulse red dunt eã tumidã ⁊ declinãtem ad citrinitate;. Terciũ ẽ generatio splenis id est splenetice passionis in dis positis ad eã Cui⁹ cã ẽ retẽtio humoris grossi melã colici ĩ splene ex somno diurno. sicut enĩ iuuãt vigi lie motũ ⁊ liberũ trãsitũ hui⁹ grossi hũoris per cana les strictos cum calore diei vias aperiẽte/sic somn⁹ impedit maxime diurnus cu; tunc instet hora secun dũ plurimum trãsitus melãcolie per canales suos ⁊ maxime per illum canalẽ qui a splene trãsit ad orifi cium stomachi gratia ꝓuocationis appetitus p quẽ splenis superfluitas emũdari solet nõ enĩ cõuenit vt

de nocte prouocet sed de die potius appetitum cibi.
Quartum ē relaxatio neruorū seu remollitio eorum
Cuius causa ē probibitio resolutionis bumiditatum
quā facere solēt vigilie diurne que interius retēte ner
uos imbibūt. Quintū ē debilitatio appetitus Cuius cā
est probibitio resolutiōis que ē prima causa famis
Alia causa ē repletio stomachi ex fumis vaporibus
ꝛ bumiditatibus remolliētibus ꝛ saturātibus orificiū
stomachi. Sextum ē generatio apostematū Cuius cā
est qꝛ superfluitates per somnū diurnuꝫ multiplica
te colligunt sepe in aliquo mēbroꝝ ꝛ ipm intumesce
re faciunt. Et vlterius dicit Auicēna ꝙ due de potio
ribus causis propter quas nocet somnus diurnus sunt
prima quideꝫ qꝛ cito interrūpit propterea ꝙ calor
diei trabit versus exteriora calorē corporis ꝛ ecōtra
somnus ad interiora vnde motus prouenit agitatiuus
ꝛ ideo cōsulit tūc dormire volētibus ꝙ in vmbra dor
miāt ꝛ in tenebroso loco. secunda vo ꝓpterea ꝙ red
dit naturā stupidā ꝛ q̃si perterritā retrabētē se ab eo
in quo erat scilꝫ a digestione cibi. Attendēdum tn̄ ē
ꝙ licet somnus diurnus generaliter vituperet et noc
turnus cōmendet/ex diurno tn̄ ille minus vituperat
qui a mane est vsqꝫ ad terciā scilꝫ ab ortu solis vsqꝫ
ad terciam post ipsuꝫ. iuxta illud ypocratis prono
sticoꝝ secūda dicētis Somnus vt moris est cōueniēs
ꝛ naturalis vt noctē nō effugiat ꝛ diē nō impediat
est laudabilis contrarius vero est improbandus mi
nus tamen si a mane vsqꝫ ad terciam tenuerit. Quā
q̃ꝫ tamen somnus diurnus ꝛ meridianus in tantum a
primis medicie inuētoribus detestet. moderno tn̄ tpe

De ventositate retenta in corpore

nō omnis somnus diurn9 est vituperādus ꝛ ꝓprie si ī eo quinqꝫ cōditiones obseruent᷑ vt vult Bartru cius. Prima est vt sit cōsuetus. secūda ut nō sit illi co supra cibū. tercia vt nō sit capite depresso. quar ta vt non sit long9. quinta vt nō fiat ab eo subito stupida ꝛ repētina expgefacio sed morosa.

Quattuor ex vēto veniūt in ventre retēto
Spasm9 ydrops colica vertigo q̄ttuor ista

¶ In hoc textu autor ponit quattuor nocumenta ꝓ uenientia ex retentione ventositatis in corpore nos tro. Quorum primum est spasm9. Cui9 causa ē quia ventositas retēta sepe capit raptum ad iuncturas et neruos ipos replētes ex quorum repletione sequit᷑ iporum cōtractio que vocat᷑ spasmus. Et ab Auicen na secūda tercii capitulo de spasmo / spasm9 sic dif finitur. Spasm9 ē egritudo neruosa qua mouent᷑ la certi ad principia sua ꝛ inobediētes sunt in dilata tione eorū. Et iste spam9 est duplex Nam quidam ē ex repletione in quo mēbrum abbreuiat᷑ ꝛ ingros satur propter rem implentē sicut coriū aut corrigia cum ē res implens abbreuiatur ꝛ ingrossatur et iste spasmus fit subito. Alius ē ex inanitione in quo con trahit᷑ longitudo ꝛ latitudo ꝛ minorat᷑ membrum se cundū longum et latum sicut in pargameno cum ap ponit᷑ igni fit cōtractio secundū longum et latum et iste spasm9 fit paulatine. Secundū nocumentum est ydropisis que ē morbus materialis causatus ex re frigida plurima ingrediēte ꝛ inflāte mēbra aut loca partium in quibus regimen. i. digestio ciborum fit ꝛ

Spasmus

Spasmus

ydropisis

humorum vt dicit Bartrucius Ydropisis enī non generat̄ nisi cum sanguis non generat̄ ut dicit Gali enus sexta particula āphorismoruꝫ in cōmento illiꝰ Emorroydes sananti antiquas. Et ē triplex ydro pisis sci'icet ypozarcha asclites ꝛ tympanites Et de tympanite intelligit̄ istud secundū nocumētū. Tym panites enī vt dicit Bartrucius fit a mala cōplexi one frigida stomaci ꝛ epatis prohibēte cibum trans mutare in chilum ꝛ humorē benignū aut sanguineū quare cōuertitur in rem ventosam que dum nō expel litur per eructuationē aut aliunde opilatione viaꝝ prohibēte vel virtute expulsiua vel seq̄stratiua seu perfluitatum debili existente colligit̄ inter cyphac et mirach vētris ꝛ causat ydropisim. Tercium nocumē tum est colica que est egritudo multuꝫ dolorosa fac ta in intestino dicto colon quod est vnum de intesti nis grossis quēadmoduꝫ yliaca ē egritudo doloro sa facta in intestino gracili dicto ylion. Et fiūt dic te egritudines sepe ex vētositate inclusa in dictis in testinis. Quartum nocumētum ē vertigo ꝛ est egritu do cum qua videt̄ homini ꝙ ōnia voluantur in gy rum. Cuiꝰ egritudinis causa ē vētositas ad cerebrū mota que propter eiꝰ in cerebro motionē vertiginē facit. Et ista quattuor nocumēta cum quibusdā ali is pulcre cōmemorat Auicēna decimasexta tercii tra ctatu quarto capitulo de rebꝰ que nocent colicis di cens. Et scias ꝙ retētio ventositatis multotiens fa cit accidere colicā propterea ꝙ subleuat eaꝫ ꝛ expri mit ipam ita vt aggreget̄ res vna ꝛ ꝙ facit accidere debilitatem in intestinis. Et quādoqꝫ perducit illud

De cena breui

ad ydropisim. Et qñq3 generat tenebrositatē visus ꝛ vertiginē ꝛ epilentiā. Et qñq3 retinet̄ in iuncturis ꝛ facit accidere spasimū.

Ex magna cena stomacho fit maxia pēa
Ut sis nocte leuis sit tibi cena breuis

¶ In hoc textu autor ponit vnū documentum pro cōseruatione sanitatis dicēs ꝙ homo in cena debet esse sobrius ꝛ se non multu3 cibo replere q2 nimia repletio nocturna inducit impedimētum somni/ torcionē veutris/inquietudinē corporis/pustulas in facie/grauitatē capitis ī mane ꝛ maliciā oris. Dubiu3 iā incidit vtrum maior quātitas cibi sit sumēda in prādio ꝙ̄ cena. Pro cuiꝰ descisione aduertēdum est ꝙ secūdū diuersitatē corpoꝝ maior aut minor quātitas cibi sumēda est in prādio ꝙ̄ cena q2 corpora aut sunt in morbū decidētia aut sub latitudine sanitatis. Si in morbū deciderint aut cum hūoris vicio aut sine hūoris vicio. Si sine hūoris vicio sic est magis cenādum Cuiꝰ ratio ā q2 natura in talibꝰ solu3 est ciboꝝ digestioni intēta non autem superfluitatū maturationi carēt enim eis. Et si cu3 humoris vicio patiant̄ cōuenientius ē prandium maiorare vñ prima tercii tractatu quito/ca. de cura epilētie ¶ Ille cuiꝰ cōsuetudo non tollerat ut semel reficiat̄ diuidat cibū suū q ē mior refectōe sua ī tribꝰ ptibꝰ ꝛ sumat duas tercias in prādio ꝛ terciā in cena post exerciciū subtile. Ratōe sic persuadet̄ qm̄ illo tpe quo natura debilis iuuat̄ in digestiōe calore solari viuifico ꝛ resoluunt̄ āplius superfluitates āplior sumendꝰ ē cibꝰ

8

hoc autē magis fit in prādio q̄ʒ cena ergo ꝛc̄. Preterea in die calor vitalis adest solaris ꝛ lucis digestiuus cuʒ sit vite principium quare ad digestioneʒ tunc duplex operabit᷑ calidum nocte vero non. Et etiā nocte natura magis ē circa superfluoꝝ digestionē in talibus intenta/ nō est ergo impediēda multa ciboꝝ exhibitiōe. Quāuis enim calor in plerisqꝫ fortificet᷑ in nocte spirituum retractione et somni reductione nō tn̄ potest huiusmodi calor duo vt alimentum ꝛ superfluitates digerere. Cōuenit itaqꝫ in his cenā breuiare. Si vero huiusmodi corpora sub latitudine fuerint sanitatis. Aut sunt sufficiēter sana robusta superfluitatibꝯ sensibilibus carentia cū ōnes expellant sua via vt athlete ꝛ hos expedit cenaʒ maiorare. Tum quia natura eoꝝ nocte solum ē digestioni ciboꝝ intenta ꝛ nō superfluorum maturationi cum illis fere careant. Tum quia soluʒ robur corporis intendunt quod ꝛ nocte acquirit᷑ magis cum amplior fiat sanguificatio distributio et spirituum in his generatio. Si autē corpora fuerint a dicto tēperamento ꝛ robore distantia sicut sunt plurima vsqꝫ in egritudinē nunc deueniētia talia aut exercitantur exercitio forti cōtinuo et vehemēti aut non. si sic vt sunt victum manibus querētes meliꝯ est eis prandium super cenā maiorare. Cuiꝯ causa est quia alimētum nō solum expetit᷑ propter nutrire sed propter humectare mēbra ac irrorare ne arefiant ex forti motu ꝛ resistat᷑ resolutōni caloris propter quod oportet plus cibi exhiberi in prādio. Neqꝫ propter exercitium talia corpora cessant ab eoruʒ digestione cū

ita sint cõsueti vsus eniȝ est res preter naturã. Est ꝛ calor vehemens ꝓpter exerciciũ potẽs super dige stionẽ in eis/propter quod videmꝰ eos ter in die cũ appetitu comedere ꝛ bene digerere. Si autẽ nõ vtan tur forti ꝛ laborioso exercitio ↄtinue sicut predicti dupliciter illud euenit qꝛ aut solum qñꝗ vtunt̃ ex ercitio forti laborioso ꝛ nõ continue aut solũ vtun tur exercitio debili cum quo stat multiplicatio sup fluitatum. Si vtant̃ exercitio plurimo forti ꝛ labo rioso propter occupationes nicessarias ĩ vita ꝛ ad saluteȝ sicut ciuiles viri ꝗ plures circa bona fortu ne negociantes ꝛ salutẽ in terdũ exercitio forti ꝛ la borioso mouent̃ vt diu equitantes vel itinerantes aut aliud quoddã fortiꝰ a cõsueto agentes exercitio Et his vtilius ẽ cenã super prãdium amplius auge re. Cuius ratio est qꝛ si tales prãdium augerent cuȝ nõ sint consueti adeo forti ꝛ laborioso exercitio agi tari vt priores ipoꝝ iam corrũpetur digestio malo rum humorum generatiua. Itẽ propter motũ super fluum calor horũ disseminatione ẽ debilitatus cuiꝰ ꝗdẽ vnicio q̃ magis nocte fit ꝗ die potissima ẽ forti tudinis ꝛ digestiõis cã q̃re in cena instãte nocte ali mẽtum amplius potest administrari. Itẽ isti prius non laborioso vtebant̃ exercitio ꝛ sic corpꝰ eorũ hu miditatibus plenũ est quibus ꝛ paruo cibo sufficien ter potest resisti resolutioni ꝛ exsiccationi factis per motum in die occurrentẽ. Si vero paucis debilibus exercitiis ꝛ paruis occupationibus in vita vtantur precipiẽduȝ ẽ ipis meliꝰ prãdere ꝗ cenare Et decla rat̃ istud sicut in corporibꝰ nũc egrotãtibꝰ apparuit b

Cum enim hi sunt debilis digestionis ut plurimum iuuantur per calorem solis et lucem valde viuificos cōfortatur enim inde spiritus propter suū simile. Ipse enim ē lux aut effigiem habet lucis secundū Auicē nam. Iuuantur etiam quia superfluitates tunc melius expelluntur poris apertis de die q̄ de nocte. Preterea nocte non oportet eos multo cibo sed pauco repleri cum natura tunc intenta ē magis circa digestionem humorū crudorū quos somnus habet maxime digerere ac ad benignum reducere. licet enim nocte digestiua fortificetur virtus non tn̄ adeo q valeat cibum et superfluitates digerere. Aduertēdum est insuper q in exhibitione cibi maioris aut minoris in prādio q̄ cena maxime seruādus ē vsus quia cōsuetudo ē res maxima in cōseruatione sanitatis et egritudine curāda secundo regimis acutorū quod ostenditur ex eo q eius mutatio et maxime subita vehementer est lesiua Unde Damascenus mutare consuetudinem nociuum est et molestum et precipue senibus. Et ideo praue cōsuetudines abolēde sunt sed nō mox eo q natura non sustinet repentinas mutationes. Et sic patet q vniuersalius maiorādum est prandium super cenam cum plurime egritudines sunt materiales et pluria corpora lapsa. Si tamen solum semel in die comedatur melius est cibum in cena exhibere nisi oculi aut cerebrum patiantur tunc enim melius est in prandio exhibere cum cena non parum egrotantis nocet oculis et cerebro. Ulterius circa textum est notandum q non solum repletio nocturna siue in cena nocet stomacho ymmo omnis repletio cibi generat enim

fo. 9.

opilationes febres putredines apostemata ꝛ leprã quia ē causa indigestionis. Quod aũt oĩs repletio no ciuua est stomacho declarat Auicenna decimatercia tercii tractatu primo/ca. de reb9 quarũ vsu leduntᷣ stomachus ꝛ intestina dicẽs. Et ex rebus magis ini micis stomacho est repletio ꝛ propter illud nõ auge tur corpus gulosi qm̃ cibus ei9 nõ digeritur quare nõ crescit ex eo corpus. Ille autez qui cibo abstinet dum tñ remanet aliquid appetitus eius augetur qm̃ stomachus eius bene digerit cibum. Et sic valde ca uendũ est ne stomachus torqueatᷣ ꝛ multum grauetᷣ ex cibo ita vt anhelitus augustietᷣ ꝛ puls9 velocitetᷣ Et similiter repletio nauseatiua et fastidiũ inducẽs multũ est euitãda ꝛ specialiter ex malis nutrientib9 Nã si fastidium sit ex grossis nutrientibus proueni unt iuncturarũ dolores ꝛ renum ꝛ podogra ꝛ grossi cies splenis et epatis ꝛ regulariter egritudines fleu matice ꝛ melãcolice. Et si fastidium sit ex nutrienti bus subtilibus proueniunt febres acute et maligne ꝛ apostemata multum acuta igitᷣ euitãda est repletio nauseatia. nõ igitur tm̃ est comedendum quin in sto macho maneat aliquis locus vacuus nec ex toto de bet desiderium sopiri sed retineri debent alique reli quie appetitus ꝛ hoc specialiter obseruandũ est in ha bentibus appetitum fortem. sunt enim aliqui quorũ appetitus naturaliter multũ sopitus est et isti forte debent plus comedere ꝙ appetunt.

Tu nũꝙ comedas stõachũ nisi noueris añ
Purgatũ. vacuũ cibo quẽ sumpseris ante

(margin note: euitanda est repletio)

nō oportere cibum sumere nisi precedens sit digestum

Desiderium certum vera fames

Ex desiderio poteris cognoscere certo
Hec tua sunt signa subtilis in ore dieta

¶ In hoc textu ponuntur aliqua precepta que homo sane cupiēs viuere necessario debet obseruare añ sumptionē cibi. Quoꝝ primū ē ꝙ hō nō debet sumere cibum nisi nouerit stomachum suū eē purgatuꝫ a malis humoribꝰ qđ fit per vomitū expellēdo humores putridos ⁊ malos in eo existētes qꝛ si sumeret̃ cibꝰ p̄dictis malis hūoribꝰ ī stomacho remanētibꝰ ex ꝯmixtiōe taliū hūoꝝ cuꝫ cibo cibꝰ sumptꝰ corrūpet̃ Scđm p̄ceptū ē ꝙ hō nō debet sumere cibū de nouo nisi p̄senserit cibū p̄sumptuꝫ ī stomacho suo fore digestū ⁊ ab eo euacuatū qꝛ nihil ē deteriꝰ ī hūano corpore q̄ꝫ ītromittere cibū sup aliū q̄ nō ē digestꝰ seđ digeri īcepit. Nā supassumptꝰ cibꝰ prioris digestionē īchoatā īpedit. Et digestio prioris añ ꝯplebit̃ q̄ trāsiens ad epar per venas meseraicas ducet secum cibū superassumptū indigestuꝫ vñ crudi hūores in corpore multiplicabunt̃. Ulterius in textu ponūt̃ duo signa euacuatiōis stomachi a cibo p̄assumpto primū ē desideriū certū .i. vera fames. Et ꝓ intellectu istiꝰ sciēdū ē ꝙ duplex ē fames scꝫ vera ⁊ mendosa. Verā Galienꝰ đscribit scđa āphorismoꝝ ī ꝯmēto illiꝰ canōis ubi dicit indigētia nō oportꝫ laborare dicēs certa fames ē cū hō cibo īdiget vñ imēsꝰ seq̄t̃ appetitꝰ. Sꝫ mēdosa fames ē cibi appetitꝰ corpore nō indigēte. Et sicut vera fames fit ex cōstrictione ⁊ corrugatiōe venaꝝ orificii stomachi ꝓcedētibꝰ a suctiōe mēbroꝝ inanitoꝝ cibo īdigentiū sic mēdosa

Fames solet ab his fieri que stringunt vt rugãt orifi
ciũ stomachi mẽbris cibo non egentibus vt ab actu
frigidis stipticis aut acetosis. Et istius signi et secũ
di precepti precedentis cõmemorat Auicẽna tercia
primi doctrina secunda ca. de eo quod comedit sic
inquiens. Oportet preterea ne aliquis comedat nisi
post desiderium neq; in hoc tradetur cum desideriũ
ebullierit. i. forte fuerit nisi mẽdosum fuerit vt ebri
orum desiderium et habẽtium fastidiũ qm̃ tollerare
famem stomachum putridis replet humoribus. Et
postea eodem capitulo dicit. Et neq; ipe neq; ões
qui sanitatẽ habere volũt aliquid comedant nisi de
siderium fuerit certum et stomachus et superiora in
testina a primo nutriẽte euacuata fuerint. quod eniz
in corpore existit deterius est nutriẽs super nutriẽs
quod nõ est digestum mittere. Secundũ signum qd
significat super certo desiderio siue certa fame ẽ sub
tilis dieta precedẽs. i. parua administratio cibi qñ
enim illã sequitur fames significatur esse certa et ve
ra. Sciendum est insuper ꝙ in vna et eadem refecti
one pessimum est simul multos et diuersos coniunge
re cibos vt carnes et pisces vel pullos et porcum et
postea prolongare tempus in comedendo quia pri
mus cib9 iã digeri incipit cum aduenit vltim9 et sic
partes cibi dissimiles fiunt in digerẽdo sic ꝙ preas
sumpte prius digeste sunt q̃ȝ postremo sumpte sue
digestionis mediũ attigerint vnde fit ꝙ quedã cor
rumpũt alias. Et istud innuit Auicẽna tercia primi
doctrina secunda ca/ de eo qd comedit dicens. Et ni
hil q̃ dẽ deteri9 ẽ q̃ȝ diuersa nutrimẽta simul adiũgere

⁊ post hoc in comedendo tēpus prolongare cū enim postremum nutriens aduenit primum iaȝ incipit digeri nutrientis ergo partes in digerendo nō similantur. Sciendum est tamen ꝙ prolongatio in comedēdo moderate facta fere vna hora gratia bone masticationis ⁊ transglutionis ē laudabilis et plurimum conferens ad conseruationē sanitatis quia perfecta cibi masticatio cum morosa transglutiōe siue ingluuie est veluti media digestio sed mala masticatio vł digestionē cibi impedit uel vehementer retardat. Sȝ prolongatio in comedēdo cū interlocutionib⁹ ⁊ pausis duab⁹ vel tribus horis est plurimuȝ nociua ⁊ sequunt᷑ ex ea nocumenta ꝑnarrata.

peaches = Persica / poma / pira / lac / case⁹ / ⁊ caro salsa
Et caro ceruina / leporina / caprina / bouīa
Hec melancolica sunt infirmis inimica

¶ In hoc textu tanguntur decem cibi siue alimenta melancoliam generantia aut infirmis inimica. Quorum primum est comestio persicoruȝ de quibus Galienus secundo alimentorum capitulo decimonono dicit ꝙ ⁊ horuȝ succus ⁊ quod velut caro facile corruptibilis est et omnino quidem prauus quare non oportet sicut quedā post aliud alimētum offerre corrumpunt᷑ eniȝ supernatantia. Demisse autē oportet huius quod ē cōmune in ōnibus q̄cunq̧ cacochima humida ⁊ lubrica ⁊ facile subire potentia / propter hoc oportet ipsa comedere priora aliis / sic enim ipsa celeriter subeunt et illis viam faciunt / vltimo autem sumpta simul corrumpunt et alia. Et ita patet

Alimenta melancolica generantia

q istud dictum debet intelligi de persicis comestis post cibum alium quia ipsa sumpta ante cibum bona sunt stomacho ventrem lenientia atque appetitum prouocantia. Juxta illud Auicēne secundo canonis capitulo de persicis dicentis. Matura sunt bona stomacho et in eis est virtus faciendi appetitum cibi. Et subdit Auicenna. Et oportet quidem vt non comedantur post alium cibum quoniam corrumpūtur post eum sed precedant ante cibum. Similiter serapion in aggregatore capitulo de eis autoritate Dyascordis ait. Matura ex psicis sunt bona stomacho et molliunt ventrez/immatura vero stringūt et quando desiccantur stringunt fortius et decoctio siccorum quando scilicet bibitur probibet fluxum humiditatum ad stomachum et ventrem et quando trita super locum puluerizantur vnde fluit sanguis abscindunt eum. Et licet prenarrata habeant iuuamenta quia tamen humorem generant putrefactibilem nociuia sunt infirmis et maxime quando inde bite sumūt. Et sunt persica frigida in primo gradu et humida in secundo. Secundum est pira siue comestio pirorum. Et causa eius est quia pira et generaliter omnis fructus recens non correctus replet sanguinem aquositate ebulliente in corpore et sic preparant sanguinem ad putrefactionem et per cōsequens nocent egris. Pira similiter vt dicit Auicēna secūdo canōis ca. de eis appetate inducūt colicaz. Ipa tū inter ceteros fructus multū ipinguāt ppterea porci ex ipis piris ipinguāt plus q ab aliquibus aliis fructibus Et quia pira vētositatē generāt et sic inducūt colicā b x

Pira

vsus habet q pira ꝛ alii fructus ventositatē facien
cia cū carminatiuis .i. ventositatē expellentibꝫ come
dunt vel possumꝫ obuiare nocumēto ipsorū superbi
bendo vinum vetꝫ odoriferū. Et meliora pira sunt
que magis odorifera sunt ꝛ magis dulcedine partici
pātia. Et etiam meliora sunt decocta q̃ cruda ꝛ pos
sunt decoqui cum aniso feniculo ꝛ zuccaro. Tercium
ē comestio pomoꝝ de quibꝫ dicit auicēna secūdo ca
nonis ca. proprio q assiduatio comestionis eorum
facit euenire dolorē neruoꝝ. Et poma etiā malaꝫ ha
bent proprietateꝫ in generādo vētositatem in secūda
digestione quare nocēt egris ꝛ etiā propter similem
causaꝫ illi q̃ dicta ē de piris. Et ista dicta de piris
et pomis maxime intelligēda sunt de ipsis crudis ꝛ
nō de ipsis coctis. Et nedum isti fructꝫ ab infirmis
sunt vitādi ymmo ōnes fructus implētes sanguinē
aquositate ebulliēte vt fructus recētes quoꝝ succus
in humano corpore ebullit sicut mustum et succus
fructuū ebulliūt exterius in vase et hoc ꝓpter calo
rem solis derelictuꝫ in eis cum maturabant᷑. Isti enī
fructus propter ebullitionē succi eoꝝ preparāt san
guinem ad putrefactionē licet pro hora qua sumun
tur iuuamētuꝫ prestent humectationis. Et hac de cā
Auicēna febricitantibus prohibuit fructus maxime
recentes prima quarti tractatu secundo/ca. septimo
dicens. Et oēs fructus nocent febricitāti cū ebulliti
one sua ꝛ corruptione in stomacho. Quartum est co
mestio lactis. Cuius cā est quia lac de leui corrumpi
tur ꝛ in fumuꝫ aut acetositatē cōuertit᷑ in stomacho
īmundo sicut ut plurimū ē stomachus febricitantis

febre putrida et ergo febricitantibus febre putrida nō conceditur. Et similiter malum ē habentibus do lorem capitis et siticulosis et pluribus aliis de qui bus loquitur Ypocras quīta particula amphorismo rum/amphorismo illo. Lac dare caput dolentibus malum etc. Verum est tñ q in aliquibus passionibus conuenit sicut in ptisi et ethica et aliquibus aliis pro ut dicit etiā Ypocras āphorismo iā allegato et etiaz inferius aliquid dicetur ibi Lac ethicis sanuz etc. Et licet lac in predictis passionibus vituperetur in sanis tamen laudabile ē et hoc si in stomacho et epate bene digeratur/ tunc eniz intestina lauat sua aquositate et mundificat/butirositate sua humoribus venenosis repugnat mēbra humectat/caseitate sua vulnera pe ctoris iuuat et pulmonis gutturis renum quoqz et in testinorum et vesice morsuram acutorum humorum in inte stinis mitigat quia visceribus inuiscatur et humorum prohibet morsuz. Preterea cōuenit lac corporibus temperatis quorum stomachus mundus est a cole ricis et fleumaticis humoribus/ In his enī lac bene digestum multum dat nutrimentum/laudabilem san guinem generat/ carnem augmentat/ totum corpus laudabiliter humectat / exteriora pulchra facit vt refert Ysaac in dietis vniuersalibus. Et ibi etiam autoritate Ruffi dicit q lac bibentes ieiunos esse oportet et bibatur calidum cum exeat vbera neqz ali quid comedatur quousqz digeratur et labor et nimi us motus caueatur non est tamen quiescendum om nino a deambulatione sed deābulanduz est suauiter

lac malu est capiti dolenti
Bonum est in ptisi et hetica

quousq; in stomachi fundum descendisse sentiatur. In distemperatis vero corporibus lac non cõuenit In calidis eniz corporibus cito mutatᷣ in fumosita tem ⁊ coleram. In frigidis vero in acetositatẽ ⁊ pu tredinem. In stomacho etiaz immundo lac nõ conue nit quia in eo corrumpitᷣ. Circa electionem aũt lac tis sciendum ẽ ꝙ magis eligẽdũ est lac mediocre in via nutrimenti ⁊ non subtilissimum sicut lac cameli aut etiam asininum neq; pinguissimũ ⁊ grossissimũ sicut lac vaccarum ⁊ pecudum. Eligẽdum est igitur lac capre non enim habent tantuz aquositatis sicut lac cameli quod nõ est aptum ad nutriendum ratõe nimie humiditatis sed ventris subductiuum nec ha bet tantum pinguedinis ⁊ grossiciei seu caseitatis ⁊ vnctuositatis sicut vaccarum ⁊ pecudũ quod prop ter grossiciem ⁊ vnctuositatem est venarum opilati uum/ventositatum generatiuũ ⁊ difficilioris diges tionis ꝙ; sit necessarium in regimine sanitatis. Eli gatur igitur lac capre nõ nimis propinque partui nec nimis distantis a partu nõ pinguãtis nutrite in bonis pascuis et in tempore quo reperiuntᷣ meliora pascua. Quintuz est comestio casei. Et potest intelli gi de omni caseo maxime tñ de veteri. Cuius ratio ẽ quia caseus recens est frigidus ⁊ humidus ⁊ grosse substantie ⁊ difficilis digestionis ⁊ opilatiuus ⁊ la pidis generatiuus et non multum competit via ci bi in regimine sanitatis. Et caseus vetus est calidꝰ ⁊ siccꝰ propter sal facit cibũ digeri ⁊ difficulter di geritᷣ parum nutrit ⁊ male stomacho nocet et nimis desiccat et minus competit ꝙ; recens. Et si aliquis

caseus est medius inter nouum et veterem viscosum et frangibilem durum et mollem et parum declinans ad aliqualem dulcedinem non nimis salsus non lacrimosus cum inciditur saporis delectabilis et boni odoris / cuius in stomacho mora non est diuturna ex bono lacte conuenienter factus sufficienter vnctuosus talis vtique caseus bonus est et inter alios magis est diligendus et post cibum sumptus non multa quantitate / multa vero quantitate sumptus in via cibi vniuersaliter est malus stomachū grauans et inobediens digestioni et opilatiuus et lapidis in renibus et humorum grossorum in corpore et ventositatum generatiuus. Solum igitur ille caseus est bonus quem dat auara manus. Sextum est caro salsa Caro enim salsa siue salse siue fumo exsiccata cuiuscunque generis aut animalis fuerit generat sanguinē grossum et melancolicum et per consequens nocet infirmis nec est cōueniens sanis. Et istud innuit Auicenna secunda primi doctrina secunda capitulo decimoquinto in fine dicens. Et exemplum spissi pauci nutrimenti mali chimi .i. mali humoris est caro salita. Septimum est caro ceruina que similiter ē sanguinem melancolicū generans teste Rasi tercio almāsoris capitulo de animalibus siluestribus et domesticis. Octauū est caro leporina que similiter sanguinis melācolici est generatiā. Dicit enī Rasis de ea loco pallegato. Ipsa enī plꝰ aliis melācolie generatiā est. Et de ista etiā dicit Ysaac ī dietis vniuersalibꝰ qꝫ nō cōuenit in via cibi sꝫ solū in via medicine. Et ē sciēdū qꝫ ista caro leporina et similiter ceruina cum

Caro salsa

Caro cervina

Caro leporina

peruenerint ad antiquitatem simpliciter sunt euitāde si tamen aliquo modo cōueniant meliores sunt iste carnes cum partui sunt propinque vt siccitas earū obtemperetur ab etate ꝛ etiaꝫ sunt euitande nisi sint pingues nam ex earum pīguedine obtemperatur siccitas. Nonum est caro caprina. Decimum est caro bouina quia iste carnes etiam sunt carnes melancolice. Nam Ysac in dietis vniuersalibus de eis dicit. Caro caprina ꝛ bouina sunt pessima dura in digestione tarda / ꝛ digesta grossum generant sanguinem ꝛ melancolicum. Et Auicenna secundo canonis de carne caprina dicit. Caprina vero non est bona multum ꝛ eius humor fortasse est malus valde. Et sub istis etiam intellige carnem hircinam et vaccinā que peiores sunt predictis carnibus scilicet caprinis et bouinis. Nam de eis dicit Auicenna secundo canonis capitulo de carne. Caro vaccina ꝛ ceruoruꝫ ꝛ hircorum siluestrium ꝛ magnarum auiuꝫ facit euenire febres quartanas. Et de carne vaccina adhuc dicit ꝙ caro vaccina plurimi nutrimenti est grossa melancolica generans egritudines melancolicas. Et vlterius dicit ꝙ caro vaccina generat lepram. Et de carne hircina dicit ꝙ est mala absolute. Quia iā textus loquutus est de carnibus vitandis et maxime animalium quadrupedium. Videndum est vlterius de carnibus eligendis animaliū quadrupediuꝫ Et quia circa electioneꝫ carnium aīaliūm quadrupedium cōtrouersia videtᷣ inter autores medicine q̄dā eī dicūt carnes porcias eē melioꝛs sicut Galieꝰ ꝛ q̄dā alii. Alii vō dicūt carnes edias eē meliores sic Rasis

Auicenna et Auerroys licet Auerroys quito colliget imponat Auicenne q dixerit carnes porcinas esse meliores quod tamen non dicit autoritate propria sed autoritate xpianorum. Alii vero vitulinas laudant pre aliis carnibus. Secundum est q electio et melioritas carnium animalium quadrupedum potest multipliciter attendi/ primo modo ex parte maioris nutrimenti et irresolubilioris et carnibus humanis similioris. Et isto modo caro porcina ceteris est melior/primo propter maximam similitudinem cum carnibus humanis teste Galieno tercio alimentorum vbi dicit/porcine autez carnis similitudinez ad homines addiscere est ex eo q quidaz comederũt humanas carnes vt porcinas nullaz suspicionem habentes secundũ gustum ipaz et odorem. Et Auicẽna secundo canonis ca. de sanguine ait sanguis hõinis et sanguis porci sunt similes in õni re ita vt quidaz fuerunt qui vendebãt carnem hominis ac si esset caro porci et occultatum fuerat illud vsqquo inuenti fuerant in ea digiti hominis. Et istud idem sentit satis Auerroys quinto colliget capitulo de carne. Secundo quia caro porcina valde nutritiua est. Nam dicit Galienus tercio alimentorum. Omniũ edulioorum caro porcorum est maxime nutritiua et hui9 experientiam euidẽtissimam habent athlete. Et postea eodem libro ait porcorum carne nullũ aliud amplioris nutrimẽti habebis sumere. Tercio qz generat alimentũ stabile fortiter resistens resolutioni. Et ista fuit mẽs Galieni in passib9 vbi nõ parum pfert porcinas carnes ceteris carnib9 scz in octauo de igenio

De carne porcina

some haue eaten mans flesh & thought it the flesh of swyne

ubi dicit ceteris carnibus porcina est laudabilior si porcus montana incoluerit post porcum edus. Et similiter in quinto terapentice ubi dicit quadru pedum caro laudabilior ē porcina in calore ꝛ humi ditate tēperata eiusq̧ cibus plurimus ꝛ sanguis ab ea generatus omni melior est sanguine. Et istud veri tatem habet de carne porcorū nō antiquorum quia eorum caro indigestibilis est nec iuuenuȝ siue lactā tium quia caro eorū humidissima est sed etate medi ocrium puta unius anni vł duoꝝ tam domesticoꝝ q̄ȝ siluestrium verisimilius tñ estimādum est ꝙ por ci siluestres sunt domesticis meliores quia carnes porcoꝝ domesticorum sunt plus debito viscosiores Et de carnibus porci siluestris siue apri dicit Aui cenna secundo canonis capitulo de carne. Xpiani vero dixerunt et qui eos ymitantur ꝙ melior caro siluestris est caro porci siluestris nam cuȝ hoc ꝙ est leuior carnibus domestici porci est fortis nutrimēti et plurimi et est velocis digestionis et est melior q̄ȝ esse potest in yeme. Et ex isto vlterius sequitur ꝙ predicte carnes porcine multuȝ laudabiles sunt cor poribus iuuenibus sanis fortibus laborātibus non dispositis ad opilationes et his qui impinguari querunt quia talia corpora indigent plurimo nutri mento et difficulter resolubili. Et ergo dicit Rasis tercio alinansorum capitulo de virtute carnium. Ca ro vero grossa multuȝ laborantibus conueniens est subtilis vero his qui predictis sunt contrariis con uenit. Et idem vult Auicēna tercia primi ca. de regi mine eiꝰ qđ comeditˀ dicēs exercitati ꝑterea et multi

laboris magis sunt tollerantes nutrientia grossa.
Alio modo potest attēdi melioritas et electio carniū
ex parte tēperate cōplexionis eaꝝ facilis digestiōis
⁊ sanguinis ex ipis generati temperantiaꝫ vt scilicꝫ
illa caro dicatᷣ melior que tēperate ē cōplexionis fa
cilis digestionis sanguinē generans tēperatuꝫ in ca
liditate et frigiditate subtilitate et grossicie. Et isto
modo caro edulina est melior et laudabilior ceteris
vt vult Rasꝭ Auicēna ⁊ Auerroys. Nam dicit Rasꝭ
tercio almansoris ca. de aīalibus siluestribus et do
mesticis. Edulina caro ē tēperata nullaꝫ in se habēs
malicie admixtionem que licet tēperatū generet san
guinem laborantibus tn̄ non cōgruit cui nulla alia
caro preferenda est. Non est enim adeo debilis vt ex
ea virtus minuatur neqꝫ eius nutrimentum adeo mlᷓ
tum ē ⁊ grossum vt ex eo proueniat repletio ⁊ gros
sus generetur sanguis. Sanguis quoqꝫ qui ex ea ge
neratur inter subtilem ⁊ grossum ac inter calidum ⁊
frigidum existit. Et ista caro non conuenit multum
laborantibus sed iuuenibus temperatis exercitio me
diocri vtentibus quia ista caro generat sanguinem
forti exercitio vel labore faciliter resolubilem licet
non exercitio mediocri. Et sicut quo ad istam inten
tionem caro edina inter carnes domesticas ita caro
capreoli inter carnes siluestres est melior. Et post
istam carnem edinam plurimi medicorum sicut Ra
sis ⁊ Auerroys ponunt carnem arietinam. Et dicit
Auerroys quinto colliget capitulo de carne ꝙ hec
est opinio maioris partis medicorum preter Galie
num qui abbominatur carnes arietum.

Et videtur sibi q caro vitulorũ ē melioris nutrimē
ti q̄ȝ arietina. Et forsan Galienus hic attēdit melio
ritatē nutrimēti ex eo quod ē plurimuȝ nutrire ꝛ nu
trimentum dare magis irresolubile quod magis vi
detur conuenire carnibus vitulinis q̄ȝ arietinis cum
arietine magis humide sint. Tercio modo potest at
tendi melioritas ꝛ electio carnium ex parte minoris
viscositatis ꝛ melioris odoris eaꝝ. Et sic carnes vi
tuline sunt meliores ceteris carnibus. Et istud innu
it Auerroys quinto colliget capitulo de carne dicēs
Et carnes vituloꝝ sunt bone carnes ideo quia non
habent illā viscositatē frigiditatē ꝛ siccitatem quam
habent carnes bouine veteres ꝛ carnes eoꝝ sunt ma
gis odorifere aliis carnibus ꝛ quantuȝ est in hoc me
liores sunt carnibus edulinis quia in carnibꝰ eduli
nis manifestatur quedam muscillago i. viscositas an
teq̄ȝ coquantur / sȝ carnes eduline sunt meliores vitu
linis quia meliores generant humores. Et ex isto
patet quomodo non est tanta controuersia inter au
tores medicine super electione carnium quanta pri
ma facie apparet. Notādum ē insuper q carnes ani
maliuȝ sicce cōplexionis meliores sunt circa partuȝ
q̄ȝ distantes multum a partu ꝛ ergo edi et lactātes
vituli meliores sunt hircis et bobus quia sua sicci
tas prime etatis humiditate corrigitur. Sed carnes
animaliuȝ cōplectionis humide sunt meliores distā
tes a partu ꝛ circa partū deteriores quia sua nimia
humiditas processu etatis exsiccātis scilȝ iuuētutis
corrigitur aut tollitur et ab humiditate prime etatis
crescit. Et ideo iuuenes castrati arietes scilȝ vnius

anni sunt meliores ⁊ min⁹ viscosi lactātibus agnis ⁊ porci vni⁹ āni vel duoꝝ meliores lactātibus porcellis. Et ergo bene dicit Auicēna tercia primi ca. ꝺ regimine eius quod comedit. Oportet autē ut cib⁹ supple sanitatis conseruatiuus sit talis quales sunt carnes ⁊ proprie carnes edorū et vitulorum lactantium paruorum ⁊ agnorū annalium. Et ex istis omnibus cōcluditur ꝙ carnes bircoꝝ capraruꝫ et arietum ⁊ boum et porcoꝝ antiquoꝝ ⁊ specialiter nō castratoꝝ ⁊ porcelloꝝ lactantiū ⁊ agnoꝝ lactātiū non sunt mltū cōueniētes in regīne sanitatis sꝫ carnes vitulorum iuuenum et arietum annalium ⁊ porcorum duorum ānoꝝ vel vnius etiam castratorum sufficienter cōuenientes sunt esui in regimine sanitatis. Et ē diligenter notandū ꝙ carnes declinātes ad siccitatem debēt elixari ⁊ declinātes ad humiditateꝫ debēt assari vt eaꝝ humiditas temperet'/ ⁊ ideo carnes cuniculorum lepoꝝ ceruorum vitulorum ⁊ caprioloꝝ debent elixari ⁊ carnes porcellorū et castratoꝝ arietum assari/elixatio enim obtemperat siccitatem. ¶ Et ex hoc patet ꝙ in tēporibus ⁊ cōplexionibus humidis magis cōpetunt carnes declinantes ad siccitateꝫ ⁊ assentur In tēporibus siccis ⁊ cōplexione ⁊ etate siccis magis cōedūt carnes declinātes ad hūiditatē

Oua recentia. vina rubētia. pīguia iura
Cum simula pura nature sunt valitura

¶ In hoc textu ponuntur tria alimenta que in modica quantitate multum nutriunt. Quorum primuꝫ est oua recentina quia sunt de his que in modica c

carnes declinantes ad siccitatem debent elixari declinantes ad humiditatem debent assari

oua recentia

quantitate multum nutriunt vt innuit Auicēna secū do canonis ca. de ouis. Et idem vult quarta primi ca. primo vbi dicit nutriens vero parue quātitatis ꝛ multi nutrimenti sunt oua ꝛ gallorum testiculi. Et illud idez in multis aliis locis repetit. Circa electionem ouoꝝ sciendum ē ꝙ oua gallinarum ꝛ pardicū ꝛ faseanorum iuuenuz ꝛ pinguiū sunt bona in sanitatis regimine ꝛ aliis ouis simpliciter meliora/ vnd̄ oua paruula longa sunt bona vnde. Filia presbiteri iubet pro lege teneri. Q bona sunt oua candida longa noua. Amplius oua tremula. i. per decoctionez aliqualiter inspissata ut in manu tenētis in cortice suo videant tremere sunt meliora duris ꝛ sorbilibus ꝛ sunt multi nutrimenti et facilis ꝛ bone digestionis et generant sanguinem maxime cordi proportionalem vnde conualescentibus senibus ꝛ debilibus maxime conueniunt et maxime vitella/ vnde Auicenna in tractatu de viribus cordis vult ꝙ vitella ouorum animalium bone carnis sicut gallinaruz pardicum ꝛ faseanoruz licet non sint medicine cordi multum tamen cor confortant. Et postea subdit ꝙ cito in sanguinem conuertuntur ꝛ post conuersionez paucam habent superfluitatem ꝛ generant sanguinē subtilem ꝛ clarum et ergo maxime confortant cor generando sanguinem ei proportionalem. Et vlterius dicit ꝙ multuz valent in dissolutione substantie spiritus et diminutione sanguinis cordis. Sorbilia vero oua facilis sunt digestionis et leniunt pulmonez et pectus ꝛ ventrem lubricant et minus nutriunt q̄z tremula. Dura vero oua per decoctionem facta ad

digerendum sunt difficicilia ⁊ nutrimentū exhibent grossum et tarde a stomacho descendens et tarde pe netratiuum. Notādum ē insuper ꝙ ex diuersitate p̄ parationis ouorū etiā acquirit̄ eis bonitas vel ma licia. Aut eī sunt assata aut elixa aut frixa aut ī iure sunt cocta. Assata elixis grossiora sunt ⁊ ad digeren dū duriora q꞉ focꝰ substantialem eoꝝ humiditatē desiccat. Et fiunt duobus modis. Aut enim cū corti cibus inter calidos cineres ponunt̄ aut in testis frā gunt̄. In testis fracta peiora sunt aliis. Illa autem que cum corticibus inter calidos cineres ponunt̄ du obus fiunt modis/ aut inter cineres ponuntur tota aut super carbones partim discooperta. Que in cine ribus ponuntur tota sunt peiora quia cū calor fo ci circuiat fumositates retinet. Discooperta sup car bones posita fumositatem emittunt et munda fiunt Elixa in aqua meliora sunt ꝙ̄ assata quia aque hu miditas calori foci in humiditate desiccāda repug nat. Et fiunt duobus modis aut enī cum corticibꝰ elixantur/aut intra aquam franguntur. Cum corti cibus peiora sunt aliis quia cortices probibent dis solutionem fumositatum et grossiciei. In aqua frac ta calor aque temperate penetrat et grossiciem suam subtiliat ⁊ aufert sibi grauitatem sui odoris. Unde huiusmodi laudabiliora sunt ceteris omnibus. Fri xa ceteris peiora sunt quia pessimos generāt humo res et sunt in stomacho morantia fumositatem et corruptionem inducentia ⁊ fastidium facientia. In iure cocta inter assata et in aqua fracta sunt medio cria. Et ista colligūt̄ ex Ysaac ī dietis vniuersalibꝰ c 2

Sciendum est etiã q̄ ouum diuersificatur secundum eius partes cõponentes. Naz vitellum in caliditate tẽperatum existit. Albumen vero frigidũ est et visco sum dure digeritur ⁊ sanguis etiaz ex eo generatus non est bonus vt habetur ex Rasi tercio aluiansoris caplo de virtutibus ouoruz. Et sicut oua predicta scilicet gallinarum pardicum ⁊ faseanorũ sunt cõue nientia in regimine sanitatis ita oua anatũ anseruz strucionum et similium volatilium minus cõuenien tia sunt in regimine sanitatis vel simpliciter euitan da. Secundũ est vinum rubeum/pro quo sciẽdum q̄ vina diuersificantur in colore. Nã quedam sunt al ba quedam rubea clara quedam citrina ⁊ quedaz ni gra. Vina enim alba debiliora sunt ceteris minꝰ ca lida et minus nutritiua verum sunt minus ledentia caput et magis vrine prouocatiua et aperitiua. Qꝫ sunt debiliora ceteris patet quia secũdum Galienũ super primo canone tercie particule regiminis acuto rum debile vinum est quod minus calefacit et minꝰ replet caput cum ergo vina alba minus calefaciunt et minus replent caput ceteris vt patebit debiliora erunt ceteris. Qꝫ autem vina alba sunt ceteris minꝰ calida patet per Galienum in cõmento illiꝰ canonis tercie particule regimis acutoꝝ de vino etenim albo dicẽtẽ. Nõ est possibile alicui ex vinis albis vt cale faciat calefactiõe vehemẽti. Et postea subdit Vinũ autem albuz est minoris calefactionis õibus vinis Et istud est verum cõparando vina eiusdẽ territorii adinuicem ⁊ non aliter q̄m vina rubea et ruffa gal licana non sunt ita fortia nec ita calida sicut sunt.

multa vina alba que reperiuntur in aliis territoriis debet igit' fieri cōparatio inter uina eiusdē maneriei et territorii. Q' aūt sint ceteris minus nutritiua pꝫ per Galienum in cōmento illi⁹ āphorismi secūde particule āphorismoruꝫ. Facile ē repleri potu q̄ꝫ cibo dicentē vinū eniꝫ aquosum subtile atq̧ albū vsualiter aque est vicinū ꝛ illi⁹ virtuti viciant' ad nutriendū vñ vrina prouocat' nec corp⁹ inde nutrit'. Et similiter in cōmēto illi⁹ āphorismi eiusdē particule. Eoꝝ qui nutriunt' dicit Ga. vinū aquosum min⁹ dat corpori nutrimētum cui⁹ liquor est sicut aqua subtilissima et color alb⁹. Q' āt minus ledūt caput patꝫ per Auicēnā tercia primi doctrina secda/ca. de regimine aque ꝛ vini dicentē. Vinū uero albuꝫ ꝛ subtile calefactis ē melius nō enī capitis efficit doloreꝫ sed fortasse humectabit ꝛ capitis dolorē alleuiabit. Et idē etiā vult Galien⁹ in cōmēto illi⁹ canōis tercie pticule regimīs acutoꝝ. Pot⁹ āt dulcis. Rō āt quare minus ledunt caput est q꞉ minus fumosa ꝛ vaporosa sunt ceteris. Q' āt magis sunt vrīe ꝓuocatiua ꝛ aperitiua patꝫ per Ypocratē in canōe illo tercie pticule regimīs acutoꝝ de vino eteniꝫ albo dicentē sed trāsitus ei⁹ scꝫ vini albi in vesicā ē facilior q̄ꝫ cuiuslibet alteri⁹ pot⁹ cū quo etiā vim aperitiuā habere dinoscit'. Et ex isto sequit' q̄ ista vina alba subtilia plus cōueniunt q̄ꝫ alia vina calefactis siue a natura sicut colericis ꝛ sanguineis naturalib⁹ siue ab accidente sicut calefactis ex irā vel mora i sole. Et similiter magis ꝯueniūt studētib⁹ qui debēt vti vino nō turbāte cerebrū. Et similiter ꝯueniūt habētib⁹ cerebrū debile c 3

Vinu albu cal factu allevia dolore capiti

siue naturaliter siue accidentaliter q2 habentes cerebrum debile ex forti vino faciliter inebriātur vt habet Auicēna tercia primi loco preallegato. Et ergo si uti velit vinis fortib9 necesse ē ea fortiter liphare Et similiter cōueniūt habētib9 epar calidū ꝛ stomachum calidū ꝛ habitātib9 in regiōe calida q2 calida vina ī istis facerent estuationem. Vina vō rubea clara sicut beluēsia calidiora sunt ceteris vt vult Galien9 in cōmento illi9 canonis supra allegati de vino etenim albo vbi dicit verūtn̄ cuius calefactio ex vinis est vehemēs ei9 calor ē rube9 clar9. Et ista vina etiam nutribiliora sunt ceteris vt habet Galienus in cōmēto illi9 āphorismi p̄allegati. Facile ē repleri ubi dicit grossum vero ꝛ rubeū vinū nutribilius est ceteris īplens corpora cito obnoxia inanitioni. Et circa istud est ītelligendū ꝙ vina rubea dicunt᷑ nutribiliora eo ꝙ plus eoꝝ in substātiā membroꝝ ꝯuertit᷑ Vina tn̄ nigra possunt dici nutribiliora ceteris q2 cōstātius dant nutrimentū ꝛ tardi9 a membris resolubile. Et isto mō dicit Galien9 ī ꝯmento illi9 āphorismi p̄allegati. Eoꝝ q̄ nutriunt᷑ ꝙ vina grossa ꝛ rubea nutribiliora sunt q̄ꝫ aquosa minus tn̄ q̄ꝫ nigra Et isto mō etiam intelligit᷑ dcm̄ Ysaac in dietis pticularibus vbi vult ꝙ vinum nigrum plus nutrit q̄ꝫ rubeū. Et ista vina rubea magis ledunt caput q̄ꝫ alba ꝛ minus vrine sunt ꝓuocatiua. Et hinc est ꝙ ista vina q2 fortia sunt habentib9 debile cerebrū nō cōueniunt vt dcm̄ est sꝫ bn̄ cōueniūt habentibus forte cerebrū cū forte cerebꝝ vapores eleuatos ad ipꝫ nō suscipit vt dicit Auicenna tercia primi ca. p̄allegato

De vinis

Et circa istud est sciēduꝫ ꝙ ingeniū hoīs fortis cere
bri magis clarificat᷑ ⁊ acuit᷑ si bibat vinū bonum ꝙ̄
si non biberet vt vult Auicēna tercia pmi ca. p̄alle
gato. Et rō ē q2 ex bono vīo pl9ꝙ̄ ex quocūq3 alio
potu generantur ⁊ multiplicant᷑ spūs subtiles clari
⁊ puri. Et inde ē ꝙ theologi cōtemplari soliti circa
altissima bona vina dilgunt. Et secundū Auicennā
ibi. Ista vina valēt hōib9 frigide cōplectōis ⁊ fleu
maticis. Talia nāq3 vina corrigunt lapsum frigidi
tatis cōplexōis et aperiūt opilatōes euenire solitas
frigidis fleumaticis ⁊ digerūt fleumata cooperātia
ad ɔuersionē eoꝝ in sanguinē ⁊ digerūt᷑ faciliter ⁊ ci
to penetrāt ⁊ p̄bent alimentum mundū ⁊ spūs pluri
mos. Vina vero citrina minoris calefactōis sunt ꝙ̄
rubea clara vt vult Galienus in cōmēto illi9 canōis
p̄allegati de vino etenī3 albo/ maioris tn̄ calefactio
nis sunt ꝙ̄ alba ut ergo etia3 magis sunt caput ledē
tia ꝙ̄ alba ut vult Galien9 in cōmento illi9 canonis
preallegati Potus aūt dulcis. Et ista vina etiā mi
n9 nutritiua sunt ꝙ̄ rubea magis tn̄ ꝙ̄ alba. Et apd
quosdā ista vina etiā vocant᷑ alba. Et hinc est ꝙ ali
qui dicūt ꝙ vina alba cito calefaciūt multu3. Vina
vero nigra sunt minoris calefactōis ꝙ̄ citrina et er
go etiā minus ledunt caput ꝙ̄ citrina. S3 q2 tardi
oris descens9 sunt in ventrē ⁊ min9 vrine ꝓuocatiua
ꝙ̄ alba magis ledūt caput ꝙ̄ alba vt habet Galien9
in cōmēto illi9 canōis p̄allegati Pot9 āt dulcis. Et
sunt ista vina etiā plus nutritiua ꝙ̄ alba et citrina
min9 tn̄ ꝙ̄ rubea ut predictū est. Terciu3 ē sorbilia
facta ex iurib9 carniū ⁊ maxime ex brodio pullorū cx

vina valent
frigide
complexionis

vina citrina

Talia eniȝ brodia nature humāe sunt amica ex quo facilime in sanguinē sunt mutabilia ⁊ bonuȝ sangui nē generāt. Et maxime duȝ fiunt ex simula. i. ex sub tilissima parte farine qꝛ simula ⁊ maxime tritici mul tum nutritiua ē ⁊ bonū nutrimētum affert ut haberi pt ex Rasi tercio alināsoris. Et ista tria ꝑdcā pōit Auicēna scda ꝑmi doctrina scda summa ꝑma ca. xv in fine vbi dicit. Exēplum subtilis multi nutrimēti boni chimi. i. hūoris ē ouoruȝ vitelli ⁊ vinuȝ ⁊ aq̄ carnis. Et ex isto cōcludit᷑ ꝙ ista tria sunt de genere naturā humanā maxime cōfortantium.

Nutrit ⁊ īpinguat triticū. lac. caseꝰ īfans
Testiculi porcina caro. cerebella. medulle
Dulcia vina. cibus gustu iocūdior. oua
Sorbilia. mature ficus. vueqꝫ recentes.

¶ In hoc textu tāgūt᷑ duodecim res corpꝰ humanuȝ nutriētes ac īpinguātes. Quaꝝ prima ē triticū. i. pa nis ex tritico de quo dicit Auicēna scdo canonis ca. de pane ꝙ īpinguat velociter ⁊ maxīe de frumēto no uo Rasis vo tercio alināsoris de tritico dicit. Triti cū tēperamēto vicinū ē licet caliditati parū attineat Qd āt pōderosiꝰ et solidiꝰ inuenit᷑ maioris ē nutri mēti. Dibꝰ quoqꝫ hōibus aliis granis ꝑficiens ma gis ꝓpriū inuenit᷑. Sanguis etiā ex eo generatꝰ ōni sanguine q̄ ex aliis generat᷑ granis tēperatior ē. Et sequenti ca. dicit. Panis q̄ ex tritico fit pluribꝰ hōiȝ ꝯueniētior ē. Circa electōeȝ āt tritici sciēdū ē ꝙ electō eiꝰ pt sumi vno mō ex pte substātie ipiꝰ/ alio mō ex

Ret [illegible] humanum nutrientes et impinguantes

pte p̄patōis ei9. Electōnē āt ei9 ex pte substātie ipi9 pōit Auicēna scdo canōis ca. de frumēto dicēs. Me li9 ē illd qd ē mediū inter duriciē ꝛ raritatē magnū pigue recēs .i. nō nimis ātiquū planū qd ē inter ru bedinem ꝛ albedinē/ frumētū vo nigrū mali ē nutri mēti Rasis vero supaddit pōderositatez ei9 sup elec tione ei9. Circa electionē vero ei9 ex pte prepatiōis ei9 sciēdū est ꝙ ōia q̄ sūt ex faria tritici frixa tarde a stōacho descendūt generāt grossos hūores opilant vias epatis augmetāt splenē ꝛ generāt calculū mul tū nutriūt si digerāt᷑. Triticū vo elixū ē cib9 grauis ꝛ indigestibilis sed si digerat᷑ fortiter nutrit ꝛ robo rat virtutē. Sed triticū sub forma panis bene fermē tati ꝛ assati in clibano moderato igne est elect9 cib9. Et ōia ista colligunt᷑ ex Galieno primo alimentorū Secunda res ē lac. Et pt istud intelligi de lacte ebuti rato quod apud medicos adoc dicitur et apud cōes balbuca. Balbuca eniz recēs si comedat᷑ cuz pane re cēti siue calido ei īposito maxime īpinguat. Potest etiaz intelligi de lacte caprino quod etiā multum nu trit de quo prius latius dictum ē ibi Persica poma pira. Tercia res est caseus infans siue recens de quo dicit Auicenna secundo canonis ca. de caseo ꝙ ē nu tritiuus et impinguatiu9. Et licet caseus recens nu triat et impinguet in regimine tamen sanitatis non conuenit quia sequuntur ex eo nocumēta prius dic ta ibi Persica poma pira. Quarta res est testiculi. Et istud maxīe intelligēdū ē de testiculis gallorū im pinguatoꝝ de quib9 Auicēna secundo canōis ca. de testiculo dicit ꝙ sūt valde boni nutrimēti ꝛ plurimi

Balbuca

De testiculis

Et quarta primi ca. primo de eis dicit ꝙ in modica quãtitate multũ nutriunt. Et potest istud etiaꝫ intelligi de testiculis porcoꝝ multuꝫ pinguium nundum coeuntiũ sicut eniꝫ porcoꝝ caro ea q̃ alioꝝ aĩalium quadrupedũ melior existit ⁊ hoc quo ad hoc quod ẽ nutrimẽtum prebere maiꝰ irresolubiliꝰ ⁊ corpori humano similius sic etiaꝫ ⁊ porcoꝝ testiculi respectu testiculoꝝ alioꝝ animaliũ quadrupedũ. Et est hic diligẽter notandũ ꝙ testiculi aĩaliuꝫ prouectoꝝ ĩ quibus ẽ iam fermẽtatum semen ⁊ generatuꝫ nõ sunt boni nutrimẽti sed testiculi animalium iuuenum adhuc nõ coire potẽtium quibus adhuc nõ ẽ sperma fermẽtatum sunt satis laudabilis nutrimẽti si bene digerãtur ⁊ de istis etiã intelligitur dictum prius. Quinta ẽ caro porcina de cuius electione et effectu satis ample dictum ẽ prius ibi Persica poma pira. Sexta ẽ comestio cerebrorum. Pro quo sciendũ ẽ ꝙ cerebrũ est stomacho malum nauseatiuũ deiectiuuꝫ appetitꝰ ⁊ grossi humoris generatiuum verum est tñ ꝙ si bñ digeratur alimentuꝫ dat corpori notabile sed nullo modo comedi debet post alios cibos. Bonum autẽ ẽ ꝙ cum origano vel calamento vel cuꝫ aliquibus obtẽperantibꝰ eiꝰ viscositatẽ ⁊ frigiditatẽ in quibꝰ sit virtus incisiua ⁊ calefactiua paret᷑. Et cauendum ẽ ꝙ si comedat᷑ ꝙ primitꝰ assetur super carbones. Et ẽ aduertẽdum ꝙ nõ confert illis quibus frigide solẽt aduenire egritudĩes sꝫ bñ habẽtibꝰ ↄplexionẽ calidã ut vult Rasis tercio almãsoris ca. de virtutibꝰ mẽbroꝝ aĩaliũ. Et breuiter parũ ↄueit in regimie sanitatis sꝫ aliqñ bñ cõuẽit via medicine sicut cerebꝝ

caprioloꝝ cõueniens est cõtra venena et cõtra mor
sum venenosoꝝ ⁊ cerebrum leporis cõtra tremorem
⁊ secundũ quosdã crerebrũ pulloꝝ ⁊ caponũ ad me
moriã et subtilliationez ingenii cõferũt. Circa electi
onẽ tñ cerebroꝝ sciendũ est ꝙ meliora eoꝝ sunt cere
bra volatilium et ꝓprie montanoꝝ ⁊ ex cerebris q̄
drupedũ cerebruz arietis deinde vituli vt vult Aui
cenna scdo canõis ca. d cerebro. Septia est medulle
que multi sunt nutrimẽti si bñ digerant᷑ prout dicit
Auicenna secũdo canõis ca. de medulla. Et etiã faci
le in sanguinẽ cõuertũtur. Hoc tamen maluz faciũt
ꝙ deiciunt appetitũ atq̃ nauseã inducũt et ergo Aui
cẽna docet eas comedere cũ piperib⁹. Et etiã aliqui
eas ꝑparãt cum citoniis et pastillis vt faciũt leccar
di. Et pro electione eaꝝ dicit Auicenna ꝙ cõuenien
tior ẽ medulla vituloꝝ ⁊ cerui deinde tauri ⁊ postea
capraꝝ deinde ouiuz. Et scdm aliquos medulle tau
roꝝ iuuenum et pinguium multuz cõuenientes sunt
Octaua est dulcia vina de quib⁹ posteri⁹ dicet᷑ ibi
Sunt nutritiua. Nona est cibus gustu iocũdior q꞉
talis maxime nutrit. Iuxta illud Ypocratis secũda
particula amphorismorũ dicẽtis Paruz deterior ci
bus ⁊ potus delectabilior quidez melioribus magis
delectabilis ẽ appetẽdus. Et Galien⁹ ĩ cõmẽto illius
ait. Omnis eni cibus sapid⁹ in quo quisq̃ delectat᷑
cuz accipit᷑ a stomacho cõplexus retinet᷑ ⁊ cum mag
na delectatone digerit᷑ plusq̃ quilibet ali⁹ qui si sit
abbominabilis fugit vñ vomit⁹ fastidiũ iflatio ru
git⁹ generant᷑. Et hinc ẽ ꝙ aliq̃ meli⁹ valẽt cũ malo
cibo q̃ cũ bono q꞉ maiorẽ delectationẽ habẽt ĩ malo

cerebra pullor[um] et caponum con[fer]unt ad me[-]moria /

De medullis

Cibus in quo q[uis] maiore delectatione habent magis nutri[-]t

Ova sorbilia

Ficus

Decima ē oua sorbilia que in modica quātitate etiā multū nutriūt de quib9 etiā dictū ē supra ibi. Oua recentia. Undecima ē ficus mature q̄ propter suam dulcedinē multum nutriunt ⁊ īpinguāt. Circa istud tñ sciēdum ē ꝙ licet nutrimētum fic9 nō existat ī robore nutrimēti carnis ⁊ granoꝝ ē tñ vehemētioris roboris q̄ȝ nutrimentuȝ oīm fructuū ut vult Auicenna scd̄o canonis ca. de ficub9 Et ibidem etiā dicit ꝙ ficus ē nutribilior ceteris fructib9. Et idē vult Auicēna tercia primi ca. de regine ei9 qd̄ comedit' dicēs ꝙ īter fruct9/fruct9 magis nutritiui ⁊ similiores et ꝓpinq̄ores carnib9 ī nutriēdo sunt fic9 ⁊ vue vald̄ mature ⁊ dactili. Circa electionē v̄o eaꝝ sciēdū ē ꝙ scd̄m Auicennā secūdo canōis ca. de ficub9. Melior ē alba q² leuior deīde rubea siue citerna ⁊ deinde nigra. Et q̄ vehemēter matura ē melior ē et ꝓxima ad hoc vt nō noceat. Itē humide ⁊ recentes fic9 magis ⁊ velocius nutritiue sunt q̄ȝ sicce et citius trāsiunt d̄ stomacho ad epar ⁊ magis humectāt epar et magis lenificāt q̄ȝ sicce. Verū sicce sunt min9 īflatiue ⁊ magis stomacho cōuenientes q̄ȝ humide. Et de siccis dicit Auicēna loco preallegato. Siccá quidē ī suis operationibus est laudabilis veꝝ sanguis ex ea generatus nō est bonus ⁊ propter hoc facit pediculos verū si sit cum nuce tunc eius chimus. i. humor fit bonus ⁊ post nucem cum amigdala. Et postea dicit ꝙ administratio sicce cuȝ ieiunium adest est mirabilis iuuamēti in apiēdo vias cibi ⁊ ꝓprie cū nuce ⁊ amigdala cū tñ ei9 nutrimētū cū nuce sit pl9q̄ȝ cū āigdala Et cōueniunt vtreq; ficus in hoc ꝙ in ipis ē īflatio

et lenificatio ⁊ expulsio superfluitatum ad cutem et prouocatio sudoris et remotio asperitatis gutturis ⁊ mundificatio ⁊ lenitio pectoris pulmonis ⁊ canne eius ⁊ apertio opilationum epatis renum ⁊ splenis. Duodecima res est vua recens. i. vua dulcis et bene matura. Pro quo sciendum ꝙ vua est triplex. Naꝫ quedam est immatura et acerba ⁊ fit ex ea agresta ⁊ ista stringit ventrē ⁊ coleram rubeaꝫ reprimit atqꝫ sanguinem. Et multum valet in fluxu ventris colerico. Alia est matura viridis et recens ex qua fit vinum. Et ista specialiter quando est alba ⁊ sine nucleis ⁊ cortice ventrem laxat et ceteris fructibus plurimi et melioris nutrimenti existit sicut et ficus minoris tamen nutrimenti est q̄ꝫ ficus vt habet Auicenna secundo canonis capitulo de vua. Uerum est tamen ꝙ ventositatem generat ⁊ inflationes et ventris dolorem. Et si remanserit per duos dies vel tres post collectionem suspensa donec cortex detumescat melius nutrit ⁊ minus laxat nec tantum inflat. Et habē tes stomachum plenum cibo ⁊ immunduꝫ malis humoribus nullo modo cōedant vuas et specialiter recentes ⁊ sine arillis velociter enī in stomacho immundo corrumpunt̃ et in stomacho pleno cibis quia nimis cito digeruntur et non poterunt exire de stomacho post eaꝝ digigestionē ꝓpter cibū nonduꝫ digestum q̄re tūc in stōacho corrūpūt̃ ⁊ aliuꝫ cibū corrūpunt. Et similiter etiā intelligenduꝫ ē de aliis fructibus laxatiuis. Et si aliquis velit sumere vuā viridē et recētē bonū ē ꝙ ꝑmitꝰ īfundat̃ ī aq̄ frequēti p horā ⁊ deinde ponatur in aquam frigidā et post sumatur

Rasis vero tercio alinansoris de vua recenti et spe cialiter dulci dicit q cito corpus impinguat et au gmentat erectionem virge. Et vlterius dicit q illa vua q̄ ē subtilioris coru.i.corticis citi9 descendit a stomacho. Jlla vero que est grossioris tardi9. Alia est vua sicca que passula vocatur et ista licet pona tur et numeretur inter equalia parum tamen calidi cati attinet et bene nutrit secūdū Rasim loco prealle gato ꝛ confortat stomachum et epar secundum Aui cennam loco preallegato ꝛ opilationes remouet. Et dicitur q epar impinguatur ex eis et maxime si mū dent̄ ab arillis. Et sic text9 p̄dict9 p̄t intelligi de vua matura recenti ꝛ de vua sicca q̄ passula dicitur.

Vina probāt̄ odore. sapore. nitore. colore
Si bona vina cupis hec quiq₃ pbāt̄ i illis
Fortia. formosa. fragrātia. frigida. frisca

¶ Jn hoc textu ponunt̄ quattuor generalia quibus vina probant̄. Prmū est odor Vinū eni₃ boni odo ris siue redolens multiplicatiuū ē spirituū subtiliu₃ Et secundu₃ cōstāntinū quinto theorice bene nutrit ꝛ bonnm sanguinem generat. Vinum vero fetidum abhominabile est nature humane spiritus grossos ꝛ melancolicos generans ꝛ secundum constantinum quinto theorice malū sanguinē ꝛ capitis dolore₃ ex malo fūo caput ascēdēte generat. Galien9 vo tercia regimis acutoꝝ cōmento prio loquēs de diuersitate vinoꝝ ex odore dicit quod ex vino ē boni odoris ē melioris chimi.i.hūoris ꝛ scd̄m illud ē multitudo q̄ implet ex eo caput quod ē q₂ ē subtilius et calidius

quod aūt ex eis est mali odoris secundū maliciā chi
mi generati ab eo erit paucitas lesionis ei9 in capite
quod ē quia ē frigidi9 et grossius. Illud autē cui pe
nitus nō est odor non facit omnino aliquid accidere
in capite quia est vehementer grossum. Scdm est sa
por sicut eniȝ cibus sapidior melius nutrit et meli9
a stomacho amplectitur vt dictū est in sentētia pre
cedēti ita et vinum. Circa istud tñ sciēduȝ ē q vina
in sapore diuersificant̄ quedā enim sunt dulcia aliis
nutribiliora grossum sanguinē faciētia ⁊ ventrē hu
mectantia ad digerēdū dura ⁊ sitim generātia. Alia
sunt pontica siue stiptica stomachū cōfortātia ven
trē cōstipātia pectori ⁊ sue pertinētie scȝ pulmoni et
cāne ei9 nociua intestinis cōgrua ad digerēdū dura
Alia sunt acerba q̄ sūt diuretica. i. vrine prouocati
ua grossos hūores nō genrātia sȝ dissoluētia. Alia
amara min9 calida vt hēt cōstātinus quito theorice.
Terciū ē nitor siue resplēdētia q̄ idicat sup subtilita
te vini ⁊ sic ex cōsequēti sup subtilitate spirituū ex
ipo generatoꝝ. Quartū ē color Ex parte enī coloris
vina diuersificant̄ ī nutritione. Vina enī rubicūdi
ora ceteris parib9 magis nutribilia sūt albis ⁊ ideo
plus cōueniūt macris q̄ȝ alba. Alba tñ pl9 cōueniūt
pingibus. Et de ista diuersitate vini ex colore dcm̄
ē prius ibi Dua recētia. Deinde in textu ponūt̄ qui
qȝ specialia quibus probat̄ bonitas vini. Primum
tangitur cum dicitur fortia. Fortitudo enim vini
cognoscitur ex effectu. Vinum enim forte ē quod ca
lefacit corpus vehementer replens caput secunduȝ
Galienū cōmēto primo tercie particule regis acutoꝝ

vina diuersificantur in sa[...]

De colore vini

De fortitudine vini

Istud enim vinum maxime spirituũ ẽ multiplicatiuum ⁊ multum nutritiuum. Caueant tamen ab illo nisi sit limphatum qui sunt debilis cerebri quia magna effumatio ab ipo ad cerebrum ipoꝝ perueniret ⁊ ipm lederet. Secundum tangit̃ cũ dicit̃ formosa Vinum enĩ formosum siue pulchrum quia cũ maiori appetitu sumitur melius digeritur ⁊ meliꝰ nutrit. Tercium tangit̃ cum dicit̃ fragrantia. Vinum enim fragrãs siue bene redolens maxime cõfortatiuuz est ⁊ spirituum subtiliũ generatiuuz vt dictuz ẽ. Quartum tãgitur cum dicitur frigida. Nam vinum debet esse frigidum quo ad tactum nõ autẽ quo ad effectũ Vinum enim calefactuz cum sit rarius ⁊ subtilius citius inebriat neruos debilitat et caput ledit nisi in modica quantitate sumptum fuerit. Quintum tangitur cum dicitur frisca. Vinum enim bonuz debet esse friscum siue leue quod spumando sonũ facit ⁊ habz spumã tenuem de facili labilem ⁊ in medio existentẽ siue quãdo in eo mouent̃ athomi. Vinum enim non istius dispositionis pendulum dici debet ⁊ maxime si non sonat vel corpora athomalia nõ habeat. Nec debet dici debile vel limphatum si spumã habeat cũ magnis ãpulis vl̃ ad latꝰ cyphi spuma diu maneat

Sunt nutritiua plus dulcia cãdida vina

In hoc textu ponit̃ vnum documentum de vinis. Et ẽ ꝙ vina candida ⁊ dulcia ceteris paribus plus nutriunt reliquis vinis et istud voluit cõstantinus loco preallegato ⁊ idem vult Auicẽna tercia primi ca. de regimine aque ⁊ vini vbi dicit vinum quoqz

grossiuȝ quod ē dulce est meliꝰ illi qui vult eē piguis

Et rō est qꝛ vina dulcia vehemēter a mēbris attrabunt̄ ꝓpter eoꝝ dulcedineȝ cui natura cōgaudet. Nā dicit Auicēna scdo canōis tractatu prio ca. tercio. Opatōes āt dulcis sunt digestio ꝛ lenificatio ꝛ multiplicatio nutrimēti et natura diligit ipm ꝛ virtꝰ attractatiua attrabit ipm. Et licet iste textꝰ verificet̄ de ōi vino dulci eligibile tñ est vinū moderate dulcedinis ꝛ nō dulce in summo sicut vinuȝ qd vulgo muscadellum siue muscadetū dicit̄ qꝛ tale corrumpit sanguinē. Cuiꝰ rō est qꝛ natura rapit auide tale vinum a stomacho ad epar priusq̄ digeratur quod in eo est utile chilificationi ꝛ āteq̄ maturet̄ eiꝰ superfluitas propter delectationeȝ eiꝰ maximā in cōnaturalitate dulciuȝ et sic replet sanguinē aquositate indigesta ex qua redditur aptus ebullitioni ꝛ putrefactioni. Et istud etiā intelligēdū ē de aliis cibis dulcibꝰ in summo. Pro maiori noticia sciendū est q̄ ex vsu vini dulcis ꝛ alioꝝ nutriētium dulciū tria timētur nocumēta ꝛ maxie bis q̄ ad ea proni sunt. Primum est fastidiuȝ ꝓpterea q̄ dulcia suis caliditate ꝛ bumiditate leniūt ꝛ applanāt orificium stomachi inducētia illic dispositionē contrariaȝ inanitioni et corrugatōi illiꝰ q̄ sunt cā famis. Scdm ē velocitas inflāmatōis eoꝝ ꝛ cōuersiōis in colerā. Nā res dulces cōuenientissime sunt in generatōe colere. Et ꝓpter boc mel plꝰ ōibꝰ rebus generat colerā qm̄ ipm ē dulciꝰ ōibꝰ rebꝰ ꝛ pꝰ ipm vinū dulce ut bȝ Galienꝰ in cōmēto illiꝰ canōis tercie pticule regimis acutorū Dentē leuiꝰ percutit. Et binc ē q̄ inducit sitim nec

De muscadello

Tria nocumenta vsu vini dul[illegible]

fo[illegible]

45

cõuenit febricitãtib9 nec etiã colericis vt ibidē dicit Galienus. Terciū ē opilatio epatis ⁊ splenis q² dulcia trahunt̃ ab eis cum fece sua ꝓpter magnã delectationē quã hñt in eis ⁊ maxime epar anteq̃ digerãt̃ q̃re illic leuiter inducũt opilatiões cooperãte ad hoc substãtia grossa in q̃ fundat̃ sapor dulcis scđm Auicennã scđo canonis tractatu prio ca. tercio. Et hinc ē q̃ vinū dulce min9 ē vrine ꝓuocatiuū q̃ alia vina. Et ꝯtra ista tria nocumēta summe valēt acetosa q² appetitum sua acetositate prouocant et sua frigiditate iflãmationē prohibēt ⁊ subtilitate sue substãtie opilatões aperiunt̃. Notãdū insuper q̃ licet vina dulcia et alia nutriētia dulcia opilēt epar et splenē deopilant tamen ipm pulmonem. Et ratio quare nõ opilant pulmonē sicut epar ⁊ splenem est quia a dulcibus in transitu suo per mery nil nisi subtile ad ipm resudat et sanguis genitus ex rebus dulcib9 ad pulmonē venit iam purificatus in epate prius ⁊ in corde subtiliatus ⁊ istud vult Galienus in cõmento illius canõis tercie particule regiminis acutorū dulcis potus. Itē vina dulcia minus inebriãt secundū Ypocratē tercia particula regiminis acutoꝝ canõe illo Mentē lenius percutit q̃ reliqua fortiora vina Ex predictis cõcludi pt̃ q̃ si bibat̃ vinū rõne nutritõis corporis restauratõis ⁊ ipinguatõis sicut contingit in his qui macri sunt siue naturaliter siue accidētaliter tunc cõpetunt vina dulcia et grossa sufficiēter colorata talia enim vina sunt sufficienter nutritiua ⁊ deperditi restauratiua ⁊ corpoꝝ ipinguatiua vñ ꝯueniētiora sunt ad ipinguãdū corpa macra

Et per oppositum si intēdam9 nō nutritionez nec de
perditoꝝ restaurationē nec impinguationez vtcon
tingit in his qui sunt multū carnosi ꝛ pingues tunc
vina subtilia non dulcia sed sapore amicabilia odo
rifera ad albedinē declinātia sufficiēter fortia eligē
da sunt. Si vero det᷑ vinū ad sitis extinctionez tunc
vinū album subtile debile ē eligibili9 tale enīz vinū
magis humectat ꝛ infrigidat ꝛ p cōsequens meli9 ex
tinguit sitiz et quāto sitis ē maior tāto tale vinū est
cōuenientius. Si vero vinū det᷑ ad spirituū confor
tationē ꝛ reparationē ꝛ virtutis cōfortationē tunc
debet dari vinum subtile odoriferum saporis delec
tabilis mediocris coloris sufficiētis fortitudinis ꝛ
tale vinum debet sumi cuz pauco cibo ꝛ debet esse de
puratū ab vtraqꝫ superfluitate ꝛ debet sumi in pau
ca quantitate. Si vero intendamus pectoris et pul
monis mūdificationē ꝛ vētris laxationē tunc vina
mediocris sbē sapore dulcia sunt magis eligibilia.

Si vinū rubeum nimiū quādoqꝫ bibatur
Venter stipatur vox limpida turbificatur

¶ In hoc passu ponuntur duo nocumenta nimie po
tationis vini rubei. Primum est ꝙ nimia bibitio vi
ni rubei constipat ventrem id est duros facit secess9
seu difficulter habere egestionez. Cuius causa secun
dum aliquos est quia tale vinum rubeum plus cete
ris parib9 est calefactiuū ꝛ magis nutritiuū. Inqn
tum enim plus ē calidū magis exsiccat ꝛ inquantuz
magis nutritiuum auidi9 a natura retinet᷑. Potest
tamen textus intelligi de nimia potatiōe vini rubei
02

stiptici aut pontici ex qua stipticatur et constipatur venter propter stipticitatem aut ponticitatem vini. Circa istud tamen sciendum est quod si exbibeatur vinum ad stomachi et viscerum contentiue fortificationem eligemus vina grossa pontica vel stiptica rubea vel nigra sicut contingit in habentibus fluxum ventris propter debilitatem contentiue stomachi et istud vult Ypocras tercia particula regiminis acutorum canone illo palmeus quidem et niger et similiter Galienus in commento illius. Sed si itendamus confortationem digestiue competunt vina subtilia vel mediocria in substantia et colore boni odoris et convenientis saporis et sufficientis vigoris et aliqualis stipticitatis. Secundum est exaspera tio gutturis siue raucedo quam inducunt aliqua vina intense rubedinis propter eorum siccitatem et terrestreitatem. Et istud nocumentum etiam contingit ex vinis rubeis patrie brabantie propter eorum stipticitatem et terrestreitatem. Et maxime quando musta sunt vina pontica istud nocumentum secundum contingit. Non tamen primum quia mustum magne rubedinis solet inducere ventris fluxum propter feces suas terrestres cum eo mixtas que sui mordicatione mordicant intestina ex qua mordicatione fluxus ventris causatur Et tale vinum non debet bibi mustum. i. quod diu fuerit turbidum et bulliens quia ex quo ipsum est mordicans propter suas feces terrestres ab eo etiam eleuatur fumus mordicans qui ad cerebrum veniens sui mordacitate mordicat oculos atque rubificat. Et istud etiam intelligendum est de istis mustis patrie brabantie siue rubeis siue albis propter eorum terrestreitatem. Causa autem quare iste fumus est mordicatiuus est quia vinum a quo dissoluitur est mordicatiuum. Iam vt dicit

Galienꝰ prima pticula āphorismoꝝ in cōmento illiꝰ āphorismi ⁊ qui crescūt q̄cquid a qualibet re dissol uit̄ ei vn̄ dissoluit̄ necesse ē ut assimulet̄.

Allea/nux/ruta/pira/raphanꝰ/ et tyriaca
Hec sunt antidotū cōtra mortale venenū

¶ In hoc textu ponunt̄ sex medicine valētes contra venenū. Pria ē alleū qđ maxīe valet cōtra nocumen ta ꝓuenire solētia ex mala aq̄ ⁊ maxime valꝫ cōtra potū male aq̄ de quo dicit serapiō in aggregatorio ca. de eo ꝙ qn̄ sumit̄ alleū ⁊ pꝰ bibitur aqua corrup ta nō nocet aqua illa potāti. Et ideꝫ innuit Auicēna scđo canōis ca. de eo ⁊ tercia primi ca. de oseruatōe iter agētis a nocumēto diuersaꝝ aquaꝝ. Et istđ idē etiā operat̄ cepe vt vult Auicēna scđo canonis ca. de eo ⁊ sic p̄t oprehēdi sub alleo / ⁊ de eo etiā dicit Aui cēna tercia primi loco preallegato ꝙ cepe ē ut tyria ca malaꝝ aquaꝝ et maxīe cū aceto qꝛ cepe ē subtili atiuū incisiuū abstersiuū cū stipticitate ⁊ aperit for titer ut vult Auicēna secūdo canōis ca. de eo. Et est calidū i tercio q̄re calefacit malas aquas prohibens ne sua frigiditate stomacho noceāt ⁊ subtiliat gros sas faciēs eas cito penetrare. Et acetuꝫ huic permix tum vigorat virtutē eiꝰ in subtiliatōe ⁊ penetratōe aquaꝝ ⁊ prohibet a siti/quam inducere solet cepe co mestum. Et eadā ratio verificat̄ de alleo ⁊ ergo etiaꝫ dicit Auicenna tercia primi loco preallegato ꝙ allea comedenda sunt super aquas grossas ⁊ turbidas qꝛ subtiliant eas / cito descendere faciunt et prohibent ne stomacho noceant ⁊ intestinis ⁊ ne venas opilent

Alleum preterea comestũ añ iter ꝛ p⁹ hoc ex meliori bus reb⁹ ē et cõuenīẽtiorib⁹ illis qui veniũt ab aere frigido vl̃ qui vadũt ad eũ ut innuit Auicēna tercia primi ca. de regẽdo iter agentez in frigore ꝛ cõgelatũ Et ex isto sequit̃ ꝙ alleũ multum valet iter agentib⁹ ꝛ p diuersas terras eũtib⁹ ꝛ diuersis potib⁹ vtẽtib⁹ Juxta illud metricuz Allea qui mane ieiunō sumpse rit ore. Hũc ignotarũ nō ledit pot⁹ aquaꝝ. Nec di uersoꝝ mutatio facta locoꝝ. Valet preterea alleuz ad puncturã vermiũ venenosoꝝ ꝛ morsuz serpentũ qñ bibit̃ cum vino quod Auicēna scdo canonis ca. de eo se dicit fuisse expertuz. Et cõfert etiam morsui canis rabiosi et qñ fit emplastrum ex alleo ꝛ foliis ficus ꝛ cimino super morsuz mugali cõfert vt ibidẽ dicit Auicēna. Cepe vero secundũ Auicennã secũdo canonis ca. de eo confert etiã morsui canis rabiosi cum linit̃ super ipm aqua eius aut emplastratur ex eo cum sale ꝛ ruta. Et cepe quod comeditur expellit nocumentum ventositatis venenosoruz. Et dixerũt quidam ꝙ ipsum generat in stomacho humorem hu midum plurimum frangentẽ nocumentũ venenosoꝝ Notãdum est circa istud ꝙ alleuz et cepe et similiter etiam porrum via cibi non competunt temperatis corporibus nec calidis ꝛ specialiter cruda parũ eniz nutriunt ꝛ male nutriunt et generant sanguinez acu tum ꝛ pungitiuum grossos humores tñ subtiliant ꝛ viscosos incidunt ꝛ p⁹ꝙ̃ decocta sunt perdũt pũgi tiuitatẽ et adhuc remanet virt⁹ incisiua ꝛ subtiliati ua vnd magis cocta cõpetunt ꝙ̃ cruda. Porri enim sũt calidi ꝛ sicci ꝛ dãt corpori alimẽtũ illaudabile ꝛ

Allen valet iter agentibus

Allen valet ad puncturã vermium et morsu serpen tum ac morsu canis rabiosi

oculis nocẽt ⁊ generãt sanguinẽ nigrũ et melancolicũ ⁊ somnia terribilia ⁊ neruos ledunt rõe pũgitiuita tis eoꝝ nocẽt dentib⁹ ⁊ gingiuis et nullus colericus nec melancolicus eis vtat͛ ⁊ specialiter crudis. Cepe calide sunt ⁊ habẽt humiditatẽ superfluam terrestrẽ cũ humiditate aquosa subtili indigesta. Si comedã tur cruda generãt in stomacho humores malos ⁊ pu trefactibiles ⁊ corruptibiles ⁊ inducunt somnia ma la ⁊ terribilia ⁊ dolorẽ capitis. Et nimi⁹ vsus earũ disponit hominẽ ad memoriã deperdendã ⁊ pturbat intellectũ ⁊ perducit ad dementiã. Sed si comedãtur cocte cũ aqua laudabiliũ carniuȝ laudabiliter iuuãt digestionẽ ⁊ minuunt͛ eaꝝ nocumenta ⁊ tẽperãt ciba ria frigida cuȝ quib⁹ decoquunt͛ sed meli⁹ est eis nõ vti. Allea calida sunt ⁊ declinãt ad aliqualẽ humidi tatẽ sed min⁹ ꝙ cepe valent cõtra vẽtositatem ⁊ va lent in tussi et bene screare faciunt sed nocent visui ⁊ dolorẽ capitis inducunt et sunt tyriaca rusticoruȝ. Et sic predicta solum conueniunt his qui fleumati cum aut grossum viscosum humorẽ habuerint. Cole rici vero a predictis abstineant. Secunda est nux de qua dicit Auicẽna secundo canonis ca. de ea ꝙ ipsa cum ficub⁹ ⁊ ruta ẽ medicina omnibus venenis ⁊ ex ea cum cepe et sale fit emplastrum super morsum ca nis rabiosi. Et istud maxime intelligitur de nuce sic ca ante cibum sumpta mõ predicto. Et circa istud vlterius sciendu ẽ ꝙ nuces sicce peiores sunt recen tib⁹ et humidis q2 sicce magis vnctuose sunt rõe e⁹ in colerã ɔuertũt͛ ⁊ inducũt capitis dolorẽ ⁊ oculos turbãt et vertiginez generãt et specialiter sumpte p⁹ de

De nuce

cibuz et ligue palisim inducunt et vomituz ꝓuocāt ⁊ vesicas in ore faciūt. Et habētis stomachū colericū maxīe debēt euitare nuces siccas ⁊ quāto antiq̄ores tāto peiores sunt. Recētes āt minꝰ male sunt q₂ non sunt tāte vnctuositatis et ideo nō generāt dolorez capitis aut vertiginē et sil'ia sicut sicce et rōe hūiditatis lubrificātis laxāt vētrē et si aliquātulum torreāt' ⁊ comedāt' pꝰ cibū oprimūt cibū sumptuz. Et sic pz ꝙ nuces recētes sunt magis ꝯueniētes corporibꝰ sanis q̄z sicce. Tercia ē ruta d q̄ dicit Auicēna scdo canōis ca. de ea ꝙ resistit venenis. Et pꝰea subiungit. Et bibat q̄ sibi timet ne ī potu sumat venenū ⁊ pūgi a venenosis de semie eiꝰ pōdꝰ ʒ i cū folijs suis cum vino et ꝓprie si bibit' cū nuce et bolo ōibꝰ contritis ⁊ ꝯmixtis. Et dicit Aristotiles ī de aīalibꝰ ꝙ cū mustela vult pugnare cū serpēte siue cū bufone ipa comedit rutā ut interficiat eū q₂ odor rute ē inimicꝰ veneno vñ comestio rute cum ficubus ⁊ amigdalis dulcibꝰ in mane ꝑseruat a veneno. Notādum circa istd ꝙ duplex ē ruta quedaz domestica et alia siluestris Domestica melior siluestri ē q₂ siluestris ⁊ maxime sicca calida ⁊ sicca ē in quarto gradu q̄re plurimuz sumere de ea ē perniciosum. Domestica vero humida calida ⁊ sicca ē in secundo gradu/sicca vero in tercio Et est incisiua resolutiua carminatiua vētositatū ⁊ istud maxime cōuenit sicce. Nā dicit serapion ca. de ea ꝙ est de rebus magis cōferentibꝰ inflationibꝰ. i. vētositatibus scd in humida ē inflātio. Itē ruta vehemēter acuit visūz et proprie succus eiꝰ cū succo feniculi et melle collirio facto ex ea aut cōesta ut dicit

De Ruta

Auicēna secundo canonis ca. de ea. Quia tñ in succo rute quedā ē bauracitas nocēs oculo/ido ruta pt ap plicari oculo vētilando ita q solū vapor siue fuma lis euaporatio ei9 ⁊ nō substātia rute ad substātiaʒ ocli ptigat. Quarta ē pira d qb9 dicit Auicēna scdo canōis ca. de eis q sunt cura fungoꝝ mortificātiū. Et qñ coquunt isti fungi cū piris minorat nocumē tum ipoꝝ. Uel pt iste text9 verificari de piris aro maticis q sui aromaticitate spūs ɔfortarēt ⁊ sic no cumētum veneni repellerēt. Quita ē raphan9 de quo dicit Auicēna scdo canōis ca. de eo q cōfert morsui vipere et cū vino morsui cornute etiā. Et semē eius cōfert venenis ⁊ vermib9 venenosis. Et si ponatur frustum ei9 sup scorpionē morit et aq̄ eius ē expta in hoc ⁊ ē fortior. Et si momorderit aliqueʒ scorpio qui raphanuʒ comederit nō nocebit ei. Et ɔfert etiā prefocationē q fit a fungis mortiferis. Uel pt dici q raphan9 valet contra venenum qꝛ prouocatiuus ē vomitus ⁊ sic per vomitum stomachus purgat a malis humorib9 si qui in eo sint. Et circa istud sciē dum ē de raphano ⁊ radice q sunt propinq̄ in ɔple xione q nocent corporibus colericis generant enim sanguinem acutum et pungitiuum et raphanus ē ma lus stomacho faciens eructuare et generat humorem grossum et si digestiua sit debilis generat humorem crudum habet tamen virtutem subtiliatiuam et inci siuam. Quidam autē comedunt radicē ⁊ raphanum post alios cibos ad cōfortanduʒ digestionē de quo admirat Galienus. Unde verum ē quod experiētia docet ⁊ dicūt sapiētes medici q si comedāt p9 aliuʒ

cibū iuuāt ad digestionē et descensuȝ ei9 ⁊ vētrem la
xāt sed si cōmedant̄ añ aliū cibū īpellūt cibū ad supe
riora ⁊ vomitū inducūt. Bonū est ā q̄ cōmedāt̄ cū
aceto ⁊ sale p9 alios cibos ⁊ in pauca q̄ntitate veruȝ
ē tñ q̄ oculis nocēt ⁊ capiti. Rasi vo tercio alināsoris
dicit q̄ raphan9 longā faciēdo morā in stomacho in
cidit fleuma cui9 folia cibū digerunt ⁊ appetitiuaȝ
adiuuāt qñ paꝝ sumit̄ de eis. Sexta est tyriaca q̄ a
toto genere valet cōtra venenum et ideo valet tam
rationabilib9 q̄ȝ brutis cōtra venenū tā frigidū q̄ȝ
calidū. Et sub tyriaca p̄t cōprehēdi metridatū quod
simile opat̄. De tyriaca eniȝ dicit Auicēna sexta q̄r
ti tractatu tercio ca. p̄io. Scias q̄ canon maxim9
in curatōe veneni ē cōfortatio caloris innati ⁊ exci
tatio ip̄i9 ad expellēdū sicut facit tyriaca. De tyria
ca vero ⁊ metridato simul dicit Auicenna sexta q̄rti
tractatu p̄io/ca. d medicinis cōib9 ad venena. Sūt
medicine q̄ cōtrarie sunt veneno q̄re nō permittunt
ipȝ puenire ad cor et sunt sicut tyriaca et metridatū

Aer sit mundus habitabilis ac luminos9
Nec sit infectus nec olens fetore cloace

¶ In hoc textu notant̄ quattuor circa ellectionē ae
ris habitabilis quoꝝ primum est q̄ homo debet eli
gere aerē mundum id est nō infectuȝ vaporibus q̄ȝ
aer imundus alterat cor secundum cōplexionē illi9
qd sibi cōmiscet̄ sicut innuit Haly tercia tegni in cōmē
to illi9 canōis Dia hec eni ⁊c. Scdȝ ē q̄ hō dēt elige
re aerē lūinosuȝ/aer eni turbid9 inducit i corpe tristiciā
⁊ pigriciē q̄ȝ aer turbat9 cōmiscet hūores ⁊ turbid9

ad cor puenit quare ex ipo ⁊ humoribꝰ grossi et tur
bidi generant̃ spūs aiam tristificantes ⁊ pigricie͂ in
ducētes. Nihil ē ergo quod magis iocundū facit ho
minē atqꝫ minꝰ grauē q̄ꝫ in claro aere ābulare uł ma
ne surgere. Terciū ē ꝙ hō debet vitare aerē infectum
cuiusmōi ē aer in quo fiūt strages cōiter enī in locis
in quibꝰ pcessit maxima hōim interfectio sequit̃ pe
stis ⁊ in locis vicinis. Aer eniꝫ infectꝰ qn̄ inspiratur
inficit spiritus in nr̄o corpore. Quartum ē ꝙ homo
debet vitare fetorem cloace. Et per hoc innuūtur in
fectiones particulares aeris cuiusmodi ē infectio ae
ris latrinaꝝ vel foueaꝝ coquine vł locoꝝ in quibꝰ
proiciunt̃ cadauera mortua ⁊ ossa mortuorum ⁊ ae
ris vicini aque in qua putrescit linum vel canapis.
Aer enim taliter infectus inficit spūs nr̄i corporis ⁊
maxime cerebro nocet. Et hinc ē ꝙ dicit Auicēna se
cunda primi doctrina scd̄a ca. secūdo. Et aer quideꝫ
duꝫ ē tēperatꝰ ⁊ clarꝰ neqꝫ substātia extranea cōple
xioni spūs cōtraria ei admiscet̃ ē sanitatē efficiens ⁊
ipam cōseruans ⁊ cuꝫ mutat̃ contrariū sue operatio
nis operat̃. Et p maiori declaratōe pdictoꝝ scien
duꝫ est ꝙ aer necessarius ē in regimine sanitatis du
pliciter primo quidē propter refrigerationē cordis
secundo propter expulsionē fumosaꝝ superfluitatū
tribulātium spiritum ⁊ calorē innatū sicut eniꝫ in ex
teriorībꝰ nos videmꝰ ꝙ ignis sine euētatione aeris
suffocat̃ et extinguit̃ sic etiam ymaginari debemus
ꝙ spiritus ⁊ calor innatus indigent aere ipsum nu
triente conseruante ⁊ obtemperante. Obtemperatio
igitur caloris innati fit per aeris attractioneꝫ ⁊ eiꝰ

depuratio fit per aeris expulsionē. Primum quidē fit per motū attractionis ⁊ secundū per motū expulsionis si igit᷑ aer attractus sit fetidus ⁊ impur⁹ corrumpit᷑ calor et spiritus innat⁹. Aer igit᷑ debet esse bone substantie cui nō admiscetur aliquid ex vaporibus nec fumositate extranea. Non enim debet esse aer turbidus nec nebulosus nec malis vaporib⁹ admixtus hic enim aer humores conturbat ⁊ animam contristat vt dictum est. Et debet esse discoopertus celo ⁊ non inter parietes ⁊ tecta constrictus ⁊ vt sic ad vnum dicere maxime euitandus est aer inclusus ⁊ non euentatus. Verum est tamen ꝙ tempore epydimie in quo accidit aeris putrefactio cōis eligend⁹ est aer inclusus. Vnde tēporibus illis bonum est manere in domib⁹ et tenere fenestras clausas ne aer putrefact⁹ ingrediat᷑/ sed alias aer discoopert⁹ melior existit. Euitandus ē preterea in regimine sanitatis aer cui miscent᷑ vapores lacuū ⁊ ꝓfunditatū aquā putridā cōtinentium ⁊ olerū taliuꝫ qualia sunt caules ⁊ eruca ⁊ similia et arboꝝ viscosaꝝ malaꝝ quales sunt ficus ⁊ nuces. Ampli⁹ eligēdus ē aer in quo sufflant vēti ex terra alta uel equali. Et multū etiaꝫ sollicitari debemus ꝙ aer nō excedat in aliqua qualitatum primaꝝ scꝫ caliditate frigiditate humiditate ⁊ siccitate qđ si forsan cōtigerit obtēperet᷑ ꝑ arteꝫ quātū possibile ē. Et ista colligūt᷑ ab Auicēna secunda ꝑmi doctrina scđa ca. diuersis.

Si tibi serotina noceat potatio. vina
Hora matutina rebibas ⁊ erit medicina

(Nocumenta ex vino immoderate sumpto

In hoc textu ponit᷑ vnũ documẽtũ ⁊ est ꝙ si quis male valuerit ex sumptiõe vini de nocte siue tẽpore serotino talis in crastino debet iterato sumere vinũ Unde potatio vini nocturna pt inducere ebrietatẽ siue sitiz matutinã uel pt inducere supercalefactionẽ corporis. Si vero inducat supercalefactionẽ corporis tunc maxim⁹ error est de mane iteruz sumere vinum q² ẽ addere ignẽ igni. Si vero hõ incurrat ebrietatẽ cum aliquali nausea tunc de mane bonum ẽ sumere vinuz q² ex sumptione vini de facili tunc prouocatur vomitus ex quo sequitur mundificatio stomachi qua mundificatione facta de facili cessat nocumẽtum ebrietatis ⁊ nausea. Et propterea cõsulit Ypocras semel in mẽse ĩebriari vt ex ebrietate ꝓuocet᷑ vomit⁹ qui ẽ maxime pseruatiu⁹ ab egritudib⁹ cronicis.i.longis ⁊ malis. Si etiã ex potatõne vini nocturna ledat᷑ aliquis ⁊ hoc ꝓpter incõsuetudinem potãdi vinũ tũc de mane pt ocedi vinũ ut assuescat ⁊ sic min⁹ ledit᷑ a sumptiõe vini. A cõsueto enim minor fit lesio ut vult Ypocras scda aphorismorũ ibi Ex multo tpe cõsueta ⁊c̃. Si uero ex potatiõe vini nocturna sequat᷑ sitis matutina illa ẽ mendosa q̃ curat᷑ potatione vini magis tñ sedat᷑ potatione aque. Et quia iã dictum est de lesione ex sumptione vini. Sciendũ ẽ ꝙ homo debilis cerebri et etiaz cuiuscũqꝫ alteri⁹ cõditiõis summopere cauere debet a frequenti ebrietate. Frequẽs eniz ebrietas scdm Auicẽnã tercia primi ca. de regĩe aq̃ ⁊ vini iducit sex incõmoda ĩ corpore hũano quoꝝ pmũ ẽ corruptio cõplexõis epatis q² vinũ supflue bibituz ad epar veniens vel

superflue resoluit calorez ipius vñ amittit virtutem sanguificã ꝛ loco sanguis generat aquositates effici entes ydropisiz vel incẽdit epar ꝛ hũores ei9 vñ ge neratᷣ lepra vel mania· Scdm ẽ corruptio cõplexio nis cerebri ꝓpter assiduã eleuatõnẽ fumoꝝ vini ad ipm disponẽtiũ calidũ cerebrũ manie ꝛ frenesi et fri gidum epilẽtie litargie appoplexie ꝛ subeth· Terciuz est debilitas neruoꝝ. Videm9 enĩ bibulos inebriari solitos tremerẽ caput ꝛ mẽbra nõ solũ in senio sꝫ etiã in senectute ꝛ iuuẽtute qñqꝫ· Quartuz ẽ egritudines neruoꝝ sicut spasm9 ꝛ paralisis qꝛ vinuz superflue acceptũ sepe in stomacho acetũ efficitᷣ qđ valde nocꝫ neruis. Sepe quoqꝫ cõuertitᷣ ex defectu digestiõis in aquositates indigestas q̃ neruos remolliunt. Et se pe ducit hũores grossos ad neruos quib9 distẽduntᷣ vel cõtrahuntᷣ. Quintũ est appoplexia ꝓpter hũidi tates cerebri multiplicatas a vino ita vt totaliter opilẽt vias spirituũ aĩaliũ a cerebro in mẽbra. Sex tũ ẽ mors subitanea duz scꝫ stertẽdo ꝛ dormiẽdo vie ãbeiit9 mltitudine vini ł hũiditatũ ex eo generataꝝ claudũtᷣ ꝛ ebri9 suffocatᷣ· Et lꝫ vinũ ĩmoderate sũp tũ p̃dicta ĩducat nocumẽta moderate tñ sumptũ mł ta ĩducit iuuamẽta· Tãgit enĩ Auicẽna ca. p̃allegato quinqꝫ ei9 iuuamẽta. Primũ ẽ ꝙ ẽ bon9 cibi penetra tor in toto corpore· i· facilem efficit penetrationez ci bi cui immiscetu ad omnia mẽbra suis calore subti litate ꝛ conuenientia in proprietate occulta· Secun duz est ꝙ incidit fleuma ꝛ hoc suis calore et subtili tate substãtie ꝛ resoluit ipm/ipꝫ coaptãdo expulsio ni vias aperiẽdo ꝛ naturã ꝯfortãdo ad expulsionez

Multa indu cit iuuamẽta vinũ modera te sumptum

Tercium est q educit colerã rubeam in vrina et aliis euacuationibus vt sudore egestione et resolutione in sensibili. Et istud intelligendũ ẽ de vino subtili sub rubeo vel albo quod vel debile sit ex natura sui vel fortiter limphatum. Alioquin multiplicaret coleraʒ per cõuersionem ipsius in eã et supercalefactionẽ epa tis ab eo. Quartum ẽ q facit melancoliã que grossa est et tardi motus faciliter labi per canales propri os ab epate ad spleneʒ et a splene ad os stomachi et tandẽ a corpore cum fecibus exire et flectit seu repri mit nocumẽtum melancolie propter cõtrarietateʒ in cõplexione et modo substantie et in effectib9. Nã me lãcolia tristiciam pusillanimitatẽ et auariciaʒ parit Vinum vero gaudiũ audaciaʒ magnanimitatẽ et li beralitatẽ. Quintuʒ est q resoluit oẽs modos seu spe cies lassitudinis nisi mlta caliditas extranea fuerit eis sociata qꝛ vinum resolutos spirit9 habũde repa rat virtutem cõfortat humiditates relictas in mus culis neruis cordis et iuncturis tollit aut minuit. Et si fuerit opus humectatione vt in lassitudine arefac tiua vinuʒ velociter humectat dummodo limphetur Preter ãt ista iuuamenta pluria alia inducit. Nim enim velociter et subito nutriẽtium ẽ vinuʒ/calorẽ et spiritũ naturalem cõfortat et totũ corpus calefacit ingeniũ clarificat/irã cõpescit/tristiciã remouet/libi dinem incitat. Et super oẽs potus semicrudos hũo res digerit. Et vt sit ad vnũ dicere vinũ reddit ho minem virilẽ et secundũ animã et secundũ corp9 vñ ceteris paribus non bibentes vinuʒ sunt effeminati respectu bibentiũ vinum.

Signit ꝛ humores melius vinuz meliores
Si fuerit nigrū corpus reddit tibi pigruz
Uinū sit clarum ꝙ vetus subtile maturuz
Ac bn̄ limphatū saliēs moderamie sūptūz

¶ Hic primo ponitur vnum documentum de vino. Et ē ꝙ vinuz melius meliores generat humeros. Et causa ē quia quanto massa humoꝝ est melior tanto humores ex ea geniti meliores eē debent. Deinde subditur ꝙ vinuz nigrū inducit pigriciā in corpore. Et causa ē quia vinum nigrum grossius ꝛ terrestrius est reliquis ergo spiritus ab eo geniti grossi sunt. Juxta illam autoritatē Galieni prius allegatā. Quicquid de aliqua re dissoluitur ei vnde dissoluitur necesse est ut assimiletur. Spiritus autē grossi faciunt corpus graue siue pigrum. Deinde ponuntur septez documenta circa electionē vini. Primuz est ꝙ debet eligi vinuz clarum. Tale eniz quia subtile ē spiritus subtiles ꝛ claros generat. Secundū est ꝙ debet esse vetus .i. nō nouum. Nouum enim vinū siue mustū ceteris paribus facilius inebriat fluxum vētris prouocat atq; colicā inducit ꝛ cetera accidētia posterius dicēda ibi Impedit vrinā. Nec ē intelligenduz ꝙ vinum debet esse omnino vetus tale eni secundū Auicennā tercia primi ca. de regimie aque ꝛ vini ē quasi medicina ꝛ nō sicut potus .i. magis inest ei virtus alteratiua corporis ad caliditatē ꝛ siccitatē ꝙ virtus alterabilitatis a corpore per opus nutritionis ꝛ ē pauci nutrimēti quia ē spoliatuz a fece et viriditate quā prehabuit.

v. vinū debet ee clarū, et vetus

et pene igneum factum propter quod in aggregato re scribitur ca. de vite autoritate Galieni q est cali dum et siccum in tercio gradu. Terciu est q vinu debet esse subtile. Subtile enim vinum multos spirit9 procreat atq subtiles/grossum autē grossos. Quartum est q vinu debet esse maturu et nō stipticu. Vinum enim stipticu3 abscindit omnes species euacuationis. vt vult Galienus in commento illius canonis Tercie particule regiminis acutorum Sciendum etiam etc. et ergo nocet corporib9 indigētibus euacuatione per vrina3 et ōnibus membris superiorib9 vt ibidem etiā dicit Galienus. Veru est tamen q vinu stipticum conueniens est infirmitatib9 accidentibus in itestinis vt ibidē dicit Galien9 et etiā superi9 dcm ē. Remouet' tn stip ticitas a vino p multa3 cōmixtionē aque vt ibidē etiā vult Galien9. Quintum ē q vinum debet esse limphatu3 q2 p hoc remittit' vinum a sua fumositate et sic min9 inebriat. Et istud verum ē de vino subtili. Vinum tn grossum si limphet' citi9 inebriat q2 p hoc subtiliat' et magis fumosu3 efficit' Et de isto vino itellexit Auicēna qn dixit tercia pmi ca. de regimīe aq et vini q vinu lipbatu3 citi9 inebriat q3 vinu puru. Sextu ē q vinu debet eē saliēs cu3 ppinat' et ē vna de cōditionib9 boni vini pri9 dictis. Septimu3 ē sumptu ex cōditōe bibentis et nō vini et ē q vinu debet tēperate sumi q2 tēperate sumptum acuit ingenium et inducit iuuamenta prius narrata. Ex predictis omnibus concludi pt q vinum eligibilius et melius in sanitatis regimine est vinum medium seu equale inter vetustatem et nouitatem e

⁊ ē clarum ad rubedinē trahens bonum habēs odorē ⁊ equalis saporis quod nec acre nec acutum nec dulce sit quod non fumosum nec grossum nec valde subtile sed ad subtilitatez declinans quod etiā inter fortitudinem et debilitatē obtinet mediocritatē qđ etiā nō creuit in saxosis et lapidosis mōtibus nec in terra simpliciter plana et arabili sed in terra mōtuosa versus meridiez discooperta et in regione nō nimis calida nec nimis frigida. Et ista partim colliguntur ex Auicēna tercia primi loco preallegato. Circa regimen vini quo ad etates notande sunt tres regule q̄s ponit Auicēna tercia primi loco allegato. Prima est ꝙ dare vinū pueris ī potu ē sicut ignē addere igni ī lignis debilib⁹ eo ꝙ pueri vehementer rari sunt ⁊ ꝺ faciliter inflāmabiles propter habundātiā sui caloris innati et sunt debilium neruoruz et debilis cerebri q̄re ledit eos multipliciter vinum/ et inflāmatione facili/ et percussione cerebri et neruoꝝ sua penetratiōe facilima/ ⁊ effumatione copiosa. Cuz igitur pueris vinuz in potu datur calor eius inflāmabilis calori pueri inflāmabili additur in corpore pueri quod ē pauce resistentie sicut debile lignuz vel arundo sicca vel stipula arida ante faciem ignis. Secunda regula est ꝙ seni potest dari vinum in potu quantuz tollerare potest sine nocumento scilicet quātum appetit appetitu naturali et regulato. Sicut enim veteres ocree aride et rugate renouantur oleo leniuntur et applanātur sic corpora senum potu vini electi sicut vini beluensis. Senes enim frigidi sunt ⁊ a vino calefiunt et habent spiritum tristem et habundant.

in melãcoliis sed vinum exhilarat eos ꝛ melãcolias reprimit/cõiter male dormiunt/ vinum vero prouocat in eis somnũ. Ad opilatões proni sunt quas vinum aperit et eas probibet. Et sic sicut vinum est pueris contrariissimum ita senibus vtilissimum. Tercia est ꝙ vinum temperate dandum est iuuenibus / temperate quidem secundum mensuram quantitatiuam et decentem limphationem. Licet enim iuuenes sunt calidi sicut pueri tamẽ habẽt mẽbra solidiora neruos ꝛ cerebrũ fortes quib9 potẽter resistũt nocumẽtis pot9 vini. Cõsequũtᷣ etiã ex potu vini sobrie sumpti iuuamẽta plurima videlicꝫ eductionem colere corporale robur ꝛ ingenii acumẽ/habũdãtiuꝫ spirituum subtiliũ ꝛ paruiorũ.

Non sit acetosa ceruisia sed bene clara
De validis cocta granis satis ac veterata

In isto textu ponuntᷣ quinqꝫ circa electionēꝫ ceruisie quoꝝ primũ est ꝙ debet eligi ceruisia nõ acetosa qꝛ acetosa nocet stomacho. Acetũ enim nocet neruis secundũꝫ Auicennã in pluribꝯ passibꝯ Jã stomachꝯ est mẽbrum valde neruosum et hoc quo ad eiꝯ orificiũ. Scdm ẽ ꝙ ceruisia debet eẽ clara qꝛ turbida opilat atqꝫ calculosis nocet nimiũ ĩpinguat ac inflationẽ inducit atqꝫ breuitatem anhelitus ꝛ ẽ multoꝝ fleumatum generatiua. Terciuꝫ est ꝙ debet eligi ceruisia de bonis granis nõ corruptis scilicet de optimo ordeo tritico siue auena quia quanto grana sunt meliora melior ex eis generatur humor. Quartum est ꝙ ceruisia debet esse bene cocta quia melius digeritur

modo eligendi cervisia/

⁊ amicabilius a natura recipit᷑ ⁊ nocumenta que ꝓ ueniunt ex bibitione eius melius tollerantur. Ceruisia enim non bene cocta ventositates in ventre inducit fortionem inflationez atq₃ colicam. Quintum est ꝙ ceruisia debet esse antiqua ⁊ a fecib⁹ mundata nō nimiū recens. Recēs enī₃ ceruisia inducit eadez nocumēta que ceruisia nō bn̄ cocta ⁊ cū hoc de se facilime inducit stranguriā.

De qua potet᷑ stomachus nō inde grauet᷑

Hic ponit᷑ vnū documentū₃ circa vsum ceruisie ⁊ est ꝙ vtens ceruisia debet ea vti temperate sic ꝙ nō grauetur stomachus vel inducatur ebrietas. Ebrietas enim que ex ceruisia prouenit deterior ē ea que ex vino est et magis durans cum ex ceruisia fumi ⁊ vapores eleuati ad caput sunt grossi quare min⁹ resolubiles sunt q̃₃ qui ex vino eleuātur. Et ē hic sciendum ꝙ in principio prandii vel cene ceteris parib⁹ vtilius est incipere suu₃ potum a ceruisia q̃₃ a vino Cui⁹ cā est quia in principio mēse corp⁹ ē famelicu₃ et sic stomachus ante principium sumptionis cibi famelicus erat et sic traxit superfluitates a mēbris. Si ergo vinum in principio mense daretur ex quo natura maxime trahit vinum quia de se maxime nutritiuum ille superfluitates scilic₃ a stomacho tracte simul cū vino ad partes corporis traherent᷑ s₃ natura nō ita auide trahit ceruisiā. Similiter ceruisia lauat hūores adherentes orificio stomachi. Et ꝓpter illa₃ cām medici cōsulunt ꝙ in maxima fame debeat prius prouocari vomitus q̃₃ cibus sumatur vt ille

supfluitates a stōacho famelico tracte euacuet' ne cō misceāt' cū chilo. Siliter timēs siti ex nimia potatiōe vini, dz bibere ceruisiā Ipa ei sitiz mēdosaz repmit.

Tēporibus veris modicū prādere iuberis
Sed calor estatis dapib⁹ nocz imoderatis
Autumni fruct⁹ caueas ne sint tibi luctus
De mensa sume quantum vis tpe brume

In hoc passu determinat' de quātitate cibi sumēdi scdm diuersitatē tēpoꝝ qttuor āni q̄ sunt ver estas autūn⁹ ꝛ hyems ꝛ dicit text⁹ prio ꝙ tpe veris debē⁹ modicū prādere. i. paucū sumere cibum. Et idē vult Auicēna scda primi doctria scda ca. vi. ꝛ tercia pmi doctria quita ca. de regie tēpoꝝ cū rectificatōe aeris Et rō hui⁹ ē vt ibidē etiā vult Auic. qꝛ tpe hyemis ꝓpter gulositatē/exercicii puitatē ꝛ resolutōis ꝓhibitionē multiplicāt' hūores crudi ꝛ maxie fleumatici q̄ ꝓpter ꝓporcionalitatē tpis tūc maxie generāt' ꝛ isti in iteriorib⁹ corporis quoadunāt' ꝓpter frig⁹ circūstās. Ver āt supueniēs istos hūores crudos in iteriorib⁹ quoadunatos eliquat et facit eos currere p totū corp⁹ q̄re natura tūc multū occupat' circa digestionē eoꝝ. Si ergo tpe veris daret' magna quātitas cibi natura a digestiōe taliū hūoꝝ fleumaticoꝝ impediret' ꝛ diuerteret' qꝛ p istos hūores ꝛ magnā q̄ntitatē ciboꝝ nimiū grauaret'. Et sic tales hūores i corpe manerēt idigesti/ ꝛ currētes ad aliqd mēbrū illic egritudinez inducerēt. Et ergo summope cauere debem⁹ a magna q̄ntitate ciboꝝ in vere qꝛ dimiutio ciborū tali tpe ē vnum de maxime preseruātibus ab e3

In tpe veris modicū deter minandum

egritudinib9 veris vt vult Auicēna scda primi loco pallegato. Et istd quod dcm̄ ē maxie veritatē habz de medio ꝛ fine veris ꝛ nō de inicio ei9 qꝛ iniciū ei9 hyemi assimulāt̄ quare tūc bō pt nutriri sicut in hye me. Et istd etiā intelligēdūz ē qñ ver iuenit corp9 re pletum hūorib9 fleumaticis crudis. Si eniz ver iue niat corp9 tpatuz in hūorib9 cib9 in eo dād9 ē scdm mēsurā caloris inati ꝛ resolutionez q̄ fit a corpe qꝛ tūc ablata ē cā q̄re diminueret̄ cib9. Et istud voluit Ypo. pria āphorismoꝝ dū dixit vētres hyeme ꝛ ve re calidissimi sunt natura ꝛ somni lōgissimi. In his igit̄ tpib9 oblatōēs plures dāde sunt/ eteniz innatus calor ē mult9 nutrimēto igit̄ indigent āpliori. Scdo dicit ꝙ nimia sumptio cibi nocet in estate. Cui9 cā ē qꝛ tūc tpis digestiua virt9 est debilis cuz spūs ꝛ ca lor inat9 q̄ sunt īstrumētū virtutū multuz sunt debi les sparsi ꝛ resoluti ꝑpter calorē extrinsecū vehemē tē trahētē eos ad exteriora ꝛ ergo mult9 cib9 nō pos set digeri. Et circa istud sciendūz ē ꝙ ꝓpter vehemē tiā resolutōis hūiditatū tā substātialiū q̄ȝ nutrimen taliū corporis i estiuo tēpore grossior et maior cib9 exhibēdus esset si virt9 sufficeret ad digerēdū talē ꝛ tm̄ sȝ qꝛ nō sufficit vna vice multū digerere cibū/ parū ꝛ sepe de eo dandūz est iuxta illud Galieni pri ma amphorismoruz cōmento illius canonis. Et qui bus semel aut bis dicentis. In estate cibus multoti ens erit dandus et parum multotiens quia indiget propter sepissimam dissolutionem parum propter virtutis defectionem. Et licet in estate paruz de cibo sit dandū multū tamen de potu potest dari cuz tunc

In estate parum vna vice et sepe sumendum est cibum/ sed multum licet potare

resolutio maxia fiat et desiccatio corporis et eleua tio caloris sup humiduz ꝛ pl9 sitiat hõ ꝙ alio tpe. Uerum ē tñ ꝙ pot9 vini ꝛ precipue vinosi puri mi nuēd9 est q² tale vinum ē faciliter inflãmabile et ca lorē iam acutum estu violento excãdescere facit ꝛ er go si bibat̃ vinuz miscenda est multa aqua et dimit tat̃ vinum vetus ꝛ forte. Tercio dicit ꝙ in autũno debemus cauere a fructibus saltem illi9 tpis vt vuis persicis ficub9 ꝛ similib9 vel saltē non multũ de eis comedere quia tales fruct9 generãt sanguinē dispo situz ad putrefactionē ꝓpter ebullitionē quã in cor pore ꝛ humorib9 faciũt et maxime si fuerint in stõa cho īmundo vel in cacochimico corpe recepti q̃le cor p9 in autũno sepi9 occurrit. Et sic male tũc accidũt egritudines scꝫ variole morbilli et pestilentes. Pro maiori tñ noticia regimis cibi ꝛ pot9 tpe autũni sci endum ē ꝙ tpe autumni debet euitari fames ꝛ sitis ꝛ repletio multi cibi in vna hora vt vult Rasis q̃rto alinãsoris ca. de regimie corporis scd̃m tpa. Uinuz ꝑterea quod bibit̃ tpe autumni vehemēter ē limphã dum vt corp9 humectet ꝛ calorē reprimat sꝫ nõ sup flue debet limphari in tm̃ quãtuz in estate neqꝫ super flue debet tũc bibi q² tunc natura debilitata nõ suf ficeret ip̃m regere ꝛ digerere ꝛ nimis limphatuz calo rē obtũderet ꝛ multiplicaret vētositates quib9 coli ca generari possꝫ. Quarto dicit ꝙ tpe hyemali debe m9 sumere cibũ tm̃ quãtum volum9.i. pl9 ꝙ ceteris tpib9. Et idē vult Auicēna tercia primi locó prealle gato ꝛ Galien9 in cõmēto illi9 ãphorismi prime par ticule ãphorismoꝝ. Et quib9 semel aut bis vbi dicit et

In autumno [illegible] et mensura [illegible] tenendo [illegible] tioe cibi et pot[illegible] tũc ꝙ existen[illegible] est fructus

In hieme [illegible] et medicine [illegible] cibus et [illegible] est sumendus

In hyeme multus cibus et paulatim ē dādus. Et rō bulus ē q² calor nostri corporis in hyeme ē fortissi mus/tum quia vnitus. Tum q² fortificatus p anti paristasiz.i.iuxta positionē sui cōtrarii videlȝ frigi ditas aeris nr̄a corpora circūdantis. Et istud verū ē in corporibus robustis et carnosis et nō in raris et debilibus q² in talib⁹ corpibus frigus intēsum hye mis nō cōfortat calorē ſȝ magis debilitat. Et istud innuit Ypocras prima aphorismoꝝ dicēs Ventres hyeme et vere calidissimi sunt natura et somni lōgis simi. In his ergo tēporib⁹ oblationes plures dande sunt etenim innat⁹ calor est multus nutrimēto igitur ampliori indigēt. Et ex isto etiā sequit᷑ ꝙ nutrimenta grossiora et durioris digestiōis conueniūt hyeme q̄ȝ aliis tēporib⁹ q² calor ē fortior. Vinū āt quo vten dū ē hoc tēpore debet eē roseū nō albū cū aq̄ pauca. Notandū hic ꝙ licet cōsideratōe habita ad fortitu dinē caloris et digestiue virtutis in hyeme grossio res et densiores cibi cōueniāt q² tn̄ corpa tunc dispo sita sunt ad opilationes et repletiones ex fleumate plurimo nec ab eis resolutio multa fit a cōtinente tu tius est vti tunc mediocribus cibis inter solidum et rarum / grossum et subtile sicut carnibus edi vituli mutonis luciis percis et cancris. Et vtentibus gros sioribus cibis vt boue porco ceruo conchis ostreis carpis et similibus expedit vt vnica comestione in die contententur vel vtantur sepe rebus diureticis et aperitiuis vt petrosilino nasturtio apio et similib⁹ et forti vtant᷑ exercicio.

Saluia cū ruta faciunt tibi pocula tuta
Adde rose florem minuit potēter amorem

In hoc passu ponunt duo remedia corrigētia potum malum quorū primuȝ est saluia cuius folia imposita potui corrigunt maliciā potus sua proprietate et etiaȝ in se habent virtuteȝ confortādi neruos et cerebruȝ quibus confortatis melius resistunt malis fumis recipiendis qui ꝓueniunt ex malo potu. Scdm ē ruta cui9 etiā folia integra absqȝ eoruȝ alia cōtritione debēt potui imponi qꝛ sua caliditate ꝛ ꝓprietate corrigūt maliciā pot9. Et de ruta qūo valȝ ɔtrā venenū pri9 dcm̄ ē ibi Allea nux ruta. Postea subdit text9 ꝙ istis duob9 ꝑdictis ꝑt addi flos rose. Et hoc maxīe dēt intelligi de rosa rubea q̄ sua aromaticitate existēte in ei9 sup̄ficie ꝛ siliter sua stipticitate corrigit maliciā potus.

Nausea nō poterit queq̄ȝ vexare marina
Antea cū vino mixtaȝ si sumpserit illam

In hoc textu ponitur vnū remedium contra nauseam siue vomitum prouenientes transfretantibus non consuetis dicens ꝙ ille qui debet transfretari anteq̄ȝ naueȝ intret debet aliquibus diebus miscere aquam marinā suo vino. Et istud est remedium pro diuitibus. Qꝫ si pauper fuerit debet potare aquam marinam vt facilius nauseam euitet. Et causa hui9 est quia aqua maris salsedinem habet et sic sua salsedine et stipticitate que consequitur salsedineȝ orificium claudit et per hoc vomitus impeditur.

Remedia corrigentia potum malum

Remedium ad vitandum vomitum transfretantibus

Et circa istud est notandū q̄ sicut vult Auicēna tercia primi ca. de regimine iter agētis in mari / viator in mari nō debet multum conari retinere uel cōpesce re a principio nauseā vel vomitum sed dimittat vomitus ipsius cōtinuari donec per ipsum fuerit bene purgatus hoc eniȝ preseruat a multis egritudinib9 et nedum preseruat ymmo etiam curat vel alleuiat graues ⁊ magnas egritudines vt lepraȝ ydropisim appoplexiā frigiditatē stomachi ⁊ eius inflationem ꝓut vult Auic. tercia primi doctrina secūda ca. scđo Si tn̄ vomit9 viatoris in mari supfluxerit sic q̄ vehemēter debilitet ip̄m restrigēdus ē comestione fructuum stipticorū et acetosoꝝ sicut sunt citonia et maciana acetosa vel poma de capēduto et mala granata acetosa quib9 orificiuȝ stomachi cōfortatū depellit humores inferi9 ⁊ stomach9 etiaȝ cōfortatus ab his hūores repellit effluētes ad eū ex agitatione ab vndis. Vel p̄t semē apii torrefcm̄ bibi cuȝ vino vel absintiū p̄t comedi aut bibi. Et sil'iter panis assat9 ⁊ infus9 in vino bn̄ redolēte comest9 valet ad idē. Et vniuersaliter valet nutritio viatoris ī mari ex cibis acetosis ↄfortātib9 os stomachi ⁊ ꝓhibentib9 vapores ⁊ fumos ascēdere ad caput sicut sunt lentes cocte in aceto vel in succo vue acerbe.

Saluia. sal. vinū. piper. allea. petrosilinuȝ
Ex his fit salsa nisi sit commixtio falsa

In hoc textu ponit' modus faciendi salsamentum cōmune si in mēsa deficiāt salsamēta specialia. Et ꝓ illo ponunt' quinq̄ ex quibus p̄t fieri salsamentum

Primum est saluia qua fit cōdimentuꝫ in assatione auce siue decoctione. Uniuersaliter enim auce assate siue porcelli saluia implentur vt humiditates super flue siue viscositates extrahantur et odor saluie au cis aut porcellis immaneat. Post assationeꝫ tamen saluia eici debet et non comedi. Similiter ex saluia fit cōdimentuꝫ comestibile a rusticis vel comunibus in comestione auce / terunt enim alleum cum saluia ad auferendum aliquid saporis allei. Secunduꝫ est sal cuꝫ vino ⁊ est salsamentum diuitū siue nobiliuꝫ. Ipi enim deficiēte sinapio vl' veriuto ponunt in sal sario vinum cui modicū salis admiscēt. Terciū ē pi per ⁊ ē salsamentuꝫ rusticoꝝ. Cōmiscēt eniꝫ piper'cū fabis ⁊ pisis. Similiter etiā ex pane asso cū ceruisia vel vino ⁊ cū pipere fit salsamētū nigrū ad modum pultis qd piper dicit' ⁊ hoc supereffundūt carnib⁹ aut piscib⁹. Quartū ē alleū ex quo etiā fit salsamētū rusticoꝝ / miscēt enim cum molli caseo ⁊ lacte terendo alleū ⁊ sic comedunt cū cibo siue asso siue elixo siue salso siue dulci ⁊ cum ouis duris. Quintum ē petro silinum ex cui⁹ folijs cōtusis cum veriuto vel albo vino fit viridis salsa cū assis comestibilis. Et circa istud ē notādū ꝙ salsamēta siue salse diuersificant' primo secundū tpa. Tpibus enī calidis declinēt sal se ad frig⁹ vel paucā caliditatē / tpib⁹ vero frigidis ecōuerso. Materia igit' salsaꝝ in estate sit veriutuꝫ vel agresta de summitatibus vitis vel acetū / succus limonum vel citranguloꝝ vel granatoꝝ cuꝫ zuccara et aqua rosarum. Et interduꝫ in salsis que fiunt in estate potest addi aliquātulum serpilli et petrosilini

Salsament in estate

Salsamenta in hieme

ad obtemperādum frigiditatē predictoꝝ. Materia vero salsaꝝ cōpetentiuꝫ tēporibꝯ frigidis sunt sinapiuꝫ eruca zinziber piper cinamomuꝫ gariofili allea saluia menta serpillū ꝛ petrosilinū viuuꝫ aq̄ carniū acetū nō forte sed propinquuꝫ nature vini. Et in tēporibus mediocribꝯ sint mediocris caliditatis ꝛ frigiditatis. Secundo diuersificant̄ ratione cibariorū pro quibꝯ fiunt. Nā alia ꝛ alia cibaria indigēt aliis ꝛ aliis salsis sicut sciunt dominoꝝ coci. Mutonum enim ꝛ similiter vitulorū ꝛ capriolorum salsa cōueniens est salsa viridis. In estate quidem ex aceto et agresta cū paucis speciebꝯ ꝛ sine alleis cū petrosilino zinzibere albo et agresta et pani asso infuso in aceto vel agresta. In hyeme fit eadeꝫ salsa cū pluribꝯ speciebus ꝛ pauco alleo ꝛ optimo vino ꝛ pauca agresta vel potest sufficere sinapium ꝛ eruca. Salsa autē ꝑ carnibus bouinis elixis est piper bullitum quod fit ex pipere et pane asso ꝛ aqua carniuꝫ ꝛ pauca agresta ꝛ ista eadē salsa est satis cōueniens carnibꝯ porcinis in hyeme. Possunt etiam carnes porcine comedi in estate cū aceto et petrosilino in principio refectionis. Si autem predicte carnes pastillent̄ ꝛ specialiter bouine ꝛ porcine/in hyeme quidem apponatur cepe album cum puluere specierum dulci in parua q̄ntitate/in estate vero sine cepis ꝛ cum veriuto vel possunt apponi cepe parue et in pauca quantitate. Si autem pastillatura sit ex carnibus subtilioribus nō apponatur cepe sed in estate lac amigdalarum cum veriuto et pauco puluere specierum dulcium et in fine potest apponi ouum conquassatum cum

Salsamenta de mutone vitulo et capriolo

Salsamenta de carnibus bovinis et porcinis

agresta sed in hyeme loco agreste ponit᷑ vinu ꝫ ⁊ pl⁹ de specieb⁹. Assature āt cuniculorum et pullorum iu uenum cōueniens est salsa in qua est cinamomum et mica panis cuꝫ agresta quidem in estate ⁊ cum vino in hyeme. Assature aūt porci salsa conueniens est li quor descendens conquassat⁹ cuꝫ optimo vino ⁊ ce pis in hyeme et in estate viridis salsa superius no minata. Assature autem fasianorum et columbaꝝ et turturum nulla alia salsa indigēt nisi sale. Caponuꝫ autē ⁊ gallinaruꝫ elixatoꝝ cōueniens salsa est aqua decoctionis eorū cum aliquātulo pulueris specieruꝫ dulcium ⁊ precise si in predicta decoctione addatur saluia ysopus petrosilinum ⁊ hoc in hyeme ⁊ in esta te sufficit sola aqua cum aliquantulo succi summita tum vitis. Sed pro salsa caponum ⁊ gallinarū pin guium pastillandoruꝫ nihil penitus est apponenduꝫ nisi aliquantulum pulueris specierum et in fine agre sta supradicta in estate/optimum vinum in hyeme. Pisces vero quāto sunt grossioris carnis ⁊ difficili oris digestiōis ⁊ maioris sup̄fluitatis ⁊ hūidioris nature tāto indigēt salsis calidioribꝰ ⁊ acutioribꝰ ⁊ hoc etiā verū ē in carnib⁹.

Si fore vis sanus/ ablue sepe manus
Lotio p⁹ mēsam tibi cōfert munera bina
Mūdificat palmas ⁊ lumina reddit acuta

¶ In hoc textu ponūtur due cōmoditates proueni entes ex lotione manuū p⁹ cibū sumptū p̄ria ē qꝛ p hoc palme manus mūdantur/ secunda ē qꝛ reddit lu mina acuta.i. prodest oculis ⁊ hoc maxime p accidēs

Salsamenti cuniculis ⁊ pullis

fasianorum, colu[m]b[arum], Caponu[m] et gallinaru[m]

⁊ ysopum

q² man⁹ sunt instrumēta mūdādi oculos q̄re multū cōfert eas esse mūdas. Et de istis cōmoditatib⁹ dcm̄ ē etiā pri⁹ ibi Lumina mane manus.

Panis nō calidus / nec sit nimis īueterat⁹
Sed fermentatus. oculat⁹. sit bene coctus
Modice salit⁹. frugibus validis sit elect⁹
Nō cōedas crustā colerā q² gignit adustā
Panis salsatus. fermētatus. bene coctus
Purus sit san⁹. qui non ita sit tibi vanus

¶ In hoc textu ponunt᷑ duo vitāda circa electionē panis / primum ē caliditas. Nō enim debet panis comedi calidus. Panis eniȝ calidus ē humane nature nociuus Juxta illud Auicenne s. do canōis ca. de pane dicētis. Nō comedat᷑ calidus sicut ē. Panis eniȝ calidus nō est apud naturaȝ receptibilis ⁊ acceptio eius qui ē de furno et reliquoꝝ sibi similium est mala. Et ratio est quia talis panis multum opilat. Et postea iterum dicit Auicēna panis calidus sitim facit sua caliditate et natat propter suā humiditatem vaporosam ⁊ est velocis digestionis et tarde descensionis. Et quāuis iste panis calid⁹ non cōueniat in regimine sanitatis quo ad esum / odor tñ panis calidi multum cōfert / resuscitat eniȝ sincopizantē ⁊ possibile ē aliquos hōies viuere ex odore panis calidi. Scdm̄ ē φ nō debem⁹ comedere panē diu pistuȝ siue muscidū q² talis panis nō ē cōueniēs ꝓ nutrimento nature hūane exsiccat enim corp⁹ ac hūores melācolicos generat. ⁊ ex isto relinq̄t᷑ φ pāis nō dȝ eē calid⁹.

panis calidus est nociuus

odor panis calidi multum valet

nec vetustate induratus sȝ priori die coctus. Post ea in textu ponuntur quinqȝ cõditiones panis electi quarꝝ prima est ꝙ panis debet esse fermentatꝰ bene. Et istud vult Galienꝰ primo alimẽtorꝝ ca. scđo dicẽs. Optimi aũt panum ꝓ digestione sunt q̃ maxime fermẽtati ⁊ q̃ assationẽ habuerũt a cõmẽsurato igne ĩ clibano. Et iterꝝ eodeȝ ca. dicit qui vero penitꝰ infermẽtatꝰ ẽ nulli vtilis ẽ. Et scđm Auicennã scđo canonis ca. de pane. Panis habẽs parꝝ fermẽti plurimi ẽ nutrimẽti sȝ eiꝰ nutrimẽtũ opilat nisi illos qui sunt plurimi exercicii. Scđa ẽ ꝙ panis debet eẽ oculatus .i. porosꝰ ⁊ per hoc denotat̃ ꝙ viscositas eiꝰ ẽ ablata Veruȝ est tñ ꝙ iste panis scđm Auicennã loco p̃allegato velocis ẽ penetratõis ⁊ mĩoris nutrimẽti ⁊ deterioris sicut ẽ panis optĩꝰ qui est plurimi furfuris. Tercia ẽ ꝙ panis debet esse bene coctꝰ qꝛ panis male coctꝰ male digestiõis ẽ ⁊ stomacho grauedinẽ affert. Et Auicenna scđo canonis loco p̃allegato dicit Et ille qui nõ bene decoquit̃ est plurimi nutrimẽti sȝ eiꝰ nutrimẽtum opilat nisi illos qui sunt plurimi exercicii. Et panis de patella est huiꝰ generis/eiꝰ nãqȝ ps interior raro decoquit̃ bene. Quarta ẽ ꝙ pãis dȝ eẽ tꝑate salitꝰ. Nimiũ eñi dulcis opilat et nimiũ salsꝰ exsiccat Moderate tñ salsꝰ optimũ nutrimẽtũ p̃bȝ dũ tñ cetere cõditões assint. Quita ẽ ꝙ sit factꝰ ex optimis granis viȝ ex optĩo tritico ⁊ sana messe collecto. Deiñ subdit textꝰ ꝙ nos dẽmꝰ cauere ab esu cruste pãis qꝛ illa generat colerã adustaȝ siue humorem melãcolicũ ex quo eniȝ ipa adusta ⁊ sicca ẽ hũor ab ea gẽitꝰ adustꝰ erit ⁊ siccꝰ ⁊ ꝓpterea nobiles q̃ natura

panis debet esse fermentatus

Oculatus

bene coctus

temperate sal[...]

et ex tritic[...]

colerici sunt deponere faciunt superiorem crustā pa
nis ac inferiorē quos ymitant᷑ prelati ac deliciosi.
Eligat᷑ igitur mica panis que est melioris maioris
⁊ velocioris nutrimenti ꝙ̄ crusta. Veruȝ est tamē ꝙ
aliquādo cōuenit sanis habētibus stomachuȝ humi
dum et volentibꝰ demacerari et in fine comestionis
plus cōpetit. Juuat enim cibi descēsum ⁊ confortat
orifitium stomachi. Postea in duobꝰ vltimis versi
bus innuitur ꝙ panis bonꝰ debet habere istas quiꝗȝ
cōditiones scilicet ꝙ sit salitus fermētatꝰ bene coc
tus purus id est de mūdis granis ⁊ sanus.i.de gra
nis sana messe collectis. Et istas cōditiones partim
innuit Auicēna loco preallegato dicens. Oportet vt
sit panis mundus salitus massam habens cōfectam
fermētatus coctus bene et vna nocte permanens. Et
circa istud est sciendum ꝙ si querat᷑ nutritio maior
⁊ prior mundificet᷑ panis a furfure ⁊ si velimꝰ ven
tris subductionē aliqualem dimittamus aliquā par
tē furfuris/furfur eniȝ paruȝ nutrit ⁊ ventrē subdu
cit ⁊ farina ecōuerso.

Est caro porcina sine vino peior ouina
Si tribuis vina tūc est cibus et medicina

In hoc textu cōparat autor carneȝ porcinam car
ni ouine dicens ꝙ caro porcina sine vino minus sa
na ē ouina tn̄ si caro porcina sumatur cuȝ vino ipa
est optimuȝ nutrimētum ⁊ medicinā prebens qȝ mul
tum humectat ⁊ hoc intelligēduȝ est maxime de por
cellis assis siue de apris optime preparatis. Et cir
ca istud ē sciēdum ꝙ carnes porcine quibus rustici

sheeps flesh if eaten without wine is better meate then flesh of swine
if with your meale you use some wine, hogges flesh is meate and medicine.

⁊ communes vtuntur quãdo videlicet sunt salse vel sole vl' fumo exsiccate nullo modo saniores sunt carnibus ouinis ceteris parib9 siue cũ vino siue sine vino sumãtur. Sed istud dictum veritatẽ habet de carnibus porcellorum assatorum vel de carnibus aprinis modo predicto.

Ylia porcoꝝ bona sũt/ mala sũt reliquorũ

¶ In hoc textu cõparant' omasa porcoꝝ omasis reliquoꝝ brutorum ⁊ dicit text9 ꝙ omasa porcorũ .i. intestina preualẽt quo ad esuȝ intestinis aliorũ brutoꝝ. Cui9 rõ p̃t esse ista q2 pauca intestina comedim9 nisi illa q̃ replent' sanguine vel q̃ sunt aialiũ mlt̃um pinguiũ cuiusmodi sunt porci Nã sol9 sanguis porci ꝓpter suã cõplexionẽ ⁊ similitudinẽ ꝯplexionis:cũ natura hũana ẽ sanguis quo omasa siue intestina implent'. Et similiter porci facili9 ĩpinguãt' q̃ȝ aliqd aliaꝝ brutorũ ideo magis sumimus intestina porci q̃ȝ aliorũ brutorũ.

Impedit vrinã mustũ .soluit cito ventreȝ
Epatis emfraxi. splenis. generat lapidẽ q̃ȝ

¶ Hic ponunt' quinq̃ nocumẽta ꝓuenientia ex potatione noui vini vel musti. Primuȝ ẽ ꝙ mustũ impedit vrinã ⁊ hoc potest intelligi dupliciter primo q2 mustum grossum propter suam grossitudinẽ ex fece admixta opilat ip̃m epar siue ip̃os renes sic ꝙ vrina de facili nõ p̃t hẽre suũ cursuȝ/ scd̃o ĩpedit vrinaȝ quo ad debitũ ei9 modũ sicut facit mustuȝ renẽse aliqd ⁊ q̃dã alia vina subtilia si'r q2 ẽ aliqd mustũ renẽse cui9 feces sunt mordicãtes ⁊ dũ ip̃m venit in

vesica ille partes terrestres nitrose mordicãt vesicã ⁊ cogunt vrinare sine ordine debito et mõ cõsueto. Scdʒ ẽ ꝙ soluit ventrẽ. Et rõ ẽ q₂ abstergit viscera nitrositate sine salsedĩe sue fecis ⁊ stimulat ea ad expl'sionẽ prio ꝓpter mordicatõnẽ fecis/ scdo ꝓpter multitudinem ventositatis quã inducit tale vinuʒ siue mustũ/ tercio lubricãdo cito inferi⁹ per viã indigestibilitatis et grauaminis stomachi q̃re stomach⁹ se relaxat ⁊ porta nariũ oppressus aperit. Terciũ est ꝙ mustũ nocet bone oplexioni epatis q₂ opilat ipʒ propter ĩmixtioneʒ plurimam sue fecis ⁊ poducit ad dissinteriaʒ epaticã propter inflationẽ ei⁹ qua debilitat epar. Et istud vult Auicẽna tercia primi ca. de regimine aque ⁊ vini. Et sic etiã inducit cachecciam siue malam dispositionem coloris et malas inducit egritudines epatis scʒ diuersas species ydropisis. Quartũ est ꝙ mustũ nocet spleni ⁊ dispositioni eius propter eãdẽ causam que dicta est de epate q₂ opilat splenem ⁊ sic inducit duriciem eius. Quintuʒ est ꝙ mustum generat lapidem ⁊ maxime illuʒ qui in renibus est qui rubeus est de facili frãgibilis cã opilationis quam facit ⁊ grossitudine sue substantie. Et istud verum est de musto vinorũ multum dulciũ nõ habente feces nitrosas ⁊ mordicantes. Mustũ eniʒ habens feces nitrosas ⁊ mordicãtes magis impedit lapidem quia multum facit vrinare sicut mustũ aliquod renense facit apparere arenulas in vrina siue grauellam quia facit multum vrinare. Multa enim vrina sua lotione abstergit arenulas adherẽtes que cum ea expelluntur.

Potꝰ aque sumptꝰ sit edēti valde nocivꝰ
Infrigidat stōacū ꝗꝫ cibū nitit̃ fore crudū

¶ Hic ponunt̃ duo nocumēta ꝓueniētia ex potu aq̄ ꝛ hoc quo ad edentē. Primū ē ꝗꝫ potꝰ aque nocꝫ sto macho edētis. Cuiꝰ rō ē q2 ipm infrigidat ꝛ relaxat ꝛ maxīe deicit appetitū cibi. Scdꝫ ē ꝗꝫ potꝰ aque cū sumit̃ cibꝰ impedit digestionē cū cibum sumptū icru det. Et istud vult Auicenna tercia primi ca. de regīe eiꝰ quod comedit̃ dicēs neqꝫ pꝰ ipm scꝫ cibuꝫ multa bibēda est aqua q̄ inter ipm scꝫ cibū ꝛ corpꝰ stoma chi sepationem faciat ꝛ ipsum natare faciat. Et ca. de regimine aque ꝛ vini dicit. Et cū natura in dige rēdo nutriēs studeat facietate aque iā p̄cedēte suffici enter. i. si p̄cesserit satietas aque sufficiēs ad bonam cibi pmixtionē/aqua vehemēter ē impediens supple digestionē inchoatā. Et idē vult Auicēna secūda can tice tractatu pmo ca. q̄rto dicēs. Est etiā vitādꝰ po tꝰ aque in mensa nisi ratōne adherētie et tarditatis descensus buccelle. Nō est etiam sumenda aqua cum cibo. Et Auerroys in cōmento ayt. Causa quidē hu ius est q̄m cum sumitur aqua sup cibuꝫ priusq̄ꝫ sto machus calefecerit ipm infrigidat ipsuꝫ ꝛ incrudat Est etiaꝫ causa quare supnatet cibꝰ sumptus in sto macho et quare etiā non adhereat et vniat̃ eidem ꝗꝫ cōterat ipm sicut exigitur. Actio nāqꝫ stomachi sup sumptum cibum fit conterendo coquēdo simul vn̄ si cut cum infunditur simul et in magna quantitate aqua in olla propter quod tardatur cibi decoctio in eadem sic etiam contingit idem ipsi stomacho.

F 2

Et istud maxime verificat̃ de potu multe aque. Modica enim quãtitas aque frigide suggendo sumpta potest cõcedi añ descensum cibi vt per eã cõpleat̃ cibi descensus ad inferiora et hoc si sitis infestauerit ⁊ bibere coegerit. Nam modica quãtitas aque frigide p̃dicto mõ sumpta stomachuʒ alleuiat ⁊ colligit Alleuiat quidẽ a siti/alleuiat etiam coopando ad descensum cibi. Colligit ãt sua frigiditate coadunãs p̃tes stomachi. Et istud colligitur ab Auicẽna locis p̃ allegatis. Notandum ꝙ quãuis in sitis extinctione aqua sit conuenientior potus q̃ꝫ vinuʒ tamen omnibus consideratis vinum est potus conuenientior in regimine sanitatis q̃ꝫ aqua. Nam dato ꝙ in sitis repressione que est appetit⁹ frigidi et humidi aq̃ vniuersaliter melior sit quia frigida ⁊ humida naturaliter tamẽ in cibi permixtione ⁊ eiusdem delatione ad partes corporis extremas vinũ preualet aqua. Nã vinum rõne sue subtilitatis in substantia et actione subtilius cibis permiscetur ⁊ specialiter quia natura magis in eo delectatur ideo citi⁹ attrahit ip̃m et aliis cibis permiscet ⁊ specialiter quia hec mixtio fit p̃ viam cuiusdam ebullitionis quã vinũ magis iuuat ratione virtualis caliditatis ⁊ aqua impedit ratione frigiditatis. Et sic patet ꝙ vinuʒ preualet aqua in ciborum permixtione. Et similiter preualet in eorumdem delatione. Nam vinum est optim⁹ penetrator quod ei debetur ratione subtilitatis sue substantie et ratione caliditatis virtualis / subtilia enim et calida multum sunt penetratiua ⁊ per consequens vinum est magis delatiuum q̃ꝫ aqua in qua nihil est

virtualiter calidum nec substantie aereitatis nec ig
neitatis unde aque mora trãseundo impedit omnem
cursum· Amplius aqua ex alio nõ est potus ita con
ueniens sicut vinum qꝛ aqua impedit alimentuꝫ nu
trire eo ꝙ non nutrit quare illud vtiqꝫ min⁹ nutrit
vnde quanto cib⁹ est magis aquaticus tãto ẽ min⁹
nutritiuus. Bonum ẽ igitur ꝙ vinũ permisceat᷑ cum
cibo quod solũ nõ impedit nutritionẽ ymmo multũ
iuuat qꝛ vinũ ẽ maxime nutritiuũ et maxime restau
ratiuũ et velocissime nutrit vt pri⁹ dictum ẽ· Notã
dum insuper ꝙ nõ soluꝫ nociu⁹ est pot⁹ aque edenti
siue sumenti cibum ymmo in pluribꝰ aliis casib⁹ no
ciu⁹ ẽ quos narrat Auicẽna tercia primi ca. de regiĩe
aque et vini· Primo eniꝫ incõueniẽs ẽ in hoĩe ieiuno
tũc eniꝫ libere penetrat aqua bibita nullo retinaculo
ĩpedita vsqꝫ ad intima mẽbroꝝ principaliũ mortifi
cãs suũ colorẽ innatuꝫ· Et istud ẽ verũ de hoĩe vere
ieiuno ebrio eniꝫ qñqꝫ proficit neqꝫ ledit᷑ ipse si ieiu
n⁹ bibat aquaꝫ qꝛ ieiun⁹ ebri⁹ nõ ẽ õnino ieiun⁹ nec
est in stomacho vacu⁹ sed adhuc habet reliquias alĩ
quas hesterne crapule q̃rũ nitrositas aq̃ mitigat᷑ et
stõach⁹ ab his ꝑ aquaꝫ abluit᷑ ⁊ repressis vaporib⁹
⁊ fumis preparat᷑ stomach⁹ ad receptionẽ noui nu
trientis. Scd̃o incõueniẽs est in hoĩe exercitato forti
exercitio et similiter statim post coytum· Nam tunc
pori corporis sunt multuꝫ aperti quare penetrat᷑ aq̃
in ꝓfunda mẽbrorum mortificans calorẽ innatum
qui p⁹ coytũ etiã debilitat⁹ ẽ. Tercio incõueniẽs est
p⁹ balneatõnẽ maxĩe cũ fit hec balneatõ vẽtre vacuo
tũc eniꝫ vie sunt vehemẽter aperte q̃re ledẽs penetrat᷑,

aqua vt dictū ē. De isto potu aque dicit Auicēna se xta q̄rti summa sc̄da ca. vltimo. Ex potu illi9 in ieiu nio et p9 balneū ⁊ p9 coytū timet' corruptio cōplexi onis ⁊ ydropisis. Quarto icōueniēs ē bibere aquam frigidā causa obediendi siti nocturne mēdose q̄ acci dit in crapulatis ⁊ ebriis. Nā p potuz aque frigide ꝓhibent' resolutio ⁊ digestio humoris salsi vel for tis vini vel alterius acuti faciētis sitim et sic cito p9 potum reuertit' sitis ita fortis vt ante. Sed si vehe mens affuerit sitis nimiū vexās ⁊ inquietās nec suf ficiat aeris inspirati frigiditas nec ablutio oris cū aqua frigida bibat sitibund9 aquā frigidā cuz vase stricti orificii siue gracilis rostri quatenus aqua ꝓ lixi9 detur super orificiū stomachi fortius sitiz miti get ⁊ de ea min9 sumatur ne digerendoꝝ digestionē penit9 impediat. Quinto generaliter maluz est sanis bibere multam aquā frigidā q2 extinguit calorem in natum et pectus offendit et stomachi appetitum dei cit ⁊ mēbris omnib9 neruosis obest. Verum ē tamē ꝙ aqua temperate frigida aliquādo p accidēs appe titū excitat ⁊ stomachū fortē efficit coadunādo ipz ⁊ strigendo villos eius.

Sunt nutritiue multum carnes vituline

Carnes vitu line

In hoc passu autor laudat carnes vitulinas di cēs ꝙ carnes vituline multū sunt nutritiue. Et istud innuit Auicēna tercia primi ca. de regimine eius qd̄ comeditur vbi vult ꝙ cibus sanitatis conseratiu9 debet esse talis quales sunt carnes quia sunt similis nature prius apte fieri sanguis et maxime carnes.

edorum et vitulorum paruorum lactantiũ et agnoꝝ annalium. Et istas carnes vitulinas summe laudat Galienus tercio alimẽtoruꝫ ubi vult ꝙ carnes vituli lactantis sex ebdomadarum vel octo assate saniores sunt mutoninis facilis eniꝫ digestionis et multũ nutritiue sunt. Et de istis carnibus vitulinis etiam prius dictum est.

Sũt bona gallina capo turť sturna colũba — a starling
Quiscula uel merula phasianꝰ ethigoneta — a quaile — a blackbird
Perdix frigellus orex tremulus amarellꝰ

In hoc passu ponuntur carnes eligibiliores pro nutrimento nature humane animalium volatiliuꝫ et enumerant̃ quattuordecim aues quaꝝ carnes bone sunt pro nutrimẽto hominis. Prima auis ẽ gallina cuius esus siue comestio nature humane conueniẽs est. Haly enim Auẽzoar Auerroys et Mesne ut dicit consiliator pre ceteris laudant que pulloruꝫ carnes et maxime galline que nondum peperit et galli qui nondum calcauit. Sunt enim facilis cõuersionis in sanguinẽ et superfluitatũ paucaꝝ proprietatẽ mirabilẽ hñtes in tẽperando cõplexionẽ et hũores cꝰ brodiũ od'tũa leprosis ẽ medicia. Et de carne gallinarũ dicit Auicẽna scd̃o canõis ca. de gallinis et gallo/ ꝙ caro gallinaꝝ que sunt pulle in ĩtellectu augmentuꝫ efficit clarificat vocẽ et augmentat sperma. Et melior gallina secundũ eum ibi ẽ que nõdum parit oua. Secunda auis est capo siue gallus castratꝰ cuiꝰ carnes ponit ɔsiliator differẽtia sexagesimaoctaua ĩter laudabiliores carnes. Et carnes istas et silr̃ pores

De gallina

De Capone

digerit stomachus a proprietate. Tercia auis ē tur tur que etiā ē boni nutrimenti ꝛ bonum generās hūo rem. Cui9 carnē Auicēna scdo canōis ca. de carne sū me laudat dicēs. Volucris quidē caro melior nō est q̄ꝫ aldouragi. i. turturis ꝛ gallinaꝝ ꝛ subtilior eaꝝ ꝛ nō sunt cum nutrimento carniū alcubegi. i. pdicū ꝛc̄. Quarta auis ē scdm aliquos ē sturn9 et ista auis de bet comedi in iuuētute ꝛ ē auis nota teuthonice een sprewe. Secundum alios ē starna quā Rasis tercio alināsoris pre ceteris volatilib9 laudat dicens star ne caro omni carne auium leuior inuenit̃ atq꜄ bis q̇ subtili volūt custodiri regimine cōuenientior. Et p̄t per starnaꝫ intelligi auis magna velut anser grisea. cinerea cuius caro laudabilis ē maxime cuꝫ iuuenis fuerit ꝛ isto modo intelligit alinansor preferēs istaꝫ carnem alius. Vel p̄t per starnam intelligi maneries pdicis parue quam Moyses videt̃ ītelligere iudeis inquiens similiter starne non videntur pro dn̄o nos tro quia ventrē cōstringunt. Et istam proprietateꝫ alii attribuunt pdicib9 carnes eniꝫ ipaꝝ ventrē con stringūt teste Rasi tercio alināsoris. Quita auis est colūba que ē auis nota cui9 caro est colerica. Et de colūbis dicit Rasis loco preallegato. Colūbe vehe mentis sunt caliditatis que sanguinē inflāmatuꝫ ge nerant ꝛ cito febricitare faciunt. Et ergo aptius co lūbe comedi debent in pastillis cū vuis acerbis q̄ꝫ as sari. Per vuas eniꝫ acerbas aufert̃ caliditas quam sanguini inducunt. Et electiores columbe ꝓ esu sunt colūbe iuuenes volare potētes q2 tales sunt leuioris digestionis ꝛ melioris hūoris. Pulli eniꝫ nō volare

potētes caliditatē et humiditatē hñt fupfluas q̄re grossos generāt humores vt vult Auicenna scđo ca nonis ca. de colūbis. Antique vero columbe ꝛ earuꝫ caro propter caliditatē nimiā ꝛ siccitateꝫ ꝛ digestio nis difficultatē sunt euitāde. Et similiter etiā turtu res antique. Sexta auis ē quiscula q̄ ab aliquib9 no minat᷑ coturnix q2 quiscula ē nomē onomatopeyon scꝫ fictū a suo sono. Et caro ista secunduꝫ aliquos ē subtilis substātie bonū generās humorē ꝛ multū cō petit sanis cōualescentib9. Secundum Ysaac tñ co turnices ceteris volatilib9 sunt peiores nec nutrimē to nec digestioni laudabiles q2 ex comestiōe carnis earū timet᷑ spasmus ꝛ tethanus prout etiā vult Aui cenna scđo canonis ca. de eis subiūgēs rationem scꝫ q2 in substātia carniuꝫ eaꝝ est virtus faciēdi huius modi accidentia narrata ꝛ sic nō proueniunt illa ac cidentia ex eo solū quia coturnices comedunt ellebo rum. Et hinc est ꝙ gallici comedunt coturnices cum molli pingui caseo et inde faciunt pastilla. Potest tamen per coturnicem intelligi alia auis a predicta pdicē maior eiusdem fere coloris cum rubeis pedib9 ꝛ rostro saporis delectabilis dicta coturnix ytalica lingua. Et isto modo Rasis tercio alinansoris acci pit coturnicem quando prefert carnes eius post car nes starne aliorum volatilium carnibus. Septima auis ē merula que ē eiusdem quantitatis cum sturno sed ē ad nigredinē tendēs ꝛ habēs rostrum subrubeū ꝛ silr̄ debꝫ comedi iuuenis. Octaua auis ē phasian9 .i. gall9 siluestris que ab omnib9 medicis enumerat᷑

De quiscula

De Merula

De phasiano

Effigioneta

perdice

Frigello

Orece

tremulo

inter aues laudabilis carnis. Caro enim talis auis nature humane est conuenientissima et est cib9 principum ꝛ magnatum. Consiliator enim luco prealle gato dicit siluestriuꝫ vero laudabiliores sunt fasiani ad sanitatem et ad robur. Et fortassis etiam vniuersaliter domestici cum sint gallinis ꝓpinquissimi ꝛ eiusdem fere speciei sintqꝫ illis siccioris aeris ꝛ alimenti ac exercicii amplioris. Nona auis est ethigoneta que est auis parua ad modum perdicis sed longum rostrum habens cuius caro est optima. Decia est perdix cui9 caro scdm Auic. scdo canonis ca. de cubugi est de subtilioribus carnibus impinguãs qꝛ multum nutrit cor abstergẽs ydropisi et stomacho conferens ꝛ augmentum in coytu faciens. Verum est tamen ꝙ stringit ventrem. Et istam carnem Galienus tercio alimentoruꝫ ca. decimoseptimo ꝛ octauo de ingenio ca. secũdo prefert omnib9 aliis volatiliuꝫ carnib9. Et dicit de ista carne ꝙ si assidue comedatur maxime confert memorie. Vndecima est frigell9 et est auis comedens racemos velociter volans similis sturno sed est melioris nutrimenti ꝙ̃ sturn9 ꝛ multe tales inueniuntur ubi sunt vinee ꝛ inebriantur ex esu racemorum et melior est caro earum circa festum omnium sanctorum. Duodecima est orex et est secundum aliquos gallina siluestris siue gallina phasiani. Vel secundum alios est gallina aquatica id est natãs in aqua et siue sit femina phasiani siue gallina aquatica ei9 caro ẽ boni nutrimẽti. Deciatercia ẽ tremul9 ꝛ ẽ auis cõiter stãs ꝓpe mare mior ꝙ̃ gallĩa

ſed eſt auis fuſca alte clamans ⁊ velociſſime volat / et quando ambulat ſup terraꝫ cauda eius ſemper tremit ⁊ ideo dicitur tremulus ⁊ habet ſupra caput eiꝰ longas plumas. Et non ē parua auis longaꝫ habēs caudam que a medicis vocatur cauda tremula. Vltima auis eſt amarellus ⁊ etiam eſt auis ſimiliter exiſtens in aquis ſimilis anete ſed ea minor. Et generaliter loquendo inter aues comeſtibiles plus laudantur ille que volatu velociores ſunt. Et ſicut carnes predictarum auium ſunt laudabilis nutrimenti et facilis digeſtionis ita etiam reperiuntur carnes aliquarum auiuꝫ illaudabilis nutrimenti difficilis digeſtionis ⁊ inequalis complexionis ſicut ſunt carnes anſerum et pauonum ⁊ malardorum ⁊ vniuerſaliter auium habentium collum longum et roſtrū longum degentium in aquis ⁊ carnes paſſeruꝫ que ſunt calidiſſime et a temperamento longiſſime et multum excitantes coytum. Circa electionem vero carnis volatilium ſciendum eſt ꝙ ſecundū diuerſas laudabilioris nutrimenti proprietates ac eius quod nutritur ſanitatis vel roboris intentioneꝫ carnes laudantur varie. Vnde Galienus reſpiciens facilem alterationem et ſubtilitatem in carnibus pardicum prefert eaſdem raſis vero cum Yſaac reſpiciens ſubtilitatem ſtarne ac leuitatē ipſam ceteris pretulit Yſaac etiam ſecundum diuerſas intentiones carnes volatiliū laudauit diuerſas. Auicenna vero laudauit carnes turturuꝫ ꝑ ceteris vel quia reſpexit ad ꝓprietatem qua roborant ⁊ cōfortāt intellectū. Vel qꝛ ī terris eiꝰ ē ipaꝝ tanta bonitas q̄ nō eſt in aliis terris.

Sciendum insuper ꝙ carnes volatiliũ plus cõueni unt q̃ȝ carnes quadrupeduȝ his qui relicto exercitio corporali vacãt cõsiliis studiis ⁊ cõtemplationib9 quia digeruntur facilius aliis. Juxta illud Galieni tercio alimentorum. Digestibilior est tamẽ hec caro volatiliũ animaliũ ⁊ maxime pardicum ⁊ generant sanguinẽ claꝝ mundũ spirituosum mentis xercitiis ⁊ eleuationi intellectus aptũ.

Si pisces molles sũt magno corpore tolle
Si pisces duri parui sunt plus valituri

Hic ponuntur duo accidentia ex. quoruȝ noticia attenditur electio piscium. Unde pisces aut sunt duri aut molles. Si molles sunt tunc seniores sunt eligibiliores. Cuius causa est ista quia mollicies prouenit ex humiditate que in iuuene pisce indigesta ẽ ⁊ in sene plus digesta ⁊ sic in iuuentute tales pisces sunt generatiui fleumatum sed senes minus. Et sic patet ꝙ anguilla senior sanior est iuuene secundum quosdam. Si vero tales pisces sunt duri tunc iuuenes sunt saniores .i. digestibiliores cuiusmodi sunt lucii ⁊ parce duricies enim inquãtum huiusmodi resistit digestioni. Et istã sententiam ponit Auicenna secundo canonis ca. de piscibus dicens. Et eligitur quidẽ ex piscib9 durã carneȝ habẽtib9 ille qui est minor. Et ex habentib9 mollẽ carneȝ ille qui est maior ad terminũ aliquẽ.

Lucius ⁊ parca saxaulis et albica teuca
Gornus plagicia cũ carpa galbio truca

¶ Hic tanguntur decem pisces eligibiles pro nutrimento nature humane / quorum primus est lucius qui est piscis notus et dicitur esse tyrannus piscium quia non solum devorat pisces alterius speciei sed etiam eiusdem speciei cum eo. unde versus. Lucius est piscis rex et tyrannus aquarum A quo non differt lucius iste parum. Est enim piscis dure carnis et natatu velox. Secundus est parca a parco parcis parcere dicta per contrarium quia nulli pisci parcit ymmo irata vulnerat alios pisces suis squamis quas habet supra dorsum nec eam audet invadere lucius ymmo ut narrat Albertus de naturis animalium est naturalis amicicia parce et lucii / lucius enim lesus ab alio difficulter sanatur sed lesus querit parcam que videns eum lesum tangit et lenit vulnus lucii et sic lucius sanatur. Et est parca similiter piscis dure carnis notus teuthonice een baers. Tercius piscis est saxaulis vel saxaulus piscis marinus apud gallicos dictus sola. Alii dicunt quod est piscis teuthonice dictus een tongbe et est piscis multum sanus inter pisces marinos. Quartus est albica teuthonice witinc et est piscis marinus. Quintus est teuca que est piscis dulcis aque notus pellem habens lubricam atque viscosam ad nigredinem tendens sed eius caro est dura. unde ab istis tribus piscibus qui sunt lucius parca et teuca post eorum coctionem aufertur pellis. Et dicitur iste piscis teuthonice ytinche. Sextus est gornus et est piscis minimus marinus albus ad quantitatem medie partis medii digiti quo ad longitudinem qui comeditur cum capite et spinis etc.

De lucio
De parca
Saxaulus
De albica
Teuca
De gorno

De Plagitia

De Carpa

De Galbio

De Gorion

De Truca

dicitur teuthonice een gaernaert. Septimus est plagitia et est piscis marinus notus latus habens in una parte sue pellis maculas rubeas et pellis est tota alba curuum os habens teuthonice een pladiis scol. Octauus est carpa que est piscis dulcis aque notus multum tamen de se ē viscosus sed a magnatibus decoquitur in vino et sic ab eo tollitur eius viscositas Nonus est galbio et est piscis marinus notus a quibusdam dictus rogetus theuthonice roetbaert et est piscis dure carnis et sanus. Alii textus habent gonio et est piscis paruus dulcis aque ad longitudinē unius digiti longi et est rotondus et suauissimus gallice gouion. Ultimus est truca que est in carne similis salmoni nec tñ est salmo et est longus et non grossus. Et capit in magnis fluuiis et permittit se fricari in aqua et sic capitur et ex eo fiunt pastilla cum speciebus et est piscis valde preciosus gallice trutes. Circa electionem vero piscium. Sciēdum est primo quod pisces respectu carnium ceteris paribus minoris sunt nutrimenti et facilis digestionis et nutrimentum eorum est plurium superfluitatum et fleumaticum et frigidum et humidum et minus mansiuum. Et sunt ad digerendū duri et longam faciunt moram in stomacho. Et quia in eorum digestione laborat stomachus et interdum corrumpuntur in stomacho et qualitatem quamdam suscipiunt putredinalem sitim generant. Et ut sic ad unum dicere carnium laudabilium nutrimentum melius est nutrimento piscium. Scđo sciēdum ē quod pisces marini sunt meliores in regie sanitatis ceteris paribus piscibus aq̄ dulcis. Eorum enim

nutrimẽtuꝫ ẽ minꝰ ſupfluicũ ⁊ nature carniũ magis ꝓpinquũ. Sꝫ qꝛ ceteris paribꝰ piſces marini ſunt durioris carnis piſcibꝰ aque dulcis ideo ſunt diffi cilioris digeſtiõis ⁊ reſolutionis ⁊ pluris nutrimen ti ⁊ purioris. Veruꝫ eſt tamen ꝙ in egris magis cõ ferunt piſces aque dulcis propter debilitateꝫ digeſ tiue eorum. Tercio ſciendũ ꝙ in piſcibus tam mari nis ꝙꝫ aque dulcis eligẽdi ſunt quorũ caro eſt alba nõ viſcoſa ſed frangibilis nõ multuꝫ groſſa ſed ſub tilis non grauis odoris ſed ſuauis nec cite putrefac tionis ſed ſufficientis durationis non mali coloris ſed boni ⁊ quoruꝫ habitatio non eſt in lacubus ſta gnis nec in locis ſordidis nec in aquis habentibus malas herbas. Et eligendi ſunt non valde iuuenes nec valde magni et qui ſunt velocis motus et pauce viſcoſitatis. Et ſi ſint piſces marini eligendi ſunt qui capti fuerunt in fluminibꝰ multum diſtantibus a mari et hoc ceteris conditionibus bonis ſuppoſi tis. Item ſuppoſitis predictis conditionibꝰ quãto piſces ſunt ſquamoſiores tanto ſunt meliores. Et ſi militer intelligitꝛ de ſpinis quia ſpine multe et ſqua me ſignificant puritatem ſubſtantie piſcis. Item in ter piſces marinos meliores et puriores ſunt q̃ cap ti et nutriti ſunt in mari profundiori et magis agi tato ad quod eſt curſꝰ plurium fluuiorum. Et ergo capti in mari ſeptemtrionali quod magis eſt agita tum ⁊ magis tempeſtuoſum et velocioris fluxus ⁊ re fluxꝰ meliores ſunt captis in mari mortuo vel me ridionali. Et ſiliter intelligendũ ẽ de piſcibꝰ dulcis

aque. Nam ceteris paribus quãto aqua ẽ profundi
or et mobilior tãto piscis in ea nutrit9 ẽ melior. Et
ex his sufficiẽter eligi potest qui pisces sunt vitupe
rabiles ⁊ qui laudabiles. Pisces enim bestiales sicut
porcus marinus canis marin9 delphin ⁊ morua nõ
multum cõpetunt in sanitatis regimine. Sunt enim
difficilis digestionis et grossi humoris et multe su
perfluitatis nec in carnibus predictoꝝ piscuꝫ appa
rent conditiones superi9 numerate puta albedo sub
tilitas ⁊c̃. Et si hos pisces et consimiles comedi con
tingat nõ statiꝫ sunt coquendi ⁊ comedendi postq̃
capti sunt sed obseruãdi sunt per aliquos dies quo
usqꝫ eorum carnes mollescant et tremescant sine sub
stantie corruptione. Et etiam predicti pisces melio
res sunt semisalsi q̃ recentes aut perfecte salsi. In
ter alios autem pisces marinos consideratis condi
tionibus supradictis laudabiliores videntur roge
tus ⁊ gornatus siue gornus. Nam eorum caro ⁊ sub
stantia ẽ purissima. Et post hoc plagitia et sola sed
horuꝫ caro est magis viscosa ⁊ minus frangibilis ⁊
minus alba ⁊ magis grossa ⁊ minus subtilis nec ho
rum sapor aut odor ẽ ita delectabilis. Et forte pis
cis merlengus est laudabilior post rogetum. Non
est enim tante grossiciei ⁊ viscositatis sicut plagitia
⁊ sola ⁊ eius substantia ẽ satis frangibilis/ sed con
sideratis sapore ⁊ odore cum colore ⁊ substantie pu
ritate ⁊ mobilitate deficit in bonitate a rogeto ⁊ gor
nato/ et similiter intelligat᷑ de allece. Et morua iuue
nis satis appropinquat predictis in bonitate consi
deratis predictis cõditionibus/ est tamen grossior

1o . f8 .

ꝛ viſcoſior predictis piſcibꝰ. Salmones ãt ꝛ turbo
ti ꝛ maquerelli multũ deficiunt in bonitate ſunt enĩ
multum groſſiores et viſcoſiores et ad digerendu3
difficiliores ꝛ magis ſuperfluitate pleni vnde cõpe
tunt niſi exercitãtibꝰ fortibus iuuenibꝰ cum quibuſ
dam ſalſis eoꝝ viſcoſitati groſſiciei ꝛ frigiditati re
pugnãtibus. Inter piſces ãt dulcis aque conſidera
tis p̄dictis oditionibꝰ pcha ꝛ lucius mediocris pri
mum gradũ bonitatis optinẽt ſuppoſito ꝙ ſint pin
gues deinde vendoſia ꝛ deinde lopia. Et quãuis car
pa ſit ſquamoſior predictis tamen nõ habet carne3
adeo albam et frangibilẽ ꝛ ſubtile3 ſicut luciꝰ ꝛ par
cha et ſepius reperitur in ſtagnis. Et vl'iter ceteris
paribus meliores ſunt piſces dulcis aque qui capi
untur in aqua petroſa currente verſus ſeptemtrionẽ
profunda multe agitationis ad quam non conflu
unt ſordicies ciuitatum in qua etiam non ſunt her
be male. Cancri aute3 fluuiales et marini multi ſunt
nutrimenti ꝛ non facile in ſtomacho corrumpuntur
verum ſunt difficilis digeſtionis. Sciendum eſt in
ſuper ꝙ piſces recentes corpus humectant et lac et
ſpma multiplicant et multum competunt colericis.
Et non ſunt comedendi piſces poſt forte exercitium
vel fortem laborem quia tunc de facili in ſtomacho
corrumpunt'. Et caueant ab vſu piſcium habentes
ſtomachũ debilẽ vl' malis humoribꝰ plenũ. Ampliꝰ
ſciendũ ꝙ piſces groſſi ſemiſalſi meliores ſunt ꝙ̃3 re
cẽtes piſces. Et ſaliti multi tpis nõ ſunt boni. Item
nõ ſunt comedendi piſces ꝛ carnes ſimul nec piſces ꝛ
lacticinia nec ſunt comedendi piſces pꝰ alios cibos g

Item pisces laudabiles parꝝ saliti ꝛ in pauca quāti tate sumpti reuocāt appetituȝ ꝛ ipm corroborant si quis habuerit appetitū ad eos.

Vocibus anguille praue sunt si cōedātur
Qui phisicā nō ignorant hec testificantur
Caseꝰ āguilla nimis obsunt si comedātur
Ni tu sepe bibas et rebibendo bibas

Hic autor subdit ꝙ āguilla ē piscis insanus maxime nocens vocibꝰ ꝛ hoc probat sermone medicorum ꝛ naturalē philosophiā studētiuȝ. Et rō ē qꝛ anguilla ē piscis limosꝰ viscosꝰ ꝛ maxie opilatiuꝰ ꝛ multū deficit a cōditōibꝰ boni piscis priꝰ narratis in pte precedēti. Et qd dictū ē de anguilla etiam intelligenduȝ est de lampreda licet lamprede parue laudabiliores sunt anguillis ꝛ minꝰ periculose cū nō sint tāte viscositatis ꝛ grossiciei sicut āguille vt patet ad sensum. Vnde salua reuerentia vtentiū isti pisces sunt valde periculosi ꝗuis ori sint saporosi. Horū enim pisciuȝ in aqua similis est generatio generationi serpentū in terra / vnde multū dubitandū est ꝙ nō sint venenosi vnde eoꝝ capita ꝛ cauda in quibꝰ venenū consueuit esse et similiter interior spina nullo modo sunt edenda. Bonum est etiam propter earum viscositatem ꝙ submergantur in vino optimo viue et dimittantur ibidem quousqȝ mortue sint et deinde preparentur cum galētina optimarum specierum secundum ꝙ coci magnorum dominoruȝ facere consueuerunt. Bonū est tamen ꝙ prebuliant᷑ primo duabus

ebullitionib9 in vino ꝛ aqua ꝛ illa abiecta decoquã tur ad perfectionē ꝛ fiat galentina uel pastillatura vel assatura cū salsamēto appropriato videlicet cū salsa viridi cum fortib9 speciebus ꝛ vino in hyeme ꝛ cū debilibus specieb9 ꝛ agresta ꝛ aceto in estate. Cōmodosi9 tñ est manerie huiusmodi pisciū dimittere. Deinde subdit textus ꝙ case9 ꝛ anguilla multū nocent si comedant͛ et istud intelligendū ē si in magna quantitate sumātur quorū cause dicte sunt de caseo ibi Persica poma. Et de anguilla nunc dicta est causa. Postea dicit textus ꝙ si ista sumantur cum frequenti potatione vini malicia eorum corrigitur Et istud non debet intelligi de vino subtili et penetratiuo nec de vino quod datur via potus conductiui quia tale non debet dari super cibum generatiuum mali humoris quādo comeditur nec ante ipsū nec postq̄ fuerit digestus vt vult Auicenna tercia primi ca. de regimine aque ꝛ vini/ quia tale vinū magnum nocumentum induceret/ penetrare enī faceret humorem malū ex hoc cibo genitū vsq̄ ad extrema corporis qui forte non sufficeret penetrare sine vini auxilio et conductu. Sed intelligendum est istud de vino forti nō multū penetratiuo sepe et in parua quātitate dato gratia permixtionis ciborum. Tale enim corrigit maliciam ciborum/ confortat digestionem et dirigit fleumaticos humores et frigidos q̄re iuuat ad digestionem casei et anguille que male digestionis sunt.

Inter prandendū sit sepe parū q̄ bibendū

g2

Si sumas ouum molle sit atq; nouum

¶ Hic autor tangit duo documenta: quorum primum est quod comedens in prandio vel cena debet vicissim comedere et bibere multiplicando vices bibitionis sed pro qualibet vice parum potus sumere. Et facere non debet quemadmodum bruta que totum cibum capiunt et postea bibunt quia sic potus melius cibo permiscetur et cibus exinde redditur remollitus et digestionis capacior. Et circa istud est sciendum quod triplex est potus scilicet permixtiuus delatiuus et sitis sedatiuus. Istud autem quod dictum est intelligendum est de potu permixtiuo ciborum. Iste enim potus debet vicissim recipi cum cibo. Et saluo meliori iudicio non debet iste potus differri usque ad finem comestionis nec debet expectari sitis. Et iste potus maxime competit quando sumuntur cibaria actualiter sicca vel virtualiter sicut patet in laborantibus comedentibus panem siccum. Sed potus sitis sedatiuus regulariter et in hominibus bene dispositis debet differri usque ad finem comestionis tunc enim est vera sitis propter estuationem cibi calidi et sicci. Non enim multum rationabile est quod simul vrgeat sitis et fames quia sunt appetitus contrariorum. Et debet iste potus dari secundum plus et minus secundum quod maior vel minor est sitis. Potus vero delatiuus maxime competit completa prima digestione regulariter et parum ante horam suscipiendi alium cibum sequentem. Et talis potus specialiter competit quando cibaria primitus sumpta fuerint grossa in substantia nec debet expectari sitis ad talem potum suscipiendum. Nam talis potus preparat stomachum ad suscipiendum cibum sequentem et iuuat transitum cibi

ad epar a stomacho nec debet talis potus esse magne quantitatis vt cito possit digeri. Ante enim eius dige stionē nō trāsit ad epar. Et istud veruz est nisi talis potus delatiuus fuerit aqua in qua nō oportet expec tare digestionē añ penetrationez eius ad epar. Regula riter āt potus cōueniēs delatiuus aut etiā pmixtiuus non debet esse aqua sed vinum vel aliquid proporti onabile vino puta ceruisia vel cerasariū vel pome rium vel melliciatū vel aliqđ simile quibus ōibus vi num est melius. Sciendum scđo q̄ quāto cibus ē gros sior et siccior et frigidior tāto potus pmixtiuus et de latiuus debet esse maior et ecōuerso quāto cibus ē cali dior subtilior et humidior tāto potus delatiuus et per mixtiuus debet esse minor. Et quāto cibus ē grossior et frigidior et digestiōi inobediētior tāto vinū pmix tiuuū vel delatiuū debet esse subtilius et fortius. Et q̄n to cibus ē subtilior calidior et digestibilior potus debz esse debilior vl' vinū debilius vñ fortius vinū bibēdū ē cū carnibus bouinis q̄z pullinis et fortius bibēdū ē cū piscibus q̄z cū carnibus regulariter. Secūdū documētū ē q̄ sumēs ouū debet ipm sumere qn̄ ē molle et nouū cuius causa dicta ē supra.

Pisam laudare decreuimus ac reprobare
Pellibus ablatis est bona pisa satis
Est inflatiua cum pellibus atq̄z nociua

¶ Hic ponitur vnū notabile de pisis et ē q̄ pisa ali quo modo laudantur et aliquo modo vituperantur. Laudantur eniz quādo comedunt' ablatis corticibus Vituperantur vero quādo comedunt' cum corticibus

et pellibus q2 tunc sunt inflatiua. Et ergo nõ est ar
tificiale ea comedere simul cuꝫ cortice quia medulla
rum et corticum nature discordãt. Alterũ enim labo
rat vt soluat et exeat. Alterum obuiat vt cõstringat
ut dicit Ysaac in dietis vniuersalib9 quare in corpe
fit motus agitatiu9 inducẽs torturã ⁊ inflationeꝫ.
Et istud nedũ veritatẽ habet de pisis veruꝫ etiam de
oĩbus leguminib9 sicut fabis faceolis lentib9 ⁊ simi
libus. Et spãliter de habẽtib9 multũ corticẽ sicut fa
be ⁊ cicera nigra. Cortex etiã i õibus ẽ peioris nutri
mẽti q̃ꝫ medulla. Et circa istud ẽ sciẽdũ ꝙ ẽ vna ma
neries pisoꝝ alborũ rotundoꝝ habẽtiuꝫ corticẽ exte
riorẽ valde paucum ⁊ subtilẽ ⁊ ista pisa securi9 pñt
comedi cum cortice q̃ꝫ alia q̃uis melius sit ꝙ depu
rentur a cortice. Et quia dcm̃ precedens veritatẽ ha
bet de õnibus leguminibus. Sciendum est ꝙ legumi
na recẽtia minus habent de cortice ⁊ in eis minor di
uersitas ẽ inter corticẽ ⁊ medullã et facilius digerũ
tur et ideo dicunt aliqui ꝙ magis cõpetunt corpori
b9 sanis sꝫ non ẽ ita q2 legumina recentia sunt pluri
maꝝ sup̃fluitatum ⁊ corruptibilioris substãtie q̃re
minus cõueniũt corporib9 sanis. Et ideo ꝓ veritate
tenẽduꝫ ẽ ꝙ legumina sicca depilata a cortice exteri
ori sunt saniora q̃ꝫ recẽtia non depilata sꝫ viridia
sunt saniora siccis nõ depilatis. Sciẽduꝫ vlteri9 ꝙ
q2 oĩm leguminũ substãtia ẽ inflatiua ⁊ difficilis di
gestionis ⁊ eoꝝ nutrimẽtũ malũ nõ cõpetit in regine
sanitatis/sed brodium siue decoctio ipoꝝ cõueniens
est quia eoruꝫ decoctio ventris est subductiua id est
laxatiua vrine prouocatiua ⁊ venaruꝫ deopilatiua

Eadem [illegible] de cortice pisorum et recentium est natura [illegible]

Unde satis cõuenit tpibus in quib⁹ hoĩes vtuntur cibis grossis ꝛ opilatiuis puta tpe ieiunioꝝ. In isto eniȝ brodio siue in ista decoctõe cõueniẽter facta nõ sunt nocumẽta q̃ sunt in substãtia vñ i ea nõ ẽ infla tio nec difficultas nutritõis ꝛ digestiõis nec malicia nutrimenti. Fit ãt ista decoctio p istũ modũ/ in sero eniȝ ponunt᷑ cicera vł pisa in aqua feruẽti ꝛ in eadẽ longo tpe manibus confricant᷑ deinde p̃oiecta aqua tota nocte tẽperetur et in eadeȝ sequẽti nocte bulliãt duabus vel trib⁹ bullitionib⁹ ꝛ postea colet᷑ ꝛ cola tura reseruet᷑ et appropinquãte hora refectiõis p̃pa ret᷑ cũ cinamomo ꝛ croco ꝛ aliquãtulũ vinũ addat᷑ ꝛ deinde vnico feruore bulliat ꝛ spumet᷑ in principio refectõis. Et brodiũ seu pureta ciceꝝ ꝛ pisoꝝ rotũ doꝝ alboꝝ ẽ meli⁹ ꝛ cõueniẽti⁹ ꝛ nature amicabili⁹ Et similiter eoꝝ substãtia.

Lac ethicis sanum caprinuȝ p⁹ camelinũ φτισικοις
Ac nutritiuũ/ plus omnibus ẽ aziuinum
Plus nutritiuuȝ vaccinum sit et ouinum
Si febriat caput ꝛ doleat nõ est bñ sanũ

¶ Hic ponunt᷑ quedã documẽta circa electionem lac tis. primum est ꝙ lac caprinuȝ ẽ sanũ ethicis. i. con sumptis ꝛ maceratis vel habentibus febrem ethicã. Et istd vult Auicẽna scdo canõis ca. de lacte dicens lac caprinũ et lac aziuinũ sunt bona ethice. Et idem vult pria q̃rti tractatu tercio/ ca. de rememoratiõe mediciaꝝ humectãtiũ ethicos. Et rõ etiã ẽ q² lac ca prinũ ẽ tẽperatũ scdm Auic. scdo canõis ca. de lacte

⁊ etiã multi nutrimenti vt vult hic textus. Et post istud lac valet camelinũ Istud enim subtile est multe aquositatis ⁊ humiditatis quare pt huectare eos verũ est tñ ꝙ istud lac propter suã nimiã humidita tẽ parum nutrit quare minꝰ eis cõuenit ꝙ̃ caprinũ Istud tñ lac camelarũ ⁊ maxime nouiter fetaꝝ con fert ydropisi valde ⁊ patientibꝰ dolorem in epate ⁊ renouat epar secũdũ Auicẽnã secũdo canonis ca. de lacte. Secundũ documentum ẽ ꝙ lac azininũ plꝰ cete ris lactibꝰ ethicis ꝯuenit. Et istud veꝝ ẽ cõparãdo lac azininum ad lac alioꝝ brutoꝝ qꝛ lac azine decli nat ad frigiditatẽ ⁊ hũiditatem ⁊ est subtiliꝰ ⁊ citiꝰ penetrãs ⁊ tardiꝰ coagulabile ꝙ̃ lac alioꝝ brutorũ Scd̃m Galienũ septimo de ingenio ca. septimo. Et istud idẽ vult Auicẽna prima quarti loco pallegato dicens. Et nõ est lac pꝰ lac mulieris sicut lac azine. Et priꝰ dicit Et ꝓprie lac azine eradicat ethicã si fuerit ei eradicator. Comparãdo tñ lac azine ad lac mulieris minꝰ ꝯuenit. Lac eñi mulieris sugẽdo sump tũ cõuenientiꝰ est õibꝰ vt vult Auicẽna prima q̃rti loco pallegato. Et rõ est qꝛ lac humanũ siue mulie bre subtilius ẽ frigidius ⁊ humidiꝰ ⁊ nature huma ne magis simile velociꝰ penetrãs citiꝰ digestũ et ma gis nutriẽs. Et debet istud lac dãdum ethicis quãtũ possibile est mulgeri magis prope lectum infirmi et ei protinus sine mora administrari ne ab aere cor rumpatur. Et circa istud sciendum est ꝙ non semper conuenit ethicis lac mulieris aut azine ymmo in ali quibꝰ casibꝰ lac acetosũ siue ebutiratum est vtilius ethicis ꝙ̃ lac mulieris aut azine quorũ primus est

fo. 52.

quādo cuȝ ethica ē solutio vētris· Secund9 est qñ est suspicio de coagulatione lactis in stomacho vel de ardore vehemēti febris vel quia stomachus de se est colericus vt lac in colerā cōuertat. Tercius ē qñ cuȝ ethica əplicat putrida precipue qñ in īterioribꝰ nō fuerint multe opilationes nā lac acetosuȝ restringit ventrē ⁊ nō faciliter colerizat qꝛ priuatū est butiro sitate p quā faciliter lac inflāmat nec in putrida febre cito putrefit ꝓpter eādem cām· Quart9 est si stomach9 fuerit sordid9 tunc eniȝ lac facile in eo corrūpit· Quint9 si ethic9 abhominet lac dulce ⁊ integrū ⁊ nō acetosum siue ebutiratū· Terciū documētum est ꝙ lac vaccinū ⁊ ouinū sunt magis nutritiua qꝛ pinguiora ⁊ grossiora sunt aliis vt dicit Auic. scdo canōis ca· de lacte· Et ibidē ꝺ lacte vaccino dicit Lac oīs aīalis cui9 pregnatio ꝓlixior est ꝑgnatione mulieris est malū quapropter proportionabile ē illud quod ē ꝓximū sicut vaccinuȝ. Rasis vo tercio almāsoris ca· de lacte dicit vaccinū eni lac ōi lacte c9libȝ aīalis alterius grossi9 indicat quod etiam ōib9 sui corporis pinguedinē adipisci volētib9 cōuenienti9 existit· Quartū documētū ē ꝙ lac nocet habēti febreȝ ⁊ dolorem capitis. Cuius causa dicta est supra ibi Persica poma pira.

Lenit et humectat soluit sine febre butirū.

De butiro

Hic autor ponit tres propetates butiri q̄s ipsuȝ īducit in corpore humano/prima ē ꝙ butiȝ lenit vētrem siue mollificat atqȝ lubrificat hāc proprietatē facit sua vnctuositate· Scda propetas ē ꝙ butirū ē

humectatiuū qꝛ ex melioribꝰ ptibꝰ lactis ɔpositū ē ⁊ ita sibi conuenit hūectare sicut ⁊ ipi lacti a quo extrahit᷑. Tercia ē ꝙ soluit ventrē. i. ē ꝓuocatiuū secessus ⁊ hoc facit qꝛ lubricitatem inducit in intestinis Et istas ꝓprietates eiꝰ etiā ponit Auicēna scđo canōis ca. de butiro. Et īducit butirū istas tres ꝓprietates in corpore nō febricitāte. Nociuū tñ ē corpori febriēti qꝛ butiruꝫ sola vnctuositatē de facili inflāmat᷑ ⁊ in febriēte calorē augmētat. Circa istud sciendum ꝙ licet butiruꝫ inducat predictas ꝓprietates rōe tñ nimie sue hūiditatis ⁊ vnctuositatis non opertit via cibi spāliter ī q̄ntitate nōbili. Prio eniꝫ si q̄s eo vtat᷑ in quātitate notabili abbominationeꝫ inducit ⁊ facit cibū supnatare in orificio stomachi et ventrē plꝰ debito laxat ⁊ vomitū īducit. Nullo ergo mō butirū ē comedēdū via cibi ī q̄ntitate notabili ⁊ spēcialiter nō comedat᷑ pꝰ alios cibōs ſ; ad cōdimētum cibarioꝝ satis cōuenit.

Incidit atꝫ lauat penetrat m̄ dat quoqꝫ serū

Hic ponunt᷑ q̄ttuor proprietates seri. i. aq̄ lactis quaꝝ pria ē ꝙ serū ē icisiuū siue subtiliatiuū. Scđa ē ꝙ ē lauatiuū. i. abstersiuū. Tercia ē ꝙ est penetratiuū ⁊ ista sequit᷑ ex prima. Quarta est ꝙ serū ē mūdificatiuū. i. solutiuū siue purgatiuū/ Et tres istaꝝ ꝓprietatū narrat Auicēna scđo canōis ca. de lacte dicēs ꝙ aq̄ eiꝰ scꝫ lactis ē subtiliatiua lauatiua ⁊ solutiua ⁊ in ipsa non est mordicatio. Rasis vero tercio almansoris dicit ꝙ serum coleram rubeam expellit scabiei quoqꝫ atqꝫ pustulis necnon eis pustulis

De aqua lactis

q̄ in facie nascunt' ycteritie etiā atq; ei cui fortis vi ni pot9 nocuit auxiliū p̄bet.

Case9 est frigid9/ stipās/ gross9 quoq; dur9 crassus

Caseus ⁊ panis bon9 ē cibus hic bñ sanis

Si nō sunt sani tunc hunc nō iūgito pani

¶ In hoc textu autor duo facit/ p̄rio ponit q̄ttuor p̄prietates casei quaꝝ prima ē q̄ case9 ē frigid9. i. frigide nature. Et istud intelligēdū ē de caseo recēti qui ē frigid9 ⁊ hūidus ⁊ nō de veteri qui ē calid9 et siccus vt vult Auicēna scd̄o canōis ca. de caseo/ vel p̄t itelligi de caseo qui fit ex sola coagulatiōe lactis absq; alicui9 alterius rei cōmixtione. Reperitur eniȝ caseus calide nature calefaciēs stomachū ac linguaȝ mordicās ex cōmixtione rerū sibi admixtaꝝ sicut ē aliquis caseus viridis qui si in magna quātitate su mat' multum calefacit corp9. Scd̄a p̄prietas ē q̄ ca se9 ē stipās. i. ↄstipatiu9 siue durū ventrē efficiens. Et istd̄ maxīe h; veritatē de veteri ⁊ multū coagulū habēte. Tercia ē q̄ case9 ē grossus. i. grossi humoris generatiu9 qd̄ veritatē habet de ōni caseo q2 oīs ca se9 ex grossiori ⁊ terrestriori parte lactis fit. Quar ta ē q̄ caseus ē durus. i. duriciē vētris efficiens. Et ista potest esse eadē cum secunda. Deinde dicit text9 q̄ caseus q̄uis solus sumptus sit insanus ex quo male digestionis ē vt predictum est tñ si in modica quātitate misceatur pani cum ip̄o pane digestibilis fit ⁊ alias nō. Et istud veritatē habet in corpe sano In egro autē non. Et de caseo prius dictum est ibi Nutrit ⁊ impinguat.

De Caseo

54

Ignari medici me dicunt esse nociuum
Sed tamen ignorant cur nocumēta feraz
Qui physicam non
Languenti stomacho caseus addit opem
Caseus ante cibum confert si defluat alvus
Si post sumatur terminat ille dapes
Qui phisicam nō ignorāt hec testificātur

In hoc passu autor fingit psonā loquentez in specie casei cōtra dicētes vsum casei esse insanuz. Et dicit loquēs in persona casei Ignari medici id est medicinā ignorātes dicunt me caseū esse nociuū supple vniuersaliter ignorant cām cur hūane nature nocere dicor. Et p9 hoc tāgit autor duas vtilitates sumptionis casei. Prima vtilitas ē ꝙ caseus cōfert egrotanti stomacho. Et circa istud ē notandū ꝙ nō oīs caseus confert opez omni stomacho languenti sed in certis casibus omnis caseus nocet scilicet stomacho rare texture et omni stomacho debilitato ex longa egritudine. Sed caseus recens et nouus non multe viscositatis opem confert stomacho calido qz teste Rasi tercio alinansoris adustionem ꝛ caliditatē ei9 reprimit. Et stomacho etiā sicco cōfert ꝓpter ei9 hūiditatē. Et talib9 stōachis multū nocet case9 ātiqu9 siue multū acut9 l' multū coagulū habēs. Sz stōacho habēti multa fleumata ei9 pelliculis adherētia mltū ɔfert case9 ātiqu9 l' multū coaguli hñs qz talis sui acuitate fleuma incidit ꝛ abstergit. Sed tali stomacho maxime nocet caseus recens ꝛ mollis. Et sic patz ꝙ in aliquo casu caseus semper nocet ꝛ in aliquo nō ꝛ ꝙ aliquādo caseus recēs prodest et aliqñ vetus.

Secunda utilitas est q caseus sumptus post cibum terminat ipsum quia facit cibum descendere ad illuz locum in quo viget digestio scilicet ad fundum stomachi. Et istud totum sciunt qui veraz sciētiam medicine habent. Et de caseo acuto dicit Rasis tercio alinansoris verumptamen cum post comestionem parua ex eo gustatur quantitas os stomachi corroborat facietatem quoqꝫ nimiam atqꝫ fastidium que ex dulcibus ⁊ unctuosis nutriētib9 in ore stomachi proueniunt aufert.

Inter prādēdum sit sepe parumqꝫ bibēdū
Ut minus egrotes nō īter fercula potes

Hic ponit duo documēta quoꝝ primū est q prādendo.i.comedendo aliquis debet vicissim post cibū sumptum paruz et sepe bibere ita q nō debet primo totum cibū sumere et postea potum. Et istū versum primuz aliqui non habent quia reuera idez vers9 in forma prius expositus ē. Secūdū documētū ē q inter duas comestiones sicut prandiū ⁊ cenaz debem9 pro posse potū euitare ⁊ hoc si cibus sumptus in stomacho nondū fuerit digestus nisi magna necessitas adsit quia talis potus sumptus īpedit et interrumpit digestionē cibi primo sumpti cibū facit indigestuz de stomacho descendere atqꝫ appetitū deicit circa cibū in cena sumēdū ⁊ corp9 grauat ⁊ ad dispositionē in qua hō neqꝫ san9 neqꝫ eger ē īclinat siue ad dispositionē ꝓuenientē febrem.

Ut vites penam de potibus incipe cenam

Hic autor īuit q cena dēt incipi a potu. Et aliq

exponunt metrum istud. Si tu vis vitare penā id est infirmitatē prius potes in principio cene anteꝙ̄ comedas/sed ista expositio non valet quia secundū medicos regularius est a cibo cenam incipere ꝙ̄ a potu. Et ꝙ̄uis iste liber directus sit anglicis ipi tamen hāc sententiaʒ non obseruant quia regulariter quacunqꝫ hora diei potum sumunt preponunt morsum panis Jdeo aliter potest exponi versus iste accipiendo potuʒ pro cibo liquido ⁊ facile digestibili sicut accepit Ypocras potū secūda particula āphorismoꝝ ibi facile ē repleri potu ꝙ̄ cibo/ita ꝙ sensus istius versus sit ꝙ melius est cenā incipere a potu. i. cibo liquido et facile digestibili ꝙ̄ a grosso et duro ⁊ difficile digestibili. Cuius rō est qꝛ si cibus liquidus ⁊ facile digestibilis post sumatur cum in nocte superueniente fortificetur calor digestiuus cibus liquidus ⁊ facile digestibilis longo tpe erit digestus ante grossuʒ ⁊ difficulter digestibilem. Et cum non poterit habere exitum propter cibum grossum nōdum digestū nimis aduret᷑ vel si exeat grossum secū rapiet cibū nōduʒ digestū plene. Melius ē ergo vt iste cibus liquidus ⁊ facile digestibilis prius sumat᷑ vt tpe quo digestus sit exitū habeat nullo repugnāte.

Singula post oua pocula sume noua
Post pisces nux sit/post carnes caseus assit
Unica nux ꝓdest/nocʒ altera/tercia mors ē

¶ Hic autor ponit aliqua documenta primū ē ꝙ post sumptionē cuiuslibet oui recentis supple ⁊ mollis debemus sumere potum. Et maxime haustum vini.

Cuius cã potest esse qꝛ ouuȝ recens ⁊ molle ẽ optimi nutrimẽti ⁊ facilis digestionis ⁊ est de his que in mo dica quãtitate multuȝ nutriunt ⁊ precipue eiꝰ vitellus vt dictũ est priꝰ ibi Qua recẽtia. Sic ergo vinũ quod est amicũ nature facit ꝙ ouũ auidius ad membra trahitur ⁊ ad eius penetrationẽ iuuat. Et causa alia etiaȝ potest esse quia ouũ tarde per mery descendit potus ergo vel vinum iuuat eiꝰ descẽsum. Secũdum documentum ẽ ꝙ post cõestionẽ piscũ debemꝰ sumere nuces loco casei quia nux sua siccitate impedit generationem fleumatis quod generari solet ex piscibꝰ. Et hinc est ꝙ in quadragesima vltio dantꝰ nuces. Tercium documentum est ꝙ post comestioneȝ carnium debemus sumere caseum et non nuces quia nuces nimium exsiccarent et caseus non / sed facit cibum descẽdere ad fundũ stomachi / in quo viget digestio. Et istud ẽ verũ de caseo mediocri inter veterem et nouum. Deinde subdit textus in vltimo versu ꝙ vnica nux scȝ nux muscata prodest nature humane et proficua ẽ quia bonuȝ odorem oris efficit visum confortat et similiter epar splenẽ et stomachũ ⁊ maxime os eius secundũ Auic. scdo canonis ca. de nuce muscata. Sed altera nux scȝ auellana vel cõis nocet Auellana quidem qm̃ inflatiua est ⁊ generatiua ventositatuȝ in ventre inferiori ⁊ facit zoda ⁊ tarde est digestionis et excitat vomitum vt habet Auicẽna secũdo canonis ca. de ea. Nux vero cõis qꝛ etiã facit zoda et difficilis est digestionis et mala stomacho ⁊ hoc calido propter eius caliditatẽ. Sed tercia nux scilicet nux baliste est mors. i. mortem inferens quia

p balistã hoies interficiunt. Vel pt istud intelligi de nuce methel q̃ scdm Auicenã scdo canõis ẽ venenum stupefactiuũ quare mortifera ẽ.

Adde potum piro / nux ẽ medicia veneno
Fert pira nrã pirꝰ / sine vino sũt pira virꝰ
Si pira sunt virꝰ / sit malidicta pirꝰ
Si coq̃s ãtidotũ pira sũt ſz cruda venenũ
Cruda grauãt stõachũ / reuelant pira cocta grauatũ
Pꝰ pira da potũ pꝰ pomũ vade fecatum

In primo versu autor dat vnum documentuꝫ dicens ꝙ nos debemus post esum piroꝝ sumere potũ scilicet vinũ. Cuiꝰ cã sufficiẽter dicta ẽ priꝰ qꝛ pira sunt generatiua ventositatis ꝛ de proprietate colicã inducentia ꝛ sanguineꝫ aquositate replentia ꝛ ergo cum eis debet potari vinũ ꝛ maxime forte ꝛ calidũ quod est ventositatum carminatiuum ꝛ aquositatũ cõsumptiuum quas inducũt pira. Scdo dicit textꝰ ꝙ nux ẽ medicina veneno i. remediũ cõtra venenuꝫ vt priꝰ dcm̃ ẽ ibi Allea nux ruta. Deinde in secũdo ꝛ tercio versibꝰ innuit ꝙ pira sumpta sine vino sunt venena. i. nature nocentia ꝓpter cãm dictaꝫ in prio versu. Verum ẽ tñ ꝙ pira nõ sunt virꝰ. i. venenum simpliciter qꝛ si sic comestio eoꝝ morteꝫ induceret. Et pirus ea portans esset maledicta. Deinde ĩ quarto versu autor innuit ꝙ pira cruda sunt venenum id est nocumentum inferentia quia faciunt ebullitionem humorum colicam fleumata ꝛ scabiem si tñ ipa coquant̃ sunt antidotum id est medicina modo quo

dictum est scȝ cū vino ⁊ maxime etiā p⁹ alios cibos sumpta q² sic iuuāt ad expulsionē fecum. Deinde in quinto versu dicit ꝙ pira cruda grauāt stomachuȝ q² ip̄m ip̄ediunt a digestione ⁊ inflatiua sunt sȝ pira cocta releuāt stomachū grauatū ⁊ disponūt ip̄m ad suā naturalitatē. Et in vltio versu subdit duo p̄mum ē ꝙ nos debem⁹ p⁹ pirū sumere potuȝ propter cāȝ dictā prius. Secūdū ē ꝙ p⁹ esum pomi debem⁹ ire fecatum. i. ad secessum. Et secundum Auicennā secundo canonis ca. de pomis. Poma dulcia et acetosa qn̄ in stomacho inueniunt humorē grossum qn̄qꝫ deponunt ip̄m in egestione. Ratio tn̄ textus p̄t esse q² poma multū inflatiua sunt ventositatē generātia que in secessu emittit᷑.

Si cerasorum

Cerasa si comedas tibi ꝯfert grādia dona
Expurgant stōacū / nucle⁹ lapidē tibi tollit
Et de carne sua sanguis eritqꝫ bonus

¶ Hic ponunt᷑ tria cōmoda ꝯueniētia ex vsu cerasorū / primū ē ꝙ cerasa expurgāt stomachuȝ. Et istud scd̄m quosdā veꝝ ē qn̄ simul cū eis nuclei terunt᷑ q² sic simul habēt quādam vim abstersiuaȝ ac mundificatiuā. Secundū ē ꝙ nucleus cerasoꝝ. i. arill⁹ habet virtutem frāgendi lapideȝ renum vel vesice si sicc⁹ sumatur vel ex eo fiat lac. Terciū est ꝙ caro cerasoruȝ est generatiua optimi sanguinis ⁊ cōfortans ac impinguans. Et istud experimento cōprobat᷑ q² videmus passeres qui sunt aues multum comedētes cerasa ꝙ tp̄e cerasoꝝ habēt epata m̄ltū maiora q̄ꝫ alio tp̄e signum ergo est ꝙ magnificāt epar ⁊ cōfortant.

b

Circa istud tñ est notandū ꝙ duplicia sunt cerasa scꝫ grossa ꝛ pua. Grossa ãt adhuc duplicia scꝫ dl'cia ꝛ põtica. Pua dulcia ꝛ pua sunt insana de facili cor ruptibilia ac in corporib⁹ faciẽtia vermes. Grossa põtica dicunt̃ cina ꝛ illa sunt adhuc duplicia q̃daꝫ sunt rubea ꝛ mollis carnis ꝛ talia debẽt recẽtia come di ꝛ in pricipio mẽse ꝛ hñt vim abstersiuaꝫ stõachi atqꝫ appetitū incitãdi. Alia sunt cina nigra ꝛ gros sa satis dure carnis ꝛ ĩter cetera maxĩe põtica ꝛ ista debẽt comedi in fine prãdii siue cene. Cui⁹ cã est qꝛ ista sua põticitate qñ in fine mẽse sumunt̃ claudunt orificiuꝫ stomachi quo clauso digestio melior ac ve locior fit.

De prunis

Infrigidãt/laxãt/multū ꝓsunt tibi pruna

¶ Hic ponunt̃ due vtilitates ꝯueniẽtes ex esu pru noꝝ/prima ẽ ꝙ pruna infrigidãt corp⁹ ꝛ ideo porte galenses in calida regiõe existẽtes in decoctiõe suarū carniū semp cõmiscẽt pruna ꝛ maxĩe damascena. Se cunda est ꝙ pruna laxãt ventrẽ ꝛ hoc ẽ ꝓpter eorū humiditatẽ ꝛ viscositatẽ scdꝫ Galienū scdo alimẽto rum. Et istud ẽ veꝝ de prunis maturis. In crudis eniꝫ q̃ nõ sunt matura est stipticitas ꝛ coꝝ nutrimẽ tū est paucū ut dicit Auic. scdo canõis ca. de cis. Et ista secũda vtilitas licet etiã multū cõueniat prunis damascenis sicut ꝛ prima maxime tñ cõueñt prunis armenis. i. deportatis ex terra armenia qꝛ meliora sunt õib⁹ ꝛ vehementi⁹ soluẽtia scdm Auic. loco pre allegato. Et ꝓ maiori declaratõe istaꝝ vtilitatū sci endū ẽ ꝙ pruna matura sunt in vsu ꝛ non ĩmatura

⁊ Pruna ãt magis nature ꝯuenientia sunt illa q̄ sunt figure oblonge habentia carnē paucā ⁊ duraꝫ ad ali qualē siccitatē declinātia ⁊ corticē exteriorē tenuē et debent esse in sapore non vere dulcedīs sꝫ debet eē eo rum dulcedo attinens alicui acredini et huiusmodi sunt pruna damascena talia enim pruna infrigidāt vt dictū ē. Sūt ãt multe alie maneries prunorū quo rum vsꝰ non ē approbandꝰ. Sunt etiā quedā prunel la siluestria parua q̄ crescunt in siluis et non sunt la xatiua sed ventris restrictiua ⁊ ex his fit aqua que ventris restrictionē facit. Debent ãt pruna q̄ sumū tur ꝓpter ventris laxationeꝫ primo poni in aq̄ fri gida tunc enim perfectiꝰ infrigidāt ⁊ humectant et co lerā quā inueniūt lubricando soluūt ⁊ sic stomachꝰ melius disponit᷑ ad cibuꝫ recipiendū. Et est diligen ter notādum ꝙ pruna humida recentia sunt magis alteratiua q̄uis sint peioris nutrimēti ⁊ pluriū sup fluitatū/sed pruna sicca magis cōfortāt ⁊ meliꝰ nu trimentum dāt corpori. Et sicut dcm̄ ē de prunis sic suo modo intelligat᷑ de cerasis veꝝ tamen est ꝙ cera sorum humiditas est subtilior et minus viscosa vñ minꝰ nutriunt q̄ꝫ pruna.

Persica cuꝫ musto vobis dat᷑ ordine iusto
Sumere sic ē mos nucibꝰ sociādo racemos
Passula non spleni tussi valꝫ ē bona reni

In isto passu tria ponunt᷑ documēta/primuꝫ ē ꝙ mustum est bibendū cum ꝑsicis/vel ꝑsica comedēda sunt cuꝫ musto. Causa prime partis est quia mustū est multum calefactiuum et ebullicionem faciens

in corpore nr̃o/ hanc aũt ebullitionẽ ⁊ calefactionem probibent persica sua frigiditate. Cã secunde partis est qꝛ pſica sunt multum frigida ⁊ corpꝰ multum in frigidãtia ergo super ip̃a debꝫ bibi illud vinũ quod plus calefacit illud aũt est mustum quod scit' experientia. Et de ordine comedendi pſica ⁊ multis aliis dictum ẽ priꝰ ibi Persica poma pira. Secũdum documentum est ꝙ racemi debent comedi qñ comedũtur nuces ⁊ maxime antique ⁊ sicce/ recentes enĩꝫ nuces sane sunt per se. Sed antique sicce nimiũ exsiccant et propter eaꝝ vnctuositatẽ de facili inflãmationẽ in corpore inducunt quare cum eis comedi debent racemi qui resistunt inflãmationi ⁊ exiccationi cum humectent. Et de nucibus ample dictuꝫ ẽ ibi Allea nux ruta. Tercium documentuꝫ ẽ ꝙ passula. i. vua passa nocet spleni qꝛ inducit opilationem eius. Sed vua passa vtilis est renibꝰ quia ex quo ip̃a est vrine prouocatiua ip̃a ẽ lauatiua renũ ex multa enĩꝫ aquositate ad renes ducta ip̃i renes mũdificant'. Et de vuis passis siue passulis etiam dictum est supra ibi Nutrit ⁊ impinguat.

Scrofa tũor glãdes ficꝰ cataplasmate cedit
Iũge papauer ei cõfracta foris tenet ossa

Hic ponunt' due vtilitates ꝓuenientes ex emplastratõe ficuũ/ prima ẽ ꝙ ficꝰ decocte ĩ aliquo liquore videlꝫ in aqua ⁊ tunc supposite cũ humiditate curant istas tres egritudines scilicet scrofulas glãdes ⁊ tumores. Per scrofulas intelliguntur inflationes sub mento circa collum. Et dicit' scrofula a scroffa

qd idez est quod sus siue porca vel qr ista egritudo multū accidit porcis ꝓpter gulositatē coꝝ vel quia eius figura scđm plurimū assimulatur porcis vt vult Auicenna tercia quarti tractatu scđo/ca. de scrophu lis· Per glandes vero intelligunt apr̄a que cōiter solent accidere sub ascellis ⁊ in iguinib9. Et p tumo rē pñt intelligi inflatōes in qualibet parte corporis Vñ pro istis apr̄atib9 curādis et maxime maturan dis debet decoqui fic9 in aqua ⁊ ipi aq̄ debet cōmis ceri modicū aceti vt acetū iuuet penetrationez virtu tis ficus ⁊ decoctōe facta ficus debent teri in morta rio ⁊ deinde misceri cū modica aqua cū qua bullite sunt vnde cathaplasma proprie est medicina facta ex aliqua re ⁊ succo ei9· Juxta illud metrū Tunc ca thaplasma facis cum succum ponis ⁊ herbaz. Scđa vtilitas est q ficus cum papauere cathaplasmate re tinent ossa fracta ⁊ debēt decoqui insimul cum aqua absq appositōe aceti ⁊ debent simul teri ⁊ addi eis aqua decoctionis earum et tunc superponi. Et cau sa istius potest esse quia papauer est stupefactiuum ⁊ per illud tollitur dolor qui accidere solet in fracti one ossium et prouocat somnum / ficus similiter fa cit moueri humiditates ad exteriora quibus humi ditatibus ad ossa motis ossa possunt retinere ad nascentiam nunq̄ tamen vere continuari· Aliqui ta men textus habent loco tenet trahit ⁊ tunc sensus est melior. Vnde papauer est triplex scilicet album ni grum ⁊ rubeū/rubeū āt ē siluestre ⁊ venenosuz ⁊ cres cit in bladis ⁊ iuuenes solēt terere flores ⁊ facere in caustū ex ipis florib9·

Pediculos venerē q̄ʒ facit sʒ cuilibʒ obstat

Hic ponunt̃ due operatōes ficuū. Prima est q̄ ex comestiōe ficuū sequit̃ multitudo pediculoꝝ ī corporib⁹ humanis. Et istud maxime veritatē habet de ficub⁹ siccis vt dicit Auic. scđo canōis ca. de ficubus Et cā secundū eū ibi est ꝓpter maliciā et corruptionē humoris generati ex eis. Et alia cā etiā p̄t esse q̄ꝛ ficus prouocāt multū sudorē ex quo sequit̃ generatio pediculoꝝ. Scđa operatio ē q̄ fic⁹ incitant appetitū coeundi q̄ꝛ generant ventositatē que iuuat ad erectionē virge ⁊ sil'iter sunt multaꝝ sup̄fluitatum ⁊ sperma augmentantes.

Multiplicāt mictū / vētrē dāt escula strictū
Escula dura bona sed mollia sunt meliora

Hic ponuntur due vtilitates esculoꝝ / prima ē q̄ multiplicant mictum siue vrinā. Cuius cā potest esse quia indurant feces ⁊ sic aquositas fecum est causa multitudinis vrine. Vel potest sumi causa similis illi que sumitur ex illo amphorismo vrina nocturna multum facta modicum secessum significat in die et econuerso qui multas habuerit cameras nocturnas de mane habet paucā vrinā. Cui⁹ causa est quia si multa fiat egestio multū de humiditate que trāsire deberet ad vesicam simul cum ea exit. Et si vrina fiat multa multum de humiditatibus que transire deberent cum egestione ⁊ eā magnificare cū vrina euacuant̃. Secunda vtilitas est q̄ escula constipāt ventrē ⁊ istud accidit ꝓpter eoꝝ ponticitatem ⁊ stipticitatem. Ex quo infert text⁹ q̄ escula dura sunt bona

⁊ hoc quia constringunt ventrē ⁊ ergo ꝓsunt ventri nimium laxato. Sed mollia escula sunt meliora duris q꞉ melius nutriunt ⁊ minꝰ ventrē cōstipant. Et circa istud ē sciendū ꝙ escula minꝰ ꝑetūt nutrimēto ꝙ̃ poma pira ꝑsica ficꝰ ⁊ similia quod satis ostēdit austeritas saporis eoꝝ et duricies substātie eoꝝ pꝰꝙ̃ in arbore maturata sunt ⁊ ergo ex his parū debet comedi ⁊ magis recipi debent via medicine ꝙ̃ cibi. Et q꞉ virtꝰ eorū ē stiptica valde/ satis cōpetunt in fluxu ventris. Et quia escula in arbore non mollescunt mollicie sufficiente ad esum. Ideo anteꝙ̃ comedantur remolliant᷑ ⁊ tunc sunt magis delectabilia gustui ⁊ minꝰ stiptica.

Prouocat vrinā mustū/ cito soluit/ ⁊ iflat

¶ Hic ponūtur proprietates tres musti quarū prima est ꝙ mustum prouocat vrinā. Cuius causa est quia in musto sunt partes terrestres nitrose mordicātes vesicā cum ad eā veniūt ⁊ propter eaꝝ mordicationē vesica citius nititur eas expellere ⁊ ipm̄ mustuȝ. Et ista proprietas intelligēda est de mustis habentibus feces mordicantes sicut musta plurima renēsia quia musta habētia feces grossas nō mordicātes sꝫ magis opilantes impediunt vrinaȝ sicut priꝰ dictū est ibi Impedit vrinā. Secunda est ꝙ mustuȝ cito soluit vel laxat ventreȝ propter eādem causam dictā in prima proprietate. Tercia ē ꝙ est inflatiuū propter ebullitionem quam facit in corpore ex qua proueniunt ventositates. Et cause istarum duaruȝ proprietatum dicte sunt prius ibi Impedit vrinā.

Grossos hũores nutrit ceruisia / vires
Prestat / ⁊ augmẽtat carnẽ / gñratq; cruorẽ
Prouocat vrinã vẽtrẽ quoq; mollit / ⁊ iflat
Jnfrigidat modicũ / sz plus desiccat acetũ
ifrigidat macerat melãc dat spma miorat
Siccos infestat / neruos / et pinguia siccat

¶ In hoc textu autor duo facit / primo ponit octo propetates ceruisie quarũ pria ẽ q ceruisia facit in corpore nr̃o grossos hũores. Et istud maxime habet veritatẽ respectu vini. Et diuersificat ceruisia in generãdo grossos hũores ex pte suor oponentiũ. Nã ceruisia ex grossiori substãtia grossiores hũores generat ⁊ ex min9 grossa minus grossos. Scd̃a ẽ q ceruisia augmẽtat vires. Et istud ẽ intelligẽdũ de ceruisia ex optimis granis cõposita ⁊ q̃ plurime decoctionis ẽ cuiusmodi ẽ ceruisia oestrensis. Ista eniz multũ nutritiuã ẽ et ergo vires augmẽtat. Tercia est q augmẽtat carnẽ. Et istud prouenit ꝓpter multã ei9 nutritionẽ. Quarta ẽ q multiplicat sanguinẽ eadem de causa. Et iste tres vltime propetates habent veritatẽ de ceruisia antiqua multũ decocta ⁊ de optimis granis oposita. Quita ẽ q prouocat vrinaz. Sexta est q laxat ventrez. Et iste due proprietates maxĩe habẽt veritatẽ de ceruisia clara multũ lupulẽta .i. in qua plurimũ lupuli imponit cuiusmodi est ceruisia amburgẽsis q̃ prouocat vrinã et laxat ꝓpter lupulũ. Ipa tñ nõ valet debilia cerebra habentib9 quia tales de facili inebriat propter multitudinẽ lupuli

Septima ē q inflat ventrē. Et istud habet veritatē de ceruisia modica decoctōne cocta cuiusmodi ē copta hollādie q̄ maxie īflat et opilat ⁊ propterea plurimū īpiguat. Octaua ē q ceruisia modicū īfrigidat cuiusmodi est ceruisia hollādie brabātie hānonie et flandrie ⁊ illa qua cōis hō vtit᷑. Et ista proprietas maxie veritatē habet respectu vini. Et circa istud est sciēdū q ceruisia pt fieri ex auena ⁊ ordeo ⁊ ex frumento. Et scđm q fit ex alio et alio grano ē alterius ⁊ alteri9 cōplexiōis. Que enim fit ex ordeo pl9 attinet frigiditati q2 ordeū est frigidu3. Que aūt fit ex ordeo ⁊ auena minus opilat ⁊ min9 generat ventositates ⁊ minus nutrit. Et que fit ex frumento pl9 attinet caliditati et magis nutrit et magis opilat. Et quāto ceruisia est grossior tāto est deterior et quanto subtilior tanto melior. Et vlteri9 ē sciēdum q pessima ceruisia est q̄ fit ex rebus inebriantib9 puta ex grano quod nominatur lolium quia ista maxime dolorem capitis generat ⁊ neruos ledit. Deinde ponit textus quinq3 proprietates aceti quarū prima ē q acetum exsiccat/dicit eni3 Auicēna de eo scđo canōis q est fortis exsiccatōis. Et propterea medici p̄cipiunt tpe pestis vti aceto cū cibo ⁊ similiter cu3 potu. Dicit enim Auicē. tercia primi in ca. vnico doctrine quinte. Aceto preterea in cibo ⁊ potu vti in pestilentia ē nocumēti ōi9 securatio. Scđa ē q acetū infrigidat ꝓprietate q̄ in eo ē. Tercia ē q macerat. i. facit hoīem macrū. Et rō ē q2 exsiccat. Et istud maxie verū ē de aceto ī ieiuno stōacho sumpto vt vult Auic. tercia p̄mi doctrīa q̄rta ca. quīto đ extenuatōe crassi De aceto

Verum ē tñ ꝙ assiduus vsus aceti maxīe in ieiunio multa inducit incōmoda visum debilitat pect⁹ offē dit tussim ɔmouet stomachū ⁊ epar ledit neruos/ ⁊ iuncturas vehemēter opprimit/has arteticis dolori b⁹ tremorib⁹ ⁊ paralisibus vexās. Quarta ē ꝙ ace tum generat melācoliā eo ꝙ hūores infrigidat et ex siccat. Quinta ē ꝙ acetū minorat spma ꝑpterea qꝛ exsiccat infrigidat et macerat. Et istas ꝓprietates aceti ponit Rasis tercio alināsoris dicēs. Acetuȝ fri gidū est ⁊ siccū quod ⁊ maciē efficit ⁊ vires destruit spma quoqȝ minuit. Et colerā corroborat nigrā/ ru beā vero colerā ⁊ sanguinē debilitat ciboſqȝ quibus admiscet᷑ subtiliat. Deiñ in vltimo versu autor sub dit tria primū ē ꝙ acetū nocet macris. Et rō ē quia acetū exsiccat ⁊ sic addit in macredinē simile eni ad ditū suo simili facit ipm furere. Et etiā oīs ɔplexio lapsa p ɔtrariū medicat᷑ et p sile deteriorat᷑. Scdm ē ꝙ acetū nocȝ neruis vt dicit Auic. scdo canōis ca. de eo. Terciū ē ꝙ acetū macerat vt dictū ē.

Rapa iuuat stōachū/nouit ꝓducere vētuȝ
Prouocat vrinā faciet quoqȝ dente ruinā
Si male cocta dat᷑ hinc tortio tūc generat᷑

¶ In hoc passu ponuntur prīo tres vtilitates rape tēperate cocte ⁊ vnū ei⁹ nocumētū/ pria vtilitas est ꝙ rapa iuuat stomachū qꝛ bene digerit᷑a stomacho nec ipe ea grauat᷑. Secunda ē ꝙ rapa ē prouocatiua venti quod patet experimento. Tercia est ꝙ rapa est prouocatiua vrine. Preter tñ istas ꝓprietates vult Auerroys ꝙ magnā propetatē hȝ in ɔfortādo visuȝ

Documentū vero rapaꝝ ē q assiduatio rapaꝝ nocʒ dentibꝰ. In vltimo āt versu subdit q rapa male cocta tortiōes facit in corpore qꝛ multiplicat ventositates. Juxta illud Ventū sepe rapis si tu vis viuere rapis. Et est sciendū q caude rapaꝝ fortiter vētreʒ laxāt. Pro maiori noticia sciendū ē q rape inter radices magis cōueniunt ad corporis nutritioneʒ/ qđ satis ostendit ex amicabilitate sui saporis. Hec enim cōplexio est ōibꝰ edulijs q amara ⁊ pūgitiua minus alimentū dāt corpori et dulcia magis quia ergo rape radicibus alijs sunt dulciores et minus pungitiue magis competunt via cibi sed generant sanguineʒ grossum melācolicū si digestiua sit debilis. Et bonū est q depurentur a prima aqua ⁊ nullomodo debēt comedi crude. Et incitant ad coytum et vias mūdificant vrinales.

Egeritur tarde cor digeritur quoqꝫ dure
Sil'iter stōachꝰ melior sit in extremitates
Reddit ligua bonū nutrimentū medicine
Digeritur facile pulmo cito labitur ipse
Est melius cerebrū gallinarum reliquorū

¶ In isto passu notant quinqꝫ/ primū ē qꝫ cor aialiū comestū tarde digerit et tarde etiā egerit. Et rō est quia caro cordis est caro melancolica que difficulter digeritur ⁊ tarde descēdit. Et non est caro bona scdm Auic. secundo canōis ca. de carne et nō multū nutrit vt dicit Rasis tercio almāsoris. Scdʒ ē q stomachꝰ sil'iter ē male digestiōis et tarde descēsiōis

De lingua

De pulmone

De cerebro

Cuius rō est q̄ꝛ stomachus ē mēbrum neruosuꝫ car tillaginosum quare difficile digeritur. Et ergo etiaꝫ nō generat bonū sanguinē. Deīde subdit textꝰ ꝙ sto machꝰ in eius extremitatibꝰ scꝫ quo ad eiꝰ fundū ꝛ orificiū meliꝰ digerit᷑. Cuiꝰ rō ē q̄ꝛ in illis p̄tibꝰ ma gis carnosꝰ ē ꝛ magis pinguis. Terciū ē ꝙ ligua est boni nutrimēti ꝛ hoc quo ad eiꝰ radicē vt vult Au. scdo canōis ca. de carne. Et rō est q̄ꝛ est facilis dige stionis ꝛ carnosa. Et inter reliquas linguas lingua porcelli que ablata eius pelle equiparat᷑ carni apri vt sciunt scindētes añ pricipes. Ligua tñ bouis nō ē multū sana ꝓpter eiꝰ nimiaꝫ humiditatē. Leccato res tñ linguis vti volētes āte carū assationē īponūt gariofilos quibꝰ humiditas linguaruꝫ minuit᷑ ꝛ sic aptiores sunt esui. Quartū ē ꝙ pulmo facile digeri tur ꝛ facile egerit᷑. Et istud est propter eiꝰ raritateꝫ ꝛ mollicīē. Verū ē tñ ꝙ eius nutrimentū nō est cōue niens nature humane q̄ꝛ paruū est ꝛ fleumaticuꝫ vt dicit Auic. secundo canonis ca. de eo. Et circa istud est sciendum ꝙ pulmo arietis q̄uis nō sit bonus ci bus est tamen bona medicina quia sanat excoriatio nem calcanei ex calciamento si ponat᷑ super ip̄am ca lidus vt dicit Auicenna loco preallegato. Quintuꝫ est ꝙ cerebrum galline inter oīa cerebra est meliꝰ de quo dicit Auic. secundo canonis ꝙ prohibet fluxuꝫ sanguinis nariū. Debet tñ cuꝫ sale aut cū speciebꝰ co medi quia de se vomitum prouocat. Et circa istud sciendū est ꝙ de cerebro pulloꝝ dicūt medici ꝙ au gmentat memoriā. Cerebra vero porcoꝝ nature nō sunt cōueniētia sed cerebrum ouis leporis ł cuniculi

cũ sale vł speciebꝰ cõedi pt. Et de cerebro āpliꝰ dic tũ ē ibi Nutrit ꝛ ipinguat.

Semen feniculi fugat ꝛ spiracula culi

¶ Hic ponit̃ vnum documentũ ꝛ est ꝙ semen feniculi quod dr̃ maratrũ expellit vẽtositates aut eas dissoluit. Et rõ est qꝫ ē caliduꝫ ꝛ siccũ ꝛ carminatiuuꝫ Et circa istud est scienduꝫ ꝙ a cõibꝰ q̃ttuor tãgunt̃ vtilitates proueniẽtes ex esu maratri siue seminis feniculi prima ē ꝙ cõfert febribꝰ scd̃a ē ꝙ pellit venenũ/tercia ē ꝙ mũdificat stomachũ/quarta ē ꝙ acuit visuꝫ. Et de isto solẽt dari isti versus cõmunes Bis duo dat maratrũ febres fugat atqꝫ venenũ Et purgat stomachum lumen quoqꝫ reddit acutuꝫ. Et istas q̃ttuor vtilitates tangit etiã Auicẽna secũdo canonis loquens de feniculo. Et circa quartam vtilitatẽ nota ꝙ Auicenna loco preallegato de semine feniculi dicit Democritus quidem existimauit ꝙ venenosi vermes pascunt feniculi recentis semen vt eorũ visꝰ cõfortet̃ ꝛ vipere ꝛ serpentes fricãt oculos suos cum egrediunt̃ de cauernis suis post hyemẽ super ip̃m ut illuminentur oculi. Sciendum vlterius ꝙ feniculus tarde digerit̃/male nutrit/ ꝛ parũ ꝛ ergo nõ cõpetit via cibi sed magis via medicine. Nõ igit̃ vtendum est eo in regimine sanitatis nisi ad correctionẽ malicie quorũdam aliorum ciborum sicut interdum cuꝫ lactuca comedimus petrosilinum ad resistenduꝫ frigiditati ꝛ humiditati lactuce sic etiã cum cucurbitis pt decoqui feniculꝰ ꝛ siliter cũ rapis ad corrigendũ maliciam earum.

De semine feniculi [illegible] maratrum

Emēdat visum stomachū cōfortat anisuz
Copia dulcoris anisi sit melioris

¶ Hic ponunt̄ due vtilitates anisi quaꝝ prima est ꝙ anisum cōfortat visuz. Scđa ē ꝙ anisuz ɔfortat stomachū. Cuiꝰ cā ē qꝛ anisum mundat stomachū a fleumatibꝰ ꝛ ipm̄ calefacit. Et ꝓpterea etiaz cōfert visui qꝛ nihil ē quod visui magis nocet q̄ȝ immūdicia stomachi qꝛ a stomacho immundo eleuant̄ fumi imūdi qui oculis nocēt ꝑturbando spūs visiuos. Et ista duo iuuamenta facit anisuz dulce. Et p̄ter istas vtilitates Auic. scđo canonis ca. de aniso plures alias vtilitates anisi ponit/ vult eniz ibi ꝙ anisum est aperitiuum/ doloꝝ sedatiuū/ ꝛ ventositatum resolutiuum sedatiuum sitis causate ex humiditatibꝰ salsis aperitiuū opilationū epatis ꝛ splenis generatarū ex hūiditatibꝰ ꝛ sil'iter renū vesice ꝛ matricis ꝓuocatiū vrine ꝛ menstruoꝝ ꝛ mūdat matricez a fluxu hūiditatū albaꝝ ꝛ ē motiuū coitꝰ.

Si cruor emanat spodiū sūptū cito sanat

¶ Hic ponitur vnum iuuamentum spodii. Et est ꝙ spodium sumptum sanat fluxum sanguinis. Cuius causa potest esse quia spodium habet virtutem propriam confortādi epar ꝛ sic fortificato epate quod est fons ꝛ origo sanguinis/ sanguis melius ab eo retinet̄. Et dicit Auicenna secundo canonis ca. de spodio ꝙ spodium est radices cānarum aduste. Dicit̄ enim ꝙ ipe adurunt̄ propter fricationē suaꝝ extremitatum cum ventꝰ eas perflat. Symon tamē ianuensis dicit ꝙ spodium est res cuius origo nos latet

res tñ adusta videt̃ ꝛ diuisiões cãnaꝝ adustarum. Et neдñ spodium confert in nimio fluxu sanguinis ymmo etiam in nimio fluxu ventris ꝛ vomitu vt di cit Rasis tercio alinãsoris. Et cõfert etiaꝫ in febribꝰ acutis/ cõfortat cor ꝛ tremori eiꝰ et sincopi facte ex effusiõe colere ad stomachuꝫ auxiliat̃ vt vult Auic. loco preallegato. Et est sciendũ circa p̃dicta ꝙ sicut spodium habet aspectũ ad epar ꝛ proprietatẽ cõfor tãdi ipm ita sunt alique medicine q̃ habent similem aspectum ꝛ similẽ proprietatẽ ɔfortãdi aliqua alia mẽbra specialia sicut macis cor muscꝰ cerebrũ liqui ricia pulmonẽ cappares splenẽ ꝛ galãga stomachuꝫ vt patet in his versibus. Gaudet epar spodio/ mace cor/ cerebrum quoqꝫ musco/ Pulmo liquiricia/ splen cap/ stomachusqꝫ galãga.

Uas condimenti preponi debet edenti
Sal virꝰ refugat/ et nõ sapidũqꝫ saporat
Nam sapit esca male que datur absqꝫ sale
Urunt persalsa visuꝫ/ spermaqꝫ minorant
Et generant scabiem pruritũ siue vigoreꝫ

¶ In hoc textu tria fiũt/ primo ponit̃ vnũ documen tũ generale quod obseruat̃ apud oẽs ꝛ ẽ ꝙ vas con dimenti scꝫ salis quod cõi noĩe salinũ dr̃ debet p̃po ni in mensa ipi edẽti Juxta illud cõe metrũ Sal pri mo poni debet primoqꝫ reponi. Dis mensa male po nitur absqꝫ sale. Scdõ tãgunt̃ duo iuuamenta salis primum est ꝙ sal resistit veneno. Cuius duplex po cest esse causa vna est quia sal exsiccatiuum est De Sale

⁊ sic sua siccitate exsiccat humiditates ex quibus pt sequi corruptio. Alia causa est quia sal exsiccat et comprimit humiditates a corpore extrahendo ⁊ sic claudit poros ⁊ per cõsequens probibet penetratio nem veneni que fieri deberet per poros. Secundum iuuamētū salis est ꝙ sal inducit saporē in cibariis Nam cõiter videmus ad sensum ꝙ nulla cibaria sa piunt sine cõmixtione salis vt dicit tercius versus Tercio ponuntur quattuor nocumenta salis siue ci bariorum valde salsoꝝ/primum est ꝙ cibaria valde salsa vrunt visum.i. deperdunt visuȝ vel nocent vi sui. Cuius causa potest esse duplex prima est quia res nimium salse inducunt nimiam siccitatem que ē contraria oculis qui sunt instrumenta visus cū ocu li sint de natura aque vt dicitur in de sensu et sensa to. Secunda causa ē quia cibaria multum salsa sunt pruritiua ⁊ mordicatiua modo vt superius dictum est a cibariis mordicatiuis in stomacho existentibꝰ eleuant' fumi mordicatiui qui sui mordicatõne ocu lis nocent ac ipos multum rubificant. Et ergo vide mus ꝙ bullientes sal rubeos cõiter habent oculos. Secundum nocumentum est ꝙ cibaria multuȝ salsa minorant sperma. Et ratio est quia cibaria multum salsa multum exsiccant omnes humiditates corpo ris quare etiam sperma exsiccatur ⁊ sic minoratur. Tercium nocumentum est ꝙ generant scabiem. Cuiꝰ ratio est quia sal generat humorem acutum mordi catiuum adustum qui est causa scabiei. Quartuȝ no cumentum est ꝙ augent pruritum. Et ratio est quia generant humorem mordicatiuum et pruritiuum.

salt boylers

fo 64.

Et ista quattuor nocumēta ꝯmemorat Rasis tercio alinásoris de sale dicēs. Eoruꝫ preterea sanguinem qui multam ex eo sumpserit quātitatē adurit visum quoqꝫ debilitat atqꝫ minuit spma ⁊ generat pruritū ⁊ scabiem. Et preter ista nocumenta persalsa. i. multum salsa inducūt serpigenes impetigenes morpheā leprā in dispositis ⁊ vias vrine excoriāt cū diu cōtinuant. Moderate tn̄ salsa fastidiū auferūt ⁊ appetitum excitant atqꝫ acuūt.

Di feruore vigent tres salsꝰ. amarꝰ. acutꝰ
Alget acetosus sic stipans ponticus atqꝫ
Unctꝰ ⁊ insipidꝰ dulcis dant tēperamentū

In hoc textu ponūtur qualitates cuiuslibet saporis. Et primo dicit ꝙ isti tres sapores scꝫ salsꝰ amarus ⁊ acutus calefaciunt corpus sumētis ipsos. Secundo dr̄ ꝙ isti tres sapores scꝫ acetosꝰ stipticus et ponticꝰ infrigidāt. Tercio dr̄ ꝙ isti tres sapores scꝫ vnctuosꝰ insipidꝰ ⁊ dulcis sunt tēperati nec idu cūt in corpore caliditatē aut frigiditatē. Et ꝓ itellectu āpliori sciēdū ē ꝙ scd̄m Auic. scd̄o canonis tractatu primo/ ca. tercio/ octo sunt veri sapores qui sequūtᷣ insipidum. Et sunt dulcedo amaritudo acuitas salsedo acetositas ponticitas stipticitas ⁊ vnctuositas. Enumerando tn̄ insipiditatē pro sapore sicut textꝰ facit hic tunc sunt nouem sapores. Et tunc capitᷣ sapor pro ōi eo qd̄ gustu iudicatᷣ. Et inter istos sapores tres sunt calidi vt dicit hic textus scꝫ salsꝰ amarus ⁊ acutus. Et scd̄m Auicennaꝫ loco preallegato. Acutum est calidius/ deinde amarum ⁊ deinde salsuꝫ i

qm̄ amarum est fortius ad resoluendū incidendū et abstergendū q̄ȝ amarū et deinde salsuȝ est sicut amarum cōfractuȝ cū hūiditate frigida. Et tres de istis saporibus sunt frigidi scȝ acetos⁹ stipās .i. stiptic⁹ et pōticus. Pōticus tñ ceteris frigidior deinde stiptic⁹ et postea acetosus. Et ꝓpter istud in ōib⁹ fructib⁹ qui dulcescūt pri⁹ est pōticitas vehemētis infrigidatōis deiñ p⁹q̄ȝ p calore ȝ solis digestiuū aliquo mō digesti sunt fruct⁹ apparet in eis stipticitas ⁊ deinde declināt ad acetositatē sicut agresta ⁊ p⁹ea dulcescūt. Et licȝ acetosum sit min⁹ frigidū q̄ȝ stipticuȝ tñ ꝓpter sui subtilitatē et penetrationē in plurib⁹ ē maioris infrigidationis. Et scđm Auic. loco preallegato ponticū ⁊ stipticum sunt in sapore propinqua sed stipticū nō cōtrahit linguā nisi quo ad supficieȝ apparentē sed pōticum contrahit ⁊ exasperat qđ apparet in ligua scȝ supficiē et occultū scȝ interiora ei⁹ Et tres de istis saporib⁹ sunt tpati. i. non excedētis caliditatis vel frigiditatis sicut dulcis vnctuos⁹ ⁊ insipid⁹. Licet eniȝ dulce sit calidū tñ in eo nō apparet fortitudo caliditatis sicut dicit Raß tercio alināsoris. Et ē sciendū vlteri⁹ ꝙ vnicuiq̄ȝ sapori ꝓprie debent᷑ operatōes vt volunt Auicenna ⁊ Rasis locis ꝑallegatis. Operatōes enim dulcis scđm Auic. sunt digestio ⁊ lenificatio ⁊ mltiplicatio nutrimēti et natura diligit ip̄m et virtus attractiua attrahit ip̄m. Et secundū Rasim dulce est generatiuum multe colere rubee et opilationum in epate et splene et flegmonis precipue si predicta membra ad hoc fuerint apparata. Et ventris flux⁹ ex ip̄o sequit᷑ ⁊ mollificat

stomachum/ et cōfert pectori et pulmoni/corpus impinguat et augmentū spmatis tribuit. Operationes vero amari scdm Auic. sunt abstersio et exasperatio Et secundū Rasim Amarū calefacit et desiccat fortiter. cito sanguinē ad adustionem et maliciā perducit colerā quoqꝫ rubeā in sanguine augmētat. Operatio vero pōtici secundum Auic. ē cōtractio si pōticitas sit debilis aut expressio si sit fortis. Et scdm Rasiꝫ pōticū corpꝰ infrigidat et desiccat / carnis et sanguinis minorationē facit si multotiēs aliquis eo vtatꝰ stomachum quoqꝫ cōfortat et frequenter ventreꝫ cōstringit/ et sanguineꝫ generat melācolicum. Operationes vero stiptici secundū Auic. sunt cōtractio inspissatio induratio et retentio. Et scdm Rasim operationes eiꝰ sunt sicut pōtici licꝫ debiliores qꝛ ipse videtꝰ cōprehendere stipticū sub pōtico qꝛ de stiptico nihil dicit expresse. Operatōnes vero vnctuositatis scdm Auic. sunt lenificatio lubrificatio et coctio.i. digestio pua. Et scdm Rasim vnctuosum stomachuꝫ mollificat et vētris facit fluxū et sacietatē añqꝫ hō cibi quātitatē sibi necessariā assumat adducit et calefacit maxime tñ febricitātes et hñtes epar et stōachū calidum Corpꝰ etiā hūectat et lenit/ fleuma vo auget et cogitationē hebetē reddit et auget somnū. Opationes vero acuti sunt resolutio īcisio et putrefactio scdm Auic. Et scdm Rasiꝫ Acutū calorē auget et corpꝰ cito inflāmat et sanguinē adurit et ipꝫ priꝰ ī colerā rubeā mutat et pꝰea in nigrā. Operatōnes salsi scdꝫ Auic. sunt abstersio ablutio exsiccatio et probibitio putrefactionis. Et scdꝫ Rasim dcē sunt ī textu īmediate pcedēti 12

Operatiões vero acetose sunt scdm Auic. infrigidatio et incisio. Et scdm Rasiz acetosũ colerã rubeã et san guinẽ reprimit et vẽtrẽ strigit si stõach9 et ĩtestina mũ da fuerit. Si ãt fleumatis in eis fuerit mltitudo ven tris fcit fluxũ / et corp9 infrigidat / virtutez quocꝫ di gestiuã debilitat et ꝓpe in epate. Neruis vo et neruo sis mẽbris nocumẽtũ affert et corp9 desiccat / virtutẽ ãt appetitiuã excitat. De opatõnib9 vo ĩsipidi dicit Ras ꝙ aliqd ẽ ĩsipidũ qd magis nutrit scꝫ qd eq̃li tati magis vicinũ ẽ. Alid ẽ qd tpate calefacit et alid qd tpate ĩfrigidat et si cũ ipo fuerit multa hũiditas hũectabit si vo siccũ fuerit desiccabit.

Bis duo vipa fcit mũdat dẽtes / dat acutũ
Visũ / qd min9 ẽ iplet / minuit qd habũdat

Hic ponunt quattuor iuuamenta vipe primuz ẽ ꝙ vipa mundat dentes. Cuius causa est quia prop ter panem diutius inherentem dentibus q̃ꝫ vinum so lũ sine pane limositas illa dentibus adherens a qua dentes luridi dicuntur a vino melius consumitur et abstergitur. Secundum est ꝙ acuit visum quia pro bibent malos fumos ad cerebrum ascendere qui of fuscarent spiritus visiuos per eorum immixtionem. Et istud facit ex eo quia digerit materias malas in stomacho existentes. Tercium est ꝙ minus digestum facit digeri quia facit clausionem orificii stomachi et confortat digestionem. Quartum est ꝙ superflue digestũ ad medium reducit. Et totum istud maxime veritatem habet de vipa panis cuz vino dũmodo pa nis primo ass9 sit aut supra prunas exsiccat9.

vipa

Omnibus assuetam iubeo seruare dietam
Approbo sic esse/ ni sit mutare necesse
Est ypocras testis qm̃ sequit᷑ mala pestis
Fortior est metha medicine certa dieta
Quã si nõ curas fatue regis ⁊ male curas

¶ Hic ponuntur aliqua documenta quoꝝ primum est ꝙ õnibus bonũ est seruare dietam consuetã. Et per dietam intelligitur administratio cibi ⁊ potus. Et ratio huiꝰ documenti est q꜡ transgressio a consuetudĩe nocet nocumẽto magno/ cõsuetudo eni꜡ ẽ altra natura sicut igitur naturã custodire oport꜡ sic ⁊ cõsuetudine꜡ et spãliter si cõsuetudo fuerit laudabilis Et sicut oportet seruare cõsuetã administrationẽ cibi ⁊ potus ita etiã oportet seruare cõsuetudinẽ ĩ aliis rebus nõ naturalibus propter eãdẽ rationẽ. Unde si aliquis fuerit cõsuetꝰ multũ laborare ⁊ velit hãc cõsuetudinẽ omittere ⁊ in ocio viuere vel multo minꝰ laborare vel aliã speciẽ laboris assumere ⁊ aliud tẽpus vel aliũ modum proculdubio multum ex hoc debilitabit᷑. Et similiter intelligit᷑ in cibis et potibꝰ somno ⁊ vigiliis ⁊ euacuationibus ⁊ animi accidẽtibus. In omnibus enim multum obseruãda ẽ cõsuetudo si sit laudabilis vel paru꜡ laudabilis vel indifferens in bonitate et malicia respectu huius ad quod debet fieri permutatio. Et circa istud sciendu꜡ est ꝙ assueti exercitare uel laborare quibusdã laboribꝰ cõsuetis dato ꝙ tales sint debiles vel senes minꝰ ledũtur et fortius laborant q̃ si essent iuuenes incõsueti

Et istud vult Ypocras secunda aphorismorum dicens Assueti assuetos ferre labores et si fuerint imbecilles aut senes inconsuetis fortibus et iuuenibus facilius ferunt. Et ratio est quia isti habent maiorem inclinationem et consuetudinem ad istos labores iam consuetudo prius habita leuior est vt dicitur in commento predicti amphorismi. Et ista est causa quare videmus homines debiles vel senes qui ex consuetudine aliquod exercent opus mechanicum facere aliqua que facere non possent eis fortiores aut iuniores et minus ab eis leduntur sicut videmus multorem debilem facilius saccum eleuare quam eo fortiorem et fabrum antiquum minus ledi malleatione quam iuuenem fortem non consuetum. Secundum documentum est quod mala pestis. i. magnum nocumentum sequitur ex permutatione diete consuete vt vult Ypocras nisi fuerit necesse eam permutare. Est autem necessarium eam permutare/primo quando est illaudabilis sic quod ex ea perueniretur ad pessimas egritudines sicut consuetudo comedendi malos cibos in fine ex necessitate producentes ad malas egritudines. Talem enim consuetudinem et similes necesse est corrigere et permutare vel totaliter vel saltem infra terminos latitudinis earum sed hoc debet fieri paulatim et secundum quendam ordinem. Nam omnis subita mutatio vehementer nocet et specialiter a consueto ad inconsuetum. Secundo necesse est eam permutare vt aliquis minus ledatur ex inconsueta si post ea ad eam se transtulerit. Si enim quis ad omnem dietam se assuescat minus ab omni ledetur cum se ad eam transtulerit. Et istud etiam intelligendum est in aliis rebus non naturalibus. Et istud est quod dicit

Ypocras secunda amphorismorum. Ex multo tēpore consueta et si fuerint deteriora insuetis minus mole stare cōsueuerunt oportet igitur ad nō consueta trāsmittere. Et circa istud est sciendum quod quisque debet sibi cauere ne vnius rei quantūcunque bona sit sibi cōsuetudinem faciat quā ipsum seruare sit necessarium verbi gratia si quis vno cibo consueto semper vtatur vel aliquo potu vel totaliter ab eis abstineat vel dormire vel moueri vel coyre totaliter assuescat et ad hoc grauiter astringatur/maximum enim incurret nocumentum si interdum ab eisdem oporteat abstinere/sic igitur quodlibet corpus se disponere debet ut calorem et frigus pati possit et ad motiones et quelibet nutrientia aptus reddatur et ut somni et vigiliarum horas mansiones et domos lectos et indumenta sine lesione permutare possit quod quidem poterit fieri si consuetudo non obseruetur ad vnguem sed interdum ad inconsueta transiamus. Oportet igitur ad inconsueta aliquando permutare. Et istud vult Rasis quarto almansoris capitulo de cōseruatiōe consuetudinum. Tercium documentum est quod fortior et potior metha in medicando egrum est administrare dietam certam quam si medicus non curauerit et aliam indebitam administrauerit fatue regit egrum et male eum curat. Et circa istud est sciendū quod triplex est dieta scilicet grossa que est quasi dieta sanorum et tenuissima que est nihil dare vel quasi et media q̄ absolute tenuis dicitur. Et ista diuiditur in dietam tenuem declinantē ad latus grosse sicut aqua carnis oua sorbilia et pulli pui et declinantē ad tenuissimam

ſicut aqua ordei mellicratum ⁊ vinum grauatorum ⁊ mediã que certa nominatur vt ptiſana nõ colata ⁊ extremitates pullorum. Et iſta dieta certa in pluribus cõuenit egritudinibus non tamen in omnib9 Non enim conuenit in egritudinibus lõgis quia in talibus oportet virtutez longo tpe eſſe anteq̃ perueniat ad victoriam et virtus cum dieta certa tanto tpe nõ poſſet perdurare ſine magna debilitate oportet ergo in tali egritudine cibũ ingroſſare. Similiter nõ cõuenit in acutiſſimis egritudinib9 ſcz in illis q̃ terminantur in quarto die vel ante q2 in talib9 conuẽit dieta tenuiſſima vt vult Ypocras prima ãpho riſmoꝝ ibi ad vltimas egritudines vltime curatões ad pfectionẽ ſunt potẽtes.

Quale. qd. ⁊ qñ. quãtũ. quotiẽs. ubi dãdo
Iſta notare cibo debet medicus dietando

In iſto textu ponunť ſex a medico conſiderãda in adminiſtratione diete. Primum ẽ quale. i. cuius qualitatis debet eſſe cibus quia in egritudine calida debemus egrum dietare frigido cibo ⁊ in frigida calido. In humida ſicco. In ſicca humido. Verum eſt tñ ꝙ naturalis complexio dieta ſibi ſimili conſeruari debet vt vult Galienus tercia tegni ibi calidiora calidioribus indigent adiutoriis frigidiora frigidioribus ⁊c̃. Secundum eſt quid id eſt cuius ſubſtantie deb3 eſſe cibus quia athlete et ruſtici fortibus exercitiis ſuppoſiti debent dietari cibo groſſo quia in eis vis digeſtiua eſt fortis ⁊ ſic nõ debent vti cibis ſubtilibus vt pullis caponibus carnibus vitulinis

seu hedinis quia iste carnes in eis adurerentur aut nimis cito digererentur · quare necesse esset eis sepe comedere. Nobiles vero ⁊ in otio viuētes debent vti dieta subtilis substātie q꞉ in eis virt⁹ digestiua ē de bilis nō potens in grossos cibos cuiusmodi sunt car nes porcine salse; ⁊ bouine ⁊ pisces sole exsiccati. Si militer in egris egrotantes egritudinibus acutis de bent vti subtiliori dieta ꝙ egrotantes egritudinib⁹ cronicis id est longis sicut quartanis · Tercium est quando id est quo tempore dieta debet dari quia in sanis maxime debꝫ attēdi consuetudo. Unde in esta te homines mane surgentes ⁊ consueti bis solum in die comedere / debent comedere hora decima vel mo dicum ante et non expectare medium diei propter nimium diei calorem · Similiter debent cenare hora sexta vel modicum post. In hyeme vero debent prā dere hora vndecima uel duodecima propter longitu dinē somni et deinde cenare hora septima vel modi cum post . Et maxime seruanda est consuetudo. In egris vero etiam consideranduꝫ est tempus quia in febrib⁹ in poxismo vl' statiꝫ āte poxismū vel statim post nō est danda dieta quia si statiꝫ ante poxismū vel in poxismo detur natura diuertitur a digestione materie febris per hoc ꝙ debet digestioni cibi esse in tenta. Et non debet dari statim post poxismuꝫ quia virtus adhuc multum debilitata est ex poxismo im mediate precedenti. Debet igitur dari dieta ante pa roxismum tanto tempore ꝙ possit digeri ante aduē tum paroxismi vel debet dari aliquo tempore post poxismum. Et istud est verum nisi timeatur magna

debilitas virtutis tunc eniꝫ dandꝰ est cibus quocunqꝫ tempore. Accidētibꝰ enī virtutē dissoluentibꝰ cibꝰ illico dādus ē vt vult Galienꝰ in comento illiꝰ āpborismi prime pticule cōtemplari āt oportet. Quartuꝫ ē quātū. i. quātitas cibi sumēdi qꝛ vt dictuꝫ ē priꝰ quātitas cibi estate comedendi ꝑ qualibet vice debꝫ esse pauca qꝛ calor naturalis tunc debilis ē propter nimias resolutōes. In hyeme vero cibꝰ vna vice sumendꝰ debet esse multꝰ qꝛ virtus digestiua tunc fortis est cū calor naturalis sit vnitus propter frigus circūstans vt dictū est prius ibi Temporibus veris Quintum est quotiens .i. quotiens in die sit cibus dandus quia in estate debet sepiꝰ dari qꝫ in hyeme autumno vel vere licet modicum pro qualibet vice vt etiā prius dictuꝫ est. Similiter virtute digestiua existente debili sepe modicuꝫ ⁊ de cibo est dandū virtute vero existente forti potest multū dari ⁊ paucis vicibꝰ. Sextuꝫ ē vbi. i. in quo loco qꝛ cibus nō ē sumēdus in loco frigido multū nec multū calido sꝫ magis in loco temperato.

Ius caulis soluit cuiꝰ substantia stringit
Utraqꝫ qñ datur venter laxare paratur

In hoc textu autor dicit tria primum est ꝙ ius caulis. i. aqua ⁊ maxime prime ebullitionis cauliuꝫ si bulliantur soluit ventrem. Cuius cā est quia in foliis ⁊ partibus exterioribus cauliū est virtꝰ quedaꝫ nitrosa abstersiua debiliter inherens et facile seperabilis per modicam decoctionem siue ebullitionem que spersa per aquam ipsam laxatiuam reddit.

fo. o.1.

Et hinc etiā est q prima aqua decoctionis caulium magis laxat q̄ȝ secunda quia ista virtus nitrosa ab stersiua per primā decoctionē plurimuȝ separat᷑. De cundū qd̄ dicit ē q substātia cauliuȝ ⁊ hoc p⁹ decoc tionē eoꝝ stringit ventreȝ. Et cā ē q2 ōis virt⁹ qua laxaret p decoctioneȝ ab ea ablata ē ⁊ manet substā cia terrea sicca que ventrē stringit. Terciū quod di cit ē q vtraq simul sumpta scilicet aqua decoctōis cauliū et substantia eorū laxant vētrem. Et ratio ē quia virtus abstersiua ⁊ nitrosa in aqua manȝ gra cia cuius totuȝ laxat. Pro maiori noticia sciendum est primo q caules generant humorē melancolicum ⁊ somnia mala/mali sunt stomacho/ parū nutriunt/ visum obtenebrant / somnum inducunt menstrua et vrinam prouocant / vt partim ab Auicenna secūdo canonis ⁊ partiȝ a Rasi tercio almansoris colligit᷑. Secundo sciendum q comestio caulis siue decoctio nis siue seminis eius prohibet ⁊ retardat ebrietateȝ vt videtur innuere Aristoteles tercia particula pro bleumatum querens propter quid caulis soluit cra pulam et idem volunt Rasis et Auicenna locis pre allegatis. Cuius causa potest esse ista secundum ali quos quia propter comestionē caulis eleuantur fu mi valde grossi ingrossantes fumositates vini que ingrossate impediuntur penetrare ad cerebrum pro pter earum grossitudinem. Philosophus vero pro bleumate predicto aliam dat causam istaȝ scilicȝ q2 omne quod trahit humiduȝ vinosum ad se ac a cor pore expellit et corpus infrigidat curat crapulam sed caulis est huiusmodi ergo curat crapulam.

Qz āt caulis sit huiusmodi probat qꝛ p succum cau lis qui est diureticus trahunt humiditates vinose indigeste a toto corpore et in vesicaꝫ deferuntur ꝛ p substantiam ei9 frigidā stipticam ꝛ terreā in stoma cho relictam non potenteꝫ penetrare infrigidat totū corpus. Et per consequens curat crapulam hoc mō quoniam superfluitates subtiles que non poterant deorsum tendere propter caliditatem vini mouentē eas ad superiora vt ad cerebrum / feruntur represse deorsum et virtute succi trahuntur ad vesicam. Est enim diureticus et menstruorum prouocatiuus vt dictum est.

Dixerūt maluā veteres qꝛ molliat aluum
Malue radices rase dedere feces
Vulue mouerūt ꝛ fluxum sepe dederunt

Hic ponunt tres proprietates siue effect9 malue quoꝝ primus est ꝙ malua mollificat ventreꝫ quia est vnum de remollitiuis. Sunt eni quattuor remollitiua scꝫ malua bismalua branca vrsina et mercurialis ex quibus cōiter fit clistere lenitiuum et mollificatiuum quod valet ad fecum induratarūꝫ eductionem. Et est duplex malua quedam enim est habens sanguineos flores et alia est habēs albos flores. Et in ista est maior proprietas mollificandi ꝙꝫ in prima. Secundus effectus est ꝙ radices malue abrase educunt feces et hoc est quando ex ipis fiunt suppositoria sicut solent fieri de radice mercurialis. Tercius effectus est ꝙ malua facit fluxuꝫ menstrui in mulieribus ꝛ hoc est propter nimiā eius humectationē

De Malua
marsh mallow
brank vrsin
bears foot.

⁊ lubrificatiõez qua vene matricis facili⁹ a sanguie acuto finduntᷣ. Et dicit platearí⁹ ꝙ certo experimẽto menstrua prouocat.

Mentitur menta si sit depellere lenta
Uẽtris lũbricos. stõachi vmesqꝫ nociuos

¶ Hic ponit autor vnum documentum de menta dicens ꝙ menta nõ debet denominari hoc nomine menta si non habeat vim statiz auferendi vermes vẽtris ⁊ stomachi. Menta enim magne ⁊ fortis ẽ aromaticitatis ⁊ magne amaritudinis ⁊ ideo quẽadmodum absintiũ vermes interficit sic ⁊ mẽta. Et debet dari decoctio ei⁹ sicut ⁊ absinthii ⁊ nõ substãtia. Aduertẽdum tamen quia multuz calida est ⁊ sicca sanguinez adurens nõ competit via cibi in regimine sanitatis Bene tamen conuenit via medicine quia stomachuz confortat ⁊ ipsum calefacit et sedat singultum et digerit ⁊ probibet vomitum fleumaticuz ⁊ sanguineũ ⁊ ad coytũ incitat ꝑpter inflationẽ que est in ipsa ⁊ humiditatẽ ortulanã ⁊ probibet sputũ sanguinis Et confert ad morsum canis rabiosi et est propria ad illud. Et si frustra ipsius in lacte dimittũtur nõ caseatur vt colligitur ex Auicenna secundo canonis capitulo de menta.

Cur moriatᷣ hõ cui saluia crescit in orto
Cõtra vim mortis nõ ẽ medicamẽ ĩ ortis
Saluia ꝯfortat neruos / mannũqꝫ tremorẽ
Tollit / ⁊ eius ope febris acuta fugit

De menta

it curdles not

Saluia. castoreū. lauēdula. p̄mula veris
Nastur. athanasia sanāt paralitica mēbra
Saluia saluatrix nature consiliatrix

In hoc textu autor principaliter tria facit/ p̄mo innuit magnam vtilitatē saluie querēs p modū dubii. Cur hō moriatur in cuius orto crescit saluia. Ad hoc respōdetur in secundo versu sic q̄ nulla est medicina crescēs in ortis q̄ probibeat mortē q̄uis in ortis bene crescat medicina probibens putrefactionē corporis ꝛ bumiditatem naturalē defendens ne cito dissoluatur. Et istud innuit Auicenna tercia primi ca. singulari dicens Et ars quidē sanitatē custodiendi non est ars que a morte securos nos faciat neq̄ corpus ab extrinsecis nocumentis muniat neq̄ vnū quodq̄ corpus ad vltimā vite longitudinē ducat que est secundū bominē absolute sed de duabus rebus securitatem prebet putrefactionis penitus probibitione ꝛ defensione hūiditatis ne cito dissoluatur Secūdo ponit tres effectus saluie quorū primus ē q̄ saluia ꝯfortat neruos quia exsiccat humiditates quibus impediuntur et relaxantur nerui. secundus est q̄ remouet tremorē manuū Cuius causa est q2 ꝯfortat neruos vt dictū ē Iam ōe cōfortās neruos tremorem remouet cū tremor causetur ex debilitate neruorum. Et propterea senes aliqui et vetule specialiter imponunt potui siue cibo eorum folia saluie. tercius est q̄ remouet febrem acutam id est impedit eam ne contingat. Cuius cā p̄t esse q2 exsiccādo hūores ip̄edit eoꝝ putrefactōē ad quā posset seq̄ febris acuta

Et p maiori noticia sciēdū est q salvia est calida et sicca ꝛ ideo nō multū cōpetit p se via cibi. Sz tn̄ ipa salvia multū cōfortat nervos hoies in sanitate mul tū vtunt' salvia dupliciter/primo quidē cōponendo ex ea vinū salviatū quo vino hoies in latitudine sa nitatis vtunt' spāliter in principio mense ꝛ competit hmōi vinū paraliticis et epilenticis moderate sump tum ꝛ precedente purgatione antecedētis medicine. Secundo vtunt' salvia in salsis Nā excitat appetitū ꝛ specialiter cū stomachus fuerit repletus malis hu morib9 crudis et indigestis. Et ē duplex salvia scz domestica et habet lata folia et magna. Alia est que vulgariter nobilis dicitur ꝛ habet minora et structi ora folia. Et apud medicos dicitur lilifagus. Ter cio enumerat autor sex res medicinales valentes in curatione paralisis. Et dicitur q salvia. castoreum lavendula. premula. veris. nasturcium ꝛ athanasia curant ꝛ sanant membra paralitica. i. paralisi tacta sive debilitata. De salvia autē causa patet ex dictis quia vt dictum est salvia confortat nervos qui in paralisi debilitati sunt. Et etiam quia salvia calida est ꝛ sicca consumit materiam fleumaticā inbibitaz nervis ex qua fit paralisis. De castoreo patet quia castoreum est maxime confortativum calefactivum ꝛ exsiccativum nervorum. Dicit enim Avic. secundo canonis ca. de eo q est subtilius ꝛ fortius ōni quod calefacit ꝛ exsiccat. Et postea dicit q cōfert nervis ꝛ calefacit ꝛ confert tremori ꝛ spasmo humido ꝛ stu pori ꝛ paralisi. Et postea adhuc subdit q non est aliquid magis iuvativum ventositati in aure q̄

ipsum cum ex castoreo accipit̃ quãtum est lens vna
⁊ dissoluitur in oleo nardino ⁊ distillatur in eam.
Plures alios effectus habet castoreum quos Auicẽ
na narrat loco preallegato. Et est castoreũ testicul9
cuiusdã animalis marini quod dicit̃ castor. Et ole
um de castoreo etiã multuꝫ valet in paralisi sicut ca
storeum post euacuatianem materie quia tunc illaꝫ
materiã que residua est consumit ⁊ neruos cõfortat
De lauendula etiaꝫ patet quia sua aromaticitate cõ
fortat neruos ⁊ sua calefactione cõsumit materiam
paralisis. De p̃mula veris etiaꝫ patet qꝛ sua aroma
ticitate ⁊ calefactione cõfortat neruos. Et dicit̃ pre
mula veris quia ẽ de primis aromaticis in vere cres
centibus. De nasturcio patet quia nasturcium est ca
lidum ⁊ siccum subtiliatiuum ⁊ incisiuum ⁊ resoluti
uum quare aufert materiã paralisis. Et dicit Auic.
secundo canonis ca. de eo ꝙ confert omni mollifica
tioni neruoꝝ quia calefacit ⁊ educit fleumata ⁊ mũ
dificat neruos a fleumate. Et ideo cõsulunt medici
vt nasturcium in quadragesima edat̃ propterea qꝛ
cibi quadragenales sunt fleumatici. Et ẽ nasturciuꝫ
herba cõis crescẽs in locis frigidissimis scꝫ in locis
petrosis et aquosis vbi sunt multi fontes. De atha
nasia vero que alio nomine dicit̃ tanacetum teutho
nice tente vel reyn vaen patet quia ista herba habet
virtutem purgandi fleumata et sua caliditate exsic
cat neruos. Et etiã habet virtutem purgãdi vermes
⁊ materiã ex qua generãtur. Et ideo gallici cõiter in
diebus paschalibus vtunt̃ athanasia frixa cũ ouis
ad purgãdum fleumata ex piscibus in q̃oragesima

generata ex quib9 facile generant' vermes in dispo sitis. Et in fine text9 autor subdit qp saluia dicit' q̄i saluatrix nature.

Nobilis ē ruta quia lumina reddit acuta
Auxilio rute vir quippe videbis acute
Ruta viris coytū minuit/ mulierib9 augꝫ
Ruta facit castū dat lumē et ingerit astum
Cocta facit ruta de pulicibus loca tuta

free from fleas. De Ruta

¶ Hic ponit autor quattuor effect9 rute prim9 est qp acuit visuꝫ. Et proprie succus ei9 vt dicit Auic. secundo canonis ca. de ea ꝛ pri9 dictuꝫ est ibi Allea nux ruta. Secundus ē qp ruta minuit desideriū coeundi in viris sed in mulierib9 auget. Cui9 cā p̄t eē ista qꝛ ruta sua caliditate et exsiccatione spma in viris minorat quod subtile ē ꝛ aereū sed in mulierib9 subtiliat ꝛ calefacit quia in eis spma ē aquosuꝫ et frigidū ꝛ ergo eas magis ad coytū incitat ꝓpter subtiliationē ꝛ caliditatē spermatis ex ruta. Terci9 effect9 eius est qp ruta facit astuciaꝫ. i. facilem apprehensionem ꝛ inuentioneꝫ alicui9 medii in causa subtili qꝛ propter calefactionem ꝛ exsiccationē subtiliat spiritus ꝛ sic ingeniū clarificat. Quart9 effect9 ē qp decoctio rute effugat pulices et hoc si ex ea irroretur' dom9 qꝛ interficit eas secūduꝫ qp cōiter dicunt medici Et secundū Auic. sexta quarti tractatu tercio ca. de effugatione pulicū. Quando aspergit' domus cum infusione coloquintide saliūt pulices ꝛ fugiunt ꝛ similiter ex decoctione rubi. Et postea subdit Auicenna.

Et dixerunt quidaꝫ qn̄ ponitur sanguis hyrci in fo
uea in domo aggregantur pulices apud eum deinde
moriuntur. Et similiter aggregantur super lignuꝫ li
nitum ex adipe ericii et effugiunt ex odore caulis et
foliorum oleandri. Et secundum aliquos nihil ma
gis deiectiuum est pulicum q̄ꝫ res fortis odoris ⁊ er
go ruta valet menta mentastrum lupulus et super
ōnia feces vel vrina equi. Item domus irrorata ex
decoctione seminis rape occidit pulices. Et si fumi
get domꝰ ex cornu taurino fugiēt pulices. Pro cap
tione tn̄ earū nihil meliꝰ ē q̄ꝫ īpositio pauci bōbacis
in lecto qꝛ in illo aggregant.

De cepis medici non consentire videntur
Colericis non esse bonas dicit galienus
Fleumaticis vero multū docꝫ esse salubres
Presertī stōacho pulchrūqꝫ creare colorem
Contritis cepis loca denudata capillis
Sepe fricās poteris capitis repare decorē

Hic loquitur autor de cepis. Et dicit quinqꝫ pri
mum est ꝙ medici dissentiunt de natura ceparuꝫ qꝛ
aliquibus videtur ꝙ cepe bone sunt fleumaticis. Ali
qui vero ꝙ eis non valent sicut forsan Rasis vult
quia dicit eas tercio alinansoris generare humores
superfluos in stomacho et fleumaticos. Secundum
est ꝙ Galienus dicit cepas multum obesse colericis
Cuius causa est quia vt dicit Auic. secundo canōis
ca. de cepe/ cepe est calidum in tercio ⁊ ergo nocet cali
dis vt sunt colerici. Tercium est ꝙ cepe multū valēt

onyons are bad for ye colerick good for ye flegmatick.

Anoynt a bald place of ye head wt ye iuyce of onyons

De Cepis

fleumaticis q2 sunt calide incisiue subtiliatiue abster siue ꝛ aperitiue q̄re fleumaticos hūores et viscosos in fleumaticis mltiplicatos digerūt incidūt subtili ant ꝛ abstergunt. Quartū ē ꝙ cepe valēt stōacho q2 mūdificāt ipm a fleumatib9 ꝛ ipm calefaciūt ꝛ ergo dicit Auic. loco p̄allegato ꝙ illud qđ ex cepe comedi tur ꝓpter suā caliditatē cōfortat stomachū debilez Et propter istud etiā decorāt colorē faciei q2 nō est possibile colorē faciei eē viuidū stomacho exn̄te mlt tum fleumatico aut repleto malis humorib9 crudis ꝛ fleumaticis. Quintum ē ꝙ loca depilata. i. loca pi lis priuata pilos siue crines recuperāt si cōterantur ce pe cocte ꝛ ex eis fricentur loca depilata. Et istud verū est qn̄ depilatio accidit propter opilationē pororū ꝛ corruptionez materie sub cute q2 cepe aperiunt po ros ꝛ resoluunt materiā malā que sub cute ē ꝛ bonaz ad locū attrahunt. Et ergo fricatio cum cepis valet in alopicia multū ut vult Auic. secundo canonis ca. allegato ꝛ septima quarti ca. de cura alopicie. Et propter istud infert textus ꝙ capitis decor poterit reparari per istam fricationem cuz cepis q2 capitis decor pili sunt. ¶ Pro maiori noticia effectuum cepa rum sciendum est ꝙ cepe excitant coytum/ appetitū prouocant/faciē rubificant/ cuz melle verrucas era dicant/ sitiz faciunt/intellectui nocēt quia humorez malum grossum generant/ saliuā multiplicant et suc cus earū confert aque descendenti in oculuz ꝛ abster git visum sicut colligitur ex Auicē. secundo canonis capitulo allegato. Sciendum vlterius ꝙ cepe trite cum melle et aceto conferunt morsui canis rabidi

onyons and hony take away warts

k2

⁊ ergo quidā superaddūt textui p̄cedenti istos duos versꝰ. Appositas perhibēt morsꝰ curare caninos. Si trite cū melle priꝰ fuerit ⁊ aceto. Et de isto etiā priꝰ dictū ē ibi Allea nux ruta.

Est modicū granū siccū calidūq; sinapis
Dat lacrīas purgatq; caput tollitq; veēnū

¶ Hic autor duo facit primo ponit complexionem ipsius grani sinapis dicens ꝙ granum sinapis est modicum granum calidum ⁊ siccū quod verum est quia est calidum et siccum vsq; ad quartum gradū secundum Auicennam secundo canonis capitulo de sinapi. Secundo ponit tres proprietates siue effectus grani sinapis/primus effectus est ꝙ commouet lacrimas. Cuius causa ē quia sua caliditate nimia subtiliat et dissoluit humiditates cerebri ex quibus tunc propter eaꝝ fluxū prouenīūt lacrime. Secundus effectꝰ seminis sinapis ē ꝙ expurgat caput .i. cerebrū mundificādo ⁊ abstergēdo humiditates fleumaticas a capite. Expurgat etiā caput naribꝰ iposi tum ꝓuocādo sternutationē sua mordicatiōe ⁊ ideo iponit' naribꝰ appopleticoꝝ. Per sternutatōnē āt expellūt' nocumēta cerebri. Et silr' semē sinapis sua caliditate subtiliat fleumata et dissoluit illa q̄ opilāt meatꝰ cerebri ex quoꝝ opilatōe sequit' appoplexia. Et sic relinquit' ꝙ semen sinapis est valde incisiuum fleumatis ⁊ cōsumptiuum ⁊ mundificatiuum Tercius effectus est ꝙ tollit venenum. Et istud concordat cum dicto Auicenne loco preallegato scilicet ꝙ fugiūt ex fumo eiꝰ vermes venenosi.

De sc̄te Sinapis

Crapl'a discutit capitis dolor atq3 grauedo
Purpuream dicunt violã curare caducos
¶ Hic ponuntur tres proprietates siue effectus vi ole primus effectus est q viola habet proprietatez sedandi ebrietatem. Cuius causa potest esse quia vi ola odorem habet temperatum atq3 suauem et talis maxime est cõfortatiuus cerebri/ forte enim cerebrũ nõ patitur cito ebrietatem sed debile. Et etiaz viola ẽ frigida quare cerebruz infrigidat et sic ineptificat ip̃m ad recipiendum fumum calidum. Secundus ef fectus ei9 ẽ q viola ẽ sedatiua doloris capitis atq3 grauedinis. Et istud verum est de dolore capitis ex calida cã vt vult Auic. secundo canõis ca. de viola ꝛ similiter Rasis tercio almãsoris ꝛ mesue. Et rõ est quia viola ẽ frigida ꝛ sic repugnat cause calide. Ter cius est q viola dicit' curare caducos. i. epilenticos Et dicit' notanter in textu dicunt. q2 cões autores nõ attribuunt istuz effectũ viole. Et ergo si iste effe ctus conueniat viole. Causa eius p̃t esse quia prop ter aromaticitatem viole cerebruz confortatur quo existente forti a modicis nocumentis non leditur et per consequens etiam non incurrit epilentiã que di citur parua appoplexia ex opilatione neruorũ sensi tiuorum cõtingens.

De vrtica

Egris dat sõnũ/ võitũ quoq3 tollit ad vsũ
Compescit tussim veterẽ/ colicisq3 medet'
Pellit pulmonis frig9/ vẽtrisq3 tumorem

Di urtica

Omnibus et morbis subueniet articulorum

¶ Hic ponuntur septē effect9 vrtice quoꝝ primus ē ꝙ vrtica dat egris somnuȝ qꝛ ē subtilatiua ⁊ incisiua ⁊ abstersiua fleumatis ⁊ grossoꝝ humoꝝ naturā grauātiū ⁊ somnū impedientium. Secund9 effect9 ei9 ē ꝙ tollit vomitū ⁊ vsum vomit9. Et rō ē qꝛ vomitus ⁊ nausea multū accidūt ex humore viscoso cui9 vrtica ē incisiua. Terci9 ē ꝙ vrtica sedat tussim antiquaȝ ⁊ maxīe mel in quo tpata fuerit semina vrtice qꝛ vrtica de pectore fleuma expellit viscosum scdm Rasim tercio alināsoris. Et siliter ei9 semen cū maxime sint incisiua abstersiua et subtiliatiua. Et dicit Auic. scdo canōis ca. de vrtica/ꝙ cuȝ bibit᷑ cū aqua ordei mundificat pect9 ⁊ qñ decoquunt᷑ folia ei9 in aqua ordei educit hūores grossos qui sunt in pectore sed ei9 semen ē forti9. Quart9 ē ꝙ cōuenit colicis .i. colicā patientib9 qꝛ vrtica ē incisiua subtiliatiua resolutiua et abstersiua hūiditatis fleūatice aut vētositatis grosse ex quib9 ꝓuenit colica plurimū. Et ē colica egritudo dolorosa in intestino dicto colō sicut yliaca egritudo dolorosa in itestino dicto yliō. Quit9 ē ꝙ vrtica pellit frig9 pulmōis ⁊ hoc ē ꝓpter sui caliditatē. Sext9 ē ꝙ vrtica ē sedatiua tūoris vētris qꝛ resolutiua ē vētositatis ex q̄ vt plurimū fit tumor vētris. Septim9 ē ꝙ vrtica subuēit dolorib9 articuloꝝ .i. iūcturaꝝ sicut artetice sciatice ⁊ podagre Et hoc verū est qñ proueniūt a materia frigida fleumatica grossa. Cuius causa est qꝛ vrtica ē calefactiua incisiua subtiliatiua materie fleumatice grosse.

Et preter istos effectus secundum Auicennā secundo canonis ca. de vrtica excitat coytum proprie semen eius cum vino/ ꝛ aperit orificium matricis/ et soluē do educit fleuma ꝛ humorem crudum sua abstersione ꝛ non cuȝ virtute solutiua que sit in ipsa. Ne tamen aliquis in gutture ex vrtica aut eius semine ledatur bonum est ꝙ post eius sumptionem bibatur aliquid de oleo rosaceo. Et est vrtica calida in principio tercii grad9 ꝛ sicca in scdo secundum Auicēnaȝ loco pallegato.

Ysopus ē herba purgās a pectore fleuma
Ad pulmōis opus cuȝ melle coquat̄ ysop9
Vultibus eximiū fertur reparare colorem

Hic ponunt̄ effectus ysopi quorū prim9 ē ꝙ ysopus purgat fleuma a pectore. Cui9 cā ē qꝛ ysopus ē herba calida ꝛ sicca in tercio multū abstersiua dissolutiua ꝛ cōsumptiua hūiditatis fleumatice ꝛ habȝ respectū singularē sup ptes pectoris ꝛ propterea ysop9 proprīssime dicit̄ purgare fleuma a pectore. Secundus effectus ē ꝙ etiā valet ad purgāduȝ pulmonē a fleumate eadem de cā. Et proprie si coquat̄ cuȝ melle quia mel etiā est abstersiuuȝ ꝛ abstersione mellis augmentatur abstersio ysopi. Et istud ideȝ vult Auicēna secundo canonis capitulo de ysopo dicens ꝙ ysopus confert pectori ꝛ pulmoni patientibus a disnia et tussi antiquis ꝛ eius decoctio cum ficubus ꝛ melle similiter. Tericius effectus ē ꝙ facit bonū colorem faciei. Et istud etiam vult Auicenna loco preallegato dicens ꝙ eius potus efficit colorem bonū

k 8

Hysope sodden wt hony is good for ye lunge

De ysopo /

Et preter istos effect9 soluendo educit fleuma ⁊ vermes vt vult Auicenna ibidē. Et secundū platearium vinū decoctiōis eius matricē mūdificat a superfluis humorib9 ⁊ abstergit.

De cerifolio

chervel or chervil

Appositū cancris tritū cuȝ melle medetur
Cum vino potum poterit sedare dolorem
Sepe solet vomitū vētrēq; tenere solutum

¶ Hic ponuntur tres effectus cerifoli / primus est ꝙ cerifolium tritum cum melle et superpositum cancro curat ipsum. Et istud idem dicit platearius ca. de cerifolio. Et est cancer apostema melancolicum corrodens partes corporis tam carnosas ꝗ̄ neruosas. Et dicitur cancer quia procedere videtur vt cancri. Secundus effectus est ꝙ cerifolium bibitum cuȝ vino abscindit dolorem ventris. Cuius causa est quia ventris inflationem de grossa ventositate ex qua prouenit dolor mitigat cum stomachi ventositatem ⁊ omnium viscerum soluit ⁊ opilationem aperit. Et ad hoc etiā coadiuuat vinū. Tercius effect9 est ꝙ cerifoliū sedat vomitū ⁊ fluxū vētris. Cui9 cā est quia cū cerifoliū calidū est in tercio gradu ⁊ sic cum in secūdo materiā illā digerit ⁊ exsiccat ex qua prouenit vomit9. Et istud maxime verū est qn̄ vomit9 aut solutio vētris ꝓueniunt a materia frigida fleumatica. Et pter istos effect9 ꝓuocat vrinā ⁊ mēstrua ⁊ soluit dolorē lateris renū ⁊ vesice ⁊ ꝑcipue datū cū mellicrato.

Enula campana reddit precordia sana
Cum succo rute si succus sumitur huius
Affirmant ruptis nil esse salubrius istis

¶ Hic ponunt᷑ duo effect⁹ enule cāpane/ quoruȝ primus ē ꝙ enula cāpana cōfortat ꝑcordia. i. orificiū stomachi quod proprie ꝑcordium dicit᷑ siue mēbra spiritualia. i. mēbra ābelit⁹ q̄ vicina sunt cordi. Et spāliter radix ei⁹. Ꝗꝛ āt cōfortet orificiū stomachi patet qꝛ cū radix enule sit odorifera ɔfortat mēbra neruosa/ orificiū āt stomachi mēbrū neruosuȝ ē. Ꝗꝛ āt cōfortet mēbra spiritualia patet qꝛ vinū factum ex enula quod vocat᷑ vinuȝ enulatum mūdificat pectus ⁊ pulmonē vt vult Auic. secundo canonis ca. de enula. Et enula etiā scd̄m ipȝ ibidē deglutita cū melle adiuuat ad expuendum ⁊ ē ex eis que letificant ⁊ cōfortant cor. Secundus effect⁹ ē ꝙ succ⁹ enule cuȝ succo rute maxime valet ruptis. i. patientib⁹ rupturā siue descensum intestinoꝝ ad bursam testiculoꝝ ⁊ hoc maxīe qn̄ ruptura ē ꝓpter vētositatē qꝛ illā dissoluūt succ⁹ rute ⁊ enule. Et ꝑter istos effect⁹ enula bona ē stōacho malis hūorib⁹ repleto ⁊ aperit opilatiōes epatis ⁊ splenis vt vult Rasis tercio alinansoris. Et cōfert ōib⁹ lesionib⁹ ⁊ dolorib⁹ frigidis ⁊ cōmotiōib⁹ ventositatū ⁊ inflationis scd̄m Auicēnam loco preallegato.

Πεηγrovaλ.

De pulegio

Cum vino coleram nigrā potata repellit
Sic dicūt veterē sumptū curare podagraȝ

¶ Hic ponunt͛ duo effect⁹ pulegii quoꝝ primus est ꝙ pulegiũ ⁊ principaliter aqua ei⁹ sumpta cũ vino purgat colerã nigrã. Secund⁹ ẽ ꝙ pulegiũ hab; proprietatẽ curãdi podogrã veterẽ ex quo habet ꝓprietatẽ liquefaciẽdi ⁊ dissoluendi fleuma ex quo podogra sepi⁹ generari solet. Et circa istud ẽ notãdu; ꝙ vt dicit plateari⁹ pulegiũ ẽ calidũ et siccũ in tercio gradu/subtilẽ hẽt substãciã virtute; habet cõfortatinã ex aromaticitate/aperitiuã ex substãtia ⁊ qualitatib⁹/attractiuã ex ignea substãtia ł natura/ cõsumptiuã ex calore ⁊ siccitate. Et solũ vinũ decoctõis ei⁹ valet cõtra dolorẽ stõachi ⁊ intestinoꝝ ex frigiditate vel ventositate.

De nasturtio

Illius succo crines retinere fluentes
Allitus asseritur dentisq; curare dolorem
Et squamas succ⁹ sanat cũ melle punctus

¶ Hic ponunt͛ tres effect⁹ nasturcii quorũ primus ẽ ꝙ nasturciũ habet proprietatẽ retinendi crines defluentes et hoc si caput vngatur cum succo eius vel si aqua vel succus eius bibatur et hunc effectu; tangit Auicenna secundo canõis ca. de nasturcio dicens Retinet capillos cadẽtes bibitum et linitum. Secundus eius effectus est ꝙ curat dolorẽ dentium et hoc maxime ex causa frigida quia nasturcium est incisiuum resolutiuum ⁊ calefactiuu; vt patuit prius ibi Cur moriatur homo. Tercius effectus eius est ꝙ succus eius habet propritatem curandi squamas

pelli adherentes qñ sumitur cum melle ⁊ ex eo linitur locus. Et causa est quia tales squame generant᷑ ex fleumate salso. Nasturcium autem vt predictum est omne fleuma purgat et ergo per intus sumptum ꝓhibet causam squamarum ⁊ ab exterius linitum sua abstersione eas abstergit et maxime cum melle quia hoc etiam abstersiuum est et sic iuuat abstersionem nasturcii. Et preter istos effectus nasturcium exsiccat putredinem vacuitatis ventris/mundificat pulmonem et confert asmati ⁊ in medicinis asmatis ponitur propter illud quod est in ipso de incisione et subtiliatione/calefacit stomachum ⁊ epar ⁊ confert grossiciei splenis ⁊ proprie quando ex eo fit emplastrum cum melle ⁊ facit euomere coleram ⁊ educit eã solutione/augmentũ efficit in coitu ⁊ soluẽdo educit vermes ⁊ ꝓuocat mẽstrua vt vult Auic. scd̓o canõis loco p̄allegato.

De celidonia

Celandine

Cecatis pullis hac lumina mater yrundo
Plinius vt scribit q̃uis sint eruta reddit

¶ Hic ponitur vnum notabile de celidonia. Et est ꝙ quando pulli yrundinis excecati fuerint tũc mater affert celidoniam ⁊ cum ea fricat oculos pulli excecati et sic visus restituitur. Et per hoc dat innuere autor ꝙ celidonia maxime confortat visum. Et istud etiam manifeste patet quia in medicinis valentibus contra debilitatem visus communiter ponitur Et est celidonia herba nota glaucum habens succũ.

historia

Causa ãt quare ipi yrundini data est virt9 cognoscendi celidoniã plus q̃ aliis auibus potest esse ista quia pulli yrundinis sepius cecitatem patiuntur q̃ pulli aliarum auium quia feces yrundinum habent vim excecatiuam oculorum et sepius patiuntur a fecibus matrum. Et est sciendũ q secundũ platearium celidonia est calida ꝛ sicca in tercio gradu. Et ex q̃litatib9 suis ꝛ substãcia habet virtutẽ dissoluẽdi consumẽdi ꝛ attrahẽdi. Et radices ei9 trite ꝛ in vino decocte valẽt ad purgandũ caput ꝛ vuulã ab humore frõ ꝛ humido si patiẽs fumũ p os recipiat ꝛ postea vinũ gargarizet.

De salice

Auribus infusus vermes succus necat ei9
Cortex verrucas in aceto cocta resoluit
Pomorum succ9 flos partus destruit eius

Hic autor tria dicit de salice/ primũ ẽ q succ9 salicis auri infusus interficit vermes auris. Et istud potest prouenire propter stipticitatẽ ꝛ exsiccatõnẽ eius. Et est hic scienduꝫ q scdm Auic. scdo canonis ca. de salice. Non est aliquid magis vltimuꝫ q̃ succ9 folioꝝ eius in cura sanici que currit ex aure. Scdm est q cortex salicis. i. extrema pars eius in aceto decocta resoluit verrucas. Auicenna vero loco preallegato dicit q ei9 cinis eradicat verrucas linit9 cũ aceto ꝛ istud ẽ propter vehementẽ exsiccationẽ cineris ei9. Pro delectione tamen verrucarũ non est aliquid magis abscindens verrucas q̃ fricatio portulace

Succus salicis auri infusus interficit vermes auris

succus foliorum curat saniem que currit ex aure

Eius cinis eradicat verrucas,

et sic fricatio portulaca [illegible] sup verrucas, — portulaca purselane

sup verrucas. Et facit hoc portulaca sui ꝓpꝑetate ⁊ nō qualitate scḋȝ Auic. scḋo canōis ca. de portulaca Terciū ē ꝙ flos salicis ⁊ succꝰ pomoꝝ. i. fructuū eiꝰ nocēt partui qꝛ ꝓpter stipticitatē ⁊ exsiccatōneȝ eorū reddūt partū difficilē.

Confortare crocus dicatur letificando
Mēbraqꝫ defecta confortat epar reparādo

¶ Hic ponunt᷑ aliqua iuuamēta croci quoꝝ primū est ꝙ crocus cōfortat corpus humanuȝ letificando. Et circa istud est sciendū ꝙ crocꝰ tantā ꝓprietatem habet letificandi ꝙ datus in maiori quātitate ꝙ̄ debeat interficit letificando siue ridendo. Unde dicit Auic. secundo canōis ca. de croco ꝙ tres aurei de ip̄o interficiunt letificando. Et est aureū pōdus dragme vniꝰ ⁊ semis. Scḋm ē ꝙ crocꝰ cōfortat mēbra defecta ⁊ principaliter cor. Cōfortat etiā stomachuȝ ꝓpter suā stipticitatē ⁊ caliditatē. Et ꝓpter eandē cām etiā reparat epar ⁊ maxīe propter stipticitateȝ q̄ nō permittit dissolui epar. Nimiꝰ tn̄ vsus eiꝰ inducit nauseā ⁊ deicit appetitū. Et istud innuit Auic loco p̄ allegato dicens. Ip̄e facit nauseā ⁊ deicit appetitum propterea ꝙ oppositus ē acetositati que ē in stomacho ex qua ē appetitꝰ. Et p̄ter istos effectꝰ ē faciens somnū ⁊ obtenebrās sensꝰ ⁊ cū bibit᷑ in vino inebriat abstergit visuȝ ⁊ ꝓhibet fluxū ad ip̄m / Facit anhelitum facilē ⁊ cōfortat instrumēta anhelitus. excitat coytum ⁊ prouocat vrinam vt vult Auicenna loco preallegato.

De porro

Reddit fecundas p mansum sepe puellas
Isto stillantem poteris retinere cruorem

¶ Hic ponuntur duo iuuamenta porri/primũ est q porrum per mãsum .i. per comestionẽ eius reddit puellas sepe fecũdas. Cuius ratio põt esse qr secundum Auic. secũdo canonis ca. de porro cõfert coartationi matricis et duriciei q̃ est in ipa que põt esse impedimẽta conceptionis. Secundũ est q porrũ abscindit fluxũ sanguinis nariũ. Idẽ vult Auic. loco p̃allegato. Et plures alii effectus eius dicti sunt prius ibi Allea nux ruta.

c.75. Qd piper ẽ nigrũ nõ ẽ dissoluere pigrum
Fleumata purgabit digestiuãq3 iuuabit
Lencopiper stomacho pdest tussiq3 dolori
Utile preueniet motum febrisq3 rigorem

¶ Hic ponuntur multa iuuamenta piperis et primo tria piperis nigri / quorum primum est q piper nigrum non est pigrum in dissoluendo .i. resoluendo propter fortem eius caliditatẽ et siccitatẽ ẽ enim calidũ et siccũ in q̃rto. Scdz ẽ q purgat fleumata quia attrahit ex interiori corpore fleuma et ipm cõsumit similiter fleuma in pectore et stomacho inuiscatuz remouet ipm calefaciẽdo subtiliãdo et dissoluẽdo. Tercium est q ẽ iuuatiuuz digestiue. Et istud patet per Auicennã secundo canõis ca. de pipere dicentez q piper est digestiuũ faciens appetitũ. Et istud maxime intelligenduz de pipere lõgo qd est magis cõueniẽs digestioni crudorum humorum q̃ album vel nigrũ

vt testat^r Galien9 quarto de regimine sanitatis ca · septimo· Scdo ponit quinq3 iuuamēta leucopiperis ·i· piperis albi quoꝝ primum ē ꝙ piper albū cōfortat stomachū. Et istud patet per Galienū loco p̄allegato dicentē ꝙ ē cōfortās stomachū super alia duo pipera. Et ide3 vult Auic. scdo canōis ca. de pipere dicēs· Et albū magis cōueniens ē stomacho ⁊ vehementi9 cōfortat. Scdm est ꝙ piper confert tussi maxime ex materia frigida fleumatica q2 illa3 calefacit dissoluit ⁊ incidit· Et istud vult Auic. loco p̄allegato dicēs ꝙ qn̄ administrat^r piper in electuariis ē cōueniēs tussi ⁊ doloribu9 pectoris. Terciū est ꝙ piper albu3 cōuenit dolori· Et p̄t istud ītelligi de dolore pectoris sicut ex Auic· allegatū ē. Vel de dolore vētoso Tali enī conuenit omne piper q2 ōe piper sui caliditate carminatiuu3 est ventositatū et sic educit vētositates· Auic. vero loco preallegato dicit piper albū ⁊ similiter longum conuenire in dolore ventris pungitiuo si bibatur cum melle et foliis lauri recentibus Quartum est ꝙ vtiliter potest preuenire motum febris id est accessionem siue paroxismum febris ⁊ hoc febris frigide quia in tali piper aliquomodo materiam calefacit ⁊ digerit· Quintum est ꝙ piper album valet in rigore febrium· Cuius causa est quia piper sua caliditate confortat neruos ⁊ materia3 sparsam super eos consumit· Et Auicēna dicit ꝙ fricando fit inunctio ex ipo cū vnguēto ⁊ confert rigori· Et ista iuuamenta quinq3 etiam possunt conuenire aliis generibus piperum vt ex Auicenna loco preallegato patet · Et preter istos effectus piper calefacit

nervos ꝛ lacertos adeo ꝙ in hoc non est aliud ei par mundificat pulmonem prouocat vrinam paucuȝ de ipo/ sed multū de ipo soluit ventreȝ vt colligitur ex Auicenna loco preallegato. Et circa istud sciendum est ꝙ triplex est piper scȝ piper album quod dicitur leucopiper/ piper longum quod dicitur macropiper ꝛ piper nigruȝ quod dicitur melanopiper. Piper album dicit quod est viride multuȝ humidum. Et qñ illud est desiccatū aliquātulū ita ꝙ appareat quedaȝ discōtinuatio inter ei9 partes nō tñ sit pfecte maturatū dicit piper longū. Sed qñ ē perfecte maturatū tunc dicit piper nigꝝ.

c.76. **Et mox p9 escam dormire nimisqȝ moueri**
Ista grauare solent auditus ebrietasqȝ

Hic tanguntur tria grauedinem auditus inducētia/ primuȝ est immediatus somnus post cibū sumptum et hoc vsqȝ ad repletionem. Cuius causa potest esse ista quia somnus immediate post cibū sumptū facit indigestionem ciborum / cibi autem indigesti grossos ac indigestos fumos procreāt qui sua grossitie meatus auditus opilant ꝛ etiam spiritus auditiuos ingrossant ꝛ perturbant. Secundum ē nimius motus post cibū sumptum quia talis etiaȝ impedit digestionem ꝛ clausionem debitaȝ orificii stomachi Aliqui tñ textus loco nimis habent min9 ꝛ tunc sensus ē ꝙ null9 motus post cibum sumptum etiaȝ grauat auditum. Cuius ratio est quia tunc orificiū stomachi non ita facile clauditur sicut per paucam deambulationē qua cibi descēdūt ad fundū stomachi

Jaz stomacho non existente clauso fumi multi ascendunt ad caput grauantes auditũ. Terciũ ẽ ebrietas q₂ ex ebrietate procreant̃ fumi m̃lti ꝛ vapores qui ascẽdunt ad caput ꝛ ad organuz audit⁹ sp̃m eius pturbãtes ꝛ auditum grauãtes. Et nõ solum ebrietas inducit nocumẽtũ auditui sed etiã visui ꝛ õibus sensib⁹ propter eãdem cãm vt etiã prius dc̃m ẽ. Auicenna vero quarta tercii ca. sc̃do de cõseruatõne sanitatis auris etiã dat tria nocẽtia auribus. Et dicit. Et ex eis quidẽ que nocẽt auri ꝛ reliquis sensibus sunt Fastidiuz ꝛ repletio ꝛ ꝓprie somnus sup repletionẽ. Et est sciendũ ꝙ aliqui textus adhuc habent vnum versum continentem adhuc alia inducentia grauedinez auditus. Et est iste. Balnea sol vomitus affert repletio clamor/quia ista inducunt etiã grauedinez auditus maxime tñ tinitum q₂ dicit Auic. quarta tercii ca. de cura tĩnitus. Oportet vt oẽs iste vitent solem ꝛ balneum laboriosum ꝛ vomitũ et clamorez ꝛ repletionẽ

Metus. lõga fames. vomit⁹. pcussio. cas⁹ c. 77.
Ebrietas. frigus. tinitum causat in aure

Hic tãgũt̃ septẽ ĩducẽtia tinitũ i aure. i. sonũ quẽ hõ videt̃ audire exteri⁹/quoꝝ primũ ẽ met⁹ ꝛ secũdũ alios mot⁹. Cã ẽ de metu q₂ in metu spũs ꝛ hũores mouent̃ ad interiora sc₃ vers⁹ cor subito ex quo motu facile generat̃ vẽtositas q̃ penetrãdo ad organum audit⁹ tinitũ causat. De motu etiaz patet q₂ ex motu corporali etiã cõmouent̃ hũores ꝛ spũs ex q̃ cõmotione etiã generat̃ ventositas facile q̃ veniens

ad aures tinitum causat q2 tinitus causat̃ ꝓpter ali quã ɔmotionẽ vaporis aut vẽtositatis circa orga nũ audit9 cõmouentiũ aerẽ cõnaturalẽ ĩ organo au dit9 existentẽ. Scdm ẽ lõga fames. Et rõem subiun git Auic. q̃rta tercii ca. nono dicẽs. Et illud ẽ ꝓpter agitationeʒ cadẽtẽ in hũorib9 ĩpsis ĩ corpe quiescen tib9 i ipo. Et cũ nõ ĩuenit natura cibũ aliquẽ cõuer tit̃ ad eos ⁊ resoluit ipos ⁊ mouet eos. Terciuʒ ẽ vo mit9 q2 in vomitu qui ẽ mot9 laborios9 mouẽt̃ ma xime humores ad caput In signum cui9 oculos ⁊ fa ciẽ videm9 fieri rubeos ⁊ visus fieri nocumentũ. Et sic etiã facile mouẽt̃ in vomitu vapores ⁊ vẽtosita tes ad organum auditus. Quartũ ẽ pcussio spere in capite ⁊ maxĩe in aure. Cuius cã ẽ q2 ex tali etiaʒ ac cidit vehemẽs cõmotio aeris cõnaturalis in organo auditus exñtis q2 natura aliquo mẽbro leso imme diate nutrit ad ipm spiritum ⁊ sanguinẽ qui sunt in strumenta nature ex quib9 tunc accidit in aure ɔmo tio. Quintuʒ ẽ cas9 ⁊ maxĩe supra caput ꝓpter ean dem cãm que dicta ẽ de percussione. Et etiam ex casu quocunq3 vehemens fit cõmotio humoꝝ in corpore Sextuʒ ẽ ebrietas. Cui9 cã ẽ q2 in ebrietate caput re plet̃ fumis ⁊ vaporib9 ex quibus ad organũ audit9 veniẽtib9 facile cõmouet̃ aer cõnaturalis in organo auditus existens. Septimum ẽ frig9 ex forti eniʒ fri gore debilitatur organum quare ex leui causa facile patitur vel contingit timnitus ex forti frigore quia forte frigus causat ventositates. Et non solum ex istis causis cõtingit timnitus aurium ymmo ex plu ribus aliis sicut ex ventositate in capite generata

⁊ in ipo mota/aut ex sonitu saniei que generat' for tasse in ipa ⁊ ex feruore puris i ptib9 ei9/aut ex motu vẽtositatis accidẽtis multotiens in meatib9 eius sicut fit in febribus / aut ex repletione superflua in corpore ⁊ proprie in capite/ aut ex materia viscosa resoluta in paucam ventositatem/ aut ex medicinis quarum proprietas est vt retineant humores ⁊ ventositates in partibus cerebri vt colligitur ab Auic. loco pallegato.

Balnea/ vīa/ ven9/ vẽt9/ pip/ allea/ fum9
Porri/ cū cepis/ lens/ fletus/ faba/ sinapis
Sol/ coit9/ ignis/ labor/ ict9/ acūina pl'uis
Ista nocent oculis sed vigilare magis

Hic ponunt'.xxi. res nociue oculis/ prima est balneum siue humidū siue siccum quod stupha dicitur primo quia calefacit eos calefactione multa ⁊ sic ledit eoꝝ cōplexionem cuȝ naturaliter sint frigidi de natura aque. Secūdo quia exsiccat ⁊ resoluit humiditates subtiles oculorū quibus spiritus visiui qui sunt ignei habent refocillari ⁊ tẽperari. Et propter istud plures reperiunt' ceci supra renuȝ in quib9 cōiter vtū t' stuphis ⁊ balneis quẽadmodū etiaȝ plures reperiunt' leprosi in hollādia q̄ȝ aliqua alia regione propter indebitū regimẽ. Scda res ẽ vinū ⁊ hoc īmoderate sumptū tale eniȝ debilitat oculos ⁊ visum qꝛ caput replet fumis ⁊ vaporib9 et ergo etiam ebetat oẽs sensus. Tercia res ẽ venus.i. nimius vs9 coytus qui ab ōibus medicis fertur debilitare multū visuȝ

Et Aristotiles quarta probleumatū particula pro bleumate tercio assignat cām istā scʒ qꝛ p coytuʒ au fert quod oportunū ē oculis. Oportet eniʒ humiduʒ aqueū subtile eis inesse in quo visibiles sp̄s fulciāt Nā ocul⁹ naturaliter est talis scʒ humid⁹. Vn̄ de sen su ⁊ sensato ⁊ quinto de generatōe aialiuʒ dicit̄ ocu lum esse de natura aq̄. Sʒ euulsis humidis ⁊ euacu atis cōuenit supiora desiccari ꝓpter qd̄ oculi a sui recedunt natura q̄ humiditate vigebat. Et merito oculi vigēt humiditate qꝛ p spirit⁹ igneos qui sunt in multo motu euanescerēt nisi humido sustētarent̄. Et ex isto manifestuʒ ē ꝙ coyt⁹ exsiccat ptes superi ores substrahendo humiduʒ ad quod sequitur lesio acuitatis visus. Quarta res est vētus ⁊ maxime me ridiōalis de quo dicit Ypocras tercia āphorismorū āphorismo illo Austrini flat⁹ ꝙ est caliginosus. i. ca liginē ⁊ obscuritatē in oculis inducēs quod prouēit qꝛ talis ventus caput replet humiditatibus ebetan tibus sensus ⁊ spirit⁹ offuscātib⁹. Quinta res est pi per quod prouenit propter sui acuitatē qua generat fumos oculos mordicātes. Sexta est allea q̄ etiā no cēt visui propter eoꝝ acuitatē ⁊ vaporositatem vt etiā prius dcm̄ ē ibi Allea nux ruta. Septima est fu m⁹ qui etiā nocet oculis propter sui mordicationeʒ ⁊ exsiccatiōʒ. Octaua ē porri quia ex esu ipoꝝ gene rantur fumi grossi melancolici quibus visus obum bratur vt etiam prius dictum est ibi Allea nux ru ta. Nona est cepe quarum comestio nocet oculis pro pter earum acuitatem. Decima est lens de quo dicit Auicenna secundo canonis capitulo de lente ꝙ illi⁹

qui plurimum ei9 comestione vtit᷑ vis9 obtenebrat᷑ propter vehementiã exsiccatiõis eius. Undecia res ẽ flet9 nimius qui debilitat oculos ex eo ꝙ ĩducit debilitatẽ retentiue oculoꝝ. Duodecia ẽ faba cui9 vsus generat fumũ grossum melãcolicũ obtenebrãtẽ spũs visiuos sicut porrum. Et ergo etiã comestio fabarũ inducit somnia terribilia. Deciatercia ẽ sinapis cui9 vs9 inducit debilitatẽ vis9 ꝓpter eius acuitatẽ. Decimaq̃rta ẽ aspicere solẽ ⁊ hoc ẽ propter ei9 vehemẽtẽ nitorẽ ⁊ splendorẽ q̇b9 destruit᷑ vis9 vt pȝ ad expientiã ⁊ hoc ideo q₂ vehemẽs sensibile nõ proporcionatum sensui sicut radii solares corrũpunt sensum. Decimaquita ẽ coyt9 ⁊ maxie p9 nimiã repletionez vel magis p9 nimiã vacuitatẽ ⁊ inanitionez ⁊ de ista re dictum ẽ. Decimasexta ẽ ignis cui9 inspectus cãt siccitatẽ vehementẽ in oculis ⁊ sic ledit visuȝ ⁊ etiam ledit propter claritatez eius. Et ergo cõiter videmus fabros ⁊ illos qui cõtinue corã igne operant᷑ rubeos aut debiles habere oculos. Decimaseptima nimi9 labor q₂ talis etiaȝ vehemẽter exsiccat. Deciaoctaua ẽ pcussio cõtra oculos q̃ ledit oculos ⁊ visum q₂ facit sanguinẽ ad oculos fluere spm̃ visiuum pturbantẽ ⁊ aliq̃n apostema generãtẽ. Decianona ẽ nimi9 vs9 rerum acutaꝝ videlȝ vti diuersis salsamentis acutis ⁊ hoc propter acuitatẽ fumoꝝ ex ipis generatoꝝ. Uicesima ẽ puluis siue ãbulare in locis puluerulẽtis in quib9 dꝫ facili puluis ad oculos puenit et visum offuscat. Uicesimaprima et inter ceteras magis ledẽs oculos et visum est nimium vigilare quia vigilie nimie nimiã siccitatẽ in oculis inducũt. Et in generali

omnis repletio nocet oculis similiter omne quod ex siccat naturã ⁊ omne quod turbat sanguinẽ ex reb9 salsis acutis ⁊ aliis ⁊ omnis ebrietas. Vomitus ve ro confert ei inquãtum purgat stomachum et nocet ei inquantum mouet materias cerebri expellẽdo eas ad ipsum. Et ergo si fuerit vomitus necessarius de bet fieri post cibum ⁊ cuꝫ facilitate. Et similiter som nus superfluus nocet visui ⁊ somnus statiꝫ post re pletioneꝫ/et multitudo fleubotbe mie ⁊ proprie cum ventosis cõtinuis. Et istud colligit ex Auicenna ter cia tercii tractatu q̃rto/ca quarto de rememoratiõe reꝝ visui nocentiũ vbi etiã Auic. plures ex causis in textu narratis exprimit.

c.79. Feniculus. verbena. rosa. celidonia. ruta
Ex istis fit aqua que lumina reddit acuta

¶ Hic tãgunt quinqꝫ res medicinales quaꝝ aq̃ con fert visui. Prĩa ẽ fenicul9 cui9 suc9 in oculo posit9 acuit visuꝫ scdm Rasim tercio almãsoris. Scda est verbena cui9 aq̃ a cõib9 medicis põit in receptis va lẽtib9 ɔtra debilitatẽ vis9. Tercia ẽ rosa cui9 aq̃ cõ fortãdo spm̃ aialẽ p̃t ɔfortare visum. Quarta ẽ celi dõia ⁊ ẽ berba hñs succũ citrinũ. Et dr̃ celidonia q̃si celica dona donãs. Quita ẽ ruta ⁊ ẽ berba cõis ⁊ aq̃ istaꝝ duaꝝ herbaꝝ sil'iter valẽt vt ex cõibus auto rib9 medicine patet. Et de plurib9 istaꝝ herbaꝝ p9 in diuersis passibus dcm̃ ẽ ãplius.

c.80. Sic dentes serua porrorum collige grana
Ne careas iure cum iusquiamo simul vre

fo 83

Sicq; p embotũ fumũ cape dente remotũ

Hic ponuntur alique medicine valentes ad dolorem dentium. Et dicit textus q semina porrorum et iusquiamus simul usta valẽt in dolore dentium. Et debent sic administrari succus iusquiami cum seminibus porrorum debent simul comburi et fum9 istorum per embotum recipi in illa parte in qua est dolor dentis. In iusquiamo enim est virtus stupefaciẽdi et sic ex stupore dolor nõ percipitur. Et in fumo seminis porri est virtus interficiendi et eiciendi vermes qui aliqñ in cõcauitatibus dentiũ existentes intollerabilem faciunt dolorẽ. Et istud dicit Auicẽna scdo canõis ca. de porro. Et ẽ porrũ herba nota. Et iusquiam9 ẽ herba stupefactiua habens longa folia pinguia et fetida.

Nux/oleũ/frig9 capitis/ãguillaq; potus c. 41

Ac pomũ crudũ faciũt hoĩem fore raucuz

Hic ponuntur sex cause raucedinis vocis/quarũ prima est nux id est comestio nucum quia nuces mltum exsiccant et ergo vocem exasperant et faciunt eã similem vocibus gruum. Secunda est oleum cui9 vs9 potest inducere raucedinez quia partes eius alique viscose adherent ipsi canne pulmonis facientes raucedinem / secundo p̃t inducere raucedinem in corporibus colericis quia oleum in talibus cito inflãmatr et sic inducit ex tali calefactione exsperationez et raucedinez/prima tñ causa videtur melior. Tercia ẽ frig9 capitis. Cui9 cã ẽ quia ex frigore capitis fit con p̃ssio cerebri ex c9 cõpressiõe fluũt humores deorsuz 18

versus guttur et cannam pulmonis inducentes rau
cedinem propter nimiā humectationē cāne. Quarta
est āguilla sive comestio anguille quia ex esu ei9 fleu
mata viscosa multiplicantur que venientia ad can
nam pulmonis illic adherent inducentes raucedinē.
Quinta est potus nimius ⁊ maxime quādo itur vor
mitum. Cuius causa est quia ex tali canna pulmōis
etiam multū humectatur. Nā vehemens humectatio
canne pulmonis potissima est causa raucedinis vo
cis secundum omnes medicos. Sexta est pomuꝫ cru
dum quia inquantum cruduꝫ multiplicat fleumata
Et si sit cum hoc immaturū stipticuꝫ sive ponticum
guttur exasperat.

c. 82 Ieiuna / vigila / caleas dape / valde labora
Inspira calidū / modicū bibe / cōprime flatū
Hec bene tu serua si vis depellere reuma
Si fluat ad pectus dicatꝛ reuma catarrus
Ad fauces brancus ad nares esto corisa

¶ Hic tāguntur septem quibus curatur reuma / pri
mum est abstinentia sive ieiunium quia per hoc ma
teria reumatis diminuitur quia abstinentia exsiccat
et materia melius maturatur et consumitur quia na
tura non habens materiaꝫ cibalem in quā agat agit
in materiam reumatis ⁊ consumit eam ⁊ caput min9
repletur. Et ergo dicit Avicenna quinta tercii trac
tatu primo ca. decimotercio. Et ꝓpter quidē ne pa
tiens catarrum et corisam replet ventreꝫ cibis qua
re repleatur caput eius. Secundum est vigilia quia

illa etiam est exsiccatiua cerebri ꝛ probibitiua ascen sus multorum vaporum ad caput. Tertium est ci bi calidi qui etiam iuuant in reumate cum est ex ma teria frigida quia per illos etiam tunc digeritur ma teria frigida. Quartum est multum laborare quia p hoc etiam consumitur materia reumatis quia labor multus exsiccat superfluitates corporis. Et loco il lius dictionis valde quidam textus habent veste et tunc sensus est ꝙ in cura reumatis etiam valet cale re vestibus ꝛ hoc etiam verum est maxime tamen qn̄ materia reumatis est frigida. Quintuꝫ est inspiratio aeris calidi ꝛ hoc maxime in catarro ex materia fri gida quia per aerem inspiratum calidū tunc calefit materia ꝛ maturatur. Sextum est modicuꝫ bibere et pati sitim quia per hoc etiam materia reumatis con sumitur cum sitis siue modica bibitio exsiccat. Et etiam per modicā bibitionem caput non repletur si cut per multum potuꝫ. Septimū est comprimere fla tum id est retinere anhelitū. Istud enim valde bonuꝫ est in catarro maxime a causa frigida quia per istaꝫ retentionē anhelitus calefiunt pectoralia ꝛ sic meliꝰ digeritur materia frigida fleumatica faciēs catarrū Et plurima istoruꝫ ꝛ alia tangit Auicenna loco pre allegato dicens oportet vt assiduet calefactioneꝫ ca pitis ꝛ elongationem eius a frigore ꝛ minuat ipsum a septentrione ꝛ proprie post austrū. Auster eniꝫ re plet ꝛ rarificat ꝛ septētrio constringit et exprimit ꝛ minoret potum aque congelate neqꝫ dormiat in die et sitiat ꝛ famem patiatur ꝛ vigilet quantum potest

quoniaȝ sunt inicium cure. Rasis vero nono alinan soris vult ꝙ paciens reuma debet cauere ne iaceat supinus. Et ratio est ne per illum decubitum materia fluat ad partem posteriorem et cum pars posterior non habȝ manifestos meatus per quos materia fluat timetur ne fluat ad neruos et faciat spasmum vel paralisim. Et similiter debet abstinere omnino a vino quia vinum est vaporosum. Et cum multum sit calidum dissoluit materiaȝ ⁊ auget reuma. Et similiter non debet stare ad solem aut ad ignem quia sol ⁊ ignis dissoluendo materiam etiam augent reuma. Deinde textus in duobus vltimis versibus ponit differentiam inter ista tria nomina scilicet catarrus brancus ⁊ coriza. Et stat differentia in hoc ꝙ est fluere materiam ad aliam et aliam partem. Unde reuma est nomen cōmune ad omneȝ fluxum materie de vno mēbro ad aliud. Et ergo dicitur reuma quasi ruens materia. In cōmuni tamen vsu capitur solum pro nomine cōmuni ad omnem fluxum materie a capite. Et continet sub se istas tres species scilicet catarrum brancum ⁊ corizam. vnde si illa materia fluat ad pectus vel mēbra vicina dicitur catarrus. Si vero ad fauces brancus. Sed si fluat ad nares dicitur coriza.

c. 53 Auripigmentuȝ sulphur miscere memēto
His decet apponi calcem cōmisce saponi
Quattuor hec misce cōmixtis q̄ttuor istis
Fistula curatur quater ex his si repleatur

¶ In hoc textu ponit autor medicinam curatiuam fistule dicens quod emplastrum factum ex auripigmento sulphure calce et sapone simul mixtis curat fistulam. Cuius causa est quia in istis est virtus exsiccatiua et mundificatiua que intentiones necessario requirũtur in curatione fistule. De auripigmento dicit platearius quod est calidum et siccum in quarto gradu dissoluit attrahit consumit et mundificat. Et sulphur et sapo secundum eum etiam calida sunt et sicca sulphur tamen vehementius quia est calidum et siccum in quarto/ sapo vero non. De calce dicit Auicenna quod calx abluta est exsiccatiua sine mordicatiõe et cõsolidat. Notandum circa istud quod fistula est vulnus assidue et periodice fluens id est secundũ diuersa tẽpora vel secundum diuersas lunationes. Auripigmentum vero est illud quo vtuntur sculptores quo faciunt adherere es siue metallum lapidibus. Sapo vero id est smigma est illa pinguedo alba siue nigra qua mulieres lauant et mundant vestes. Alia vocabula nota sunt. 84. 85 v. 104. 105

Ossibus ex denis bis centenisq̃ꝫ nouenis c. 86.
Constat hõ denis bis dẽtibus et duodenis
Ex tricentenis decies sex quinq̃ꝫ venis

¶ In hoc textu autor ponit numerum ossiũ dentium et venarum humani corporis. Et dicit primo quod homo constat ex ducentis et nouendeciꝫ ossibus. Secundũ tamen solemnes medicine doctores vt Ypocratem Galienuꝫ Rasim Auerroym et Auicennam ossa hois sunt ducenta et quadragintaocto liceꝫ in particulari

enumeratione ossium discõueniãt. Et istud vult ille cõis vers9. Ossa ducẽtena sunt atq3 quater duodena Secũdo dicit q5 hõ debet habere triginta duos dẽtes Et istud intelligendu3 est cõiter et ut plurimũ in hominib9 pfectis. Aliqñ eni ɔtingit aliquos hoies non habere dẽtes quattuor extremos qui sunt post molares et in talibus dentes sunt vigintiocto tm̃. Et aliq̃ carent his dentibus vltimis in puericia tantum. Alii in puericia et iuuentute ita q5 nõ eis nascuntur donec sint senes. Alii tota vita. Circa istud sciendu3 est q5 secundum Auicẽna3 prima primi doctrina quinta summa prima capitulo de anathomia dentium. Inter istos dentes duo vocantur duales et sunt duo dentes anteriores et duo quadrupli iuncti dualib9 a dextris et sinistris et ta3 duales q̃3 quadrupli sunt duo in superiori mandibula et duo in inferiori et sunt omnes ordinati ad inscidendum et ideo a q̇bus dã inscisores vocant̃ et specialiter duales. Et p9 istos dentes sunt duo dentes qui vocant̃ canini superius et duo inferius immediate coniuncti quadruplis et officium eoru3 est frangere dura. Et post illos sunt quattuor dentes molares a dextris / et a sinistris q̃tuor ta3 in superiori q̃3 inferiori mandibula. Et p9 istos in aliquibus est dens vnus sensus tã a dextris q̃3 sinistris et tam in inferiori q̃3 superiori mãdibula in aliquib9 vero non. Et sunt isti dentes molares et dẽtes sensus oẽs ordinati ad molẽdũ. Et summa totius nũeri dentiu3 est trigintaduo vel vigintiocto in nõ habentibus dẽtes sensus scilic3 quattuor duales

quattuor q̄orupli ⁊ quattuor camini ⁊ sedeciz mo
lares ⁊ quattuor dētes sensꝰ. Tercio dicit ꝙ hō habz
tricentas ⁊ sexagintaquinqꝫ venas vt posset patere
enumeranti eas.

Quattuor hūores in hūano corpore ɔstāt c. 87.
Sanguis cum colera fleuma melancolia
Terra melā. aq̄ fleg. ⁊ aer sāguis coleriĉigis

In hoc textu enumerat primo autor humores qui
sunt necessarii ad cōstitutionē humani corporis ⁊ di
cit ꝙ quattuor sunt humores in hūano corpore scꝫ
sanguis fleuma colera et melācolia. Secūdo ostēdit
naturā ⁊ cōplexionē cuiꝰqꝫ humoris per hoc ꝙ com
parat vnūquēqꝫ vni elementorū. Et vult ꝙ melāco
lia est frigida ⁊ sicca ⁊ sic cōparat᷑ terre que similis
nature ē. Fleuma ē frigidū ⁊ hūidū ⁊ sic ꝯparat᷑ aq̄
Sanguis est calidus et humidus et sic comparatur
aeri. Sed colera est calida ⁊ sicca et sic comparatur
igni. Et iste sensus etiam patet in his versibus. Hu
midus est sanguis calꝫ est vis aeris illi Alget humꝫ
Fleuma sic illi vis fit aquosa. Sicca calet colera sic
igni fit similata Melācolia friget siccat quasi terra
Et pro maiori intellectu sciendum est ꝙ secundum
Auicennam prima primi doctrina quarta capitulo
primo quattuor sunt humores in corpore hominis
scilicet sanguis fleuma colera et melancolia vt dic
tum est. Inter quos sanguis est melior primo quia
est materia spirituum in quibus vita consistit ⁊ om
nis operatio vegetatiua vitalis ⁊ animalis / secundo
quia conformis est cum principiis vite / est enim

calidus et humidus temperate. Tercio quia plus nutrit et restaurat deperditum ceteris humoribus. Et ut ad unum sit dicere est tezaurus nature ex cuius peritione sequitur mors statim. Deinde sequitur fleuma in bonitate/ primo quia aptum est ut tempore necessitatis fiat sanguis et ideo non habet proprium receptaculum sed incedit cum sanguine. Secundo quia vicinius est radicali humido quod est velut basis vite. Deinde sequitur colera quia participat cum naturali calore quamvis diu mensuram seruat Deinde est melancolia velut fex et sordicies elongata a principiis vite inimica leticie et liberalitati et connata senio et morti. Secundo sciendum pro diuisione et diffinitione humorum quod sanguinis due sunt species scilicet naturalis et innaturalis. Naturalis est cuius color est rubeus scilicet venalis rubeus obscurus et arterialis rubeus clarus malo carens odore et est valde dulcis. Et hoc per respectum ad alios humores. Innaturalis est duplex. Nam quidam est innaturalis qualitate scilicet qui est mutatus a complexione bona in se sine alterius humoris commixtione. Alius est innaturalis propter humorem malum ei admixtum peccantem qualitate substantia vel quantitate vel inproportione alterius ad alterum. Et iste est duplex. Nam quidam est non naturalis ex permixtione mali humoris qui ab extra sibi superuenit. Alius est non naturalis ex permixtione mali humoris generati in ipsomet sanguine sicut quando pars sanguinis putrefacta est et eius subtile conuersum est in coleram et grossum in melancoliam vel illa colera vel illa melancolia vel utraque mansit in illo sanguine.

Et iste sanguis nō naturalis ex admixtiōe mali hu
moris mltipliciter diuersificatur a naturali primo
in substantia quia grossior ⁊ turbidior est cum sibi
miscetur melancolia vel subtilior cnm sibi miscetur
colera citerna vel aquositas. Secundo in colore q͛
est declinans ad albedinē ex pte fleumatis vel ad ni
gredinē ex parte melancolie. Tercio in odore q͛ feti
dior ē ex admixtiōe putridoꝝ humoꝝ vel ōino odo
re caret ex admixtiōe crudoꝝ. Quarto in sapore q͛
vergit ad amaritudinē ex admixtione colere uel ad
acetositatem ex parte melancolie vel ad insipidita
tem ex parte fleumatis. Fleumatis vero etiam due
sunt species scilicet naturale ⁊ innaturale. Naturale
est quod est aptum vt in aliquo tempore fiat sang
uis quoniam est sanguis non bene coctus. Et est
quidam modus dulcis fleumatis quod non valde
existit frigidum ꝑmino corporis ꝯparatione est fri
giditatis pauce sanguinis vero cōparatione et cole
re rubee est frigidum. Et est naturaliter album. Et
dicitur istud fleuma dulce extēso hoc nomine dulce
ad omnes sapores delectātes gustuꝫ quia alio modo
istud fleuma naturale non est dulce cū sit insipiduꝫ
aquosum et sapori aque multū propinquuꝫ. Et nō
fecit natura isti fleumati propriū receptaculū sicut
colere et melancolie fecit/sꝫ fecit ipsum transire cum
sanguine vt tempore necessitatis vertatur in sangui
nē quia habet similitudinē propinquā sanguini. Et
istiꝰ fleumatis due sunt necessitates et vna vtilitas
Prima necessitas est vt sit iuxta membra ad hoc ut
operentur in eo eorū virtutes ⁊ coquant ⁊ digerant

De flemmate

⁊ nutriant̃ ex eo cum mẽbra amiserint nutrimentum quod consueuit venire ad ipsa quod est sanguis bonus propter retentõnem materie sanguinis que quidẽ retentio a stomacho et epate fit propter aliquas causas accidentales· Secunda necessitas est vt misceatur cum sanguine ⁊ reddat ipsũ aptum ad nutriendum mẽbra fleumaticaꝝ cõplexionum sicut cerebꝝ ⁊ nuchaꝫ in quorũ sanguine ea nutriturõ notabilem fleumatis partẽ esse oportet. Vtilitas vero eius est vt humectet iuncturas ⁊ mẽbra que multum mouentur ne desiccent̃ propter caloreꝫ qui prouenit ex motu ⁊ confricatione· Fleuma vero innaturale potest diuidi primo ex parte substantie· Et sic quoddam ẽ muscillaginosum et est fleuma secundũ sensum diuersum in subtilitate ⁊ grossicie in suis partibus. Et dicit̃ muscillaginosum propter similitudinem quã habet cum muscillaginibus extractis a seminibus· Aliud est fleuma grossum quod apparet equale in substantia id est in subtilitate et grossicie secundũ iudicium sensus sed secundum veritateꝫ diuersum est in suis partibus ⁊ dicitur fleuma crudũ. Et istud multiplicatur in stomacho ⁊ intestinis· Et propter ipsius expulsionem a stomacho precepit Ypo· fieri vomitum in mense bis· Et ad eius expulsionẽ ab ĩtestinis statuit natura colerã defluere a cisti fellis ad intestinuꝫ ieiunũ ⁊ cõsequenter ad alia inferiora quatenus abstergeret illud fleuma ab orificiis intestinoꝝ ⁊ faceret ipm̃ descendere cuꝫ fecibus· Multiplicatur etiã interduꝫ in venis specialiter in senibus propter diminutõnẽ digestiõis ⁊ illic morã trahẽs paulatim

augetur ⁊ ingrossatur ⁊ cum ab eo tandem grauetur natura et non possit ipsum per veans expulsionis ordinarias expellere faciens de possibilibus quod melius est elongat ipm a corde ⁊ aliis mēbris intrinsecis et mittit ad extrema et specialiter ad tybias qꝛ sua grauedine naturaliter tendit ad inferiora. Et ista est causa quare tybie senum inflantur inflatione relinquente foueaꝫ post impressionē digiti specialiter circa nocteꝫ ⁊ in pinguibus ⁊ solitis nutriri humidis. Aliud est fleuma valde subtile et est fleuma aquosum simile aque aliqualiter inspissate ⁊ sepe inuenitur in saliuis ⁊ sputis male digerentiū et nimis bibentiū ⁊ a cerebro ad nares distillare solet in pricipio corizarum ⁊ cum per decoctionem ingrossatur conuertitur in fleuma grossum aut muscillaginosuꝫ Aliud est fleuma valde grossum album vocatum gipseum ⁊ est fleuma cuius subtile fuit resolutum propter nimiam moram eius in iuncturis ⁊ grossuꝫ remāsit quasi lapidificatum. Et istud fleuma facit podogram nodosam fere insanabileꝫ. Aliud est fleuma vitreum. Et est fleuma spissum grossum simile vitro liquefacto in colore viscositate ⁊ pondere. Secundo diuiditur fleuma innaturale ex parte saporis. Naꝫ quoddam est fleuma dulce quod fit ex admixtione sanguinis cum fleumate. Et sub isto etiam continetur fleuma unctuosum quod fit ex admixtione unctuositas sanguinis cum fleumate. Aliud est fleuma insipiduꝫ factum ex cruditate sicut quoddaꝫ fleuma vitreum. Aliud est fleuma salsum factum ex admixtione colere. Et istud ē magis mordax siccius et leni9 m

ceteris speciebus fleumatis propter coleram quam suscipit in se que sicca existit leuis et acuta. Et hoc fleuma sepe reperitur in fleumaticorum stomachis potantium sepe vina fortia et vtentiuz salsis et acutis ꝛ adherens stomacho causat interduz sitim clamorosam ꝛ diu currens per intestina qñqꝫ excoriat ea et inducit dissinteriam et in ano frequenter inducit fortem tenasmonẽ. Aliud est fleuma acetosum quod fit qñqꝫ propter melancoliam acetosam sibi admixtam. Et quandoqꝫ fit propter ebullitionem que accidit fleumati sicut accidit succis dulcibus fructuuz qꝫ primo ebulliunt et postea acescunt. Et istud fleuma sepius apparet in stomacho male digerentiuz ꝙ in aliis partibus/naz ad os stomachi naturaliter ꝓfluit melancolia ad desideriũ suscitãdum ꝙ deorsum cadens qñqꝫ fleumati mixta reddit ipm acetosum et hoc cognoscit̃ per ructus acidos ꝛ interdũ fleuma tale generat̃ in stomacho per viaz ebullitõis a debili calore ex chilo. Aliud ẽ fleuma ponticum quod qñqꝫ cãtur propter admixtionẽ melãcolie pontice ꝛ istud raro reperitur propter raritatez melãcolie põtice qñqꝫ vero cãtur propter vehementẽ infrigidationẽ eiꝰ ꝙ hũiditas eiꝰ cõgelat̃ ꝛ aliqualiter ad terrestreitatẽ alterat̃ et nõ superuenit ei calor debilis qui faciendo ipm ebullire cõuertat ipm in acetositatez neqꝫ calor fortis qui digerat ipm ꝛ cõuertat ipz in sanguinem. Colere vero species similiter due sunt scꝫ naturalis ꝛ innaturalis. Colera naturalis est spuma sanguinis cuius color est rubeus clarus id est citernus in vltimo gradu citernitatis sicut capilli safrani

De Colera

et est leuis acuta et quanto magis fuerit calida erit
maioris rubedinis. Et ista colera postq̃ generata ē
in epate diuiditur in duas partes quaruʒ vna tran
sit cum sanguine ad venas et alia pars transmittit᷑
ad bursam fellis. Pars autem illa colere que tran
sit cum sanguine penetrat cum eo causa necessitatis
et causa vtilitatis. Necessitas est vt misceatur cum
sanguine ad nutriendum membra colerica. Et vtili
tas est vt subtiliet sanguinem et faciat ipsum pene
trare in venis. Pars autem illa que transit ad bur
sam fellis transit illic etiã propter necessitateʒ et vti
litatem. Necessitas est duplex quedam est necessitas
corporis totius scilicet mundare ipsum a superflui
tatibus colericis. Alia est respectu burse fellis et est
nutrire ipsam. Vtilitas etiam duplex est/ vna est
abluere intestina a fecibus et fleumate viscoso adhe
rente eis. Altera ē pungere intestina ⁊ musculos ani
vt sentiant quod est eis nociuum et emittant egestio
nem. Et huius rei signum est ꝙ colica sepe accidit
propter opilationem factaʒ in foramine quod pro
cedit a bursa fellis vsq; ad intestina. Colera vero
innaturalis duplex est. Nam vna est innaturalis
propter causam extrinsecam que ei admiscetur. Alia
est innaturalis propter causam in se quia substan
tia eius non est naturalis. Colera innaturalis prop
ter causam extrinsecam alia est scita et famosa ⁊ est
illa cui fleuma admiscetur. Et dicitur famosa siue
etiam nota quia sepissime generari solet. Et ex hac
colere specie fit terciana nota. Alia est que est mino
ris fame et est illa cui melancolia est admixta.

90

Colera vero famosa vel est citrina et generatur ex admixtione fleumatis subtilis cum colera naturali Vel est vitellina similis vitellis ouorum ꝛ generatꝰ ex admixtione fleumatis grossi cum colera naturali Colera vero minoris fame fit duobus modis vnus est quādo colera in se aduritꝰ ꝛ fit cinis a quo nō se paratur pars subtilis colere sed cum eo miscetur et hec colera est peior. Alius est vt melancolia colere de foris adueniens cuꝫ ea misceatur et hec colera est melior alia/et est eius color rubeus sed nō clarꝰ nec floridus ymmo est magis similis sanguini venali. Colere vero innaturalis in propria substantia sine alterius humoris commixtione. Alia est que sepiꝰ generatur in epate per hoc ꝙ subtile quod est in san guine aduritur ꝛ transit in coleraꝫ et grossum in me lancoliam. Alia est que in stomacho magis generatꝰ ex cibis malis non digestis sed corruptis. Vel gene ratur in venis ex humoribus aliis. Et istius colere due sunt species. Nam quedam est prassina similis colori prassii nigri que generatur ex vitellina quan do aduritur. Nam adustio facit in colera vitellina nigredinem qua commixta cuꝫ citernitate generatur color viridis. Alia ē eruginosa similis in colere eru gini eris et generatur ex prassina quando prassina tantum aduritur donec siccetur eius humiditas ꝛ in cipiat redire ad albedinem propter suam siccitateꝫ Et iste due vltime colere male sunt et venenose eru ginosa tamen peior est. Melancolie vero species si militer due sunt scilicet naturalis ꝛ innaturalis. Na turalis ē fex boni sanguis ꝛ turbulētia ꝛ supfluitas.

cuius sapor est medius inter dulcedinem et pontici catem. Et ista melancolia cum generata est in epate partitur in duas partes quarum vna penetrat cum sanguine et manat cum eo ad venas · Alia transmittitur ad splenem · Prima pars penetrat cum sanguine propter necessitatem ꝛ vtilitatem. Necessitas est vt misceatur cum sanguine ad nutriendum membra melancolica frigida et sicca sicut ossa · Vtilitas est vt fluxibilitatem sanguinis nimiam coerceat ꝛ vigoret corpulentiam eius ꝛ cōdenset donec fiat pars solida membrorum duorum que debet nutrire. Alia pars qua sanguis non indiget vadit ad splenē propter necessitatem ꝛ vtilitatē. Necessitas est duplex vna est secundum totum corpus scilicꝫ ipm a superfluitate melācolica mundare. Alia est secundum splenem scꝫ ipsum nutrire. Vtilitas vero procedit ex ea propter hoc ꝙ ipsa profluit ad orificium stomachi exprimendo humiditates quas illic inuenit sicut mulier mulgendo exprimit digitis lac ab vberibus vacce. Et hec vtilitas est duobus modus vno modo qꝛ ipa mlīca constringit ꝛ inspissat ꝛ confortat orificium stomachi. Secundo quia facit in ore stomachi cōmotionem propter acredinem eius ꝛ excitat famē ꝛ facit desiderium. Melancolia vero innaturalis est sicut res adusta vel cinis respectu aliorum humoꝝ Et eius q̄ttuor sunt species famose licet plures sint nō famose. Prima ē que ē cinis colore ꝛ est illud qđ aduritur de colera ꝛ hec species est amara. Secunda est que est cinis fleumatis ꝛ illud quod fuit adustuꝫ ex fleumate / et si fleuma quod adustum est fuerit

De melancolia

valde subtile et aquosum tunc melancolia ex eo genita erit salsa in sapore. Si aūt fuerit fleuma grossum quod aduritur tunc cinis eius aut melancolia ex eo generata tendit ad acetositatem aut ponticitatem. Tercia ē que est cinis sanguinis ⁊ illud quod adustū est ex sanguine ⁊ hec melancolia est salsa parum trahēs ad dulcedinē. Quarta est que est cinis melācolie naturalis. Et si melancolia naturalis ex qua fit fuerit subtilis tunc erit multum acetosa ⁊ cuȝ effunditur super terram ebullit ⁊ eius odor est acris ⁊ ab eo fugiūt musce ⁊ aīalia. Si vero talis melācolia naturalis ex qua fit fuerit grossa erit minoris acetositatis cū pauca ponticitate.

De sanguineis

c. 88.

Natura pingues isti sunt atqȝ iocantes
Semp̄ rumores cupiūt audire frequentes
Hos venus et bachꝰ delectant fercula risꝰ
Et facit hos hylares ⁊ dl'cia ūba loquētes
Oibꝰ hi studiis abiles sūt ⁊ magis apti.
Qualibȝ ex causa nec hos leuiter mouȝ ira
Largꝰ amās hylaris ridēs rubeiqȝ coloris
Cantās carnosꝰ satis audax atqȝ benignꝰ

¶ Hic ponit autor signa per que cognoscere possumus hominem sanguinee cōplexionis / quorum primum est ꝙ sanguineus est naturaliter pinguis. Et non debemus intelligere ꝙ sanguineus sit pinguis pinguedine proprie accepta quia talis significat

super frigiditatem complexionis vt vult Auicenna secunda primi doctrina tercia capitulo tercio. Sed est pinguis pinguedine extensa ad multam cornositatem quia est multum carnosus. Vult enim Auicenna loco preallegato quod multitudo carnis rubee cum decenti firmitate et non laxitate eius significat complexionem calidaȝ et humidam qualis est sanguinea Et ratio est quia multitudo carnis rubee attestatur super fortitudine virtutis assimilatiue et multitudine sanguinis que vigent et inualescunt calido et humido teste Galieno secundo complexionum dicente multitudo autem carnis a multitudine sanguinis generatur. Calidū vero perfecte digerens et assimilās carnis soliditatem operatur. Dicit etiam Auicenna loco preallegato quod omne corpus carnosuȝ sine multitudine pinguedinis et adipis est sanguineum. Et idē vult Galienus scda tegni canōe illo Humida vō et calida crasis. Secundū ē quod ē iocosus scȝ proferēs verba alios ad risum prouocātia vel letus. Et hoc ē propter benignitatē humoris sanguinei prouocātis hominē ad leticiā et iocunditateȝ propter spirit9 claros et perfectos ex sanguine generatos. Terciū ē quod libēter audit fabulacōes iocosas eadē de causa. Quartum est quod inclinat9 ē ad luxuriā propter caliditateȝ et humiditatem prouocantium ad coytum. Quintuȝ est quod talis libenter bonum vinū potat. Sextū est quod libēter comedit bona cibaria quorū cā pt esse quia talis appetit similiora cōplexiōi eius que sunt bona vina et bona cibaria. Septimum est quod talis de facili ridet. Cuius cā est q2 sanguis prouocat ad risum m x

Octauum est quod talis est hylaris id est hylarē facieȝ amabilem et iocundum habens propter viuacitateȝ coloris et formositateȝ complexionis ex cōplexiōe sanguinis. Nonuȝ est quod talis profert dulcia verba propter amicabilitatē nature sanguinis. Decimum ē quod talis est aptus omnibꝫ artibus. i. de facili potest addiscere quālibet artem propter viuacitateȝ et perspicacitatem ingenii eius. Undecimū est quod talis nō facile irascitur. Et istud prouenit propter humiditatem ebetantem feruorē colore prouocantis ad irā Deinde textus in duobus vltimis versibus repetit aliqua signa dicta et aliqua addit. Primum est quod sanguineus est largus non auarus sed liberalis. Secundum est quod talis est amans siue amorosus. Tercium est quod talis est hylaris. i. habens vultum iocundum. Quartuȝ est quod talis quasi semper videtur ridere quorum oīm cā est benigitas sanguinis ad ista prouocātis. Quintū est quod talis est rubei coloris. Uult eniȝ Auicē. loco p̄allegato quod color cutis rubeꝰ significat multitudinē sanguinis. Et debet istud intelligi de colore rubeo cum quodā splēdore et nō de rubeo fusco qualis reperiri solet in vultibus horuȝ qui libenter et habunde bibunt fortia vina et vtūtur salsis et speciebus acutis quia talis significat lepram futuraȝ. Sextum est quod talis libenter cātat vel audit cantare propter letū eius animuȝ. Septimum est quod talis est carnosus propter causaȝ prius dictā. Octauuȝ ē quod talis ē satis audax propter caliditatē sanguinis q̄ ē cā audacie. Nonū ē quod talis ē benignꝰ propter sanguinei humoris bonitatē.

Cholera

Est ⁊ hūor colere qui cōpetit impetuosis
Hoc gen⁹ ē hoīm cupiēs p̄cellere cunctos
Hi leuiter discūt mltū cōedūt cito crescunt
Inde magnanimi sunt largi sūma petētes
Hirsutus fallax irascēs prodigus audax
Astutus gracilis siccus croceiq₃ coloris

Bilis
c. 89.

Hic ponit autor quedā signa per que cognoscere possum⁹ hominē colerice cōplexionis / primū ē ꝙ colericꝰ ē īpetuosꝰ. i. faciens rē cū impetu. Cui⁹ cā est q₂ superfluus calor qui ē in colerico mouet ad īpetū. Et ergo etiā vult Auic. scda primi doctrina tercia ca. tercio ꝙ opationes excessiui mot⁹ significant caliditatē. Scdm est ꝙ talis ē cupid⁹ honoris ⁊ appetit esse in primis sedib⁹ ⁊ p̄cellere cūctos alios. Cui⁹ cā ē q₂ supflu⁹ calor pronificat aiam ad arrogantiā ⁊ temeritatē. Terciū ē ꝙ isti cito discūt ⁊ hoc ꝓpter subtilitatē hūoris colerici ⁊ ei⁹ caliditatē. Et ergo etiā dicit Auic. loco p̄allegato ꝙ ītellectus. i. prōptitudo ⁊ viuacitas ad ītelligētiā significat caliditatē oplexiōis. Quartū ē ꝙ isti multū comedūt q₂ in ipsis fortior est calor digerēs et maior resolutio q̄₃ in aliis corporib⁹. Quintum est ꝙ isti cito crescunt id ē perueniunt ad augmentum et hoc propter fortitudīnem caloris naturalis in eis qui causa est augmenti. Sextum est ꝙ isti sunt magnanimi id est non potēs tollerare iniurias ⁊ hoc propter caliditatē in eis ⁊ ergo dicit Auicenna loco preallegato ꝙ paruū pati ab vnaq̄q₃ re. i. patiētē se reddere significat caliditatē

Septimū ē q̄ isti sunt largi ⁊ hoc respectu illoꝝ q̄b⁹ hōres accipere p̄nt. Octauū ā q̄ isti appetūt summa .i. sūmas dignitates ⁊ officia ꝓpter cāz scdi signi. Nonū ē q̄ colericꝰ ē hirsutꝰ .i. pilosꝰ ⁊ hn̄s ml'tos crines ꝓpter caliditatē apparētē poros ⁊ mouētē materiā piloꝝ ad cutē. Et dr̄ hirsutꝰ q̄si hircꝰ sequēs q₂ iter oīa aīalia bruta hircꝰ hȝ lōgiores crines. Decimū ē q̄ ip̄e ē fallax. i. deceptoriꝰ. Undecimū ē q̄ ip̄e ē irascēs. i. de facili irascit̄ ꝓpter caliditatē. Et ergo dicit Auic. loco p̄allegato q̄ ira frequens ⁊ a leui cā significat caliditatē ⁊ hoc ē ꝓpter facilitatē cōmotōis colere ⁊ ebullitiōis sanguis circa cor. Duodecimū ē q̄ ip̄e ē prodigꝰ q₂ largꝰ ē in exponēdo propter hōres bn̄dos. Decimūterciū ē q̄ talis ē audax q₂ audacia etiā ꝓuēit propter nimiā caliditatē ⁊ maxīe cordis. Decimūq̄rtū ē q̄ ip̄e ē astutꝰ. i. cautꝰ. Decimūquītū ē q̄ talis ē gracilis. i. nō grossoꝝ mēbroꝝ neq₃ ml'te carnis ꝓpter supfluā caliditatē vehemēter resoluētē Decimūsextuȝ ē q̄ talis ē siccꝰ. i. macer propter siccitatē cōplexiōis. Decimūseptimū ē q̄ talis ē croci coloris. i. citerni / ⁊ ergo dicit Aui. loco p̄allegato q̄ color subruffꝰ sīgificat colore dominiū.

Fleūa vires mōicas tribuit latosq₃ breuesq₃
Fleūa facit pigues sāguis reddit mediocres
Ocia nō studio tradūt sed corpora somno
Sēsꝰ ebes / tardꝰ / motꝰ / pigricia / somnus
Hic somnolētꝰ / piger / in sputamine ml'tꝰ
Est huic sēsꝰ ebes / piguis / facit color albꝰ

¶ Hic ponit autor aliqua signa complexionis fleu
matice. Primum signum ē paucitas viriū / fleumatici
enim paucas vires habēt propter paucitatē caloris
naturalis a quo ōis vis habet exordiū. Scdm ē q
fleumatici sunt lati et breues qz in eis ē pauc9 calor
naturalis nō sufficiens extēdere corp9 in longuz / ex
tēdit igit corp9 secundū latum. Tercium ē q fleuma
tici sunt pingues ꝓpter eoꝝ frigiditatē et humidita
tē. Et ergo dicit Auic. loco pallegato q pīguedo vel
adeps superflua significat excessum frigiditatis et hūi
ditatis et cōplexionē corporis frigida et humidaz qz
sanguinis vnctuositas q̄ est vtriusq materia cuz re
sudat a venis et obuiat mēbris frigidis vel remisse
calidis coagulatur ab eoꝝ frigiditate vel remissa cali
ditate et fit pinguedo vt vult Galienus secundo cō
plexionū. Et postea subdit hic textus q sanguinei
sunt mediocres supple in longitudine et breuitate.
Quartū est q fleumatici magis ad ocia inclinant q̄
ad studia ꝓpter frigiditatē mouentē ad ocia et pigri
ciā. Quintū est q multū dormiunt et hoc est propter
multā humiditatē eoꝝ et etiā prouenit mult9 somn9
propter frigiditatez vt innuit Auic. loco pallegato.
Sextū est q fleumatici sunt duri ingenii qz sicut vi
uacitas intellectus et pspicuitas ingenii proueniūt
propter naturalē caliditatē ita ebetudo intellectus et
duricies ingenii propter cōtrarium scz frigiditatē.
Septimum est q fleumatici sunt tarde motus et hoc
etiā ē propter frigiditatē q̄ facit motuz tardū sicut
caliditas velocē. Octauū est q sunt pigri. Nonū q
somn9 in eis ē long9 quoꝝ cā eadē est cum predicta

Postea ponūt duo alii vſ9 recolligentes ſigna p̄dic ta cū q̄b9dā aliis. Primū ē q̄ fleumatic9 ē ſomnolē t9 .i. iclinat9 ad multū ſomnū. Scdm ē q̄ ip̄e ē piger .i. tard9 ad oēm opationē. Terciuʒ ē q̄ ē multi ſputi ꝓpter hūiditatē i eo habūdātē mltiplicatiuaʒ ſputi Quartū ē q̄ talis ē obtuſ9 in ſenſib9 ⁊ nedū i ſenib9 imo etiā i itellectu. Quītū ē q̄ talis ē pīguis. Sextuʒ ē q̄ talis ē alb9 ī facie. Albedo enī cutis ⁊ maxie faci ei ſignū ē p̄uatiōis ſanguis aut paucitatis ei9 cū fri giditate vt dicit Auic. loco p̄allegato.

Melancholia c. 91.

Reſtat adhuc triſtis colere ſubſtātia nigre
Que reddit prauos ꝑtriſtes pauca loq̄ntes
Hi vigilāt ſtudiis / nec mēs ē dedita ſōno
Seruāt ꝓpoſitū / ſibi nil reputāt fore tutū
Inuid9 ⁊ triſtis / cupid9 / dextreq̄ʒ tenacis
Nō exps fraudis / timid9 / luteiq̄ʒ coloris

Hic ponit autor aliqua ſigna complexionis me lancolie. Primum eſt prauitas / melancolia enīʒ red dit homines prauos et malorum morū quemadmo dum ſunt qui ſeipſos interficiunt. Secundum ē mul ta triſticia / melancolici enim multum triſtes ſunt vt plurimuʒ propter ſpiritus melācolicos turbidos et tenebroſos ſicut homines leti ſunt propter ſpirituū claritatē. Tercium ē taciturnitas / melācolici enī taci di ſunt ⁊ paucoꝝ verborum propter frigiditateʒ ſi cut nimia garrulitas prouenit propter caliditatem Quartū ē q̄ melācolici ſunt apti ſtudio q2 ſp cupiūt eē ſoli. Quintū ē q̄ tales ſunt inſomnolenti nec bene

dormiūt ꝓpter nimiā siccitatē cerebri ⁊ ꝓpter fūos melācolicos ꝯmouētes ī eis sōnia horribilia qb⁹ ex citāť a sōno. Sextū ē ꝙ tales sūt tenacis ꝓpositi.i. ptinaces ⁊ cū aliqͦd in mēte hn̄t diu retinēt ⁊ difficul ter placabiles sūt ⁊ hoc prouēit ꝓpter siccitatē eoꝝ q̄ nō sinit propositū cito mutari. Septimū ē ꝙ me lācolici nihil reputāt eis eē tutū ymo sp timēt ⁊ hoc ē propter spirituū tenebrositatē. P⁹ea in duob⁹ vl timis vsib⁹ ponūť aliq̄ ex signis p̄dictis ⁊ aliq̄ addū tur. Primū ē ꝙ melācolic⁹ ē inuid⁹. scdm̄ ē ꝙ ē tristis Terciū ē ꝙ ē auar⁹. Quartū ē ꝙ ē tenax.i. nihil vo lēs expōere ⁊ male soluēs. Quintū ē ꝙ ē fraudulos⁹ simplex ⁊ ꝓpterea hoīes melācolici sunt deuoti mul tū legētes ieiunātes ⁊ alias mľtas abstinētias facien tes. Sextū ē ꝙ ē mľtū timid⁹. Septimū est ꝙ ē lutei coloris.i. terrestris siue fusci coloris. Color enī fus c⁹ ⁊ maxīe si viriditati approxīat sigīficat dn̄m me lācolie scdꝫ Rasiꝫ scdo almāsoris ī pricipio.

Qui sunt hūores qui p̄stant cuiqꝫ colores
Omnib⁹ in reb⁹ ex fleumate fit color alb⁹
Sāguie fit rube⁹ colera rubea quoqꝫ ruff⁹
Si peccet sāguis facies rubet extat ocellus
Inflātur gene corpus nimiūqꝫ grauatur
Est pľs⁹qꝫ frequēs plen⁹ molľ dolor īgēs
Maxime fit frontis ⁊ constipatio ventris
Siccaqꝫ lingua sitis et sōnia plena rubore
Dulcor adest sputi sunt acria dulcia queqꝫ

¶ In hoc textu primo ponit colores ꝯsequentes cō plexiones ꝛ dicit ꝙ fleumaticus est albi coloris sed colericus est ruffi coloris et sanguineus rubei et de melancolico dixit in fine precedentium versuum· Et de istis ōibus dictuꝫ est prius. Scḋo ponit tredeciꝫ signa superhabundātis sanguinis/quoꝝ primū ē ꝙ facies ē rubea propter ascensum sanguinis ad caput ꝛ faciē. Scḋm est ꝙ oculi plꝰ vident̄ exire solito ꝓp ter extensionē quā facit sanguis multiplicatus. Ter ciūm ē ꝙ gene inflant̄ propter similē cām. Quartum est ꝙ corpus totū grauat̄ qꝛ natura suppeditat̄ nō sufficiens regere humores ꝛ sustentare debite corpus Quintū est ꝙ pulsꝰ fit frequens propter caliditatē quā inducit sanguis multiplicatꝰ· Sextū ē ꝙ pulsus ē plenꝰ propter mł'titudinē vapoꝝ calidoꝝ ꝛ humi doꝝ· Septimū ē ꝙ pulsꝰ est mollis propter humidi tatē nimiā mollificantē arteriā· Octauuꝫ est ꝙ dolor fit in frōte ꝛ hoc ꝓpter sanguinē multiplicatuꝫ in re thi mirabili· Nonū ē ꝙ vēter cōstipat̄·i· durus fit nec bene assellans propter caliditatē nimiā exsiccātē feces· Decimū ē ꝙ ligua fit sicca propter similē cām Undecimū ē ꝙ sitis ē magna propter exsiccationem orificii stomachi ex nimia caliditate· Duodecimū est ꝙ fiunt somnia declinantia ad rubedinem. Et istud vult Auicenna secunda primi doctrina tercia capi · septimo dicens. Et somnia que illud significant scꝫ habundantiam sanguinis sunt sicut cū hō in somni is res videt rubeas aut sanguinem multū ex suo cor pore exire aut se ī sanguine natare ꝛ similia· Decimū terciū ē ꝙ sputū ē dulce ꝓpter sanguinis dulcediuē

Notandum circa istud q sicut hic ponuntur signa superhabundantis sanguinis ita quidam etiam ponunt signa superhabundantie aliorum humorū sub quibusdam versibus. Signa quidem superhabundātis colere sub istis versibus. Accusat coleram dextre dolor/ aspera lingua/ Tinitus/ vomitusq frequens vigilantia multa/ Multa sitis/ pinguis egestio/ torsio ventris/ Nausea fit/ morsus cordis/ languescit orexis/ Pulsus adest gracilis/ durus/ veloxq/ calescens/ Aret/ amarescit/ incendia somnia fingit. Signa vero superhabundantis fleumatis sub istis versibus. Fleuma supergrediens proprias in corpore leges Os facit insipidum/ fastidia crebra/ salivas Costarum stomachi simul occipitisq dolores/ Pulsus adest rarus et tardus mollis inanis Precedit fallax fantasmata somnus aquosa. Signa vero superhabundantis melācolie sub his versibus. Humorum pleno dum fex in corpore regnat. Nigra cutis durus pulsus/ tenuis et vrina. Sollicitudo timor et tristicia somnia/ tempus Acrescet rugitus / sapor et sputaminis idem Levaq precipue timnit et sibulat auris.

Den9 septen9 vix fleubothomū petit ān9 c.93.
Spiritus vberior exit per fleubothomiam
Spirit9 ex potu vini mox multiplicatur
Humorumq cibo damnū lente reparatur
Lumina clarificat sincerat fleubothomia
Mētes et cerebz/ calidas facit eē medullas

Uiſcera purgabit/ſtõachũ vẽtrẽq3 coherc3
Puros dat ſenſ9/dat ſomnũ/tedia tollit
Auditus vocem/ vires producit et auget

¶ In hoc textu autor loquit̃ de fleubotbomia ⁊ primo oſtẽdit etatem requiſitã ad fleubotbomiã dicẽs ꝙ annus decimuſſeptimus vix petit fleubotbomiam Et pro iſto dicit Galienus .xi. de ingenio ꝙ pueri non debent fleubotbomari niſi habeant quattuordecim ãnos ad minus. Et cauſa eſt quia corpora puerorum ſunt faciliter reſolubilia a calore extraneo et ideo debilitant̃ multũ ex euacuatione forti facta per fleubotbomiam. Item quia indigent nutrimento duplici de cauſa ſcilicet propter nutrimentũ ⁊ augmẽtum ideo minutio ſanguinis non competit eis. Item quia facile diſſoluuntur a calore extraneo ſufficit quod ab eis diſſoluitur quare non indigent fleubotbomia. Et circa iſtud ſciendũ ꝙ ſicut fleubotbomia nõ cõuenit pueris predictis ſed cauenda eſt ita etiã eſt cauenda in magna etate ſc3 ſenii vt vult Galien9 nono megategni quia ſecundũ Galienũ ⁊ Haly tercia tegni in cõualeſcentibus ⁊ ſenibus eſt pauc9 ſanguis bonus ⁊ multus malus/fleubotbomia igitur rapiet bonum ⁊ dimittet malũ vt innuit Auicenna q̃rta primi capitulo viceſimo de fleubotbomia/ et ideo in talibus non competit fleubotbomia. Secundo ponit nocumentum fleubotbomie ⁊ eſt ꝙ ſpiritus vberiores exiunt per fleubotbomiã. Cui9 ratio p̃t eſſe q2 cũ multa euacuatõe ſanguinis q̃ fit p fleubotbomiã neceſſe eſt etiam multitudinem ſpirituum euacuare

Tercio tangit remedia per q̄ spiritꝰ emissi refocillā
tur ⁊ iterato multiplicantur. Et dicit ꝙ ex potu vi
ni subito regenerantur spiritus quia oīm subito nu
trientiū maximum est vinuȝ vt priꝰ dcm̄ est. Et spi
ritus etiā regenerantur et refocillant̄ ex cibo sed hoc
fit lente et non subito sicut ex vino. Et cibus qui de
bet dari erit digestibilis et multi sanguinis generati
uus sicut oua sorbilia et similia. Et circa istud scien
dum est ꝙ licet cibus regeneret spiritus post fleubo
thomiam tamen debent cauere patientes a multo ci
bo in prima et secunda die. Unde dicit Ysaac in di
etis cibus est eis minuendus et potus augendus sci
licet respectu cibi non tamen respectu sue consuetudi
nis ymmo minꝰ debent bibere q̄ȝ ante fleubothomiā
quia virtus digestiua debilior ē. Quarto ponit au
tor. xi. iuuamenta fleubothomie debite facte/ Primū
est ꝙ temperata fleubothomia cōfortat visum quia
minuendo humores etiam minuit effumationem ad
caput ⁊ repletionem eius offuscantes visum. Secū
dum est ꝙ clarificat et sincerat mentem et cerebrum
propter similem causam. Tercium est ꝙ calefacit me
dullam quia minuit superfluitates que ad eam veni
entes ipsam infrigidant. Quartum est ꝙ purgat vis
cera id est iteriora quia exonerata natura a sangui
ne humores crudos in interioribus cōtentos melius
digerit. Quintum est ꝙ fleubothomia restringit vo
mitum ⁊ fluxum ventris quia diuertit humores ab
interioribus ad exteriora. Et istud vult Auicenna
loco preallegato dicens. Amplius fleubothomia ꝓ
pterea ꝙ ad diuersum trahit naturam secundum

n

plurimum retinet· Et istud maxime veruȝ est quādo fleubotbomia fit de venis brachii. Nam fleubotbo mia facta de venis peduȝ non sic retinet ·Potest ta men per accidens contingere q̄ ad fleubotbomiaȝ se quatur maior fluxus vētris ꝛ boc dupliciter/primo quia ex fleubotbomia facta tollit̄ onus nature tunc enim virtus cōfortata aliq̄ñ prouocat alias euacu ationes. Secūdo si fluxus ventris fiat ex multa debi litate virtutis cōtentiue tunc enim q̄ꝛ ex fleubotbo mia debilitat̄ virtꝰ magis augebit̄ fluxꝰ vētris· Sex tū ē q̄ fleubotbomia facit puros sensꝰ quia minuit euaporatōnē ad caput vñ turbant̄ sensꝰ· Septimuȝ ē q̄ ip̄a iuuat somnū impeditū q̄ꝛ per ip̄aȝ euacuāt̄ bumores plurimi a quibꝰ eleuant̄ vapores acuti et diuersi impediētes somnū· Octauuȝ ē q̄ ip̄a tollit te dia ꝛ grauitates nimias q̄ꝛ per ip̄aȝ virtꝰ exonerat̄ a suo grauamine. Et etiam educto p ip̄am sanguine educit̄ simul melācolia fex sanguinis q̄ īducit tedia ꝛ grauitates. Nonū ē q̄ ip̄a confert auditui q̄ꝛ per ip̄aȝ diminuunt̄ vapores ꝛ būores ascendētes ad ca put impediētes auditū. Decimū ē q̄ ip̄a cōfert voci q̄ꝛ p ip̄am diminuunt̄ sup̄fluitates ꝛ būiditates q̄ possent peruenire ad pectꝰ vel cānā pulmōis ꝛ impe dire vocē. Undecimū ē q̄ ip̄a auget vires q̄ꝛ p ip̄aȝ corpus a suo grauamine exoneratur quare virtus augmentatur.

c.94. Tres īsunt istis Mayus Septēber Aprilis
Et sunt lunares sunt velut ydra dies
Prima dies primi postremaq̄ꝫ posteriorū

Nec sanguis minui nec carnibus ãseris vti
In sene vel iuuene si vene sanguine plene
Omni mense bene confert incisio vene
Hi sunt tres mẽses maius septẽber aprilis
In quibus eminuas vt lõgo tẽpore viuas

¶ In hoc textu autor tria facit / primo dicit qp isti tres menses scz Mayus September Aprilis sunt mẽses lunares et in eis sunt dies prohibiti a fleubothomia videlicet prima dies May et vltima Septembris et Aprilis· Et istud cões dicunt. Verũptñ ẽ dictũ fictum nec alicuius valoris ymmo predicti dies pñt esse ita boni et electi sicut et alii secundum qp diuersa ɔstellatio in eis potest esse· Et subdit autor qp in talibus diebus nulli vesci debent carnibus anseris qd etiam falsum est et erroneum et magis sortilegio attribuendum · Et forte autor istud habuit a iudeis qui istum ritum obseruant· Secundo dicit qp senex a senectute et nõ a senio et iuuenis venas plenas habẽtes sanguine minui possunt omni mense quia isti nõ faciliter resolubiles sunt nec in eis solum paucus est sanguis bonus ymmo multus . Tercio dicit qp incisio vene pro regimine sanitatis custodiende debet fieri in aliquo istoꝝ triũ mensiũ qui sunt Maius September Aprilis differẽter tñ qz in Aprili et Mayo debet incidi vena epatis ꝓpter mltiplicationẽ sanguinis eo tpe cũ sit tẽpus vernale et in Septẽbri vena splenis propter melãcoliã q̃ tunc habz multiplicari cũ sit tẽpus autumnale·

c.95. Frigida natura/friges regio/ dolor inges
Post lauachru/coytu/mior etas atq senil
Morbus prolixus repletio potus et esce
Si fragilis vel subtilis sens stomachi sit
Et fastiditi tibi non sunt fleubothomadi

Hic autor ponit. xii. que ipediunt fleubothomiaz Primu est frigiditas oplexionis. Cu eniz scdm Galienu in megategni fleubothomia infrigidat tuc augmetaret frigiditate. Ca aut qre fleubothomia infrigidat est quia scdm Ysaac in vrinis sanguis e fundamentuz caloris naturalis. i. illud in quo calor naturalis seruat et quia fleubothomia sanguinez euacuat ideo et calore naturale et tunc p coseques infrigidat. Secundum est regio frigida vehemeter sub qua debet oprehendi tepus multu frigidu quod etia prohibet fleubothomia qr in regioe et tpe multuz frigidis sanguis in pfunditate corpis includit et ille qui circa extremitates existit a frigiditate codensat et inept fit ad hoc q fluat. Terciuz est intens dolor sub quo etia potest coprehendi nimia corporis inflammatio quia si in istis accidetib fieret fleubothomia sequeret mot agitatiu qui est contrarius nature cuz sit difformis et maior inflamatio que etia est naturam magis debilitans. Et ca mot agitatiui in dolore intesoe quia fit tract ad diuersas ptes. Per flomiaz eniz fit tractio ad locu fleubothoatu et ex dolore forti fieret tractio ad locu doloris. Ca vero maioris inflamationis est quia ex flomia comouent humores

quare magis inflammãtur ex motu· Et istud verũ ẽ
qñ flõmia fit parua ⁊ artificialis· Si tamen fiat vſ
qꝫ ad ſincopi ,poeſt in predictis caſibꝰ quia iſta cuꝫ
vincit attractionẽ doloris nõ facit motũ agitatiuũ
Et ſimiliter tollit inflãmationem cum nõ ſint bumo
res ibi qui cõmoueantᷣ ⁊ calefiãt ⁊ maiorẽ inflãma
tionẽ inducunt. Et iſtud voluit Galienꝰ in cõmento
illius ãphoriſmi prime particule ãphoriſmorũ q̃ ege
runtᷣcũ dixit ꝙ nõ eſt melior medicina in aptãte ve
bementis inflãmationis ⁊ ſimiliter in febribꝰ ⁊ dolo
re forti q̃ꝫ fleubotbomia· Quartũ ẽ balneum ⁊ maxi
me reſolntiuum tale eniꝫ probibet flõmiam quia ta
le etiam eſt euacuatiuum iam natura non facile tol
lerat euacuationem ſuper euacuationem. Quintũ eſt
coytus immediate precedens. Poſt talem enim non
ſtatim debꝫ fieri inciſio vene qꝛ ex boc maxima debi
litatio nature ſequeretur cum per coytum prius na
tura debilitata ſit. Sextum eſt etas maior vel mĩor
q̃ꝫ requiritur ad fleubotbomiam ſicut etas infantie
⁊ etas ſenũ prout declaratum eſt prius · Et iſta im
pedimenta tangit Auicenna loco preallegato dicens
Tibi quoqꝫ cauere debes a minutione in complexio
ne vebementis frigiditatis et in regionibus fortis
frigiditatis ⁊ in bora fortis doloris ⁊ poſt balneũ
reſolutiuum ⁊ poſt coytum et in etate que eſt minor
·xii. annis et in etate ſenum quantomagis poteris
niſi in figura confiſus fueris et in ſoliditate muſcu
lorum et venarum amplitudine et earum repletiõe
et coloris rubedine. Et vlterius ſubdit bos namqꝫ
ex adoleſcentibus ⁊ ſenibus fleubotbomare audebis

Adolescentes tamen secundum ordinē ad fleubotho mādum paulatim prouehere debes cum pauca minu tione. Septimū ē morbus prolix9 quia tunc ex tali fleubothomia natura dupliciter debilitatur puta a morbo prolixo ⁊ a minutione. Et istud ē verꝫ scd̃m Auic. loco p̄allegato nisi sanguis affuerit corruptio qꝫ si sic flōmia p̄t ouenire. Octauū ē nimia repletio pot9. Nonū ē nimia repletio cibi sub qua etiā cōpre hendit͛ indigestio cibi. Et causa horū est quia secun dum Auic. in primo attrahentia sunt tria scꝫ vacuū calidū ⁊ tota species. Si ergo venit p fleubothomiā a sanguine euacuarentur cibuꝫ indigestum vl' super fluum siue potum superfluum a stomacho vel epate attraherent qui indigestus veniens ad membra non corrigeretur quia tercia digestio non corrigit pecca tum secunde sicut nec secunda prime si peccatum sit magnum propter quod in mēbra nō cōuerteretur sꝫ ibi remanēs possit esse cā egritudinis. Decimū ē fra gilitas. i. debilitas virtutis/fleubothomia enī ē for tis euacuatio secunduꝫ Galienum scd̃a āphorismoꝝ in cōmento illius in quo morbo sꝫ virt9 debilis non potest pati motum fortē. Undecimū est subtilis sen satio orificii stomachi quod precordiuꝫ dicit͛ qꝫ ex flōmia ī tali facile sequitur sincopis. Et sub isto eti am comprehenditur debilitas stomachi ⁊ facilis flu xus colere ad orificium eius inducens ad vomitum facilem colere. Unde in habentibus predicta accidē tia non conuenit fleubothomia. Per fleubothomiaꝫ eniꝫ humores cōmoti ad os stomachi inducerēt͛ tan q̄ȝ ad locum consuetum et quia membrum est debile

⁊ impotens illi fluxui resistere ideo illis multa mala per flõmiam accidunt. Et hec est vna causa quare qñqȝ aliqui in flõmia sincopizãt scȝ quia colera ad stomachũ fluit que mordicãdo stomachuȝ ex cõpas siõe cordis ⁊ stomachi sipcopī inducit. Duodecimũ ē fastidium si enim in fastidio fieret flõmia cũ vene euacuarentur traherent ad se materiã malã facienteȝ fastidium. Et plurima istoꝝ sex vltimoꝝ accidẽtiuȝ tangit Auicenna loco preallegato. Et circa istud est sciendum ꝙ preter predicta accidentia sunt adhuc aliqua alia etiam impedientia fleubothomiã quorũ primum est alia euacuatio vt quãdo est fluxus men struorum aut emorroydarum tunc enim non debet fieri flõmia ⁊ hoc ad euacuationem licet ad diuertẽ dum fluxum seu materiam posset fieri. Secundum ē corporis siue cõpositiõis raritas quia a corporib9 raris multum dissoluitur ⁊ ideo sufficit ista exsolu tio nec euacuatione indigẽt vt vult Galienus nono megategni. Tercium est humorũ cruditas et viscosi tas tunc eniȝ est cauenda flõmia quia augmẽtaretur cruditas humorum ⁊ propter hoc in morbis lõgis non est facienda flõmia quia cruditas humorũ aug mentaretur ⁊ virtus debilitaretur ⁊ morbus prolõ garetur et ideo timendum esset de casu virtutis. Et propter hoc vult Auicenna ꝙ in morbis cronicis faciẽda est farnacia ante fleubothomiaȝ ⁊ nõ ē flõia ante faciẽda licet vtraqȝ indigeãt patiẽtes. Scȝ crudi tas hũoꝝ p̃t accidere duab9 de causis vna cã est ꝓp ter habũ dãtiã hũoꝝ calorẽ naturalẽ suffocãtiũ q̃ de bilitat9 ⁊ suffocat9 hũores crudos generat ⁊ tũc hñ

competit flõmia· Unde scdm Alexandrum secũdo li bro suo ca. de ydropisi flõmia in principio ypozar ce cõpetit cuz prouenit ex multitudine sanguinis mẽ strualis cuz probibeant̃ fluere menstrua pp ter cãm aliquaz/ aut ex multitudine sanguis emorroydalis q2 sicut ignis puus sub multa lignorũ cõgerie suffo cat̃ similiter est de calore innato suffocato sub bumo rum multitudine. Secũda cã cruditatis bumoꝝ ẽ ca loris innati debilitas vt in illis qui sunt debilis cõ plexiõis ⁊ qui babuerunt longã egritudinẽ ⁊ in seni b9 ⁊ tũc nõ cõpetit flõia q2 p boc augeret̃ cruditas q2 sanguis in quo calor ɔseruat̃ extraberet̃ ⁊ ita cor p9 infrigidaret̃ ⁊ bũores magis incrudarẽt̃ / debet er go sanguis dimitti vt bumorũ cruditatem digerat. Quartũ ẽ aeris indebita dispositio ⁊ nimia caliditas aut nimia frigiditas q2 p caliditatẽ mltã fortis fit resolutio ⁊ p frigiditatẽ multaz ineptificatio bumo rum ad fluxũ.

c·96 Quid debes facere qñ vis fleubotbomari
Uel qñ minuis fueris vel qñ minut9
Unctio siue pot9 lauacbrũ vl' fascia mot9
Debent nõ fragili tibi singula mẽte teneri

In boc passu autor ponit quinq3 que debent fieri circa fleubotbomiã aliqua quidem ante flõmiã aliq̃ in flõmia ⁊ aliqua post flõmiam. Primum ẽ vnctio que aliqñ fit in flõmia sicut vnctio fleubotbomi vt dolor leniat̃ aliqñ vero post flõmiã vt cõsolidatio vulneris retardetur ad boc ut post flõmiã bumores

relicti in venis aliquã possint habere respiratione͂ ⁊ fumi aliqui mali exalent. Secundum ē pot⁹ ⁊ maxie vini qui valet in flõmia si sincopis accidat ⁊ etiam valet post flõmiã pro regeneratione nouorum spiri tuum ⁊ noui sanguinis ⁊ isto modo iam faciunt cões Terciũ ē lauacbrũ. i. balneũ quod valet per duos vel tres dies ante ⁊ per duos vel tres post flõmiã ⁊ nõ eodem die. Ante quidē si quis timeat ꝙ babeat in se bumores grossos quia balneũ bumores dissoluit et cõmouet eos ⁊ ꝓpter banc cãm etiã cõpetit an̄ accep tio sirupi acetosi ⁊ motus vt bumores dissoluantur ⁊ subtilientur. Et ergo qñ debet fieri fleubotbomia debet fricari bracbiuȝ ut bumores existẽtes in venis propiquis bracbio subtilient̄ ⁊ preparentur ad exe undum facili⁹. Post flõmiã vero valet vt reliquie bumoꝝ et vaporuȝ derelicte resoluantur. In die ve ro flõmie nõ conuenit quia per balneum cutis lenis fit que lenificata percussionem factam in flõmia fu git ⁊ boc est periculum. Quartum ē fascia. i. ligatura cuȝ pannis lineis que valet post flõmiã immediate ad retinendum fluxum ⁊ ante flõiam ad trabenduȝ bumores ad locum vbi querit̄ flõmia ut ex eo etiam vene ingrossentur ⁊ melius videantur. Quintum est motus siue ambulatio moderata que potest fieri an te vt bumores dissoluãtur ⁊ subtilientur et post ad resoluendum reliquias bumorum ex fleubotbomia derelictas. Circa predicta sciendum ꝙ cões se faciũt flõmare ieiuni sed quibusdã doctorib⁹ meli⁹ videt̄ ⁊ cõuenieti⁹ ꝙ an̄ flõiaȝ primo vnũ ouũ sorbeãt mol le cum vno baustu vini circa nonam vel decimam

horā āte prādiū ꝛ statiȝ postea se fleubothomari faciāt. Et huiꝰ cā ē qꝛ stōacho vacuo natura fortius sanguinē retinet ne deficiat in nutrimēto sȝ cū cibus qui de se multū nutritiuꝰ ē sit in stōacho cuiꝰōi sunt oua sorbilia ꝛ vinuȝ tunc natura melius sanguinem exire permittit.

C. 97. **Exhilarat tristes iratos placat amantes**
Ne sint amentes fleubothomia facit

In hoc passu autor ponit tres effectus fleubothomie. Primus est ꝙ fleubothomia exilarat. i. letificat tristem hominez. Secundus est ꝙ flōmia placat iratos Et cā vtriusqꝫ ē qꝛ in sanguine qn̄ multa cōmiscetur melancolia fit tristicia ꝛ qn̄ multa colera fit ira cum melancolia sit cā tristitie ꝛ colera ire/ iā vterqꝫ istoꝝ duoꝝ humoꝝ educitur eductōe sanguinis qꝛ ei commiscetur Tercius est ꝙ prohibet amantes ne insaniant quia facit humores fluere ad partes exteriores ꝛ a capite diuertit. Pro maiori declaratione sciendum est ꝙ quinqꝫ sunt cause propter quas debet fieri fleubothomia/quarū prima ē directa ꝛ alie quattuor indirecte. Prima q̄ ē directa ē ut habūdātia sanguinis euacuetur siue habundet sanguis in q̄litate siue quantitate siue vtroqꝫ mō. Nā secundum Auicennā loco p̄allegato duo genera hoīm sunt fleubothomanda/quoꝝ vnum ē ille modꝰ hoīm qui iam parati sunt īcidere ī egritudīes vt q̄ hn̄t habūdātiaȝ sanguīs in q̄ntitate ꝛ reliquū genꝰ ē genꝰ illoꝝ hoīȝ q̄ iā egritudinē inciderūt ꝑpter hūorū siue sanguīs maliciā. Sed dr̄t flōmia ista ꝛ illa qꝛ ꝑpter sanguis

habũdantiã debet fieri multa fleubothomia sed si in qualitate peccet siue sit maliciosꝰ tũc opetit flõmia pauca. vnde secundũ Galienum nono megategni si sanguis sit malꝰ in corpore debꝫ euacuari paulatiue Et ideo peccãt multũ illi qui qñ vident sanguinẽ malum fleubothomãt se quousqꝫ videant sanguinẽ bonum exire cum forte prius totꝰ sanguis exiret qꝫ bonus exiret sed debet fieri pauca euacuatio et tũc secũdum Galienum in casu isto priusqꝫ fiat flõmia debꝫ dieta bonum sanguinẽ generans exhiberi ut loco mali sanguinis bonus sanguis generetur ⁊ postea debet fieri post modicum tempus fleubothomia pauca et sic deinceps. Ista fleubothomia est directa quia fit per se ad euacuationẽ illiꝰ quod p se debet p flõmiã euacuari scꝫ ad euacuationẽ plenitudinis humorum siue sanguinis principaliter/tamen secundum qꝫ cuꝫ eo sunt alii humores. Prima cã indirecta est magnitudo morbi ⁊ magnitudo aptantis vehemẽtis inflãmationis quia scdm Galienũ in cõmẽto illiꝰ ãphorismi que egerunt ⁊c. Nõ ẽ melior medicina in aptãte vehementis inflammationis ⁊ in febribus ⁊ dolore forti qꝫ fleubothomia vt etiam dictum est ibi frigida natura. Secunda causa indirecta est vt attrahatur materia ad partẽ illã per quã debet euacuari materia vnde in retentione menstruoꝝ ⁊ emorroydarũ debet apiri sophena scdm Galienũ ⁊ Auic. ut trahat materia sanguĩs ad ĩferiꝰ. Tercia cã ĩdircã ẽ ut hũores trahãt ad locũ ɔtrariũ illi loco ad quẽ fluũt hũores ⁊ hoc ad diuertẽdũ materiã a loco ad quẽ fluunt humores vnde in nimio fluxu menstruorum debet

fieri fleubotbomia de basilica vt trabat᷑ materia ad cõtrariũ loco ad quẽ declinat ⁊ diuertat᷑ a suo fluxu Et propter boc in pleuresi sinistre partis debet fieri flõmia in parte dextra vt diuertatur materia et at trabat᷑ ad locũ contrariũ loco ad quẽ declinat ⁊ simi liter si sit in parte dextra debꝫ fieri fleubotbomia in parte sinistra. Quarta causa indirecta est ut per fleu botbomiam vna portio materie euacuet᷑ ⁊ natura po tentior sit supra residuũ ⁊ sic cõpetit fleubotbomia qñ repletio est in corpore ne fiat apostema quia na tura est debilis respectu regiminis illoꝝ bumoꝝ ideo vna portio illiꝰ materie ẽ euacuãda ne ꝓpter impo tentiã nature in regẽdo illã materiaꝫ illa materia flu at ad aliquem locum debilem in quo aggregetur et apostema generet.

c. 95 **Fac plagã largã mediocriter vt cito fumꝰ Exeat vberius liberiusqꝫ cruor**

¶ In boc passu autor ponit vnũ documentũ de quã titate scissure in flõmia. Et dicit ꝙ scissura debꝫ esse larga mediocriter vt fumꝰ ⁊ grossꝰ sanguis liberius exeant quia quando scissura est stricta tũc soluꝫ sub tilis sanguis exit ⁊ grossus remanet. Circa istud est sciendum ꝙ aliquando in fleubotbomia debet fieri vulnus magnum et aliquando paruum. Debet auteꝫ fieri vulnus magnum tribus de causis. Primo quia bumores sunt grossi et grossus sanguis est euacuan dus vt per illud vulnus magnum sanguis facilius possit exire ⁊ ergo in melancolicis faciendũ est mag num vulnus. Secũdo propter temporis frigiditatẽ

quod humores ingrossat et ergo in hyeme debet fie
ri vulnus magnum. Tercio propter habundantiaꝫ
humorum quia tunc melius fit euacuatio per vuln⁹
magnuꝫ q̄ꝫ paruum. Sed vulnus paruum fit cum est
virt⁹ debilis vt de spiritubus ⁊ calore minus euacue
tur. Et in tempore calido eadeꝫ de causa ⁊ quādo est
sanguis subtilis.

Sāguine substracto sex horis ē vigilāduꝫ c.99.
Ne somni fumus ledat sensibile corpus
Ne neruū ledas nō sit tibi plaga ꝓfunda
Sāguine purgat⁹ non carpas ꝓtin⁹ escas

¶ In hoc passu autor tangit tria cōsideranda circa
fleubothomiā. Primū ē ꝙ fleubothomat⁹ non debꝫ
dormire immediate post flōmiā nisi ad minus trāsi
uerint sex hore. Et hui⁹ subdit autor cām ne fumi q̄
scilicet in somno causant̄ moti ad caput ledant cere
brum. Alie tn̄ possunt assignari cause/quarū prima
est ne in somno vertat se patiens supra brachiū flō
matū ⁊ per hoc ledatur. Secunda est ne humores in
somno fluant ad mēbrum lesum in quo est dolor ꝓp
ter ictum fleubothomi et fiat apostema. vn̄ Galien⁹
secunda amphorismoꝝ super illo āphorismo In quo
morbo vult ꝙ in somno si fiat apostema ītra corp⁹
aut membrum sit lesum ad ipsum fluunt humores.
Auicenna vero aliam assignat causam scilicet ꝙ per
talem somnum posset accidere confractio membroꝝ
Et istius causa potest esse quia sicut secunduꝫ Gali
enuꝫ sup illo āphorismo In quo morbo ⁊c. somn⁹ in

103

principio paroxismi non competit quia calor natu ralis ad interiora regredit᷑ ⁊ exteriora infrigidantur ⁊ fumi remanent nõ consumpti propter quod rigor augmentat᷑ ⁊ poxismus etiã prolongat᷑ sic etiã fumi per cõmotionez humoꝝ in fleubotbomia ad neruos ⁊ ad lacertos eleuant᷑ qui nõ cõsumpti remanentes in somno infrigidant᷑ in exterioribꝰ ⁊ ingrossantur ⁊ ideo faciunt neruoꝝ ⁊ lacertorũ confractionẽ si fiat superdormitio immediate post fleubotbomiaz. Illa causa potest esse qꝛ materiã igrossans est faciẽs cõ fractionem sicut in quartana in cuius typo fit con fractio propter frigiditatẽ ⁊ grossiciẽ materie sꝫ ner ui et lacerti sunt frigidi ideo ad ipsos veniens iste fumus in somno in quo fit retractio caloris ad inte riora infrigidat᷑ ⁊ ingrossat᷑ ⁊ iste fumus infrigidatꝰ ⁊ ingrossatus frigiditatem ⁊ ingrossationẽ inducit in membro siue confractionem quia ad membrũ cõ simile properãt egritudines consimiles. Et istud ve rum est de somno fleubotbomie vicino et non de re moto postq̃ fumi illi fuerint consumpti. Secundũ quod dicit est ꝙ fleubotbomans debet cauere ne fa ciat nimis profundam aperturam in minutione ita ꝙ cum fleubotbomo ledat neruum vel arteriam ve ne suppositos. Nam ex lesione nerui sequitur spas mus ex quo vlterius acerbissima mors sequitur vel ad minus perditio membri puta brachii vel digi ti ⁊ cetera. Et ex lesione arterie sequitur fluxus san guinis arterialis difficilime curabilis. Tercium est ꝙ fleubotbomatus non debet illico id est immediate post fleubotbomiam cibum sumere sed debet

expectare quousq; in eo hũores fuerit q̇eti ne cibus ãte ei9 digestionẽ ad subueniẽdũ mẽbro leso cũ sanguine simul attrahat᷑.

C.100.

Omnia de lacte vitabis rite minute
Et vitet potum fleubothomatus homo
Frigida vitabis q2 sunt inimica minutis
Interdictus erit minutis nubilus aer
Spiritus exultat minutis luce per auras
Omnib9 apta quies ẽ mot9 valde nociu9

Hic autor ponit quinq; vitãda ab ipo fleubothomato/ quoꝝ primũ ẽ ꝙ flõmat9 dẽt vitare lac ⁊ lacticinia. Cu9 cã est q2 ex cõmotõne humoꝝ p flõmiaz sepe fluũt hũores aliqui ad stõachũ. Si ergo lac sumeret᷑ ex cõmixtiõe illoꝝ hũorũ lac in stomacho corrũperet᷑ ex quo de se maxie corruptibile est. Et etiaz lac propter dulcedinẽ ei9 posset trahi indigestũ ad venas. Et propter cõmotionẽ humorũ facile corrũpi. Secundũ ẽ ꝙ flõmat9 debet cauere a potu nimio quia propter euacuationẽ venaꝝ talis potus traheret᷑ facile ad venas indigestus prout prius dictum est. Tercium est ꝙ fleubothomatus debet vitare omnia frigida tam intus sumpta q̃ꝫ exterius adhibita puta cibaria multum frigida/ aerem frigidum/ balneum frigidum/tenuitatem vestium/sessionez supra petrã/ frigiditatẽ capitis vel pedũ quia cũ calor naturalis per flõmiã debilitat9 est corp9 facile supflue infrigidaret᷑. Quartuz ẽ ꝙ flõmatus nõ debet ambulare in aere tenebroso nebuloso turbato quia talis

contristat animaȝ et pigriciem in corporib⁹ inducit vt prius dictum est ibi Aer sit mundus/ iā tristicia cā ē sanguinis melācolici. Sed debet ābulare in aere claro ⁊ lucido quia in tali aere spirit⁹ vitales natu rales ⁊ animales recreantur ⁊ ad extra mouent᷑ con gaudentes simili· Quintuȝ est ꝙ fleubotbomatus de bet querere quietem temperatam similiter ⁊ motū ex cessiuū vitare quia motus excessiuus tunc maxīe de bilitat ⁊ humores commouet/ quies vero temperata motum sedat.

c. 101. Principio minuas in acutis pperacutis
Etatis medie multum de sanguine tolle
Sed puer atqȝ senex tollet vterqȝ parum
Ver tollet duplū reliquū tp⁹ tibi simpluȝ

¶ Hic autor dicit quattuor/ primū est ꝙ fleubotbo mia faciēda ē in pricipio egritudinū pperacutaꝝ .i. maxime acutarum q̄ scȝ terminant᷑ in die q̄rto q̄ ta les sunt breues nec dant inducias ⁊ ideo a principio medicāde sunt· Secundū est ꝙ in etate media scȝ q̄ ē a tricesimo anno vsqȝ quadragesimumquintum vel quinquagesimū annum pl⁹ de sanguine extrahendū est q̄ȝ in aliqua aliaꝝ etatū q̄ in tali etate maxime multiplicat᷑ sanguis ⁊ ei⁹ substractio nō impedit au gmentum nec diminuit᷑ virtus corporis quia corp⁹ in tali etate nō augetur neqȝ diminuitur sensibiliter sed stare videtur. Tercium est ꝙ senes ⁊ pueri paruȝ fleubotbamandi sunt quia in pueris sanguis mult⁹ requiritur ꝓpter nutritionē ⁊ augmētationeȝ in eis

Et in senibus virt9 incipit debilitari/ Quartũ est q
in vere dupla quantitas sanguinis abstrahẽda ē p
flõmiam respectu alioꝝ temporuȝ. Cui9 ratio est.q2
ver est tẽpus maxīe multiplicatiuũ sanguinis secun
dum oẽs autores medicine. Circa primũ dcm̃ ꝓ ma
iori declaratõe ponende sunt alique regule circa fleu
bothomiã/quaꝝ prima ē q in principio morbi non
est facienda flõmia medic9 eni est minister nature se
cundum Galienũ tercia tegni canone illo Dim natu
ra operatrix medic9 vero minister. sed scđm Galienũ
quarta ãphorismoꝝ in cõmento illius egritudinib9
quibuscunq3 incipientib9 nulla euacuatio in princi
pio morbi est naturalis sicut ergo natura in princi
pio morbi non euacuat ita nec medicus. Istud tñ in
tribus casibus habet instantiam / primo in materie
furiositate. Unde Auicẽna loco sepe allegato vult q
in principio morbi flõmia nõ debet fieri q2 flõmia
humores cõmoueret ꝛ subtiliaret ꝛ currere p corp9
faceret nisi materia sit furiosa. Secundo habȝ instan
tiam in materie multitudine. unde Galienus super il
lum amphorismũ Incohoantib9 morbis vult q opor
tet fieri fleubothomiã aut farnaciã vt natura aleuie
tur que scȝ onerata ē propter materie multitudineȝ
Tercio habet instantiã in morbi magnitudine ꝛ acu
itate vt quando est apostema magnum ꝛ dolorosuȝ
licet non sit multa materia scilicet antecedens in cor
pore. Unde dicit Galienus decimotercio megategni
Si apostema sit magnum fleubothomet in principio
licet non sit materie multitudo ne crepetur aut aperi
atur apostema ante sui maturationẽ. Ergo vt mala o

sinthomata vitent minutio ē facienda. Scda regula est qꝫ nō fiat flōmia i die mot9 egritudinis sicut in crisi nō est facienda flōmia nec aliqua euacuatio ne materia a loco ad quē natura mittit ipam diuertat. Similiter neqꝫ in paroxismo vnde scdꝫ Galienū pri ma āphorismoꝝ In statu neqꝫ flōmia neqꝫ farmacia fieri debet quia in eo fit coctio morbi que melius fit in quiete qꝫ motu. Sed sicut se habet status ad mor bum totalē ita paroxism9 respectu dierum interpola tionis sicut ergo in statu nō est euacuandūꝫ ita nec in paroxismo. Tercia regula est qꝫ flōmia non est fa cienda in principio morbi cum crisis ē remota quia secundum Ysaac in vrinis sanguis est fundamētuꝫ caloris naturalis ipm scꝫ sustinēs licꝫ cor sit funda mentum generans ꝛ spirit9 fundamentum deportās sed sanguis est fundamētum caloris naturalis quia ex eo materialiter generat calor naturalis ꝛ ideo ali quis sanguinē euacuādo euacuat calorē qui materiā morbi hēt digerere ꝛ per cōsequēs morb9 prolonga tur ꝛ virt9 debilitat propter quod timendū ē ne ꝓp ter longitudinē morbi ꝛ debilitatē virtutis natura succūbat. Quarta regula ē qꝫ in corpore habēte fecē in intestinis nō debꝫ fieri flōmia. Cuius causa est qꝛ tria sunt attrahentia scilicet calidum vacuūꝫ ꝛ tota species quia ergo per flōmiā vene euacuantur que a membris sibi propinquis attrahunt et ita meseray ce a stomacho / venter plus constipatur et materia contenta in venis plus inficitur et meserayce attra hunt humiditatem fecum et feces plus desiccant de bet ergo vēter primo leniri vt per suppositoria aut

clisteria nisi per se laxetur. Quinta regula est q̄ non
deb3 fieri flōmia multa quia ex hoc malū accidit in
senio scilicet multi morbi mali sicut epilentia appo
plexia ⁊ paralisis quia propter remotione3 sangui
nis et caloris generantur multe superfluitates fleu
matice q̄ sunt cause hax egritudinū. Sexta regula ē
q̄ nō debet fieri flōmia in muliere mēstruata aut im
pregnata. In impregnata nō debet fieri quia p hoc
calor digerens cibum diminueretur et nutrimentum
fetus auferretur ⁊ maxime quando fetus ē magnus
cū tunc indiget ampliori nutrimento. Et istud dicit
Ypocras quinta amphorismorum. In menstruata
vero naturaliter scilicet scd̄m reuolutionē mēsis non
debet fieri flōia q2 in fluxu nimio mēstruox esset fa
cienda ad diuertendum materiā s3 qñ eueniunt natu
raliter ⁊ secundū debitū cursu3 nature tunc nō deb3
fieri flōia cū materia euacuet' sufficiēter a natura et
natura nō debet diuerti ab operatōe. Septia regula
ē q̄ p9 colericā passionē nō debet fieri flōmia cū enī
flōmia cōmoueat humores per hoc posset humor co
leric9 ad stomachum fluere ⁊ ipsu3 inflāmare nec de
bet fieri p9 vomitum ne similiter humores fluāt ad
stomachum neq3 p9 fluxum vētris neq3 p9 vigilias
magnas neq3 p9 motu3 fortē ⁊ breuiter nec post vl
lum calefaciens multum aut multum dissoluens q2
fleubothomia humores plus cōmoueret' ⁊ virtutem
magis debilitaret. Deinde videndum est in quibus
hōibus cōpetit fleubothomia. Et pro illo ponende
sunt alique regule quax prima ē q̄ flōmia competit
hōib9 delicatis ociosis ⁊ quiescētib9 multū carnosis o2

⁊ cibis multum sanguinē generantib⁹ vtentibus. Secūda regula ē ꝙ flōmia cōuenit illis in quib⁹ est habundantia sanguinis quod cognoscit᷑ per vrine spissitudinē/ habundātia enī sanguinis facit eā spissaꝫ sed colera subtilē. Tercia regula ē ꝙ flōmia debꝫ fieri in illis in quib⁹ melancolia habundat vñ cum est multa melācolia naturalis currens cuꝫ sanguine per totū corp⁹ quia sanguis in epate ab ea nō mundificat᷑ tunc cōpetit flōmia siue minutio p⁹ea farmacia Unde duplex est melācolia naturalis ⁊ innaturalis. Naturalis ē fex sanguinis que qñ habundat ipa est currens cum sanguine quare cū sanguine per flōmiā euacuat᷑. Ideo facienda est flōmia ad ei⁹ euacuationē cum sanguine/ab eodeꝫ enim calore scꝫ a calore tēperato fiunt sanguis ⁊ melancolia que est eius fex ⁊ postea facienda est farmacia. Quarta regula est ꝙ ī illis in quibus timetur humorum ebullitio ⁊ conturbatio ⁊ calefactio cōpetit flōmia et isti statim quando sentiunt se calefieri debent flōmari cum sit timor ebullitionis conturbationis et calefactionis propter humorum habundantiam. Aliquando tamen aliqui decipiuntur per istam regulam qꝛ statim quādo sentiunt calefactionem et timent de humorum ebullitione statim fleubothomant se. Et quando istud est ex colere calefactōne ⁊ incensione per fleubothomiā nō cessat calefactio nec ebullitio ymmo per hoc augmentatur quia fleubothomia humores commouet ⁊ per corpus currere facit et ergo nō competit flōmia nisi hoc fit ex habundantia humoruꝫ quod cognoscitur per sudoris multitudinem et maxime in mane.

Aliqui eni sunt qui nō sudāt nisi qñ euacuatōe indi
gent. Quīta regula ē ꝙ illis debet fieri flōia qui ha
bent fortē virtutē ⁊ qui sunt sanguinee cōplexionis
nō frigide ⁊ sicce. Unde Rasis septimo alinansoris
Corpora apta ad flōmiam ⁊ q̄ eaꝫ plus possunt pa
ti sunt illa q̄ habēt venas āplas ⁊ manifestas ⁊ cor
pora pilosa ⁊ bruna et ex colore rubeo et fusco mix
tis sunt colorata ⁊ iuuenes ⁊ adolescentes ⁊ senes nō
decrepiti sed pueri et infirmi nō sunt minuendi nisi
magna vrgente necessitate. Et plurime istarum regu
laꝝ colliguntᷣ ex Auicēna quarta primi capitulo de
fleubotbomia.

Estas ver dextras / ātūn⁹ hyēsqꝫ sinistras c. 102.
Quattuor bec mēbra / cephe / cor / pes / epar vacuanda
Uer cor / epar estas / ordo seqnens reliquas

¶ Hic ponit autor aliqua concernentia mēbra eua
cuanda flōmia. Et dicit primo ꝙ in vere et estate
debent euacuari vene dextre vt dextre man⁹ vel dex
tri brachii vel pedis. Sed in hyeme et antūno debēt
fleubotbomari vene sinistre scilicet sinistre man⁹ vel
sinistri brachii vel pedis. Et istius causa potest esse
quia ver est multiplicatiuum sanguinis et estas co
lere ergo in vere ⁊ estate debent euacuari ille vene in
quibus magis habundant sanguis et colera sed ille
sunt vene dextre quia in parte dextra corporis situ
atum est membrum generatiuum sanguinis scꝫ epar
⁊ receptaculū colere scꝫ cistis fellis. Sꝫ antūn⁹ ē ge
neratiu⁹ melācolie q̄ etiā coacernatᷣ et nō resoluitᷣ p
hyemē ergo in antūno ⁊ hyeme debēt fleubotbomari
oꝫ

ille vene in quibus magis dñatur melãcolia q̃ sunt vene sinistre cuȝ in sinistra parte corporis cõtineat splen qui ē receptaculuȝ melancolie. Secũdo dicit q̄ ista quattuor mẽbra scȝ cephe id est caput cor pes ⁊ epar secundũ quattuor partes anni sunt euacuanda cor quidem in vere/epar in estate/caput in hyeme ⁊ pedes in autũno·

c.103. Dat salnatella tibi plurima dona minuta
Purgat epar/splenē/pectꝰ/p̄cordia/ voceȝ
Innaturalem tollit de corde dolorem

¶ Hic tãgit sex iuuamenta prouenientia ex flõmia vene que dicitur salnatella ⁊ ē vena in dorso manꝰ in loco qui ēst inter auricularē digitũ ⁊ medicũ· Primum est q̄ ip̄a purgat epar· Scd̄m est q̄ ipsa mundificat splenē· Terciũ est q̄ mundificat pectꝰ· Quartum ē q̄ preseruat precordia. i· orificium stomachi a nocumento. Quintũ est q̄ aufert nocumẽta vocis· Sextuȝ ē q̄ aufert dolorē innaturalē cordis· Et ratio oim̄ iuuamentoꝝ est quia predicta vena ab omnibus istis locis sanguinem euacuat vt postea etiam patebit· Pro maiori declaratione p̄dictorũ sciendũ est q̄ in flõmia aliqñ aperiuntur vene et aliquando arterie. In apertione autem arterie est timor. Et huius causa potissima est nimius fluxus sanguis qui duplici causa habȝ fieri in flõmia arterie· vna causa est caliditas vehemens sanguis arterialis· Caliduȝ eniȝ ē facile mobile ⁊ arteriaȝ dilatans ⁊ aperiens ⁊ ideo iuuat multum ad euacuationē sanguis ĩ flõmia arterie. Scd̄a cã ē arterie mobilitas ⁊ ideo tardiꝰ in

ea vulnus curatur quia vulnera non sanantur nisi qui escant. Prodest tamen ista flebotomia tripliciter primo cum est in corpore sanguinis subtilis habundantia. Secundo quando vaporosi. Tercio quando calidissimi sanguinis enim subtilis ex quo calor naturalis et spiritus fiunt habitat in arteria sed sanguis grossus ex quo membra nutriuntur in venis. Similiter sanguis vaporosus in arteria continetur et sanguis sanguineus in venis. Sanguis etiam calidissimus qui a corde efficitur et digeritur quod est calidissimum membrorum etiam continetur in arteria. Alius autem sanguis in venis. Secundo sciendum quod venarum apertio est in multis membris. Aliquando in brachio siue manu magna. Aliquando in parua. Aliquando in pede. Aliquando in naso. Aliquando in fronte. Aliquando in labiis. Aliquando sub lingua siue in palato. Aliquando in angulis oculorum versus frontem In manu maiori que est ab ascellis usque ad cubitos sunt quinque vene aperiende secundum Rasim septimo alinansoris et Auicennam loco preallegato. Una vocatur cephalica que est vena capitis. Secunda basilica que est vena epatica. Tercia mediana siue cordiaca siue nigra secundum quod vocatur ab Auicenna siue matrix sicut vocatur a Rasi. Quarta assellaris. Et quinta funis brachii. In manu minori est sceiles siue salnatella et ita in brachio secundum quod continet maiorem manum et minorem sunt aperiende sex vene. Cephalica a partibus que sunt supra collum euacuat et ideo passionibus capitis valet ut in emigrania mania et in aliis calidis passionibus siue ex materia calida Unde et ista incipit siue oritur ab humero et tendit versus partem siluestrem brachii. Basilica euacuat

immediate a partibus sub collo vt a pectore ⁊ epate Unde in passionibus pectoris epatis et similiuȝ valet. vnde valet in pleuresi. Et incipit ista ab ascellari ⁊ tendit ad partem domesticā brachii ad curuaturaȝ brachii. Mediana vero ē media inter duas predictas in situ ⁊ in cōpositione quia ex eis cōponit᷑ Est enim ramus vtriusqȝ. Et est etiā media in euacuatione quia vndiqȝ euacuat et ab īferioribus partibus sub collo ⁊ a collo ⁊ supra collum. Unde ē vniuersalis toti corpori in euacuando. Nō vniuersalis sicut dicunt quidaȝ quia a corde oritur sed quia ramus est cephalice et basilice. Et ergo cum volumus fleubotbomare de cephalica ⁊ non apparet debemus accipere magis medianam q̄ȝ basilicam et similiter cum volumus fleubotbomare basilicam et non apparet magis debemus fleubotbomare medianam q̄ȝ cephalicam quia magis conuenit cuȝ vtraqȝ q̄ȝ vna cum alia cum sit ramus istarum et iste extrema. Seiles siue salnatella est vena que est inter auricularem et medicum tendens plus versus medicum digitum ⁊ oritur a basilica ⁊ ista aperitur in dextra manu in opilatione epatis et in sinistra manu in opilatione splenis. Et quare boc fit nescitur ratione sicut dicit Auicenna sed experientia / banc enim inuenit Galienus per somnium vt ipse dicit quia babebat quemdam in cura babentem opilationem epatis ⁊ splenis et somniabat se fleubotbomare patientem de illa vena ⁊ sic fecit ⁊ curatus est. De ista fit fleubotbomia ponendo manum in aqua calida quia subtilis est

ideo vt ingrossetur et dilatetur et ne vulnus clauda tur citius debito et vt sanguis grossus subtilietur. Assellaris est illa que posita est sub basilica et illa ap paret in ligatura brachii et de ista idem est iudiciuz cum basilica. Funis brachii est illa que est supra ce phalicam siue os vltimum siue altius brachii vers9 partem siluestrem. Et est idem iudicium de ista et de cephalica. Licet ergo secundum Auicennam et Galie num in apertione vene fit euacuatio vniuersalis a toto corpore non tamen ab omnibus venis equali ter vt visum est. Licet etiã vene a toto corpore eua cuent non tamen in eis est timor equalis ymmo ce phalica secundum Rasim septimo almansoris est se curior. Et basilica ẽ magis timenda et cardiaca etiã multum est timenda licet minus q̃ȝ basilica Cephali ca est securior quia neqȝ iuxta eam est neruus neqȝ arteria neqȝ supra eam. Sed sub cardiaca est neruus et altius supra eam est neruus subtilis ideo timendũ est ne incidatur neruus. Basilica est periculosa val de quia est sub ea arteria et iuxta eam est neruus et musculus et ideo est timenda valde. Seises siue salna tella non est periculosa sed tamen subtilis est et ideo vt aperiatur melius est q' ponatur in aqua calida. In pede sunt tres vene scilicet sciatica sophena et ve na poplicis. Et hee aperiuntur cum volumus tra here sanguinem ad partes inferiores vt in prouoca tione menstruoruȝ et illa que est in poplice secunduȝ Auicennam magis valet q̃ȝ sophena aut sciatica qꝛ propinquior est matrici et ideo melius potest ab ea trahere. Sophena vero a virga testiculis et/

a matrice sanguinẽ attrabit. Sed sciatica ab anchis renibus ⁊ mẽbris que sunt situata versus partez silvestrem melius trabit. Sophena vero a matrice et a mẽbris positis versus partem domesticam licet sint rami uni⁹ vene. In medio frontis ẽ vena una que aperienda est in antiquatis passionibus faciei vt in morphea et impetigine scabie et in passionibus oculorum prius tamen debet fieri minutio de cephalica. Et similiter est vna vena in naso. Et in vtriusq; aptione debet collum ligari et postea aperiri vna ante aliam per ligationem enim colli melius manifestantur. In labiis etiam sunt vene que aperiuntur propter apostemata existentia in ore aut gingiuis cephalica tamen prius minuta. In palato sunt quattuor vene que si aperiãtur valent fluxui reumatis ad dentes in eis facientis dolorem. Et iste vene sunt manifeste et debent aperiri materia digesta. Item quedaz sunt vene in angulis oculorum versus frontẽ ⁊ aperiuntur in passionibus oculorum cephalica prius minuta. Item quedam sunt vene sub lingua que aperiuntur in squinancia cephalica prius minuta. Item vene que sunt in timporibus incidunt ꝓpter emigraneam ⁊ propter dolorem magnum capitis ⁊ egritudinem capitis diuturnam et iste sunt quas vocat Ypocras et Auicenna iuueniles quarum incisio reddit hominem impotentem generare. Item in collo etiam sunt vene que vocantur guides que minuende sunt in principio lepre et maxime tamen anhelitus angustatur. vnde ⁊ in squinancia impediente anhelitum minuuntur.

Si dolor ē capitis ex potu limpha bibat̄
Ex potu nimio nā febris acuta creatur
Si vertex capitis vel frōs estu tribulētur
Timpora frōsq3 sil̄r moderate sepe fricentur
Morella cocta nec non calidaq3 lauentur

Jn hoc passu autor duo notat. Primū est q̄ si dolor capitis accidat ex potu nimio ꝛ maxie vini vel alicui9 alteri9 pot9 quo ɔtingit hoies inebriari tūc supbibi debet aqua frigida q̄ sui frigiditate atq3 ingrossatione impedit ne fumi ex tali potu eleuati cerebrum ledāt uel ad ipsu3 eleuent̄. Scd̄m ē q̄ si summitas capitis vel frons nimio calore vexet̄ tūc debēt timpora et frons moderate fricari ꝛ postea debēt ex aqua decoctiōis morelle calida lauari quia morella q̄ a cōibus medicis solatru3 dicit̄ habet infrigidare quia frigida est.

Temporis estiui ieiunia corpora siccant
Quolibet ī mēse ɔfert vōit9 quoq3 purgat
Hūores nocuos stōachi lauat ābit9 ōnis
Uer antūnus hyems estas dñatur in āno
Tēpore vernali calidus sit aer humidusq3
Et nullū tēpus melius fit fleubothomie
Usus tunc hōi veneris cōfert moderatus
Corporis ꝛ mot9/ vētrisq3 solutio/sudor

Balnea / purgent tūc corpora cū medicis
Estas more calet siccat noscatur in illa
Tūc quoq͡ȝ precipue colerā rubeā dn̄ari
Huīda frigida fercl'a dētur / sit venꝰ extra
Balnea non ꝓsunt / sint rare fleubothomię
Utilis ē requies sit cū moderamine potus

¶ In hoc passu autor plura notat. Primum est ꝙ ieiunare multum exsiccat corpora in estate quia ex quo estas de natura sua est calida et sicca ipsa resoluit humiditates corporis que etiaȝ resoluuntur per sudores in estate multiplicatos et sic superueniente ieiunio corpora plus exsiccantur quia absente humido cibali calor nostri corporis agit in humiditates proprias ipsas exsiccando. Et ergo bene dixit Ypocras septima particula amphorismoruȝ / corporibus humidas carnes habentibꝰ famē adhibere conuenit / fames eni corpora exsiccat. Scd̄ȝ ē ꝙ vomitꝰ ofert quolibet mēse qȝ ꝑ vomituȝ euacuant' hūores nociui cōtenti in toto ābitu stomachi. Et istud etiaȝ voluit Auicˀ quarta primi ca. decimotercio de iuuamentis q̄ affert vomitꝰ cū dixit ꝙ Ypocras precepit vomituȝ fieri bis in vnoquoq͡ȝ mense scilicet duobus diebus continuis vt secundo die expellatur illud quod primo die non potuit expelli. Et per hoc secundum Ypocratem conseruatur sanitas cū talis vomitus mundificat stomachū euacuādo fleuma ⁊ colerā. Stomachꝰ eni nō habȝ aliquid qd̄ mūdet ipȝ sicut intestina habēt colerā rubeā ipa mundificanteȝ

Et postea Auicēna loco p̄allegato ponit plura alia iuuamenta vomitus bene facti quorum primum est ꝙ ꝯfert grauitati capitis ⁊ hoc verum ē qn̄ illa grauitas accidit ex materia humorali vaporosa perueniente a stomacho et mēbris inferioribus ad caput Si enī grauitas capitis fieret a nocumēto ꝓprio ipsi⁹ cerebri tūc vomit⁹ magis noceret q̄ȝ cōferret. Secundū est ꝙ clarificat visuȝ et hoc qn̄ obscuratio vis⁹ ꝓuenit ex materia vaporali ꝓueniēte a stomacho ad ip̄os oculos/alias āt nō. Terciuȝ ē ꝙ aufert fastidiū. i. nauseā ⁊ abbominationē remouēdo ⁊ euacuando humorē a stomacho qui ē cā fastidij. Quartuȝ ē ꝙ cōfert ei ad cui⁹ stōachū descēdit colera corrūpēs ei⁹ cibū. Quītū ē ꝙ remouet abbōīnationē q̄ fit ꝓpter vnctuositatē. Sextū ē ꝙ remouet casum desiderij ⁊ illud quod facit desiderare acutuȝ pōticum aut acetosum qꝛ vomitus remouet cām oīm istaꝝ dispositionum iā remota cā remouet᷑ effect⁹. Septimū ē ꝙ cōfert laxitati. i. cachecie q̄ p̄cedit ydropisiȝ euacuando materiā talis laxitatis ⁊ mundādo stomachū. Octauū ē ꝙ ꝯfert vlcerib⁹ in renib⁹ ⁊ vesica diuertendo materias currētes ad illa loca ad parteȝ oppositam. Nonū est ꝙ etiam cōfert lepre maxime qn̄ fit cū vomitiuo forti sicut elleboro quia talis vomitus euacuat materias que sunt in locis remotis ⁊ difficilis eradicationis ex quibus fit lepra. Etiam vomitus corrigit digestionem primam ex qua alie digestiōes melius fiunt vn̄ lepra peccat in corruptione digestiue. Decimum est ꝙ confert malicie coloris in cute ex aliquo humore diuertendo ipsum a cute.

Undecimuz est q̄ cōfert epilentie stomatice euacuando humorē cōtētuz in stomacho ex cui9 effumatione causat̄ epilentia. Duodecimū ē q̄ cōfert ycterice maxie illi q̄ ē ex opilatōe nā ꝓpter motuz fortē i vōitu materia opilās ɔmouet̄ ꝛ remouet̄ a loco i quo faciebat opilatōnē. Siliter euacuat̄ materia fleumatica p vomitū q̄ cōicīr ē cā isti9 opilationis. Decimūtercīū ē q̄ ɔfert asmati euacuādo materiā anc̄edentē ex stomacho q̄ fouebat materiā asmatis. Et etiā calefaciendo mēbra spiritualia et pulmonem ex quoꝝ calefactione sequit̄ cōsumptio sūpfluitatum facientium asma. Decimumquartum est q̄ confert tremori ꝛ paralisi euacuando materiaz istarum passionum. Decimumquintū q̄ confert habentibus vlcera nigra magna super partes extremas diuertendo humores a ꝑtibus extremis. Et licet vomitus debite administratus ista conferat iuuamenta superflue tamen factus multa inducit nocumenta quia debilitat stomachuz ꝛ resoluit ipm ꝛ facit eum aptum vt materie fluant ad ipsum et obest pectori ꝛ visui ꝛ dentibus et antiquis capitis doloribus ꝛc̄. Prout dicit Auicenna quarta primi capitulo decimoquarto. Terciū quod notat hic textus est q̄ quattuor sunt tempora anni scilicet Ver Estas Autumnus et Hyems prout manifestum est. Et inter ista tempora ver est calidūz et humidū ꝛ hoc respectu alioꝝ tempoꝝ licet in se sit tēp9 tꝑamento attinens vt vult Galienus in de cōplexionibus. Et ex isto sequit̄ q̄ istud tempus magis aptum est fleubothomie quia magis est multiplicatiuum humoruz q̄ꝫ alia tpa. Et ergo etiā isto tempore

potest conuenire moderat9 vsus coytus ꝛ motus tem
peratus ꝛ ventris solutio siue fluxus ꝛ sudor tempe
ratus ꝛ similiter balnea temperata ad diminuenduꝫ
repletionē. Et ergo etiaꝫ istud tempus aptum est ad
purgationem corporis cum medicinis. Quartuꝫ est
ꝙ estas calefacit ꝛ exsiccat ꝛ ergo in ipsa etiam mul
tiplicatur colera rubea que calida ē ꝛ sicca. Et ꝑp
ter hoc etiaꝫ in estate fercula debent esse frigida ꝛ hu
mida ad remouendum dispantiam caliditatis ꝛ sic
citatis ex cōplexione estatis inductā. Et debet fieri
abstinentia coytus cum talis etiaꝫ exsiccet. Et absti
nentia a multis balneis simili de causa. Et rara fleu
bothomia eadem de causa nisi necessitas homineꝫ cō
pellat. Et debet fieri quies ꝛ paucus mot9 qꝫ quies
humectat ꝛ multus motus nimiuꝫ exsiccat. Et debet
homo predicto tempore vti potu cuꝫ moderamine et
maxime frigido quia ex superflua sumptione potus
frigidi propter apertionē pororū aliqn̄ sequit᷑ subi
ta infrigidatio corporis vl' paralisis siue laxitas mē
broꝝ vel mors subita. A q̄ nos defendat qui eterna
liter viuit ꝛ regnat.

Hoc op9 optat᷑ quod flos medicīne vocat᷑

Incipit liber de conseruatione corporis seu de regimine sanitatis cōpositus per magistrum Arnoldū de villa noua.

PRima pars vel consideratio sanitatis cōseruande pertinet aeris electioni naꝫ inter ea que necessario approximant humano corpori / nihil est qđ īmutet fortius ipm q̄ꝫ aer cum per os ꝛ nares ad cor ꝛ arterias inspirādo peruenit cuꝫ qualitatibus suis / et per omnes arterias immiscet' spiritibus corporis per quos omnes actiones vite corporalis perficiuntur. Ideo regalis prudentia que ad proprie sanitatis conseruationeꝫ studere debꝫ propter salutē regni nūq̄ꝫ negligat quā tum facultas concedit eligere aerem tam in partibꝰ regni q̄ꝫ in mansionibus locoꝝ ad que inhabitando declinat.

De electione aeris.

TAm cum in parte regni elegerit diutius habitare iuxta differētias partium āni in qua salubrior ꝛ purior viget aer dupliciter prouidet vtilitati cōmuni. Primo quideꝫ in conseruatione proprie salutis a qua diriuatur salꝰ totius multitudinis cui preest. Secundo vero qm̄ prouidet multitudini quo ad eius presentiā / nō soluꝫ autē corpori est accōmodus aer purus sed etiā menti / nam ōnia mentis opera siue in apprehendēdo siue in iudicādo clarius ꝛ pfectius exercent' in aere puriori. Ex qua consideratione non modice regis prudentia sublimat' / cum per hoc publice vtilitati prouideat valde in procurādo

claritatem cognitionis ⁊ industrie naturalis non so
lum mente propria sed totius ꝯsilii vnde manat gu
bernationis influētia toti regno ad quod bonū pro
creandū quātum ei possibile fuerit ipse rex obligat̃
ex proprio maiestatis officio/cum non tm̄ naturali
bus documentis sed cotidianis constet experientiis
ꝙ aeris impuritas atqꝫ grossicies ingeniū ebetat ap
prehensionē obtundit/iudiciuꝫ obscurat/cognitiões
infatuat et obligat affectiones. Ea igit̃ pars ad ha
bitādū diutius eligat̃/vbi fuerit in substātia purꝰ
aer/⁊ in qualitatibus temperatus iuxta differentiā
tēporis. Nam in estate querēdus est purꝰ ⁊ ex circū
stantiis habitationis declinās ad moderatā frigidi
tatē ⁊ econtrario in hyeme/vbi aūt purus ē aer/ibi
ver ⁊ autūnus existunt in qualitatibꝰ tēperati. Sed
quia frequēter cōtingit ꝙ vbi purus est aer subitis
ventoꝝ flatibꝰ agitat̃. Ideo tūc corpꝰ raruꝫ de faci
li ledit̃ alterationibus repentinis cuꝫ leuiter ad eius
interiora penetret ventus/maxime si flauerit veluti
per canalem propter quod expedit in locis ventosis
vestibus operiri. Sed colericis ⁊ sanguineis congru
it vestis ex lino vel serico interclusa bōbace/nam ta
lis vestis sanguineꝫ nō inflāmat/nec estuare facit et
a ventoꝝ ingressu partes protegit circumtectas ⁊c̃.
In mansione vero que precipue deputabit̃ ad iacen
dum cauebit̃ ne sic aer cōclusus ⁊ non habēs liberas
exspirationes sicut in aliquibus domibꝰ testudino
sis que pauca et parua habēt spiracula vel reumati
cis sicut in subsolariis quorū soluꝫ non est pauimē
tatum. In talibus enim mansionibus aer est nimis p

grossus ⁊ iacentes maxime dormiētes in eis multum grauat in capite ⁊ in pectore facit enim eos obtusos pigros ⁊ somnolentos cor constringit anhelitum in durat faciendo respirationē difficilem ⁊ vocem āpu tat et obscurat. Preterea si necessitas vrgeret in tali domo iacere subtiliter in hyeme depuret aer cū igne maximo facto de vitibus siccis aut rore marino vel brusco vel similibus lignis nō fumantibus sed faci entibus flāmam claram. In estate vero cuncta spira cula teneant aperta vt solum irrigetur et in ea parte iaceatur per quā liberius gredi potest aer. Et si ster ni debuerit virentibus plantis caueat ne sint aquo se vt iuncus grossus sed bona ⁊ mollis herba scilicet mirto vel salice aut similibus/ ⁊ talis domus poterit in hyeme cum ligno aloes aut thure subfumigari aut ligno iuniperi vel cipressi. Estate vero cum sandalo aut foliis mirti siccis aut virgis eius vel rosis siccis quibus etiam si copia suppetat solum sternet aut saccel li repleantur ex eis ⁊ collocentur circa puluinar lecti Cum autem frigora cogent vti bñficio ignis cauen dum est ne nimis approximetur aut diu sedeatur ad ipsum ⁊ maxime sumpto cibo ⁊ vultu apposito/ nam rara corpora depauperat spiritu ⁊ eorum impedit di gestionem ⁊ ebetat visum ⁊ acuit sanguinē ⁊ causat vertiginem. Sed dorso ad ignem conuerso/ eius bñ ficium moderate sumatur. Si vero fuerit coram ocu lis et maxime prope/ conuenit aliquid propter ocu los interponi.

De exercitio corporis.

Post considerationem aeris ideo consideratio sequitur exercitii quoniã naturaliter debet refectionem precedere propter duo/quorũ unum est qꝛ calorem excitat naturalem per quẽ est cibi digestio celebranda. Unde expedit ꝙ cibus qui sumitur eũ inveniat excitatum ⁊ nõ sopitũ/aliud est quia superfluitates corporis resoluit et preparat expulsioni / quibus in corpore manentibus natura nequit suas perficere actiones. Etenim calorem naturalẽ obtundunt ⁊ meatus impediunt per quos debet alimentũ transire. Unde natura corporis impedita manet donec superfluitates cibi preteriti fuerint excluse perfecte. Quamuis autẽ grosse superfluitates ut intestinales et vesicales ab aliquibus corporibus egrediantur absqꝫ exercitio tamen subtiles que per poros cutis habent expelli et que ut plurimum aggregantur inter lacertos mẽbrorum et inter cutem ⁊ carnẽ raro nisi per exercitium educunt᷑ a corpore sano/ tum qꝛ raro sudat/tum quia rarissimũ ẽ ꝙ aliquis ita pce viuat siue cibetur ꝙ calor naturalis possit mẽbroꝝ superfluitates propter paucitatẽ consumere vel ꝙ ita sit fortis ꝙ possit quãtascũqꝫ superfluitates vastare cognouit enim ante cibum exercitari/ sed comedentibus parum sufficit exercitiũ modicum. Habẽs ãt qui copiose reficiunt᷑ maius ẽ necessariũ ⁊ ecõuerso/nã his qui parũ exercitant᷑ sufficit modica leuisqꝫ refectio. His ergo attẽtis in prãdio ⁊ cena ꝑmittat᷑ exercitiũ moderatum ⁊ uniforme. Moderatũ quidẽ est ex quo alacrior quis efficit᷑ ⁊ mẽbra etiã leuiora nã si doluerit aut inde fatigata ꝑmãserit ꝑiculoso biop 3

fuit immoderatio/ ⁊ ideo cū fatigatio incboat cessan
dum est ab eodē. Uniforme vero dicitur qn̄ inferio
ra ⁊ superiora proportionaliter excitāt᷑ siue peditā
do siue equitando vel aliter exercitium peragatur.
Unde qui peditando exercitat᷑ deb3 aliquando incli
nari ad colligendum manibus aliquid placidu3 vel
operandum. Equitans vero siue ascendendo vel des
cendendo mouendo equu3 non solum pedum colum
nas sed dorsum moueat/ ⁊ manus et brachia/ maxi
me si venationi operam dederit. Illa tamen in pro
posito species motus vel exercitium eligi debet per
quam semper illesa permaneat regalis maturitas et
honestas. Quapropter ludus pile aut lucte cum coe
tanis nullo modo regi congruit qm̄ personam ipsiꝯ
contemnibilem reddit. Istud etia3 publice vtilitati
nimium derogat.

De balneo.

Post considerationem exercitii/ consideratio bal
nei sequitur. Ideo quia defectum supplet ipsiꝯ
nā in regimine sanitatis illi solū balneant᷑ in quibꝯ
propter omissionem exercitii ⁊ copiosam refectionē
multitudo superfluitatū aggregatur in lacertis ⁊ in
tercutaneis regionibus aut quibus pꝯ multitudinē
sudoris in exercitio vł alia causa lotio corporis est
necessaria. Et ideo balneū stuphe cōpetit primis ad
prouocādū sudorē. Aliis vͦ balneū aq̄ ad abluēdu3
Sꝫ in ꝓpposito neutꝝ balneū locū hꝫ nā corpi tpato
ł sanguīe hn̄dāti si moderate cibet᷑ ⁊ exercitet᷑ nec cō
gruit sudare/ nec nccm̄ est ablui ꝓpter sudoris vesti
gia. Qd si ꝓpter eius exercitiū sudoris ꝓuocatiuu3

aliqñ sequeretur necessitas abluẽdi. Cauendũ est ne corpus mergatur in aqua notabiliter calida/sed sit tepida velut illa que solis feruorib9 estate calescit/ ꝛ rose vnico feruore bullite proiciantur in balneo. Columne tñ pedũ ad cõseruationẽ sanitatis visus ꝛ audit9/atq; memorie sepe lauent̃ ꝛ fomentent̃ cũ aq̃ tẽperate caliditatis / ꝛ talis lotio fit in sero circa introitũ lecti dieb9 illis in quib9 nõ cenare contingit lotio vero capitis nõ tradetur vltra viginti dies / nec in ebdomada plusq̃ semel fiat/nec vnq̃ stõacho repleto/sed ante prãdiũ vel post ipm ꝛ ante cenã si proponat̃ cenare

De refectionib9 .

Post cõsiderationẽ exercitii sequit̃ consideratio refectõis duplici rõe/ quarũ pma ẽ qm̃ exercitiũ corp9 ianit/ ꝛ inanito corpori debet̃ refectio. Secũda vero ẽ qm̃ exercitiu; inaniendo prouocat appetitũ cibi qui nominat̃ fames que nihil aliud est q̃; p̃co nature ad iudicandũ necessitatẽ cibationis/ð corporẽ nãq; sano tunc est certũ ꝙ indiget cibo qñ mãifeste famescit. Et ideo specialiter habentib9 tẽperatũ corp9 ꝛ sanguinẽ habundantibus pre aliis nõ expedit sumere cibum/donec esuriant/ natura eni; mẽbrorum non ãplectit̃ sed respuit ipm. Et ideo cib9 q̇ sumit̃ absq; appetitu nature veluđ grauis sarcina fert̃ in stomacho/ ꝛ aliis mẽbris . Preterea magis corrũpit̃ in eis q̃; conuertat̃ in ea/na; respuunt ipm vel conantur tepide in substantiã suã cõuertere. Quãobrem patet ex eis ꝙ sanis corporibus in qualibet parte anni/nulla secundum naturam est alia congrua

hora cibationis siue in prandio siue in cena/nisi qñ natura comedere appetit. Et hoc testat᷑ q̄ vulgaris obseruãtia tẽpestiue cenandi/nõ habet in sanis exis tentiam rationis. Sed ex leui conceptu manauit im peritorũ/ ⁊ obseruatur ex indiscreta cõsuetudine po pulari. Sumendꝰ ẽ ergo cibus appetente natura nec diu etiã post esuriẽ debet sumptio tardari/nisi quia sancte constitutionis ecclesie/ vel honesta occupatio aut religiosa deuotio qñq3 suggerunt ipsam esuriem tollerare/debet etia3 taliter mensurari cibatio ne sto machus tentione grauetur. Sicut enim nocet cibus sumptus ãte tẽpus predictũ/sic etiã nocet si sumat᷑ ĩmoderate/ ad quod vitãdum expedit vt duo viten tur/ primu3 ẽ imperfecta masticatio per quã magna fit nature ĩiuria cũ nõ reddat᷑ ei quod ex prima insti tutõe debet᷑. Ad hoc eni3 dentes a natura sunt ordia ti vt pfecte cõminuat᷑ cibꝰ anteq̃3 transmittat᷑ in lo cum digestiõis. Cum eni3 cibꝰ nõ ẽ liquidꝰ aut p ar tificium cõminutꝰ valde naturã sui corporis defrau dat qui suis dentibꝰ pfecte nõ cõterit/nam aptitudo cõterendi nec stomacho nec ceteris mẽbris interiori bꝰ est cõcessa. Quapropter necesse est vt ledant᷑ a ci bo imperfecto masticato dupliciter. primo q3 plus inde sumit᷑ ex quada3 deglutiẽdi voracitate. Secũdo qm̃ deglutitus imperfecte digerit᷑/ ⁊ per consequens corpꝰ ad multas preparat passiões/ ⁊ ideo voraces frequẽter egrotãt᷑ ⁊ nũq̃3 ad naturalẽ ꝑueniunt senec tutẽ. Scd̃m ãt q̄ metu refectõis ĩmoderate d3 vitari ẽ varietas ferculoꝝ ĩ vna mẽsa/ ⁊ maxie si fuerit de licata. Citiꝰ eni3 lassat᷑ ⁊ deficit appetitꝰ in sumptõe

vnius cibi q̄ꝫ diuersoꝝ qm̄ blādimēta saporis ꝓuo
cāt eū ad plus sumendū q̄ꝫ stōachus possit digerere
propter hoc etiaꝫ qn̄ difformitas ferculoꝝ ē tāta ꝙ
vnū ē facilis reliquū vero difficilis digestionis ne
cesse ē vt debita nutritio mēbroꝝ impediat᷑ quia cū
peius digerat᷑ vnum q̄ꝫ aliud ⁊ cōmisceant᷑ adinuicē
aut cum digesto illabit᷑ indigestū / aut si vsq̄ꝫ ad per
fectā digestioneꝫ alteri⁹ remāserit corrūpet᷑ veluti si
carnes pulloꝝ ⁊ vaccine insil' decoquerētur. Accidit
etiā ꝙ qn̄ fercula varia multa sunt numero duobus
mōis īpeditur pfectio digestiōis. prio qꝛ comedens
ad frequētius pōtādū īducitur frequēs āt potus di
gestionē impedit / quēadmodū frequēter supfundere
aquā olle īpedit eius feruorē. Scdo qꝛ inter primuꝫ
ferculū ⁊ vltimū magnum ē interuallū / propter qđ
incboata digestio primi / a cruditate supuenientiū im
pedit᷑ q̄ oīa nocumēta vitātur p sumptionē vni⁹ fer
culi aut duoꝝ ad pl⁹ tn̄ inter ea non cadit notabile
interuallū / ⁊ ꝙ nō sint valde difformia quantū ad
babilitatē digestionis. Et ideo qui paucis vescunt᷑
ad extremā ⁊ mundā pueniunt senectuteꝫ. Qui vero
studēt ad multitudinē ciboꝝ incarcerādam vel ante
senectutē extingunt᷑ / uel eoꝝ senect⁹ ītempestiua erit
⁊ valde īmunda sicut ī babitatōib⁹ septētrionis fre
quēter occurrit / ⁊ nō solū bora refectōis ⁊ quātitas
sed etiā qualitas ciboꝝ debet attēdi sic scꝫ vt illi su
mantur qui corpori congruunt secundum exigentiā
nature ipsius ⁊ temporis / ⁊ qui non congruunt eni
tenter. Unde qui naturaliter dispositus est / ad pati
endum fluentes emorroydas et pulsantes vitare p x

deb; acuta/ ⁊ salsa nimiũ ⁊ dulcia quecũq; cõstipãt de quib⁹ infra dicit̃.

De regimine pot⁹.

NUnc autem cõuenit de regimine potus in generali tractare/circa quod breuẽ natura ꝓbet sanis corporib⁹ regulam sc; vt potetur qñ ipsa requiret/hoc est qñ veram sitim aliquis patiet̃. Tunc ãt est vera sitis qñ in ore stomachi percipitur estuatio quod nunq; in sanis corporibus nisi sumpto cibo contingit. Unde cũ talis sitis est manifesta sumẽd⁹ est potus et sobrie qualis nature corporis et tẽpori debetur. Est enim in proposito cauẽdum ne sit vinũ acutum vel igneum aut grossum et dulce/ sed in estate album vel roseum in hyeme subrubeum et in substantia semper clarum atq; subtile cui⁹ sapor sit simplex ⁊ amicabilis ⁊ odor suauis/et ex talibus eligantur semper debiliora /que minus tollerare possint aque mixturam. Corporibus eni; temperatis sanguineis ⁊ colericis vtilius est vinum debile naturaliter cum modico aque q; vinosum fractum cum multa aquã. Sic igitur in proposito pat; ꝙ expedit omnino vitare quecunq; vina que confitiunt̃ gipso vel calce./ vel que conseruantur in vasis pice linitis et eadem ratione vitandum ẽ nectar nisi cõficeretur secundum forma; inferius scriptam/patet etiã ex predictis ꝙ vinum nouũ perfecte clarificatu; ẽ in proposito veteri semper vtili⁹. In siti vero mendosa in qua nõ estuat orificium stomachi sed arescit vel os aut palatum propter puluerẽ aut motum aut aeris calorem ⁊ siccitatem non expedit bibere/ sed sufficit

gargarizando vinū bene limphatū aut aquā partes predictas humefacere vel emūdare vł si magis placeret succosos fructus masticare ꝛ abicere/ vel modicum succi deglutire propter gutturis ariditatem erit expediens.

De quiete ꝛ dormitōe.

Post refectionē ordine naturali quiescere cōuenit atqꝫ dormire. Cibus enim ad hoc recipitur vt digerat̄ ꝛ digestꝰ cōuertatur in mēbroꝝ substanciam. Digestio vero cibi ꝛ maxime in stomacho/ vbi recipitur cum totalitate sue difformitatis ad membra nequit cōpleri nisi calor naturalis per quē digestio celebrat̄ quantum possibile est coadunet̄ circa locum digestionis. Quapropter immoderate nō cōuenit refectis ambulare sumpto cibo vel vigilare vł laborare. Maxime si corpꝰ eoꝝ nō habūdauerit naturali calore/ qm̄ in motu et labore distrahit̄ calor ad mēbra q̄ motu exercēt̄ur/ silr̄ in vigilātibus dato ꝙ nō moueāt colūnas pedum ꝛ manuū nihilominꝰ ad organa sensuū ut auditꝰ ꝛ visus ꝛ ad ipꝫ cerebrū vbi meditatōis opatio exercet̄ calor naturalis distrahit̄ qm̄ sine ipo nulla vite opera pn̄t in corpe pfici. Que oīa recte ↄsiderātes phisici dixerunt concorditer ꝙ potior hora maioris refectiōis ad obseruādū sanitatē ē vespertina/ ꝓpterea qꝛ nox refectioni succedit. Ex q̄ multa bona ꝓueniunt necessaria digestiōi pficiēda. Primū ē frigiditas aeris etenī in aere frigido fortior ē digestio q̄ꝫ ī calido/ qm̄ p frigiditatē aeris coadunat̄ calor naturał ī cōcauo corpis ꝛ p calorē ipius aeris disgregat̄ versus exteriora/

propter quod vt plurimum comedũt amplius in fri gidis habitationibus in hyeme. Scdm ẽ trãquillitas mẽtis et corporis/ qm̃ de nocte cessant meditatões et occupatões diurne. Terciũ ẽ somnus quietus/ naz sub silẽtio noctis nec strepitu vel clamoribus interrũpitur nec occupatõibus ipeditur/ nec luce feriente oculos/ breuiatur. Ergo qui moderate reficitur sumpto cibo sedeat et quiescat/ tam mẽte q̃z corpore/ sedendo audiat nõ amara nec subtilia sz placida q̃ fuerit facilis ĩtellectus vt sunt regũ et sanctorũ hystorie vel musice melodie. Cum ãt somnus aduenerit protinus dormiat Sed de die maxime in estate dormiatur in loco frigidiori et obscuriori et maxĩe tranquillo dũ tñ non sit reumaticus. Pedes quoqz discalcientur et cooperiantur naz dormire calciatis pedibus et tibiis maxime in estate fumos reflectit et corpus estuare facit et inq̃etari propter quod impeditur digestio/ visus obscuratur et mẽs ebetatur/ cooperiẽdi vero sunt ne nimium infrigidẽtur/ et similiter caput ĩ somno plus q̃z in vigilus cooperiendũ/ nã cum calor naturalis in eo coadunetur circa mediã corporis regionẽ/ extrema remanent modico calore munita/ et ideo tunc facilius potest a frigore ledi maxĩe si aer frigidus quasi per canalẽ propulsus a vẽtis penetrat mẽbra/ cauenduz est etiam ne indirecto capitis fenestra vel spiraculum sint aperta. Qui vero sani sunt corpore debẽt in primo somno super dextrum latus dormire/ vt epar quod circa cor plus habundat naturali calore subiaceat stomacho/ tanq̃z ignis suppositus lebeti. Cum autem fuerit primus somnus expletus

nō ē necessarium his qui tpate reficiuntur amplius dormire. Sed si qñ plus debito sumeretur/aut aliqd qd esset graue ad digerendū tunc dormiens nō excitaretur a primo somno propter perfectionē digestionis sed propter stimuluȝ superfluitatis aggregate in membris sicut vrine in vesica vel fumoꝝ in lacertis aut screat9 in pectore aut similiū /quibus expulsis vrinando vel tussiēdo uel mēbra tendendo adhuc expediens erit ad somnū redire qd perpendet᷑ ex pōderositate capitis ꝛ grauedine palpebrarū. Et tunc ne fumis conclusis/epar supercalescat cōuenit iacere super latus sinistrum naȝ cibo fere digesto multo minor calor sufficit ad perficiendū digestionem ꝙ crudo. Supinus aūt nunꝙ debet sanus dormire/ne supfluitates que fluunt ad palatum ꝛ nares refluāt ad cerebrum ꝛ subiungant memoriā. Sed excitatus potest expandidari supinus ꝛ paꝝ quiescere ad mēbrorum equationē ꝛ maxime iuncturaꝝ spinaliū. Similiter sanis ꝛ stomachum habentibus calidū vel tpatum non expedit supra ventrē dormire propter ceruicis contorsionē ꝛ stomachi compressionem. Illis quibus propter stomachi frigiditatem necessarium precipit᷑ vt super mollissima puluinaria ventreȝ collocent ꝛ ingementur quantum minus poterūt colluȝ torquere licet melius esset vētri ceruical mollissimū ꝛ calidum applicare ac brachiis amplecti/ vel cum lata fassia lini superfirmare vt in somno adhereat. Sicut autem his qui moderate reficiuntur non expedit sumpto cibo deambulare/sic immoderate refectis erit expediens priusꝙ dormiāt deābulare suauiter ꝛ

diu quousq; depressum fuerit pōdus orificii stoma
chi. Et cū ōnis refect9 debeat in somno tenere caput
⁊ pect9 ceteris partib9 altiora/magis tñ hoc expedit
immoderate repletis ne regurgitatiōe cibi grauetur
orificiuȝ stōachi/⁊ p cōsequēs caput ⁊ mēbra spiri
tualia. Sōno itaq; cōpleto studēdū ē diligenter emū
dare corp9 a supfluitatib9 multiplicatis in eo nō so
lum p secessuȝ aut vrinādo/sȝ etiam p alias ptes vt
tussiēdo ⁊ screādo ⁊ nares mūgēdo/caput pectinādo
⁊ faciem mentū aqua tepida lauādo. Coytus etiam
qui ad nature commodum ordinat᷑ exerceri debet ex
pleto somno ⁊ corpore tēperato. His āt quoq; iunc
ture sunt debiles / aut quos emoroyde sepe vexāt si
ue fluētes fuerint siue surde cauenduȝ ē diligenter ne
famelici coeāt/vel īmediate post repletionē/ ⁊ maxi
me si stimulis volūtariis excitaret᷑ ad hoc studiose
natura semper eniȝ spectāda ē vt ipa sponte reqrat /
⁊ ex debitis interuallis ut natura possit effundere se
men absq; dissolutione corporis ⁊ tormēto violent9
eniȝ coyt9 est a cūctis hōibus cū terrore vitādus /
qm̄ omnes vires corporis āputat ⁊ in extremaȝ pre
cipitat senectutem.

De ira ⁊ tristicia.

Hs pradictis igitur per ordinem obseruatis sci
re conuenit insuper q accidētia corpus effica
citer mutant seu alterant/⁊ in operibus mentis faci
unt manifestā impressionē. Et ideo q̄ nociua sunt de
bent studiose vitari ⁊ spāliter ira ⁊ tristicia qm̄ ira

supercalefacit omnia mēbra ⁊ propter feruorē cor dis omnes act⁹ rationis cōfundit/ Et ideo cauende sunt eius occasiones nisi quātum ex precepto ratio nis aduers⁹ illata cōcitatur. Tristicia vero corpus infrigidat ⁊ exsiccat ⁊ propterea maxie exterminatio nē inducit quia cor cōstringit ⁊ spiritū obtenebrat ⁊ ingrossat: ingeniū ebetat apprehensionem impedit iudicium obscurat ⁊ obtundit memoriā. Et ideo vi tanda sunt ei⁹ obiecta nisi quātum ratio persuaserit ad detestationem viciorꝝ et mentis pulchritudinē re formandā. Qui vero multis curis et sollicitudinib⁹ distrahuntur ⁊ crebro pungunt͛ gaudio sepe vacare debent ⁊ honestis solatiis vt animus refloreat ⁊ spi ritus recreentur.

[illegible] Destructionem

De nutrimētis scꝫ cibis ⁊ potib⁹.

Post generalia ꝯuenit specialiter loqui de nutri mentis ⁊ remediis cōtra lapsus ⁊ intermittiē̄ Primo de cibis. Secundo de potibus. Sed quia cibo rum quidam sumuntur in alimentum quidam vero in saporem et condimentum. Ideo prius erit sermo de alimentis. Quedā enim sumuntur ex terrenascēti bus quedam vero ex animalibus. Et licet animalia dignitate priora sint plantis tamen quia materia sunt animaliū in eo ꝙ nutriuntur ex eis. Ideo terre nascentia priora sunt animalib⁹ per naturā ⁊ rōem nutritionis. Ex terre vero nascentibus assumuntur in alimētum quinqꝫ per ordinem scilicet Primo gra na panifica vt frumentum/ordeum ⁊ siligo milium/ auena/panicum et risi. Secundo legumina. Tercio fructus. Quarto folia scilicet olerum et herbarum

Quinto radices vt sunt porri et cepe et cetera q̄ sub terra suscipiunt incrementum. Frumentum autez coctum frequentari non debet/ quoniaz lumbricos multiplicat et opilationes generat et disponit ad calculum in renibus et vesica. Et similiter pultes de farina frumenti et quicquid fit de pasta frixa uel elixa. Et idem est iudiciuz de tritico quod vulgariter dicitur alatera et amido/ licet sit leuius ceteris temperato tamen corpori non expedit istis vti. Et si forte diebus ieiuniorum interdum placuerit sumere cōdiantur cum multo lacte amigdalorum/ et prius forte coquantur. Simula vero omnibus predictis min⁹ est nociua. Et adhuc minus colatur a furfuris que si prius cum multa decoquatur aqua/ deinde cuz lacte amigdalorum erit in diebus ieiuniorum paratis atq3 colericis cibus leuissimus ⁊ vtilis. Vtili⁹ tamē erit ferculum ex ordeo factum mundato prius cocto vsq3 ad rupturam. Deinde loto cum aqua frigida postmodum pistato ⁊ cocto cuz multo lacte amigdalorum vsq3 ad mediocrem densitatem. Talis cibus ē valde conueniens patientibus emorroydas pulsantes. Et simili modo debet fieri ferculuz ax auena mūdata si magis placuerit licet sit minus vtile q̄3 p̄dictum. ferculum autem ex risi si fiat cum multo lacte amigdalorum semper est vtile corporibus temperatis ad vitandum tamen ad constipationem vltimo debet sumi. Etiam in omnibus est cauendum ne vetustate corrupta sint/ vel appropinquent corruptioni ⁊ ideo farina ⁊ furfur ⁊ simula ⁊ triticū que plus q̄3 sex mensibus fuerint reseruata/ vitari debent a

corporibus temperatis atq3 colericis. Et amidu3 si plusq3. xii. mēses habuerit ꝛ nisi si plus octo mensib9 fuerit extra corticē reseruatū ꝛ maxime in regionib9 calidis. Generaliter vero tenendū est q si predicta omnia fumosi odoris percipiant̄ vel acuti saporis aut terrei sp sunt euitāda.

De pane.

Panis autem semper deb3 esse mediocriter fermētatus et parum salsus et nequaq3 farina imbutus ꝛ ad vitandum constipationem prodesset vt sextam vel septimam parte3 furfuris contineat. Cauendum tamen est ne sumatur calidus aut induratus. Si vero necessitas vrgeret aliquando vesci bis cocto sumatur a principio remollitum in pingui brodio siue fuerit pinguedo carnium siue fuerit dulcis olei oliuarum aut amigdalorum ꝛ in diebus carniū frustra lardi baconis cum eo sumantur vel aliqua ventrem humectantia seu mollificantia de quibus infra dicetur.

De leguminibus.

Legumina autē nunq3 congruunt tēperatis corporibus q̄3 diu manēt in sanitate ꝓpterea conuenit in proposito vt eorum substantia vitet̄ et maxime siccorum. Sed si de recentibus aliquando placuerit sumere gratia nouitatis expedit q coquatur cum zinzibere et croco et in fine condiantur cu3 lacte amigdalorum nisi cu3 pinguibus carnibus coquerētur/ quia tunc non oportet addere lac amigdalorum

Et inter cetera legumina min9 sunt nociua sanis cor poribus pisa rotunda ꝛ cicera ꝛ fabe. Et istoꝝ etiā trium minus nociua sunt pisa rotunda et alba. Ge neraliter aūt quādocūq; legumina sicca sine carboni b9 preparant᷑ debet cepe rotundū ꝛ albū cōminutuȝ frixari cū multo ꝛ dulci oleo ꝛ eis adiūgi ꝛ vltimo lac amigdaloꝝ ꝛ hoc est maxime necessarium si faba debeat comedi ꝛ precipue si fuerit de faba fracta/ le gumina vero que cum lacte animaliū preparant᷑ om nino vitanda sunt in proposito. Sed in quadragesi ma qn̄ diuturnus est opilantiuȝ vsus alimentorum vt pisciuȝ ꝛ palentaꝝ vtile est ad cōseruationem sa nitatis in principio refectionis interduȝ sumere pu retam cicerum aut pisoꝝ. Et hec est illa aqua quam sapientes comedunt sciȝ vt pisa uel cicera in aqua dulci remolliant᷑ per noctem ꝛ in eadeȝ aqua sequēti die bulliant᷑ duabus aut tribus feruoribus et tunc colentur ꝛ colatura reseruet᷑ et appropinquāte hora refectionis addat᷑ ei parum vini albi et modicum de puluere spicenardi ꝛ croco ꝛ sale in moderata quāti tate deinde vnico feruore bulliātur ꝛ propinent᷑ in principio refectionis vel ad pacandum ul᷑ si magis placuerit fiant offe/ tale nāq; brodium mundificat venas capillares epatis ꝛ vias vrinales et ideo pre seruat a calculo in vesica et in renibus precipue si pisa vel cicera remolliantur ꝛ coquant᷑ in aqua pre dicta cuȝ petrosillino. Vulgares autē nimis decipiū tur/ in eo ꝙ credunt hanc vtilitateȝ inesse brodio ci cerum remollitoꝝ in lixinio naȝ tota substātia subti lis ꝛ apertiua p primā remollitionē separat᷑ exinde.

De vsu fructuū.

Usus fructuū tēpato corpori nō cōgruit in via cibi/sed potius medicine videlz ad preseruandū ipm ab aliquo accidēte nociuo qd ex cōcurrētibus pt timeri. Et ideo moderate et ordinate cōuenit vt eis vtatur/considerata semper vtilitate q̄ speratur acq̄ri per sumptionē ipoꝝ/nō enim ad voluntatē sumendi sunt/sed ad euidentē vtilitatē. Naz vti fructibus ad voluntatē cōseruationem impedit sanitatis. Est igit̄ aduertenduz q corpora q̄ fructibus nō vtuntur pro alimento /debēt in qualibet parte āni cōsiderare qualia possint accidētia nociua incurrere vel ex qualitatibus aeris vel ex nutrimentis illius tēporis et secundum hoc fructibus magis vti cōgruit ad obuiandū accidētibus illis meliori modo. Qm̄ igit̄ in estate sanguis feruore aeris inflāmat̄ in ipa vero et antumno siccitate acuit̄. Ideo tunc expedit ad tēperādum sanguinē vti frigidis et humidis fructibus. Similiter qn̄ estiuo feruore mēbra rarificātur et facilius ab eisdem exalant calores naturales et spūs. Ideo tūc expedit vti fructibus ostringētibus poros quales sunt stiptici Silr̄ tunc cōpetit vsus acetosoꝝ ad frāgendum coleraꝝ acumē. Siccitas etiā tpis q̄ ventrē cōstipat sepe requirit frequēter estate et antumno vsum ipsorū Et similiter quoq; prosunt ad somnum prouocanduz vbi a siccitate temporis impeditur/ vel ad sitiz compescendam vel ad estuationem cordis et epatis et orificii stomachi mitigandum. Quibus omnibus diligenter consideratis facile quisq; poterit estate et antūno vsum fructuū moderare ad regimē sanitatis

q

Quicunqꝫ ad cōseruationem sanitatis intēdit debet hanc regulam generaliter obseruare scilicet ꝙ nunq̄ꝫ vtatur fructibus tam coctis q̄ꝫ crudis donec in arbore fuerint cōsecuti perfectam maturitatē exceptis moris quibus vtendum non est/postq̄ꝫ ex perfecta maturitate nigrescunt/qm̄ sunt cibus araniaꝝ ⁊ sanguinem inficiunt ac putredini preparāt et bubones ⁊ carbunculos ⁊ antrates multiplicāt. Et ideo in regionibus calidis āno quo talium moroꝝ copiosus est vsus epidimia regnat/nisi per fluxum vētris impediatur. Secunda vero regula ꝙ abstinēdum est a fructibus qn̄cunqꝫ multiplicantur in eis vermes aut interius tabescunt quod in vulgari cathalanorū dicitur endecar et cognoscitur per hoc quia fructus exterius non est naturaliter coleratus nec habet naturalem medullam. Tales enī fructus generant continuas febres nisi forte superfluitates eoꝝ per fluxuꝫ vētris aut fortē laborem et copiosos sudores a corpore resoluantur. Tercia vero regula precipit ne fructus diuersi sumantur simul quātumcūqꝫ sint in naturis vel effectibus propinqui. verbi gratia si debuerint pruna sumi ad ventrem mollificanduꝫ non expedit cum eis cerasa sumere simul / sed sufficit vt hec vel illa sumantur in principio refectionis. Similiter quoqꝫ tempore quo ficus ⁊ vue reperiuntur nō expedit vt simul sumantur. licet vtraqꝫ prosint ad ventrem mollificandum sed sufficit alterum et maxime ficus. Quibus ad hoc vt efficaciter mollificent debet brodium superbibi/ vel alius liquor. Sed habētibus epar ⁊ stomachū calidū/⁊ cunctis colericis

quales sunt habitatores affrice et libre / tutius est
aquā frigidam superbibere. Ceteris aūt vinū limpha
tum. Si vero debuerit vua sumi propter vētris so
lutionem. Cauendū erit ne sumatur in mensa sed lon
ge ante/maxīe si fuerit recens/ qm̄ non solū generat
ventositatem/sed etiam facit bullitionē. Et ideo sub
uertit cibum et perturbat digestionē. Et vuis sump
tis nullo modo vinuʒ superbibatur sed brodium tm̄
uel aqua frigida. Si tamē in mensa debuerit vue su
mi/ cōuenit ut mltis dieb9 p9 collectionē fuerit reser
uate uel cum aqua feruenti superfundātur/ primo et
secundo cum aqua frigida. Idem quoqȝ de persicis ꝛ
antepsicis comparatis ficub9 ꝛ vuis debet intelligi
nam persica sumuntur interdū in principio prandii
ad ventris solutionem ab his maxime quoruʒ epar
calidum est et siccum sed non expedit ut tunc ficus
sumantur et multo minus vue/sed sufficit ut anteper
sica uł psica tm̄ sumant᷑ ꝛ maxime duratiua q̄ maio
ri habundant aquositate. Et econuerso vero in his
quoruʒ viscera frigida sunt ꝛ humida quia plus eis
molliora cōpetunt ꝛ si predicta necessitate cogantur
aliqū duratiua sumere prius remolliantur in vino
puro maxime si fuerint ipo die collecta/naʒ que p9
collectionē soli biduo vel triduo exponunt᷑ sapidi9
ꝛ salubrius tunc sumuntur. Si tamen habentes visce
ra calida deberent sumere ficus in notabili quanti
tate tunc expediret eis premittere persica vel antep
sica ficubus vel poma bene matura ꝛ aromatica cru
da estate ꝛ cocta in hyeme vel saltem eligant ficus
muʒas scilicet quarum sapor participat manifestam q2

acredinem per naturam. Electissime namque sunt fic9 quarum rubea est medulla ⁊ sapor muzus ⁊ tales com petunt maxime iuuenibus / ⁊ quarum est complexio ca lida vel temperata. Predicta vero regula similiter locum habet in fructibus qui sumuntur ad mitigan dum feruorem sanguinis vt sunt cucumeres et melo nes vel citrulli vel ad frangendum acumen valoris vt sunt acetosi fructus. Nam cucumeres melones vel citrullos simul nõ conuenit sumere ⁊ si in mensa sumantur parum debet sumi ex eis / ⁊ ex cucumerib9 sola medulla. Et ante cibum iuuenibus dico ⁊ habẽ tibus viscera calida / verũtamen estiuis temporibus non incõgrue sumunt̃ ab eis in fine cene ut diafrag mati ⁊ superioribus mẽbris estuantibus propter p̄ cedentis diei feruorem et ariditatem efficatius miti gium prebeatur maxime cum somnus debeat subse qui ⁊ exhinc patet ratio propter quam persica et ma lagranata dulcia plus conferrunt sumpta in fine ce ne cum moderamine q̄ in principio / licet sint fruct9 aquosi nam ariditatem et estuationem superiorum partium efficaciter mitigant ⁊ suauem procurãt som num. In his etiam qui acutis ⁊ crudis vescuntur in cena vt assaturis obtundunt fumoris acumen. Ta men si longe ante cenam sumeretur medulla cucume ris aut melonis ad mitigandum sanguinis feruorẽ vtilius esset. In fine vero cene sumantur persica vel malagranata vel poma electa cruda vel assata et in frigidata cum modico panis. Acetosi quoque fructus qui sumuntur ad coleram obtundendam / et excitan dum appetitum longe ante prandium sumi debent

vt malagranata vel in principio sicut cerasa tantũ aut mora imperfecte matura. Siue tamen in princi pio siue longe ante nihil superbibendū est / nisi for sitan timeretur in his qui longe ante sumuntur ꝙ eorum acetositas offenderet guttur et orificium sto machi vel spiritualia tunc enim expedit parum bro dii vel vini bene limphati aut zucaram purā imme diate post sumere. Et ideo tales si sumpserint in ieiu nio acetositatem malagranati aut citranguli vel li monis debent cum sucaro sumere. Predicta similiter regula tenet in fructibus qui comprimunt vel con stringunt quia multi simul non debent sumi. Et ido sumptis sarmeneis non debent pira sumi et sump tis piris est abstinendum a coctanis / ⁊ sumptis coc tanis respuenda sunt sorba et mespula et econuerso Sꝫ circa fructus comprimentes multe occurrunt di uersitates nam quidam cõprimunt sola grossicie at ꝗ grauitate substantie sicut auellane crude. Quidaꝫ vero cõprimunt quia potentiam habent constringẽ di ⁊ istorum cõprimentium quedam sunt que debili ter constringunt et vocantur stiptica et sarmenia et pira / quedam vero fortiter vt coctana sorba et hu iusmodi pontica nominantur. Item istorum omniũ quedam sunt aromatica quedaꝫ non / ⁊ quedam dul cia et quedaꝫ non dulcia. De comprimentibus ergo datur regula generalis ꝙ si sola grauitate compres serint et nullam habeant potentiam constringendi vel aggregandi partes membri cui obuiant / nec aro maticitatem aut dulcedineꝫ nullo modo sumi debent Maxime a corporibus temperatis. Et ideo auellane

recentes vitande sunt/licȝ possint cibum sumptū cō
primere quia nec dulcedinem habēt que placeat ori
stomachi nec aromaticitatē qua confortent et foue
ant spiritum eius nec stipticitatem aut potentiam
qua corroborent aggregādo partes ipsius. Et ideo
generaliter sunt nociue ori stomachi quia sua graui
tate et frigiditate percutiunt nullum conferendo iu
uamen. Sicce vero minus frigide sunt. Et ideo minꝰ
nocent. Et si aliquantulum torreantur minus noce
bunt ⁊ acquirunt stipticitatem atqȝ dulcedinem per
quam possunt prodesse. Sicut ⁊ castanee quando as
santur nam stipticitas ⁊ dulcedo vigorantur in eis
Et ideo sumpte post cibum comprimunt ipm orifi
cium stomachi confortando maxime si in vino aro
matico calide immergantur. De cōstringentibus au
tem dantur regule plures. Et prima est ꝙ si suman
tur ante cibum constipant. Si vero post cibum la
xant / nam quando precedunt cibum constringunt
partes inferiores quibus obuiant ⁊ feces ciborū p
meatus constrictos difficilius expelluntur. Quan
do vero sequuntur cibum quia constringunt meatū
super feces exprimunt eas per partem inferiorem.
Secūda regula est ꝙ cōstringentia pontica nunꝗ̄ su
menda sunt cruda nisi fuerint condita vel per diu
turnam moram ponticitatem amiserint. Omnia enim
pontica ledunt immediate panniculos pectoris. Et
ideo coctana debēt priusꝗ̄ sumantur in pingui bro
dio carnium decoqui / vel in pastillis cum carnibus
aut si magis placerent assari sub prunis aut in fur
no quod est meliꝰ vel coquant̄ in vino puro sȝ assa

vel in vino puro cocta fortius stringunt q̄ꝫ que cuꝫ pinguedine carnium coquuntur. Sorba vero ⁊ mespula que raro maturescunt in arbore per diuturnaꝫ moram post collectionem amittunt ponticitatem. Et ideo tunc si predicta necessitas vrgeat vt sumantur vel ip̄a mespula que carent notabili amaritudine possunt assari vel coquantur cum mero. Illi vero fructus pontici qui condiuntur per condimentum amittunt nociuam ponticitatem sicut nuces que cuꝫ cortice condiuntur ⁊ oliue in sulso/ ⁊ ideo hec moderate stringunt plus tamen oliue q̄ꝫ nuces/ quoniam condiuntur absqꝫ melle vel zuchara et ideo parcius debent sumi/ quoniam lederent spiritualia. Tercia regula est q̄ constringentia succosa vt pira magis cōgruunt siccis temporibus / vt estate et autumno q̄ꝫ hyeme. Succo vero carētia ⁊ maxime si fuerint dulcia hyeme ⁊ vere plus cōpetunt sicut castanee et dattili. Omnes enim dattili habent aliquam stipticitatem sed manifestior est in dattilis insularibus et affricis q̄ꝫ allexandrinis. Et hyeme et vere si necessitas vrgeat vti fructibus ad laxandum ventrem cōuenienter sumuntur post cibum sicut vue passe cum suis granis dum tamen nihil superbibatur et efficacius venter mollificatur si ficus sicce sumantur in principio absqꝫ pane. In fine vero vel dattili vel oliue et post oliuas poterūt absqꝫ potu sumi alique vue passe. Sed si fructus succosi magis placerent illis temporibus vitari debēt magis nociui sicut sunt vue brumales que valde nocent intestinis renibus et vesice. Unde si sumere placuerit in principio

refectionis ventris mollificatiua succosa melius est vt pomum aromaticum assum et frigidatum sumat vel coctum in vino aut vue vineales maxime albe/ et abiciantur cortex ꝛ grana· Si vero necessitas vr geret sumere brumales immergantur prius in aqua feruenti deinde superfundantur cum frigida et parū inde sumantur· Si vero constrigentia vel cōprimen tia succosa in fine placuerit sumere sicut pira sumā tur cum caseo veteri ellecto vel assent et in vino po nantur. Caueant tamen ab eis qui frequenter patiū tur torsiones aut iuncturarum dolores. Vltima ve ro consideratio que de fructibus est habenda perti net ad fructus oleaginosos / vt sunt amigdala auel lane nuces pinee fistici de quibus due regule dātur· Et prima est de crudis · Secunda de coctis. De cru dis quidem sciendū est ꝙ omnes offendunt stoma chum/sed amigdale ꝛ nuces ꝛ fistici minus offendūt in sua recentia ꝛ teneritate · Auellane vero et pinee tunc plusq̄ȝ sunt mediocriter exsiccate. Vnde corpo ribus temperatis/ꝛ quorum complexio ad caliditā tem declinat non expedit his fructibus crudis vti/ quia multum nocere possunt sed parum prodesse. Amigdale nanqȝ recentes et tenere possunt aliquali ter estuationem stomachi temperare. Sicce vero ꝛ re mollite non prosunt nisi ad prohibendum assensum vaporis vini ad caput / nuces autem tenere et indu rate non soluȝ stomachum sed caput et visum offen dunt ꝛ solum a venenositate piscium tuentur. Auel lana parum epar confortant sua proprietate sed sto macho nocēt ꝛ capiti. Pinee vero inter cetera grana

plus stomacho inimicantur sz prosunt paliciitis ha bentibus screatum fumosum in pectore/Fistici vero efficaciter prosunt epati frigido ⁊ stomachū ceteris minus offendunt/ sed capiti nocent. Si vero predi cti fructus condiantur cum melle vel zucharo sicut pineatum vel nucatum stomacho quidem minus no cebunt predictis tamen corporibus non expedit eis vti precipue cum magis ad voluntatem condiātur q̄ꝫ ad vtilitatē.

De oleribus.

Hic sub oleribus comprehendūtur largo nomi ne quoqꝫ nascentia super terram ex quibus co quina seu ferculum preparatur / siue sint herbe vt caules ⁊ spinargia et similia siue fructus herbarum/ vt cucurbite et melongene que vulgariter albergine nominantur/de oleribus vero breuiter est sciendum ꝙ nunq̄ꝫ expedit corpori temperato ꝙ cruda suman tur/ exceptis lactucis et portulatis temporibus fer uidis ad compescendum sanguinis feruorem et estu ationem in stomacho et in epate. Ita ꝙ ante cibum cum modico limphato aceto sumantur. Amare tamē lactuce sunt omnino vitande a corporibus tempera tis / et quorum complexio ad caliditatem declinat / Fercula vero possunt ex his omnibus fieri exceptis melongenis/quarum vsus nullo modo prodest illis sed in ceteris cadit distinctio/nam borago ⁊ buglos sa domestica propter sui temperamentum omni tem pore congruunt maxime quibus venter est stipticus

quibus ad tollendum asperitatem possunt adiungi semper spinargia vel bliti tenerrimi ⁊ nō rubei et in estate lactuce vel etiam atriplites aut blete. In hyeme vero cressones aut petrocillū ⁊ pauca folia mēte vel oculi caulium albor̄. Spinargia vero et bliti supradicti qui vicinant̄ tēperamento possunt mixtim vel separatim sumi qualibet parte anni ⁊ cetera que tēpori cōgruunt adiungi. Estati enim cōgruunt lactuce dulces ⁊ portulate blete atriplites et cucurbite Hyeme vero cressones ⁊ vrtica tenera ⁊ petrocilluʒ ⁊ caules rubei aut crispi ⁊ virides. Albi vero quorū casta est lata ⁊ foliū leue maxime si creuerint in solo irriguo ⁊ vmbroso vtiliter sumunt̄ interdum estate et antumno abiectis magnis et extremis foliis et oculis preparatis. In vere autem teneritates speragorum possunt adiungi vel per se preparari postq̄ȝ fuerint prebulliti. In vsu tn̄ predictor̄ tria cōuenit obseruare. Primuʒ est vt cum spicata fuerint respuant̄. Secunduʒ est ne cum lacte aīalium cōdiantur/ qm̄ nimia fumositate lederent corpora supradicta scȝ temperata vel calida sed cuʒ brodio carnium maxime gallinar̄ aut cum lacte amigdalorum vel oleo dulci et maxime recenti. In cucurbitis vero specialiter conuenit obseruare vt pro lacte animaliū lac ponatur amigdalorum/ ne renibus noceant et vesice. Similiter quoqȝ ne noceant intestinis/ conuenit eis aliquas cepas albas et rotundas adiungere/ sed vt non obsint stomacho/ debent eis adiungi oculi caulium/ vel in scutella conspergi cum cinamomo. Tercium est ꝙ ante omnia fercula debēt sumi. Exceptis

caulib9 que pñt vltimo sumi ꝓpter stipticitatē quā hñt ⁊ maxime crispi ⁊ virides siue rubei. Si tamē su meret᷑ tm̄ eoꝝ brodiū cōuenit vt primo sumat᷑ prop ter vim quā habet apertiuā ut brodiū cicerū supra dictum/ nā ꝓpter eoꝝ repugnantiā vexat᷑ stomach9 ⁊ impedit᷑ digestio si sumantur simul scȝ substantia cicerum ⁊ predictoꝝ caulium ⁊ brodiuȝ ipoꝝ. Quā obrem expedit ad vitandum hoc incōueniēs/ q̄ aut prebulliantur ⁊ postmodum coquantur cum predic tis aut feruenti aqua diu superfundantur aut q̄ co quantur vsq̧ ad densitatē ad hoc vt brodium resol uatur vel q̄ brodium in principio sumat᷑ et in fine substantia.

De radicibus.

Radices quib9 cōmuniter vtimur sunt porri et cepe ⁊ allea et rafan9 napi et rape pastinate ⁊ cherinie. Et a primis quattuor debēt omnia corpo ra temperata et calida penitus abstinere maxime si fuerint calores/ sed in algoribus hyemis possunt in terduȝ fieri fercula ex porris aut cepis. Patientib9 tamen fluentes emorroydas et pulsantes conuenit semper vitare porros allea rafanum cepas longas que vulgariter dicuntur scalomne. Et similiter ro tūdas si fuerint rubee sed si fuerint albe potest ex eis prebullitis fieri cepulatum cum carnibus aut dulci oleo ⁊ siue sic siue nō debet eis lac amigdalorum sp adiungi. Et q2 tale ferculū ventrē mollificat/ debet ergo añ ōnia fercula sumi / Rape quoq̧ dulces ⁊ na pi tenerrimi si cuȝ carnib9 coquant᷑ ⁊ melle ⁊ pipere

⁊ cbimino congruunt predictis corporibus/ ⁊ etiaꝫ dato ꝙ nullo sapore cōdiantur/ si tñ placuerit suffi cit vt coquantur cū gariophilis cōquassatis vel cuꝫ zinzibere ⁊ croco ⁊ cinamomo ventrē etiā mollificāt ⁊ vias vrinales mundificant et visui prosunt. Pa stinate quoqꝫ si fuerint albe poterunt assari vel cū carnibus aliqñ sumi qm̄ eadem iuuamenta ventri et vijs vrinalibus conferunt sed expedit vt predicte radices primo sumantur. Cherinie vero possunt a predictis in hyeme ⁊ vere sumi si moderate assentur tamen si caput ⁊ pulmonē vel pectus reumatizinus vexaret nō sumerentur qm̄ nocēt humido pulmoni ⁊ capiti.

De carnibus.

Alimenta que sumuntur ex animalibus aut su muntur ex eorum substantia vt ex mēbris vel ex humiditatibus eorūdeꝫ sicut ex lacte ⁊ ouis. Ani malia vero vel gressibilia sunt vt quadrupedes et aues vel natabilia vt pisces gressibilia vero vel do mestica sunt vel siluestria / et tam de his ꝙꝫ de illis semper ea sumenda sunt in alimentum que viciniora sunt temperamento vel que magis congruunt quali tatibus temporis. Unde gallina que parere incipit et capo sex vel octo mensium ad plus / et cuniculus .iiii. vel. vi. mensium/ et capriolus. x. vel. xii. dūmo do in suo genere sint mediocriter pinguia possunt conuenienter sumi qualibet parte anni/ ⁊ similiter cō gruūt omni tempore corporibus temperatis aut ca lidis carnes eduli lactantis aut vituli si pñt haberi q̄libꝫ pte āni. sꝫ porci ⁊ porcelli magis ꝯgruūt estati

et antumno · Pulli quoq3 pardicum eodem tpe con gruunt/sed quia solum in antumno reperiũtur sicut etiam et iuuenes coturnices et turtures q9 ideo tunc magis cõgruunt sicut pulli etiã colũbini· Sed galli ne veteres ⁊ agiones ⁊ grues veteres pauones ⁊ par dices cuniculi animales ⁊ lepores/ anseres ⁊ carnes bidentis arietis castrati et auicule que capiũtur in breto ⁊ palũbi sexelli turdones ⁊ gallina cuncta ma gis congruũt hyemi· Et similiter carnes salse et que cunq3 sunt dure digestionis vaccine et apri· Sed q̃ de facili digeruntur propter laxitatem et raritatem ⁊ tñ sunt frigide et sicce complexionis vt carnes cer ui caprei quocunq3 tẽpore possunt sumi dũmodo fu erint animalis bone habitudinis· Anates vero ⁊ ful ce magis antumno conueniũt· Sed corporibus tem peratis nũq̃3 expedit anatib9 vti vł fulcis. His etiã quos emorroyde crebro vexãt ⁊ maxie pulsantes ex pedit vt diligẽter euitẽt grues ⁊ agiões ⁊ ãseres vete res pauões turdos merulas sturnellos turturis tur dões ⁊ coturnices· His tñ corpibus maior vis faciẽ da ẽ in artificio pparãdi carnes pdictas. Debẽt enĩ gallĩe p9 occisionez euiscerari ⁊ suspẽdi a mane vsq3 ad cenã/ł ecõuerso pri9q̃3 coquãť. Pardices ãt vete res ⁊ cuniculi debẽt ad min9 p diẽ naturalẽ p9 occisi onẽ seruari· Grues vͦ ⁊ fasiani biduo ĩ estate ⁊ ĩ hy eme triduo. Pauo quoq3 õi tpe deb3 seruari p9 occi sionẽ dieb9 duob9/⁊ si pl9q̃3 annũ habuerit diebus trib9 ad minus debent etiã frequẽtare elixas vel co ctas in pastillis q̃3 assas frixas vero debẽt omnino vitare. Silr ⁊ cuniculos assos ⁊ auiculas q̃ capiũť ĩ

breto vel similes assas et in estate mutonem assum/
et omnis assatura sumat' in fine preter assaturã por
ci ꝛ eduli. Procellus etiam assus vitandus ē semp/
Sed de conuito insulso tpe estiuo potest aliqñ sumi.
Est etiam obseruanduꝫ in ouium assatura ꝛ speciali
ter in pardicibus ne marcescant/ nã si nimis assent'
sunt nociue. Quod etiam de assaturis fuerit in super
ficie/torridum semper in proposito est vitanduꝫ/et
ideo cutis et pinguedo assature porci debent vitari
fercula vero que fuerint ex carnibus comminutis ꝛ
cum pinguedine colligatis atqꝫ densatis vt morce
rolium vitanda sunt et maxime in proposito. Sed
alba comestio de pulpis gallinaruꝫ poterit frequen
tari dum tñ non fiat ex pulpis epulatis sed ex trãs
uerso generaliter incisis et postmodum contritis ꝛ li
gatis cum lacte amigdaloruꝫ tantũmodo/ vel si ami
dũ aut farina rizi iungatur quod si valde modicum
Membrorũ etiam diuersitas debet attendi/ nã licet
partes viciniores cordi sint puriores propter bene
ficiũ copiosum naturalis caloris quod ab ipõ reci
piunt/ipm tamen cor in via cibi non competit tẽpe
ratis atqꝫ colericis vel habentibꝰ debileꝫ digestiuam
cum sit dure digestionis ꝛ grossum generans sangui
nē. Epar quoqꝫ similiter debet vitari maxime si fue
rit perfecte coctum/ quoniã constipat ꝛ terreũ ac me
lancolicum generat sanguinē. Solum autē epar edu
li competit interdum predictis dum tamen modera
te sit assum. Et similiter cerebrnm ipsius tantummo
do si perfecte asset'. Cor aũt cerui ꝛ cerebruꝫ leporis
aut cuniculi si sumãt' ꝓsunt ꝓpter virtutē tiriatale

Sed ceterorum quadrupedum cerebra et cunctorum animalium intestina stomachus renes et splenes de bent vitari/preter stomachuz gallinarum anseris atq3 gruis · Extrema vero sicut rostra et pedes quadru pedum ex paucis animalibus debent in usu aliquan do sumi a predictis sicut ex porco et edulo naz cole ricis prodesset usus ipoꝝ ꝛ tẽperatis in feruido tpe maxime si cõdiantur in sulso/ ꝛ idez debet de pulmo ne intelligi/dum tamen ab edulo accipiatᷣ/nã alioꝝ animalium pulmones sunt eis inutiles/lingua vero ex vitulo vel ceruo tm̃modo accipiatur. Ubera vero semper vitentᷣ/nisi deberent cum fame sumi/et absq3 aliis ferculis·

¶ De lacticiniis ꝛ ouis·

Humiditates animalium que cõiter maxime su muntur in alimentuz sunt lac iumentoꝝ ꝛ oua gallinarũ ꝛ ea que ex lacte fiunt· Sanguis enim nul lius animalis congruit alimento/precipue corporibꝰ tẽperate cõplexionis aut calide· In proposito vero salubris est usus ouorũ recentium fractoꝝ in aqua et semper mollium: Ex quibus a medio autumni vs q3 ad medium veris sufficit vitellum accipere· Reli quo vero tempore p̃t accipi album cum vitello . Si placeret sumere aliter preparata/ cauendum ẽ ne su mantur cocta in ventribus gallinarum aut inuolu ta ꝛ frixa/sed aut sint assa vel singulariter frixa/ et semper mollia lactis usus omnino vitetur/preterq3 a medio Aprilis usq3 ad finem May / nam in illo spacio proderit lac caprinum saltem sumere per qui denam et maxime in prima quindena May .

Sumetur āt sicut ab vberib9 egrediet' in ieiunio depo
sitis sup̄fluitatib9 ⁊ premisso aliquali exercitio/ dū
tn̄ null9 extrane9 sapor in ore pcipiat'/ aut tenebro
sitas ī oculis aut dolor ī capite/ sitq3 mēsura medio
cris sc3 cōtinens mediā librā vel ad pl9 vntias no
uē vl' decē p9 cuius sumptionē tā diu tardabit' pran
diū donec manifestus aduēit appetitus. Inter ea vo
q̄ sunt ex lacte butirū spāliter ⁊ seratiu3 sunt a p̄dic
tis corpibus euitāda. Si tn̄ placeret in hyeme aliqn̄
sumere butirū cauēdum ē ne sit rācidum aut nimis
salsu3 ⁊ q9 in modica quātitate sumat'. Quod si fue
rit melle cōditū/ erit melius ad sumendū crudu3. Se
rum āt recēs ⁊ maxīe caprinu3 bullitū ⁊ colatū esset
putile frequētare ī medio may vsq3 ad finē iulii uel
augusti supradicta hora ⁊ quātitate. Caseus vero
si fuerit vaccinus ⁊ butirosus ac dulcis p̄t frequēta
ri assus vel elixus autūno ⁊ hyeme. Puinus āt pin
guis ⁊ nundū rancidus nec nimis salsus poterit in
terdu3 in fine refectōis ī modica quātitate sumi mul
tum āt nō expedit nec ē tutū nisi cum cucurbitis aut
berbolato facto ex voraginibus spinargiis a tripli
cibus sumeret' ⁊ raro. Casei vero quicūq3 fuerint cū
coagulato facti debēt a p̄dictis corporibus euitari/
sed lac cū flore coagulatu3 possit estiuis feruoribus
aliquando sumi ad estuationem stomachi compescē
dam ⁊ sitim in principio cene dummodo post vinu3
non sumeretur immediate. Simili quoq3 ratione po
test tunc temporis caseus recens in fine sumi vbi de
essent fructus nominati superius.

De pisci⁊bus·

Pisces quicunq̧ fuerint lacuales vitādi sunt ni si constaret locum esse limpidissimū in profundum ut saxosuȝ vel calculosum vel arenosum ⁊ maxime ꝙ ex trāsitu magni fluminis crearet᷑ vl' ex magna scaturigine fontiū aut ex magno ⁊ frequēti refluxu maris similiter sunt vitādi qui sunt ex riuulis lēte fluētib⁹ ⁊ maxīe si receperint putredines canapis ⁊ lini aut putridarū herbarum vel liniositates coriorum aut condimēta ipsoꝝ uel ceteras supfluitates villaruȝ aut oppidoꝝ· Et vndecunq̧ fuerint· hoc est marini siue fluiales vel lacuales/attēdēdū ē pricipaliter ꝙ habeāt substantiā puraȝ que nō sit in odore grauis nec in sapore nec in tactu et in separatione limosa· Et eorū qui puram habent hoc modo substantiam semper existunt salubriores qui pulpaȝ habent candidam vt argentum . Et inter hec etiam squamosi sunt semper preferendi / tñ si squamis caruerint / saltem obseruanduȝ erit vt substantia sit qualis est dicta· Erit etiam cauendum ne pisces magni ⁊ duri comedantur recenter capti sȝ tm̄ reseruentur et maxime euiscerati ꝙ absq̧ corruptione tenerescāt· debent aūt predictis corporib⁹ pisces recentes vt plurimuȝ assari vel elixari. Sed assatura magis est frequentāda in hyeme q̄ȝ in estate siue in furno siue in prunis assentur· Elixatura vero econuerso· Sed illa que fit cum vino albo congruit omni tempore / et est obseruandum ne in assando pisces oleo liniantur sed vino in quo sal fuerit dissolutum . Si vero fricantur aut multo liniantur oleo dum assantur/expedit non r

sumere cutem. Universaliter tamen cutis pisciu͞z est vitanda ⁊ de ip̄o͞z auxungia. Pisces āt perfecte sal si ⁊ maxime pre salsedine arefacti nō cōgruunt pre dictis corporib9/licet brodiū simplex congrui sicci sumptum interdum precipue in quadragesima qñ frequentantur opilatiua sit utile in principio mense qm̄ aperit meatus atq͞z mundificat. Sed ex substan tia vel nihil sumat͛ vel parum ⁊ raro ⁊ circa finē re fectōis. Si vero piscis p̄fecte salsus fuerit lardosus ut balena siue cutina poterit in quadragesima pa͞z aliqñ sumi cum spinargus in principio qñcunq͞z ne cessitas occurreret cōstipationē soluēdi. S͞z ex pisci bus semisalsis ⁊ maxīe pinguib9 elixatis largi9 pōt sumi/na͞z pisces pingues ⁊ grossi qui biduo vel tri duo fuerint sale cōditi si elixētur sapidius ⁊ salubri us comedentur.

De saporib9 ⁊ condimētis.

De saporibus et condimentis conuenit scire q͞p nunq͞z predictis corporibus acuta conueniūt. Et ideo fortia salsamenta ut piperatas et alleatas ⁊ acutas sapores ut sinapium ⁊ erutam eis expedit ut vitent nisi taliter possent reprimi q͞p eorum nocu mentum non timeretur sicut eruca reprimitur quādo pastillum eius diu in aqua simplici coquitur/quan tu͞z scilicet coquerentur vaccine carnes deinde pista ta cum paucis amigdalis distemperetur cum puro aceto nihil aliud adiungendo nisi forte modicu͞z ci namomi. Mel autem vitare debent corpora supra dicta et multum etiam usum zucare. Si tamen eru te vel alicui acido salsamento placeret interdum

iungere quicq̄ dulce melius est zucara albissima/ut parum sape iungatur que vulgariter dicitur arab. Semper tñ est memorandū q̄ valde dulce acuta et assa patientibus emorroydas vexatiões inimicant et ideo non expedit eis ut confectiones et salsamenta frequenter maxime si fiant de pipere quocunq̄ vel cum multo zinzibere galanga vel gariofilis aut etiā multo croco. Sed ut error omnis possit evitari portabitur sequens pulvis ℞ zinziberis albissimi. ʒ. ii. corrandri bulliti in aceto et exsiccati. ʒ. i. cardamomi ben albi añ. ʒ. ß. rasure eboris lote. ʒ. ii. gariofilorū croci añ. ʒ. i. cinamomi electi ʒ. vi. fiat pulvis et de ipso cum amigdalis pistatis fiat salsamentum cum modico aceto vel agresta poterit addi. de ipso etiaʒ in moderata quantitate condiantur pastilla et per totam estatem imponatur pastillis cum de furno extrahantur/lac amigdalorum factum cum agresta vel cum succo malorum granatorum aut limonum vel citrangulorum que vulgariter dicuntur terongie vel arangie/ tales enim sapores acetosi facti cū amigdalis raro vel nunq̄ possunt ledere spiritualia possit etiam acetositatum que ponuntur in pastillis caueri offensa si totum ovum cum eis agitetur fortiter / postmodumq̄ pastillis imponatur / cum fuerint extracta de furno. Similiter quoq̄ si lacte amigdalorum facto cum predictis acetositatibus assature cōspergantur semper minus nocebūt. Sed si placuerit estivis feruoribus uti ad saporem simplici acetositate cavendum est ne nimium frequentetur succus limonum quoniā valde nervis et nervosis membrum r2

inimicatur · Acetositas vero citranguli quia vicini or temperamento semper est minoris offensionis. Et in his etiam fructibus obseruari debet regula su pradicta scilicet vt sumantur in vsum donec in ar bore maturauerint/ limo enim tunc perfecte matura uit cum amiserit omnino corticis duriciem atq3 vi riditatem· Citranguli autem ad sui perfectam matu ritatem debent per annum integrum in arbore perma nere. Omnibus autem acetositatibus melior est que sumitur ex malo granato muzo anni preteriti / cum quia debilior / cum quia modicum habet stipticita tis que potest confortare stomachum et membra in teriora· Et hac etiam ratione pre ceteris commenda tur agresta que fit ex tenuitatibus vitium · Et ab omnibus aliis abstinendum est/ cum de ipsa copia reperiatur que poterit acui cum ceteris acetositati bus si placuerit cum assaturis tamen auium estiuo tempore sufficit ad sapore3 vt conquassentur in mi xtura vini et multe aque rosacee cum modico salis. Assaturis etiam quadrupedum si placuerit sapore3 alium a sale coniungere sufficit eruca predicto mo do parata/ vel salsamentum viride factum solummo do cum aceto vel amigdalis et petrocillo et modico mente ꝛ cinamomi· Vel si carnes aride fuerint quas tamen oportet diligenter vitare sufficit parum sa lis cum multo vino limphato· Sed in proposito po test ex cinamomo electo et amigdalis atq3 aceto fie ri sapor conueniens omnibus assaturis non solum quadrupedum sed etia3 piscium/ ꝛ hyeme potest ad di parum 3in3iberis. Sed ille sapor qui fit tantum

ex optimo cinamomo et multis amigdalis atq; ace to potest omni tempore frequentari si consuetudo re quirat uti saporibus/ quod ideo dicitur quia corpo ra temperata non indigent alieno sapore/ nam cum appetitu regulato semper ab eis sumitur alimentum Et ideo nisi qualitates alimentorum uel temporum ab equalitate recesserint non indigent medicato sa pore nisi sale tantummodo · Sed consuetudo nature semper imponit necessitatem. Et ideo teste Ypocrate dandum est aliquid consuetudini et aliquid nature corporis et aliquid tempori sicut docetur in propo sito p regulas predictas. De his aūt quib9 cibaria cōdiunt'/ sicut sal oleū acetū carnes salse ⁊ similia p predicta sufficienter datur intelligi quod ɔnueniat obseruare.

De potibus.

De potibus vero sciendum est q̄ ea que bibun tur a sanis cōmuniter aut sumuntur tantu; in ratione pot9 aut in ratione solūmodo medicine pre seruatiue vel in ratione potus ⁊ medicine. In ratio ne quidē; potus bibitur omnis liquor sumptus ad extinguendum sitim causatam ex cibo et ad redden dum ipsum moderate fluxibilem sicut bibitur vinu; vel aqua in hora refectionis. De vino ergo quale conueniat in proposito et quando debeat sumi dic tum est supra in generalibus. In ratione vero me dicine sumitur tantum/ quando in estate bibitur ali quis liquor ad mitigandum estuationem interiorū r3

membrorũ / qua intentione bibitur a pluribus tunc in feruore iuleb. Et est syropus factus ex aqua rosacea tantum ⁊ pane zucare qui syropus est tunc tẽporis valde vtilis temperatis / quando pre feruore temporis estuant / ⁊ adhuc magis vtilis habentibus complexionem naturaliter calidaꝫ specialiter in epate ⁊ in corde bibitum enim cum aqua frigida non solum infrigidat sed humectat etiam et confortat. Similiquoqꝫ ratione habentibus stomachum siccum ⁊ intestina specialius conuenit tunc temporis bibere syropum violatum modo predicto. Quibus vero sunt humida syropum rosaceum. Sicut in his quorum cerebrum siccum est conuenit propter estuationem interiorum membrorum tunc temporis bibere nenufar. Eadem auteꝫ ratione tunc temporis bibũt aquam ordei quorum complexio totius declinat ad siccitatem. Sed carnosis et habentibus viscera calida sufficit tunc temporis propter estuationem intimorum aquam puram frigidã bibere que sit de fonte viuo aut de laudabili puteo vel asterna. Pinguibus tamen ⁊ opilatis vel strictos habentibus meatꝰ interiorum conuenit addere paruꝫ aceti. Sed in proposito si predicta necessitas vrgeret interdum bibere ipsam dissoluatur in ea prius rosacea zuccara facta de puro ⁊ albissimo pane. Quapropter ipsa tũc debet potari maxime in diebus canicularibus ⁊ etiã iuleb sic factum scilicet ꝙ ad vnam libraꝫ panis zucare ponantur. iii. libere de aqua rosacea nec supra ignem stare permittatur nisi quantum clarificationi cõuenit ita ꝙ ad plus nõ sumatur de aqua rosacea

nisi tercia pars. In ratione vero potus et medicine sumitur sicut quando in feruoribus estatis post som num diuturnum sitiunt et estuant vera siti qui bene fuerint in prandio refecti / nam talibus tunc tempo ris expedit in via potus et medicine bibere aquam frigidam vel vinum bene limphatum. Sed in algo ribus hyemis et interduz in quadragesima sumitur in via medicine solūmodo nectar siue claretum in fi ne refectionis scilicet ad hoc vt os stomachi calefa ciat et digestiuam confortet/et ideo sumitur vt plu rimum cum eo quod circa regionem orificii stoma chi plus retinet ipsum sicut cuz nebulis que sua vis cositate adherent/ vel habentes ipsum humidum cū pane aliquantulum terrefacto. Sed in proposito nō est necessarius nectaris vsus/ quia conficitur ex du abus habentibus acumen ⁊ inflammantibus scilicet speciebus ⁊ vino et tercio inflāmabili qꝫ est dulce sci licet mel aut zuccara. Propterea si rationes tēporis aut consuetudinis eo placuerit vti parce sumatur ⁊ semper fiet ex puluere sequēti ℞ cinamomi electi ʒ. i. zinziberis albissimi. ʒ. ß. rosarum rubearum gario filis sandali rubei añ. ʒ. ii. pilorū spice. ʒ. i. fiat pul uis qui sufficit in proposito ad. xxx ℔. vini addi to melle vel zuccara quantum sufficit pulueribus in corporandis ⁊ ad plus sufficit tantum zuccare quan tum mellis despumati aut media libra zuccare disso lute in vino modico tamen cum melle diutius ⁊ meli us conseruatur.

Remedia emoroydarum. rr

CErtum est q᷑ seruando regimen supradictum emoroydaruȝ vexatio vel omnino cessabit vł tam leuis erit q᷑ poterit paruipendi. Sed qꝛ frequē ter a debito regimine declinatur. Ideo cōuenit vt hi qui per naturam proni sunt ad vexationem talem sciant quibus remediis in actu passionis poterunt se iuuare. Quando igitur emoroyde moderate fluūt non sunt vllo modo restringende/ quoniam talis flu xus corpori est salubris/ ⁊ preseruat ipsum a pluri bus ⁊ grauibus morbis. Sed immoderate fluentes quia nimis corpus debilitant/ sunt compescende. Ad quod sunt tria necessaria/ primū est diligenter serua re precepta supradicti regiminis ⁊ specialiter in vi tando acuta ⁊ salsa ⁊ dulcia/ ⁊ in acutis debent assa ture intelligi ⁊ maxime si fuerint aride debent etiaȝ cuncta inflammatiua vitari sicut ira ⁊ coytus et ex ercitium forte. Secundum est vti a parte intra delec tabilibus stipticis vt sarmenis piris ⁊ coctanis et similibus vt est scriptum superius non tamen in prī cipio sumantur ne ventrem constipent. Et auricule porci et pedes ⁊ amidum et etiam rizi tunc frequen tabuntur vel in estate bibatur mane syropus rosa ceus aut factus ex succo citoniorum siue murtillis ⁊ si cocti fuerint ad perfectionem admisceatur duplū aque calide ⁊ quasi tepidum bibatur. Si vero non esset syropus ad perfectionem coctus quod melius est calefiat modicum ⁊ bibatur/ ⁊ si forte horreretur dulcedo addatur cum debuerit sumi parum de succo maligranati recenter expressi vel saltem puri vel

modicum de succo citranguli. In hyeme vero come dantur in ieiunio triginta vel q̄dragita radicule q̄ dicuntur vulgariter truflex de ronax. Tercium est vt exterius applicētur aliqua stiptica sic videlicȝ ut in estate fiat saccellus ex tribus partibus rosaruȝ et quarta murtillorum et vnito feruore bulliantur in aqua/deinde exprimatur et cum tepuerit diu sedebitur super ipsum et mane et sero. In hyeme vero saluia recens cōquassabitur et frigetur cum multo oleo rosaceo ⁊ in saccello ponetur ⁊ sedebitur desuper ut prius. Est etiam influentibus emoroydis aduertēdum ne cessante fluxu sanguinis forte stillent aquositates albe vel citrine vel virides et ibidem sordicies aggregetur/nam talis immundicia conclusa non solum prurigines sed frequenter vltra generat corrosiua. Et ideo cum apparuerint predicti feruores debet illa regio sepe lauari ⁊ etiam diu cum vino in quo saluia recens et plantago equaliter sumpta et concassata prius bulliantur vel in defectu plantaginis et saluie sumantur equales partes rosarum et yreos vel absintii ⁊ concassentur et bulliantur cum vino. Contingit etiaȝ sepe ꝙ dolore molescant ⁊ hoc multipliciter. Quandocunqȝ quidem propter retentionem sanguinis emittendi/quādo eniȝ ille vene sunt immoderate replete/nec aperiuntur vt consueuerunt ad effundendum sanguinem excedentem/ dolore afficiunt regionem illam ⁊ quandoqȝ vicinas vt ē regio ancarum ⁊ colligatas/ vt regio dorsi et cognoscitur

excessus sanguinis ibi retenti per hoc ꝙ ipse tument et grauedo siue ponderositas et pulsatio sequuntur ibidē ⁊ in iuuenibus masculis magis sentitur pulsatio ꝙ̄ grauedo ⁊ quādoqꝫ sanguis exuberat nō solū ibi sed etiam supra totum dorsuꝫ tenditur ⁊ difficiliter curuantur ac si baculus esset infixus. Mitigat᷑ autem dolor dupliciter vno modo scꝫ ad curam perfectā / alio vero modo ad remedium tantuꝫ. Cura vero perfecta est ut causa doloris abscindatur perfecte quod fit si sanguis qui superfluit sensibiliter euacuetur et maxime per illas partes per quas natura consueuit ⁊ adhuc conatur euacuare scilicꝫ per emoroydas ⁊ ideo festinandum est vt ille aperiantur. quod fit tribus modis vnus ē cū fleubotbomia / aliꝰ ē cum sanguisugis appositis per cānas / tercius ē cū medicinis ⁊ melior medicinarū est folium ficulnē / quod debet prius cōplicari / ⁊ ꝙ vna pars cum alia cōterat᷑ quousqꝫ lac effluat inde. Postmodū fricent᷑ emoroyde cū supficie cōfricata donec aperiant᷑ ⁊ sifi mō cōfricant᷑ cum cepa lacrimante vel distemperētur aloe cicotrinū cum felle bouino ⁊ modico aceti et calidū cū pāno vel bombace superponat᷑ vel supra pānum sedeat᷑ donec aperiantur vel simili modo superponatur oleum amigdaloꝝ amararuꝫ vel persicarum. Si vero tardaretur aut tardari timeretur emoroydaꝝ apertio saltem diuertēdus est sanguis abinde quod in aperiendo venam grossiorem que apparet super dorsum pedis fit in ambobus pedibus ⁊ hoc fiat in ieiunio / et ad minus de vtraqꝫ .iii. vncie sanguinis

extrabant'/ vt si predicta fleubothomia nequeat fieri fiat de vena epatis i plicatura brachii/ ꝛ subtilis dieta seruetur. iii. diebus. Congrua vero remedia sunt in proposito calefactoria mollitiua que suauiter ꝛ insensibiliter detinue faciunt superfluitatez sanguinis resoluendo fiunt aūt hec calefactoria duob9 modis/ vno mō vt medicine cocte in aqua ponātur in aliqua olla sub sella perforata et sedendo in sella recipiatur vapor per inferiora. Alio vero modo vt medicine cum aqua decoctionis earū ponant' in gradali vel concā et sedatur ibi vel immergatur de spōgia ꝛ exprimatur et supersedeatur. Sed primus modus ꝛ secundus efficatius operantur. Medicine vero que bullientur in aqua erunt iste scilicet duo manipuli foliorum lingue canis vel in defectu eius tantūdem maluarum vel bismalue et manipuluz vnum violarie ꝛ tantūdem petrocilli ꝛ lb semis frenugreci vel in defectu eius ponantur. iiii. vncie mellilori ꝛ. ii desiccados citrino et omnia concassata ponantur in saccello lineo ꝛ bulliant' in aqua dulci ꝛ fiat vt pri9 dictum est. Quandoqꝫ vero dolorem creant et propter excrescentiam quando scilicet in extremitate ipsarum exteri9 erunt quedaz additamenta sicut si essent papille mamillarum que excrescentie in quibusdam sunt aspere ꝛ dure verrute ꝛ inde vocantur verrutales. In quibusdam vero sunt lenes et rotunde et turgentes ad modum vue et inde dicuntur vuales. In quibusdā vo sunt molles ꝛ granose ut mori ꝛ inde dicunt' morales/ ꝛ qꝛ sudāt humiditatē sanguinolenta

ideo quidam ficus nominauerunt. Et omnes hmoi excrescentie affligunt sedentem vel equitatez 7 maxi me verucales propter suā duriciā 7 asperitatē et p9 bas grauius affligunt vuales q̄3 morales quia ꝓp ter sui tumorē vel tensionem nō cedunt cōpressioni In his ergo excrescentiis est sciendu3 ꝙ parum pro sunt remedia supradicta preterq̄3 in vualibus que vt plurimu3 generantur ex retētione sanguinis cui9 euacuatio moderata prodesset/ 7 ideo possunt in eis excerceri predicta. In verucalibus āt prodest ad re medium applicare mollitiua et lenitiua/ vt vitellum oui concassatum in estate cum oleo violato 7 in hye me cum oleo amigdaloru3 dulcium et butiro recenti 7 omni tempore prodest adiungere predictis musti laginem maluarum aut fenugreci/ ita vt in mixtura predicta bombax vel pannus lineus immergatur et supponatur. In moralibus aūt ad remedium plus prosunt exsiccatiua sine mordificatiōe sicut puluis factus ex foliis tapsi barbati vel plantaginis adu stis vel ex radicibus canarū adustis. Hic enim pul uis incorporatus cum oleo rosato debet supponi cū panno vel debet supersederi in spōgia. Predictis āt pulueribꝰ potest adiungi quarta pars ceruse/ 7 alia quarta pars licargeri 7 cum oleo rosato fit vnguen tum conueniens in proposito ad remedium. Sed in omnibus predictis excrescentiis est melius ad cura3 intendere q̄3 ad remedium/ quoniā per remediu3 non prebet' nisi momētaneū iuuamentū 7 ideo ꝓcurandū est vt ille excrescentie auferantur ad hoc vt equalis

maneat superficies regionis · Tamen in illis corpo
ribus in quibus expedit vt emorroyde sepe fluāt ca
uendū est diligenter ne per modū auferendi solitus
fluxus probibeat᷑/sicut accidit quādo exstirpantur
cauterio vel incisione quia vt plurimū cōtingit tūc
ꝙ in sanatione cauterii vel incisionis claudunt᷑ ōni
no per consolidationeꝫ venaꝝ· Sed conueniens aut
securus modus est/ vt auferant᷑ paulatim cum suaui
bus corrosiuis qualia sunt ea que sunt ꝺ natura sa
lis/nā quasi pruriendo cōsumunt superfluitatē/ ⁊ ci
to liquescunt sicut fex aceti cōbusta/ ⁊ sanguinem vi
tuli ⁊ sal gemma nitrum ⁊ mel ac vetus exungia por
ci ex quibus optimū conficitur vnguentuꝫ sic scꝫ vt
fex aceti combusta ⁊ sanguineꝫ vituli sal gēma ⁊ ni
trum/omnia simul vel aliqua ipoꝝ accipiant᷑ equa
libus portionibus ⁊ puluerizent᷑/deinde cū vna par
te mellis ⁊ duabus axungie liquefacte fortiter incor
porentur vt fiat sicut vnguentuꝫ ⁊ in pāno superpo
natur ⁊ qualibet vice lauetur prius cuꝫ vino calido
in quo modicum mellis dissoluat᷑/ poterit āt in esta
te modicū aceti cum predictis ex quibus vnguentuꝫ
fiet incorporari. Cum autem excrescentie fuerint eli
mate ⁊ manserit superficies regionis equata sufficit
in estate lauare cum vino decoctionis rosarum aut
capsi barbati vel plantaginis· In hyeme cum vino
decoctionis saluie cui parti post lotionem superas
pergetur puluis ex duabus partibus rosarum et
vna ceruse factus · Possunt etiam conuenienter au
ferri si ligentur in radice sicca vel seritino filo

duꝫ tamen ligatura non stringatur immoderate sed quãtum tollerari poterit absq; dolore graui. Si ve ro accipiatur cortex laureole/et fiant ex eis fila/ ex quibus predicte excrescẽtie ligentur et radicitus mo derate strictura celeriter abscindentur. Tercio modo affligunt propter inflammationem ipsarum in cir cumstantiis regionis ⁊ tunc sufficit ut sepe lauentur cum aqua dulci tepida in qua prius bulliatur semẽ cucurbite vel cucumeris concassatum aut portulaca vel semperuiua vel flores nenufaris vel suo tempo re liniatur cum succo cucurbite semperuiue aut ex al bumine oui cum oleo violaceo fortiter agitatis. Vel fiat vnguentum ex cerusa lota et cera alba et oleo violaceo et mustillagine psillii equaliter acceptatis ⁊ fortiter incorporatis. Et similiter poterit inũctio fieri ex populeon si recens inueniatur. Et si predic ta omnia deficerent tepefiat aqua simplex sicut si stetisset ad solem/ ⁊ bombax vel pannus lineus mer sus in ea frequenter applicetur regioni predicte.
Quarto etiam modo consueuerunt affligere speciali ter in egerendo quando stercus emittendum est du rum / quia tunc maxime si fuerint excrescentes cober centur et comprimuntur ab eo in exitu ⁊ grauem ge nerat cruciatum/ ⁊ ideo precauendum est ne feces in durentur ciborum/ vtendo mollitiuis ⁊ humectanti bus iuxta doctrinam superiorem. Et si cetera non habentur in promptu in principio prandii/ sumere tur medulla cassia fistule vsq; ad quantitatem vni us vncie vel circiter vel semis ad minus / in actu

vero affelandi potest obuiari afflictioni si mergantur inferiora in aqua moderate quantitatis et maxime si malue fuerint ibi cocte uel in oleo violato tepido pannus lineus immersus ano suauiter quantum poterit intromittatur.

¶ Explicit regimen sanitatis compositum seu ordinatum a magistro Arnoldo de villa noua Cathalono omniũ medicoꝝ viuentiũ Gemma.

take fenel sede anis sede & calamynte of eche ane unce
galyngale rotes gyngere of eche halfe an unce
licoryce an unce & halfe & sugre candy as myche as nedt
make them in a grose pouder

[illegible] epar spodio. macis cor. cerebrum
musco. / pulmo liquiritia. splenem capparis
stomacum galanga.

[illegible] the pounde of [illegible] with
butt[illegible] & camfere

Cerefolium, chervil fumitory
Parsely boyled in possot ale is a remedy against ye collicke

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

Regimen sanitatis Salernitanum. Louvain: Johannes de Westfalia, ca. 1480.
(printed book: Schullian 387)
Exhibited 5/17 – 7/14/2000: p.39a

